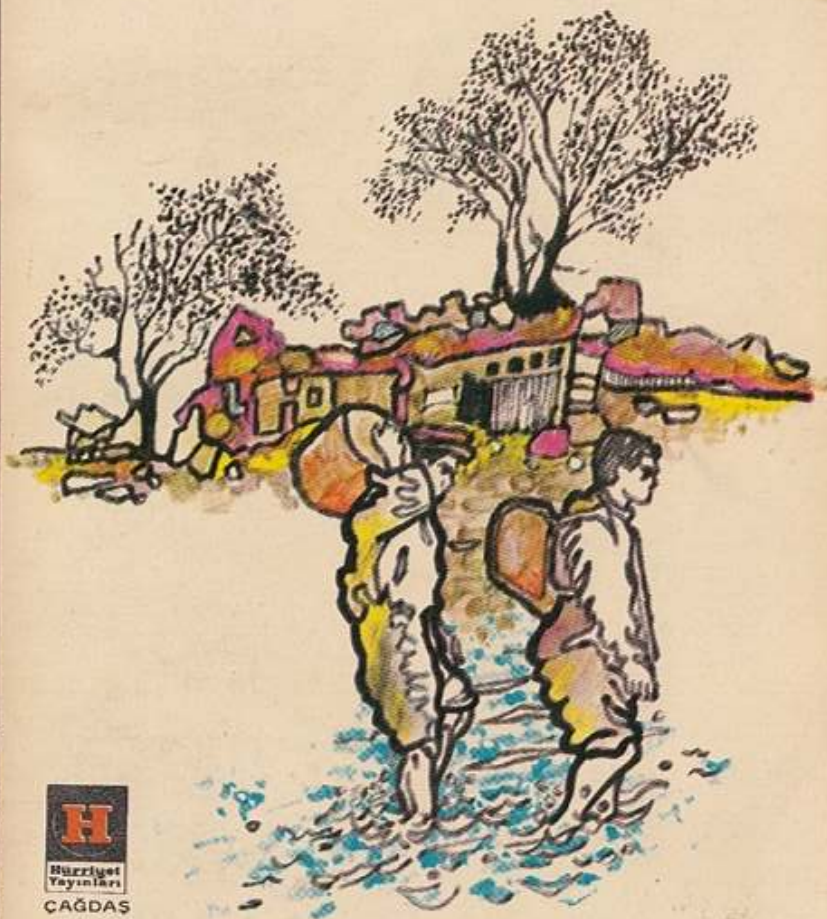

FATMA İRFAN SERHAN

KARAGÖL

ÇAĞDAŞ
TÜRK
YAZARLARI

eskitaplarim.com

eskikitaplarim.com

Fatma İrfan Serhan

KARAGÖL

HÜRRİYET YAYINLARI : 220
ÇAĞDAŞ TÜRK YAZARLARI : 7

KARAGÖL

Fatma İrfan Serhan

Yayın hakkı	: Hür Yayın ve Ticaret A.Ş.
Birinci baskı	: Şubat 1979
Kapak düzeni	: Sungu Çapan
Dizgi, baskı, kapak baskısı	: Hürriyet Ofset
Cilt	: Çınar Ciltevi

FATMA İRFAN SERHAN

KARAGÖL

HÜR YAYIN VE TİCARET A.Ş.
Cemal Nadir Sokak No: 7 Cağaloğlu - İSTANBUL
Tel: 27 15 02

eskikitaplarim.com

Güneş bütün sıcaklığı ile dünyaya abanmıştı.

Demir Bey başını kaldırdı, ötelere doğru baktı. Yol biçilmiş ekin tarlaları arasından alabildiğine uzayıp gidiyor, üzerinde hava titriyordu. Vakit öğleye yakındı.

Eğildi, yerden heybesini alıp omuzladı.

"Hadi bakalım Süleyman... Davran.. Borç ödemeylen, yol yürümeyle demişler..."

Süleyman tahtadan yapılmış boyalı çantasını aldı. Çizmelerini gıcırdatarak yürümeye başladı. Demir Bey onun yanı sıra, yırtık postallarıyla toprakları tozata tozata gidiyordu. Ketan asker giysisi güneşle kızışmış, dudakları kurumuştur. Hem yürüyor, hem iki yanına bakınıyordu. Bir subaşı görünceye dek yürümeye karar vermişlerdi.

"Serince bir subaşı bulursak oturur iki lokma ekmek yeriz... Yarım saat uzanır dinleniriz... Hey gözünü sevdiğimin... Şu topraklara bak... Ulan arkadaş nasıl bir toprak bu... Deniz gibi..."

Süleyman gülümsedi:

"Anlattıklarım hep gerçek... Köylü ekini biçmiş, ambarları doldurmuş onbaşım."

"Bu topraklar bizim orda olacak ki... Millet aklını şaşırır herhal... Millet sevincinden delolup sıçrar vallah... Üç adım düzlük için bizimkiler birbirini yiyor o dağlarda... Ah bu topraklar olacak ki bizim orda, çoluk çocuk patlayanadek ekmek yesin, bulgur pilavı kaşıklasın... Ne çare..."

Demir Bey dişlerini sıkı, kısılmış gözleriyle yolun taa

gerilerine, çok, çok uzaklara baktı...

"Sana gelmeyeceğim Gâvur Dağ... Ne halin varsa gör... Sana dönecek değilim..."

Sağ tarafta, incir ağaçlarının orda bir tulumba görünce durakladı:

"Acap suyu var mı ki Süleyman? ..."

Tulumbayı Süleyman da görmüştü.

"Hiç kuşkun olmasın Onbaşım... Bizim buralarda adım başına tulumba vururlar, su, dört, bilemedin beş metreden çıkar gelir..."

"İyi madem... Ne duruyoruz ulan..."

Yürüdüler. Demir Bey heybesini bıraktı, kola bir iki asıldı. Gürül gürül su akmaya başlayınca sevindi.

"Hele müsaade et Onbaşım, ilkin ben çekeyim sen iç."

Demir Bey nazlanmadı. Kollarını sıvayıp eğildi. Hem avuç avuç içiyor, hem yüzüne gözüne çarpıyordu suları. Sonunda dayanamadı, viziye kasketini çıkarıp başını tulumbanın altına tuttu.

Süleyman gülüyordu:

"İyi yanmışsın Demir Bey Onbaşım."

Demir Bey doğruldu.

"Ölmüşüz be... Bir de gülersin rezil... Beni tozlu yollara vurup... Ulan biz dağlıyız demedik mi sana... Ovanın sıcağına yüzümüz yoktur.. Hadi bırak kolu, yanaş su bildiğin gibi değil..."

Demir Bey çekmeye başladı:

"Sen bizden betermişsin kerata... Sakın suyun altına yatayım deme... Yeni külot pantolon batar da, köyünde kepaze olursun kızlara..."

"Selamünaleyküm asker ağa."

Demir Bey döndü baktı, bir köylü.

"Aleykümselam."

"Uzaktan geliyorsunuz herhal? "

"Eh oldukça."

"İzinle mi? "

"Yok... O işi bitirdik çok şükür..."

"Demek memlekete dönüş."

Süleyman kocaman mendiliyle yüzünü gözünü kuruluyordu.

"Onbaşım istersen şu yemişlerin altında az bişey oturalım."

Demir Bey heybesini aldı. Köylü de onlarla beraber yürüdü. İncirlerin gölgesinde yeşil otların üstüne oturdular hep birlikte. Köylü paketini uzattı.

"Yakın birer cigara."

"Eyvallah, ilkin birkaç lokma yiyelim hele."

"Memleket neresi? "

Demir Bey köylüye göstermeden Süleyman'ı diziyle dürttü.

"Memleketmi, bu taraflarda değil, bilmezsin... Biz İzmir'e gidiyoruz şimdi."

Köylü bu kez Süleyman'a sordu:

"Senin geliş de askerden öyle ya? .."

"Öyle."

"Kılığı düzmüşsün maşallah."

"Eh halimize göre..."

"İkiniz hısım mı olursunuz? "

"Yok arkadaşız."

"Yaa..."

Demir Beyle Süleyman ekmeklerini isteksizce çiğneyip duruyorlardı. İncirlerin altından doğru bir köylü daha çıkıp geldi.

"Merhaba arkadaşlar bereketli olsun."

"Merhaba... Gel buyur."

"Siz buyrun yiyin afiyyetle."

Öteki köylüye döndü:

"Ne taraftanmışlar efe? "

"İraktanmışlar."

"Ne yana gidiyorlarmış? "

"İzmir'e."

Bu soruya Demir Bey de karşılık verdi:

"İzmir'e iş aramaya gidiyoruz."

"İş mi, İzmir'de iş ne gezer hemşerim... Oradakiler akın akın hep bu yana gelip dururken.. Çalışacak olduktan sonra

İzmir'e gitmeye ne hacet... Siz işin ortalık yerine gelip durmuşsunuz ya..."

Demir Bey avurdu dolu köylüye baktı:

"Burada iş bol mu demek? "

Köylü güldü:

"Senin istediğin iş olsun... Bizim bu tarafların köyleri tek mil yakın memleketleri besler... Bizde iş çoook... Tütün işi, pamuk işi, zeytin işi..."

"Hangi köydensiniz siz? "

"Aslanlardan, bilir misin? "

"Yok bildiğimden değil, adını öğreneyim dedim de..."

"Bizim köy yavuzdur... ,Toprağımız bereketlidir... Bizim köyün topraklarına hiçbir vakitte adam yetmez... Karılar durmadan doğururlar... Oğulu avradı toprağa eğersin... Bana mısın demez... Daha ister... Yani sözüm şu ki, siz işin bol yerine gelmişsiniz.. Öte gitmeye ne gerek... Şu benim kardaşımdır. Vakitlerimiz hamdolsun yerinde... Toprağımız çok... Bize de bir bedel gerek, iki de olsa iyi. Eğer siz isterseniz..."

Demir Bey sordu:

'Ne demek oluyor bu bedel dediğin şey? "

Süleyman bıyık altından gülüyordu.

Köylü:

"Amma da yaptın yahu... Hiç asker adam bedeli bilmez mi... Yani ya yardımcı... Diyelim ki seni bedel aldık. Bizde yatacaksın. Yemen içmen; üst başının yıkanıp arınması; yırtığının, söküğünün dikilmesi hep bizden... Sana bir de münasip yıllık verimiz... Sen de bizle beraber ne iş Lüzum olursa ona koşarsın..."

"Bedellere ne yıllık veriyorsunuz? "

"Bedeline göre... Adam var iş dayanmaz, fiyatı yüksektir... Yüz de eder, iki yüz de."

"İki yüz ne demek? "

"Yılda iki yüz lira.. İyi para doğrusu.. Yiyip içmesi bizden olunca..."

"Buna karşı o ne iş görecektir? "

"Ne iş buyrulursa."

"Buyrulursa mı? "

"Öyle ya."

Demir Bey, Süleyman'a döndü:

"Ne o, doydun mu? "

"Yarabbi şükür, doyduk Onbaşım."

Demir Bey çıkını toplamaya başladı.

Köylü üsteledi.

"Ne dedin bakalım? "

"Yok bişey ,hemşerim... Sen yanlış anladın bizi... Kılık kıyafetimize baktın da.. Bende bedel olacak adam suratı var mı yahu... Gâvur dağlıyız biz... Uşaklık etmeyi bilmeyiz."

Köylü utandı:

"Kusura bakma... Bedellik ayıp değildir burda... Adam bedel olmayın. Kusura bakma Onbaşım... İş için gidiyoruz dedin de..."

"Öyle, iş için amma buyurmak olmayacak.. Biz kendimiz buyurmalıyız... Sizin cepleriniz para doludur öyle ya... Baksana üzümü, tütünü, inciri, zeytini kimselere bırakmadın."

"Öyle, hamdolsun vakitlerimiz fena sayılmaz."

"Köyünüzde alışveriş nasıldır? "

"Bizim bu yakalarda köylerde çarşı pazar bulunmaz. Alışveriş için iki saat ötede Tepeköy vardır. Perşembe günleri orada büyük pazar kurulur. Alacağımızı gider oradan alır, satacağımızı orada satarız."

"Neler satarsınız ki? "

"Ne olursa... Yumurta, tavuk, sadeyağ, zeytinyağ, salamur zeytin, sabun..."

"Sabun mu... Sabunu nereden bulursunuz? "

"Zeytinyağından kadınlarımız yapar."

Demir Bey bir zaman önüne baktı. Sonra başını kaldırdı.

"Eh hadi bize müsaade. Epey eğlendik. Buradan Karagöl ne kadar çeker? "

"Karagöl mü, iki saatlik yol... Amma dur bakalım... Sen Karagölü ne bildin? "

Demir Bey gülmeye başladı:

"Seninle şaka ettik... Ben yabancıyım ya, bizim arkadaş bu taraflı.. Karagöl köyünden. Şimdi biz onun köyüne gidiyoruz."

"Yaa... Demek öyle..."

"Hadi eyvallah... Vakit geçsin diye az bişey gevezelik ettik... Gücenmedin ya..."

Köylü Süleyman'a baktı:

"Demek Karagöllüsün... Ben Karagölü bilirim, kimlerdensen sen? "

"Hafızgillerdenim... Bana Hafızların Süleyman derler."

"Yoksa Fırıncının? .."

"Fırıncı Hafızların Hasan benim efemdir."

Köylü Süleyman'ın omuzunu okşadı.

"Hafızların Hasan efendi mi demek? ... Benim asker arkadaşımıdır o... Bizden selâm söyle... Bir gün kısmet olursa sizin ora varacam ya... Eh hadi uğur ola... Yolunuz düşerse bize de buyrun... İki kaşık çorbamızı içersiniz... Aslanlarda Bardakçının Kadir dediniz mi herkes bilir... Bekleriz ha..."

"İnşallah inşallah..."

Demir Beyle Süleyman şoseye doğru yürüdüler.

"Daha çok yolumuz var mı Süleyman? "

"Yok Onbaşı... Buradan bizim köy iki, bilemedin iki buçuk saat çeker... Torbalı kavşağına gelseydik bir, oradan yol kolay tükenirdi."

"Yine de kolay tükenecek Süleyman... Üç yıllık askerliği tüketen herifleri bir tozlu yol mu yıldırarak... Yol bişey değil arkadaş, asıl iş ötesinde..."

"Ötesi için sen hiç meraklanma Onbaşı... On beş gün benim konuğumsun. Bizde yatar kalkarsın... Ondan sonra yapacağın işi yavaş yavaş kararlaştırırsın... Bizim buralarda senin gibi akıllı adamlar için iş çok..."

"Öyle gibi... Baksana üç saatlik yola pazara gidiyorlarmış. Üç de geliş, altı saat... Kadınları bu yolculuktan kurtarmalı... Bir adam gidip mallarını evlerinden satın alsa, götürüp pazarda satsa... On kuruşa aldığını on bire verse, hiç belli mi olur... On ikiye de on üçe de gider... Satarken değil, alırken

kazanacaksın."

Demir Bey sustu. Düşünüyordu... Biri heybesinin yamasında, öteki kasketinin arasında, biri de postalının tabanına gizlenmiş üç çil altını... Cebinde de dört lirası vardı. Bunları üç yıl boyunca askerlere mektup zarf kağıdı, sigara, ağızlık, tespih gibi ufak tefek şeyler satarak kazanmıştı. Bir kuruşunu harcamamış, bütünleyip saklamıştı. Şimdi bunlarla bir iş tutacağına emindi.

Demir Bey ufak tefek bir delikanlıydı. Köyünde fidan gibi boyları, sert kıvrıkcık siyah saçları, kapkara iri gözleriyle uzun bacakları üzerinde ceylanlar gibi yaylanarak dolaşan dağlı delikanlılar arasında ,o, kısa boyu, renksiz yüzü, yarı kapalı çekik gözleriyle silinir, kimsenin ilgisini çekmezdi. Soyundan aldığı tek şey akı ve yenilmez direnme gücüydü.

Şoseyi dar bir tren yolu kesiyordu. Küçük kulübesinden çıkan yaşlıca bir adam, bir demir kolu çevirerek kırmızı, beyazlı parmaklıkları indirerek yolu kapattı. İki arkadaş durdular. Önlerinden geçen treni kayboluncayadek izlediler. Sonra geçit açıldı:

Demir Bey anlatıyordu:

"...Bu dünyada arkadaş paradan başka şeye güvenmeyeceksin... Ne paşadan ne padişahdan medet umacaksın.. İlle de cebindekinden... Elini cebine saldın mı, ne çıkıyor ona bakacaksın... Cebin doluysa korkma... Bey de sensin paşa da... Doğru muyum Süleyman..."

Doğrusun herhal Onbaşı... Dur ileri gitme, şurdan kıvrılacağız."

Toprak yola saptılar. Demir Bey iki yakasına bakınarak gidiyordu.

"Şu kül rengi ağaçlar ne ağacı ki, sakın zeytin mi? "

"İyi bildin, zeytin... Bu yıl da senesi, üstüne baksan ya..."

Demir Bey kocamış zeytin ağaçlarından birine yaklaştı. Gövdesi halat gibi birbirine dolanmış, yamru yumruydü. Ötesinde berisinde el kadar kovuklar vardı. Demir Bey başını kaldırdı. Gri renkli sivri yaprakçıkların arası küçük küçük yemyeşil meyveciklerle doluydu.

"Sonradan mı kararır bunlar Süleyman? "

"Öyle... Helbet..."

"Amma da bol zeytin... Demek bunlar hep yağ fıçısı... Şu kara topraktan, bildiğimiz çamurun içinden yağı nereden bulur çıkarır da bu koca ağaç, meyvalarına doldurur... Süleyman haa... Senin bu işe aklın eriyor mu? .."

"Onbaşım hadi diyelim yağı buldu, çıkardı... Ya iki adım ötede, yine aynı topraktan şu koca incir ağacı, şekeri, balı nerden bulur öyleyse... Vakti geldi mi, birinden yağ, birinden bal akar bu ağaçların. Çekirdeksiz üzümler desen öylesine... Bir salkımını yiyemezsin, yüreğin yanar tadından."

"Ne toprak... Cins avrat gibi gözünü sevdiğim... Doğuruyor ha doğuruyor... Ben toprak buna derim."

Yürümeye başladılar. Demir Bey bir yandan söyleniyordu:

"Ah Gâvur Dağ ah... Yedin sülâlemi, tükettin hergele... Bu yaz toplarız taşları, kış olur, sen gene tepemizden ufalar yuvarlarsın... Ömrümüz taş toplamakla geçti yamaçlarında... Tırnaklarımız yarıldı... Bize ne verdin.."

Hışımla tükürdü, sustu.

Çaya gelmişlerdi. İki yüz metre genişlikte toprak çakıl taşlarıyla örtülüydü.

"Bu mu Fetrek çayı dediğin yer? "

"Budur Onbaşım."

"Hani, ortalarda suya benzer bir şey göremiyorum ya? .."

"Yazın çekilir, kışın gelir. Artık bizim köyün topraklarına girdik. Baksana bağlarımıza. ."

Demir Bey baktı. Yolun iki yanında bağlar vardı. Kütüklerinden çekirdeksiz üzümler iri salkımlar halinde yeşil yapraklar arasından toprağa doğru sarkıyordu.

"İyiymiş topraklarınız. Aferin... Bak Süleyman, köye varınca kahveye girer otururum ben.. Sen gider kabilenle koklaşır gelirsin. Oldu mu? "

"İyi..."

Yol biraz yükselir gibi oldu. Sağa doğru kıvrılınca iki yanında iki geniş mezarlık görünüverdi.

"Köye geldik sonunda çok şükür Onbaşım."

"Geldiğimiz belli... Demek töreniz böyle, ilkin ölülerle merhabalaşacağız. Yahu Süleyman şunları bir görünmez yere neden koymazsınız da, milletin ayağının altına serersiniz... Alt tarafı bir yığın kemik."

Süleyman karşılık vermedi. Köye girince bir tuhaf olmuştu. Askerliği boyunca hiç izinli gelmemişti.

Mezarlıklar ,biterken ilk kerpiç evler meydana çıktı. Önlerinde basma şalvarlı küçük kızlar oynuyordu. Yüzleri gözleri kirli, yalınayak, üstleri başları yırtık, pis, perişan...

Demir Bey bir şey söylememek için kendini güç tuttu. Ne de olsa Süleyman'ın köyü, gücüne gider, diye düşündü. Toprak zengin, zengin ya... Demek millet tembel... Böyle toprağın üzerindeki çocuklar böyle mi olacaktı hey miskinler.

Köşeyi dönünce kendilerini köy meydanında buldular.

Büyük, kocamış bir çınar ağacının gölgesinde su tulumbası, arkasında asmalı kahve vardı. Karşısında bir kahve daha, yanında Jandarma Karakolu, solda küçük bir bakkal dükkanı... Az ötede, köyün arkalarına doğru giden yolda cami görünüyordu.

Birkaç kişi Süleyman'ın çevresini alıverdi. Tokalaşıyor, sarmaşıyorlardı.

Demir Bey ağır ağır asmalı kahveye doğru gitti.

Demir Bey Gâvur Dağlıydı.

Anadolu'nun güney doğusunda, ormanlarında kaplanların koştuğu bu sarp dağlar üzerinde yaşayanlara yalçınlıklarından, sertliklerinden bir şeyler vermişti.

Gâvur Dağlılar inatçı, dik kafalı insanlardı. Demir Beyin köyü Gâvur Dağının en yüksek düzlüğünde, kayaları yarıp kol gibi fışkıran suyun başında kurulmuştu. Köyün üç yüz kişilik halkı birbirine akraba idi. Aslında bu köy, Orta Asya'dan gelip bu suyun başına göçen üç erkek kardeştan türemişti. Kardeşler Asya'dan İdil ırmağı kıyılarından geldiklerinden, yeni göçtükleri yere ırmağın adını vermişlerdi. Kardeşler varlıklıydılar. Beraberlerinde otuz katır yükü eşya ve bir o

kadar da at getirmişlerdi. Yeni yurtlarının çevresinde çok geçmeden ün salıp nam kazandılar. Görmüş geçirmiş bey oğullarıydı bunlar. Dağlarda ekilip biçilecek toprak olmadığından ticaretle uğraşmaya başlamışlardı. Erkekler katırlarıyla yola çıkacakları zaman, cıvar köyler onları uğurlamaya davul zurnayla gelirlerdi. Dönüşleri başka bir alem olurdu İdil Beylerinin... Daha on beş yirmi gün öncesinden haberini alanlar dağın eteğindeki düzlükte çadırlar kurarlar, yollarını beklerlerdi. İdil Beyleri buradan geçerken karşılayıcılarına cömertçe armağanlar dağıtırlardı..

Zamanla İdil Köyünün bulunduğu dağın eteğinde küçük kulübeler yapılmaya, birçok yoksul aile buralarda oturmaya ve İdil Beylerinin yardımlarıyla geçinmeye başlamışlardı. Gezegen kabilelere yurt olmuştu bu dağın etekleri. Giderek burada kurulan yeni köy genişlemiş, Gâvur Dağı dibinde İslâhiye şehri böylece meydana gelmişti..

İdil Beylerinin saltanatı, Osmanlı saltanatı ile beraber sönmüştü.

İdil Beyleri Gâvur Dağından inerler, Suriye'ye, taa Beyrut'a kadar giderlerdi. Fakat, Birinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkan Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırları yeniden düzenlenince, eskiden Türklerin olan bu topraklar anavâtandan ayrılmış ve yeni sınır Gâvur Dağlarından geçmişti.

İdil Beylerinin hükümetle, savaşıla, sınırla ilgileri olmadığından, onlar yine ancak kendileri tarafından bilinen dağ geçitlerinden aşır, katırlarıyla Suriye'ye iniyorlar, yine kervanlar halinde, hayvanları ,mal yüklü dönüp geliyorlar ve Anadolu içlerinde mallarını pazarlara sürüyorlardı.

Bir gün bir kafiye silahlı gümrük muhafaza memurları tarafından yakalanıp cezaevine kapatılınca pek şaşılar. Namuslarıyla ticaret yapıyorlardı. Bir suçları yoktu ki... Onları kaçakçılık yaptıklarına inandıramadı kimse... Üçü beşi cezaevinde yatarken, onu yirmisi katırlarıyla dağ geçitlerindeydiler... "Allah Allah..." diyorlardı, "geçen yıl adımız tüccardı, bu yıl neden kaçakçı olsun? .. Yaptığımız hep o aynı iş değil mi? .."

Yeni hükümet kaçakçılarla uğraşma işini iyice sıklaştırmıca İdillilerin yaşantısı gün günden kötüledi. Taşlı dağ yamaçlarında ne yetişebilirdi ki... Neyi ekip biçeceklerdi... Çalışmak için köyden ovaya inenlerse, ovanın sıcağına dayanamıyor, iki üç yıl içinde ölüp gidiyorlardı.

Güngünden yoksul düştü İdil Beylerinin torunları... Fakat kan hep o kandı.. Kendine güvenen, inatçı, sert ve hırçın dağlı kanı. Gâvur Dağının taşına, kayasına saldırdılar hep birlikte... Olmaz işi öldurdular... ,Yamaçlarında bağlar yetiştirdiler ki; Ankara'nın, İstanbul'un son turfanda yediği kütür kütür, alaca renkli üzümler işte onların, Gâvur Dağlı İdil Beylerinin torunlarının inadının ürünüdür.

Gâvur Dağlı erkekler çok yaşamaz... Köyde kırk yaşını geçmiş adam birkaç tanedir. Gâvur Dağında erkek çocuk bey olarak dünyaya gelir... Anasının bile ona fiske vurmaya hakkı yoktur; erkektir o.. Yılmayı, korkmayı öğrenmeyecek, dağ adamı gözüpek olacak... Oğlanlar üç yaşına kadar analarını emerler.. Kemikleri ilik tutuncaya dek... Üç yaşında mavzerin sapına yapışmamış Gâvur Dağlı oğlan bulunmaz.. Gâvur Dağlılar uçan kırlangıcı havadan indirir.

Köye dağ eteğinden bir karışlık keçi yolundan çıkılır. Başkaca geçidi yoktur İdil köyünün. Birinci Dünya Savaşında, Anadolu'da Fransızlar İslâhiyeye kadar gelmişlerdi de İdil köyüne girememişlerdi.. Keçi yolunu üst başlarından çamların arasından iki mavzerli tuttu mu, adam mı geçebilirmiş... Bir yanın yalçın kaya, bir yanın uçurum.

İdil Beylerinin torunları, kadını erkeği güzel insanlardır. Boyları fidan gibi uzun, iri gözleri üzüm gibi karadır. Saçları siyah, tenleri ak olur Anadolu köylülerine benzemezler hiç.. Kadınlar şalvar giymez. İnce bellerini iyice saran, uzun etekleri bol kırmalı fistanlar giyerler. Erkekten kaçmazlar. Yüzleri gözleri açıktır. Başlarında küçük bir örtü sade saçlarının arkasını örter. Kuşkusuz ve rahat salınarak yürür Gâvur Dağlı kadınlar. En yaşlısının bile ya belinde ya koynunda küçük bir hançer bulunur. Sorarsan, 'ota çöpe gerekli'dir, deyiverirler. Sonra çok beyaz, insanı şaşırtacak

kadar beyaz dişlerini göstererek, akılı akıllı gülerler.

Zihinleri açıktır dağlı kadınların... İçlerinde saf köylü kızı diye bilinen kimseye rastlanmaz... Kurnaz ve zekidirler... Dağ havası onların beynini uyanık tutar. Hepsi dal gibi zayıftır. Etli butlusu yoktur hiç. Kıvrık siyah kirpiklerinin arasında gözleri parıl parıl ışıldar durur. En dik yamaçlarda keçilerden daha rahat gezerler. Erkekleriyle beraber çalışır Gâvur Dağlı kadınlar... Amma ne kadar çalışsan dağ yamaçları ne verir ki.. İki eşek yükü üzüm bir ocağı bir yıl nasıl tüttürür... Kadınlar ,siyah kıllı keçiler beslerler. Çocuklar bu keçilerle dimdik dağ yamaçlarında koşmaca oynarlar. Her evde adam başına bir keçi bulunması gelenektir. Bir çocuk doğdu mu, bir o ,lak büyütülür. Artığını kesip yerler. Kollarından keçeler kilimler dokurlar. Erkekler ovaya inip bunları tahılla değiştir gelirler. Yaşamak Gâvur Dağında çetindir. Erkeği çabuk yıpratıp tüketir. Bu yüzden askere giden delikanlıların çoğu geri dönmez. Büyük şehirlerde iş tutar kalırlar.

Kimi şoför olur, onlar kadar gözüpek, onlar kadar ustası bulunmaz. Fabrikalara girerler, iki yılda ustalığa yükselirler. Askerde hepsi ya onbaşısıdır ya da çavuş... Okur yazarı azdır içlerinde... Varsa da askerde öğrenmiştir. Eskiden böyle değilmiş, okur yazarı bolmuş... Demir Beyin dedesinin evi kitap dolu imiş. Dedesi öldüğü zaman taa Mısır'dan birtakım yaşlı adamlar çıkıp dağa gelmişler, dedesinin kitaplarını satın almışlar. Bu dağların başında demek bu kitapları okuyup anlayan bir adam yaşıyormuş ha, diye şaşıp kalmışlar.

Kış ayları Gâvur Dağında uzun sürer... Dokuz ayı kışla geçer İdil Köyünün. Kar, dam boyu yağar. Öyleki çocuklar damdan dama sokağa inmeden dolaşırlar. Kış daha da azgınlaşınca kapılar hiç açılmaz. Haftalarca birbirlerini göremez İdilliler. Ocaklarının başında kış uykusuna yatan yaratıklar gibi yaşarlar... İhtiyarlar anavatana, Orta Asya'ya dair öyküler anlatırlar.. Gençler kilim dokur... Oğlan çocuklar kız çocukları pataklar... Bacılarının sırtına binip onları dörtnal gitmeye zorlarlar... Erkekler çoğu zaman boyu aşan kara karşı ava çıkarlar... Çoluk çocuğa bir parça et

tedarik edip dönerler. Amma yine de günlerini bir avuç kuru üzümle geçirir, yazı beklerler. Ovadan aldıkları buğday çoktan biter. Torbadaki üzüm tükenir... Erik kuruları sayıla sayıla üleştirilir. Yaz gelmez bir türlü... Yaz gelmez Gâvur Dağına...

*

Demir Bey askerlik arkadaşı Süleyman'ın bağ damında iki gün konuk olduktan sonra, köyün içinde, Tepe mahallede kendisine bir oda kiralamıştı. Hemen üçüncü günden heybesini omuzuna vurmuş, kapı kapı dolaşarak yumurta toplamaya başlamıştı. Onu eski asker elbisesiyle gören köylüler yumurtalarını ucuz ucuz veriyorlardı. Dört gün içinde iki sepet yumurta biriktirmiş, heybesini tereyağ topakları peynir çıkılarıyla doldurmuştu. Perşembe günü gelince gün doğmadan kalkıp kasaba pazarının yolunu tuttu. Heybesi omuzunda, sepetleri ellerinde, herkesin üç saatte güç bitirdiği yolu iki buçuk saatte aldı. Bir geçit yerine oturdu. Mallarını yaydı. Öğle vakti gelmeden heybesini de, sepetlerini de boşaltmıştı. Sevincinden ne edeceğini bilemiyordu... Demek iyiydi işler... Demek başlıyacaktı... Öyle ya daha ilk gününde...

Kasabanın otuz üç köyünden en az on beşi, yirmisi işlerini bu pazardan görüyordu. Ticaret işinin tam göbeğine gelmişti... Ticaret gibi var mıydı? .. Bu hüner onun kanına atalarından geçmiş olmalıydı... Boş sepetlerini koluna taktı, heybesini omuzuna astı. Karagölün kadınlarına yarayacak acap neler bulacağız ki diye sergileri dolaşmaya başladı. Bir yanda basmalar vardı. Sergiciler allı güllü basmaları, pazenleri, yatak yorgan çarşaflarını asmışlar, ortalık yerine de kendileri geçip oturmuşlardı. Beş on parça basma alsam mı ki, diye düşündü... Yok, biz iplik, iğne, düğme, makara gibi şeyler alalım... Hele bakalım kadınlar ne der. Bir sorup danışalım... İsterlerse basma da alırsız... Önümüzde perşembeler çok. Birkaç da mendil, çorap, mavi nazar boncukları gibi ıvır zıvır alalım hele... Döndü dolandı, pazar da pazardı hani... Şu yakada şerbetçiler tezgahlarını kurmuşlardı... Demir Beyin

dudakları kuruydu ya tezgahlara yanaşmadı. Gidinin kurnazları, suları boyalayarak, şerbet diye bardak bardak sunmadalar. Bir bardak boyalı su on kuruş... Bu çevrelerin adamlarını da yabana atma Demir Bey oğlum... Kafaları işlemesine işliyor kerataların... Nemize gerek biz bir tulumba bulur, yüreğimizi serinletiriz. On kuruşumuzu boyalı suya vermek olmaz. On kuruş ne söz, tek kuruş kaptırmam ben sizin sularınıza hergeleler...

İçinden kendisiyle konuşmayı severdi... Adama arkadaş gerekmez hiçbir vakitte, diye düşünürdü... Arkadaş adamı aylak eder... Bir sen söyleyeceksin, bir o söyleyecek dilberim vakitler akıp gidecek boş yere. Amma kendinle konuştun mu yarı yarıya kârdasın... Kimi dinleyecekmişsin, hem de dinlenecek söz mü edebilir ki ovanın adamları... Şöyle işe yarayacak, para getirecek bir akılı söz... Bir yandan düşünüyor, bir yandan da sergileri bir bir gözden geçiriyor, her şeyleri elliyordu.

Bak hele şu nalınlardan alalım... İrisinden ufağından alalım... Karı kısmı nalına meraklıdır ne hikmetse... Tıkır tıkır yürüyüp gezmesi keyiflerine gidiyor olmalı... Alalım nalınlardan, alalım ya hemen şimdi olmaz. Az biraz daha dolanalım bakalım. Şöyle pazar dağılmaya durdu mu, nalıncı dayı, yükünü hafifletmek ister herhal... Biz de beş on çift seçeriz budaksızından... Koca bir dükkânın önünde durdu. İçini dışını iyice inceledi dükkânın... Beğenmişti... Ben dükkân buna derim... Aferin ulan dükkâncı dayı... Kasaba dükkânı açacak mısın, işte tıpkısı da böyle olacak...

Dükkânın önünde içerden çok mal vardı. Kaldırımın üzerine her çeşit mal sergilenmişti. İç içe geçirilmiş su kovaları, renk renk boyanmış su tulumbaları, kangal kangal urganlar, pulluklar, çapalar, tırmıklar, kürekler, çuvallarda patatesler, kuru fasulyeler, nohutları.. Beride tuz çuvalları, şeker çuvalları.. Kenarda tencereler, tavalar, sürahiler, çaydanlıklar..

Demir Bey başını sallıyordu... Herifçioğlu mal bırakmamış İzmir'in mağazalarında... Toplayıp gelmiş ne gördüyse... Bak

helee... Bir dükân alt yanı ya ne dükkân. Tut ki çarşı tek başına.. Çuvalla göktaş bile koymuş... Üzüm memleketinde bağları ilaçlamak gerek, öyle ya... Göktaş da isteyecek köylü dayı senden... Ama ben edemem bu işi... Göktaş dediğin çuvalla satılacak.. Bizim heybemizde, torbamızda taşınacak birmal değil... Dükkan da işlemesine işlemekte haa... İşlemez mi hiç... Herif akıllı, herif akıllı canım... Bak alıcılarla muhabbetine... Bizi de gördü herhal, şimdi ne etmeli... işte yanımıza gelmede..."

"Bir dileğin mi vardı kardeşlik? "

Demir Bey dostça gülümsedi adama.

"Var, var ya... Hele sen ötedekilerin işini gör, biz bekleriz, bizim vaktimiz boldur bekleriz."

Adam elini Demir Beyin omuzuna koydu:

"Sağolasın, gel şöyle otur iskemleme madem, dinlene koy sen.."

Demir Bey kapının yanındaki iskemleye oturdu. Heybesini, sepetini ayağanın yanına bıraktı. Alıcıların ardı kesilmiyordu. Biraz sonra dükkâncı Demir Beyin yanından geçerken eğildi:

"Ayağın da uğurlu geldi bize oğul hele söyle ki çay mı içerdin kahve mi çırağa söyle, kapsın gelsin."

"Bir su içsek yeterdi."

Çırak koca bir teneke maşrapa ile su getirdi. Demir Bey suyu çenesinden akıtarak kana kana içti.

Çırak karşısında durmuş gülüyordu.

"Gülersin öyle ya kerata.. Bulmuşsun bir gölgesi serin dükkân, işlemesi tatlı gelmiş sana... Bizim gibi heybeler, torbalarla gün altında ,dönüp dolan da sonra geç karşıma.. Bakalım bir maşrapa su söndürür mü karnındaki yangını..."

Çırak boyuna gülüyordu:

"Bişey demedim ki efe, iç afiyetle... Susuzluk yamandır... Biliriz biz."

"Bilirmiş daha yaşın ne ki... Hadi koş git ustan çağırmada, gevezeliği bırak iş vakti."

Demir Bey baktı, işin ardı kesileceği yoktu. Ayağa kalktı, dükkâna girdi.

"Benim sepetler şurda kenarda kalsın da biz bir dolanıp geelim. Alacaklarımız vardı. Sonunda gelir 'seninle görürüz işimizi, iyi mi ağa.."

"Kalsın oğul, kalsın; ne demek... sen işine bak."

Demir Bey çıktı. Üstleri eski çadır bezleriyle örtülmüş, bir çeşit kapalı çarşıya çevrilmiş basmacılar bölümüne daldı. Baktı, bir köşede bir köylü kadın önüne başörtüler, yemeniler, oyalı boyalı krepler sermişti. Yaklaştı kadına:

"Hayırlı pazarlar ola yenge..."

"Sağolasın kardaş, bir dileğin mi vardı? "

"Şöyle baktıydım. İşler nasıl, iyi mi bari? .."

"Allah bereket versin."

"Bunca oyalı başörtüsünü hep kendin mi işledin diktin? .."

Kadın alayla güldü:

"Amma da ettin ya... Ömür mü yeter o işe... Köylerden topladım bir bir... Benim de işim bu."

"Allah Allah... Köy kadınları neden satar ki dilberim örtülerini yeni yeni? "

"Satarlar ne etsinler... Bu örtüler onlara bir düğünlerinde çeyizlerinde sergilemek için gerek... Düğün geçti bitti mi örtüler sandıklara tıklılır. Paraya muhtaçlığı olan köy karısı nesini satacak, de bana... Açar sandığını, çeyizlik örtülerini satar."

Demir Bey dikkatle dinliyordu.

"Eh hadi onlar sattı diyelim... Ya bu kasaba yerinde bu örtüler kime gerekir ki..."

Kadın bilgiç bilgiç başını salladı:

"Kasabanın avratları bu örtülere meraklıdır.. Hele bir de şehir kadınlarının yolu düştü mü pazara.. Hele hele bir de turustlar geldi mi..."

"Ne buyurdun? "

"Turust be turust..."

"Neymiş o? .."

"Gâvur karıları... Irak memleketlerden gelen... Aynısı da göçmen kuşlar gibi onların bir gelme zamanı vardır. Bakarsın turna kuşları gibi bölük bölük gelirler... Daha gelmediler bir

gelseler, bir benim değil tekmi! pazarcıların bakırcının çakırcının da yüzü güler."

Kadın tatlı bir şey yiyormuş gibi keyifle yutkunuyordu.

Demir Bey gözlerini kısmış tüm dikkat kesilmişti.

"Ne demiştin onlara yenge... Neydi o gâvur karılarının adı? .."

"Canım salt karılarına demedik... Tümüne birden o yabancıların turust derler bizim bu yakalarda... Alışverişleri boldur... Bir gelselerdi.."

Demir Bey düşünceliydi:

"İyi ya yenge bu örtüleri köy köy dolanıp toplaması sana güç gelmez mi? "

"Gelmez mi hiç... Vakit bulur da gidebilirsem gidiyorum... Kimi de kadınlar köyden pazara kendileri inip bana satıyorlar."

"Kaçtan alıyorsun bu örtüleri? "

"Malına göre... Neden sordun? "

"Şundan sordum ki.. Ben de pazarcıyım.. Köylerde dolaşıyorum... Ben toplayıp getirsem sana ha? ..."

"İyi topla getir, seve seve alırım."

"Amma bilmek gerek kaçtan alacağını, değil mi yenge? "

"Hele çok yanıma... Bir bir sana diyivereyim... Sen de ona göre toplar gelirsin."

Demir Bey örtücü kadının yanından ayrılırken rahat bir nefes aldı.

İyi iyi, diye düşünüyordu. Açtırırız fıkara koca karılarla yoksul gelinlere sandıklarını... Oyalı boyalı örtülerini alır geliriz pazara... Hem yükte hafif, hem tatlı iş bu... Kadın kısmıyla alışveriş bereketli olur... Akılları az biraz eksik olduğundan pek öyle ırağını düşünemez fıkaraalar.. Göreyim seni Demir Bey...Şimdilik satıcı karıya taşırsın örtüleri... İş bir iyi kavradın mı o göçmen kuşların yolunu gözlersin. Turust dedikleri kuşların... Aradan örtücü karıyı çıkarıverirsin... Kendin alırsın kazancın tümünü... Hele dolanalım az daha... Dolanalım bakalım daha ne çeşit işler var bu kasaba pazarında... para getirecek bir işler.. Bulup

çıkartalım bir bir... Yazalım defterimize...

Birden gözleri kısıldı.. Dişlerini sıktı hiddetle... Düzene bak sen şu hükümatın düzenine... Bey oğlu bey atalarım kaçakçı damgasını vurdular... Babadan tüccar atalarım.. Oysam suç kimde bir düşün be... Kimde suç... Sen memlekete sahibolma, kaçır elinden koca memleketlerini.. Çek geriye memleketin sınır çizgi hududunu, sonra tüccarlarının yapış yakasına, sınırın çizgisini geçtin kaçakçı oldun diyerekten.. İyi madem biz de köylerden ticaretimizi yürütürüz... Amma dar geliyor adama... Dar geliyor.. Dar gelecek besbelli...

Daha bir süre düşündü, dolandı.. Bu arada da heybesini öteberiyle dolduruyordu. Takunyacıdan da iki düzine takunya alıp omuzuna astı. Sepetlerini bıraktığı koca dükkâna geldi. Dükkân boşalmıştı. Adam dükkânının önünde oturuyordu. Demir Bey yaklaştı:

"Merhaba."

Adam ayağa kalktı. Elli yaşlarında kadar, güleç yüzü biriydi.

"Merhaba kardeşlik buyur gel. Ne o nalınları yüklenmişsin... Yoksa senin de bu yakalarda dükkânın mı vardı ki, hele otur."

Demir Bey oturdu.

"Dükkânımız yok, yok ya... İşte bir ucundan biz de başladık alışverişe ne edelim.."

"Bu yakalardan değilsin sen herhal? "

"Değiliz evet... Asker dönüşü kaldık burada."

"Pazarcılığa başladın öyle ya? .."

"Öyle oldu."

"Hiç tasalanma biz de öyle girdik işe... Sen tüm pazarları dolanıyor musun? "

"Yok ne gezer... Birkaç köy dolandım... Bu gün ilk gelişim pazara."

"Hayırlı, uğurlu olsun pazarın... Gurbette adama güç gelir.. Sıkılma... Ürkme evlat.. İşte benim dükkânı öğrendin, başın sıkıldı mı koş ,gel... Bak dükkâna sana gerekli varsa söyle... Sermayesine vermek namus borcumdur."

Demir Bey duygulandı:

"Sağol ağa... Varol.. Alırız kesemize göre... Başka yere gitmeyiz gayri."

"Hangi köyde oturmadasın? "

"Karagölde."

"İyi, büyük köydür. Besler geçindirir seni."

"Bir oraya bağlamadık düşüncemizi..."

"Eee..."

"Düşündüğümüz geniş, geniş ya... Hele bakalım... Adını bağışlamadın ağa? "

"Yâsin, Yâsin ağa der bana köylüsü, kasabalısı... Senin adın? .."

"Bizimki Demir Bey."

Adam gülümsedi.

"Beyliği kendimiz yakıştırmadık kendimize ağa... Anamız adımızı Demir Bey koymuş. Kütüğümüzde yazılı."

"Koyar analar... Bizim bu yakalarda da vardır öyle analar... Kızlarının adını Hanım kız koyarlar. Güllühanım koyarlar... Oğullarına Paşabey adını takarlar kadın milleti eyladına düşkün olur gayetle."

Demir Bey pazardan ayrılırken sepetlerini, heybelerini tıka basa doldurmuştu. Köye gün battıktan sonra varabildi.

Bu iş Demir Beye ,tatlı gelmişti. Artık Karagölün çevresindeki yakın köyleri de dolaşıyor, yağ, yumurta, yün, başörtüsü, tavuk topluyor... Kadınların ısmarladıkları öteberiyi de küçük defterine not ediyordu.

Köy kadınları neler istemiyorlardı ki... Pire tozu, köfte baharı, karabiber, naftalin, kına..

Biri de firkete istedi.

"Aman bacım firkete dediğin ne ki? Bilemedik... Hele anlat."

"Aaa... Firkete bilinmez mi... Telden olur... Hani şehir karıları saçlarını yumak eder de o tellerle kafalarının tepesine tuttururlar ya..."

"İyi, demek firkete... Alır geliriz... Siz de mi saçlarınızı yumak edeceksiniz gayri? "

"Yumak mi edilirmiş... Biz saçlarımızı örgü ederiz... Firkete oya işlemek için gereklidir... İpliği üstüne dolar oya ederiz."

"İyi, iyi... Yazalım defterimize tel firketeyi de... Haftaya getiririz."

Yatağında sırtüstü uzanmış, kollarını başının altına koymuş, düşünüyordu. Vakit gece yarısı idi. Uykusu yoktu. Yüzünde belli belirsiz bir gülüş, kımıldamadan yatıyordu.

Aferin, iyi çalıştın neme gerek... Az önce paralarını hesaplamıştı. Karagöle geleli iki yıla yaklaşıyordu. Durmadan çalışmıştı. Bilmediği, gidip gelmediği köy kalmamıştı. Elli altmış kilometrelik alanda yüzden artık köy vardı ki, Demir Beyin yolunu gözler olmuşlardı. Hepsini bir bir yürüyerek dolaşıyordu. Öteki beriki bir eşek almasını söyleyip duruyordu amma, o bildiğinden şaşmıyordu. Pazar, perşembe, günleri kuruluyordu. Her pazar sırasında bir haftalık boş zamanı vardı. Bu bir hafta mal toplaması için yetip artıyordu. Şimdilik eşek istemezdi. Eşek insana yükü. Yazları ot, kışları saman isterdi. Yatacak yer isterdi. Demir Bey nerde akşam orda sabah yaşıyordu. İki yıl içinde çevresini iyice öğrenmişti. Karagöllüleri yakından tanıyıp anladıkça şaşırmıştı... O Gâvur dağında insanları başka çeşit bellemişti. Yalan dolan bilmezdi onun dağlıları... Mert ve erkektiler... Aman diyene vurmaz, kendine sığınanı ele vermezdi. Karagölde işler başka türlüydü. Koynunda silah gezdiriyor diye baba gidip oğlunu gammazlıyor, kaçak rakı çekiyor diye oğul gidip babasını gammazlıyordu. Gâvur dağı insanları böyle miydi... Soyunu sopunu bilip tanımadıkları kanun kaçaklarını bile ele vermezdi onun sülâlesi... Ele vermezdi ne söz.. Gâvur dağlarının mağaralarında yaşadıklarınca onları barınırır, beslerdi. Değil, mi dizimize kapanmış, derlerdi, değil mi ki aman dilemiş... İnsanlık öldü mü? .. Kendisi kaç kez dağda, belirli bir çamın alt dalına anasının hazırlayıp verdiği yiyecek çıkınını asıp dönmüştü. Onu oradan kimbilsin

ne zaman gelip alırlardı o zavallılar...

Gâvur dağlılar kar iyice basıp yolları kapayınca ya dek kaçakları dağda beslerlerdi. Yollar kapandı mı gider, toplar köye indirirlerdi; Artık nasıl olsa takip gelemez, candarma köye çıkamazdı. Buzlar çözülene dek köy odasında, ocak başında ,barındırılırdı onları. Kimilerini dağdan aşırıp sınırı geçirirlerdi. Hele birini Demir Bey hiç unutamıyordu. Elleri ayakları kan içinde dağa tırmanmış bir delikanlıydı bu, suyun başına gelip köylülerin ayaklarına kapanmıştı. "Amman ağalarım beni candarmaya vermeyin, köleniz olam," diye dizlerine sarılmıştı köylülerin. Tam o ara küçük oğlanlar aşağıdan doğru koşarak gelmişler: "Candarma, candarma çıkıyor dağa," haberini getirmişlerdi. Demir Beyin anası yerdeki delikanlıyı kolundan tuttuğu gibi evin içine sürüyüvermişti. Jandarmalar dağlıları sorguya çekmiş, hiçbirinin öyle bir adam görmediklerini öğrenmişlerdi. Amma jandarmalar tek tek evleri de aramadan dönmemişlerdi. Sıra Demir Beylerin evine gelince Demir Bey de jandarmaların arkasından yüreği titreye titreye eve girmişti... Eğer zavallıyı bulurlarsa diye düşünmüştü, babamın çiftesiyle... Fakat jandarmalar evde hamur yoğuran anası ile, ocakta, saçın üzerinde ekmek pişiren kocakarıdan başka kimseyi bulamadan çıkıp gitmişlerdi...

Bu işe Demir Bey de pek şaşmıştı. Ocağın yanında çömelmiş olan ihtiyar karıya bir zaman bakıp kalmıştı. Neden sonra ihtiyar karı soyunup da, anasının eski fistanları içinden az önceki kaçak delikanlının çıktığını görünce büyük ve iyi bir işi kendisi başarmış gibi göğsünü şişirerek arkadaşlarının yanına dönmüştü.

Oralar Gâvur dağları idi... Orada dağ yasaları geçiyordu... Burası Karagöldü.. Burada mertlik, insanlık başka ölçülere vuruluyordu. Dindarlığına hepsi dindardı gerçekten... Amma camide başka türlü, dışarda başka türlü idiler...

Demir Bey Allaha inanmazdı.

"Allaha inanmak iyi değildir," derdi. "Adamı miskin eder... Tembel eder.. Kendine inanacaksın. Allah ne söz...

Hadi bakalım Demir Bey yerinden kımıldamasın da, ona gökten has ekmeklen kaşar peynirini yollayıversin. Olmaz öyle şey... Aklına güveneceksin... Aklın sana ne diyor... Git çalış mı diyor... Gidip çalışacaksın... Başkasının malını çalma mı diyor, çalmayacaksın."

Demir Bey Tanrının varlığına inanmadığından alabildiğine korkusuzdu. Karagölde, Tanrı korkusu olmayan adamdan her şey bekle... Allahtan korkmadı mı bir adam, hırsızlık da yapar, namussuzluk da... derlerdi.. Karagöllüler Allahtan korkuyorlardı ama, yine de, kuluçkanın altından çıkmış bozuk yumurtaları Demir Beye günlük yumurta diye yutturuyorlardı. Onların namus anlayışına ise Demir Beyin hiç aklı ermiyordu:.

Bir gün bir tanesi yanına gelmişti. Yamuk Hüseyin derler güçlü kuvvetli bir adamdı bu.

"Sana bir şey danışmaya geldim abi..."

"Danış bakalım."

"Bizim buraları bilirsin zihnime bir kurt düşürdüler.."

"Ne gibi? "

"Bizim karıdan yana... Bizim karı Bakırcı Alinin tütününü işler. Tütün epice ırakta... Çayın orda... Gidip gelmesi güç diyerekten karı orda, çardakta kalıyor. Başka yoldaşları da var ya. Bakırcının Ali bizim karının işini beğenmiş, onu kardeşlik edinmiş... Geçen perşembe donluk zıbınlık alıvermiş kariya... Olur ya değil mi ağa, mâdem kardeşlik ediniyor..."

"Peki senin kadın buna ne karşılık vermiş? "

"Hangisine? "

"Alınan donlukla zıbınlığa..."

"Haa ona mı, bak ağa demiş, hani bunun astarlığı... Adam da iyidir haa!..Astarlığı mı, demiş, kız senin istediğin astarlık mı sade... Orasına aklım pek ermedi de alamadım. Gelecek pazara arabanın bir kenarına da sen iliş pazarda ne gerekse bir bir alalım. Döşek yüzü mü istersin, minderlik mi, demiş... Bizim karı kurnazdır. Minderlik lüzum değil ağa, demiş, madem sen beni kardeşlik ettin, bir bakır kazan alıverirsin gayri."

"Eee Bakırcı Ali buna da he demiş mi? "

"Demez mi ya... Bir kez kardeşlik edindi. ,Kız, demiş, istediğin kazan olsun, kazan dediğin neymiş ki, kazanın hiç lafı mı olur demiş. İşte bu ağa.. Sen gel şimdi de bana bir akıl ver... Bu lafların kötülük neresinde hemen adam bir donluk zıbınlık almaylan... Alt tarafı beş arşın basma bezi değil mi bu olmaz olasıcanın... Bir de eğer ki benim karının karında bir namussuzluk olsa hiç bu lafları bana bir dökümüverir... çardakta konuşulandan benim ne habarım olacak, demeyiverir işte bu."

"Peki sen yeni yeni basmaları, bakır kazanları görürsen, nerden buldun diye sormaz mısın? "

Yamuk Hüseyin bir an düşünmüş, sonra ötelere bakarak gülmüştü:

"Neme gerek abi... Evden bişey gitmesin de, varsın gelsin... Hani ne demişler, üzümünü ye de bağını sorma... Doğrusunu istersen benim öyle pek kıyı bucak sormak, kurcalamak huyum yoktur."

Demir Bey kaşlarını çatmıştı:

"Bak hemşerim sözü kısa keselim. Bu Bakırcının Ali şimdiye dek bir sürü erkek de çalıştırdı. Onları da kardeşlik edip don zıbın almış mı? "

"Yooo.."

"Eee peki seni kimse kardeşlik edip de don zıbın alıyor mu? "

"Yooo..."

"Ne demeye herifin biri senin karıya alıyor, gündeliğini verdikten sonra. De bana don zıbın ne oluyor? "

Yamuk Hüseyin bir zaman düşünmüş:

"Yahu Ağa," demişti. "Ben sana akıl danışmaya geldiydim, sen şimdi benim yüreğimi büsbütün bulandırdın. Şimdi ben ne halt edeyim."

"Karını al evine getir, çardakta yatmak ne demek..."

"Eh iyi..."

Yamuk Hüseyin gitmiş, fakat karısını eve getirmemişti.

Demir Bey yatağında döndü. Ne halleri varsa görsünler,

diye düşündü, biz kendi işimize bakalım. Hele sabah olsun gidip şu Sevdalı Ömerin eşeğini bir daha göreyim. Eşek iyi canım, katır gibi sağlam eşek. Dağa da sür taş a da. Artık Helvacı köyüne tırmanırken terlemeyiz. Öyle ya eşeğin üstüne yan gelir cıgaramızı tüttürürüz bir güzel..

Düşünceleri bulandı, yüzünde hep o gülüşe yakın anlam uyudu kaldı.

Sabahları Karagölün kahveleri dolu olurdu. Erkekler sabah namazına kalkarlardı, cami dönüşü eve gitmezler, kahvede toplanırlardı.

Tütün kırımı zamanıydı. Köy hemen hemen boşalmıştı... Köylü üzüm bağlarındaki damlarına, bağ damı olmayanlar da tütüncükapaklarından (*) kurdukları çardaklara göçmüştü

Demir Bey tepe kahveye girdi.

"Merhaba..."

"Merhaba..."

"Merhaba..."

Yer gösterdiler, geçip oturdu.

"Bakıyorum yüzünüz gülüyor... Haberi aldınız mı ne? .."

"Hangi haberi ağa? "

Bunu soran köyün en geniş tütün tarlalarına, en verimli üzüm bağlarına sahip Topal Hasan efendi.

"Hadi canım bilmezden gelme Hasan efendi. İşin iş, tütün fiyatı iyiymiş bu yıl."

Hasan efendi düşünceliydi:

"Hiç belli mi olur ağa, hiç belli mi olur... Tütün ,iş i hükümat iş i..."

"Daha iyi dedin ya, sağlam iş demek... Yahu bizim Sevdalı Ömer nerede? Ortalarda göremiyorum, bileniniz var mı? "

Bu soruya Yapıcı Mustafa karşılık verdi

"Sorma abi başı dertte.. Dün gece kızı kaçmış. Şimdi tüm işler başına kaldı, karısıyla beraber tütün kırıyordur herhal."

(*) Tütün fidanlarının üzerlerine örtülmek için dallardan çatılıp sazlarla örülen iki metre kare genişliğinde kapaklardır. Tütün kırımı zamanı bu kapaklardan tütün tarlaları kenarlarında çardaklar kurar Egeliiler ve tütün iş i bitene kadar o çardaklarda yaşarlar.

"Kime kaçmış kızı? "

"İrağa değil, komşusunun oğluna , beraberce yürümüş gitmişler kızla. Ortalarda yoklarmış."

"Şimdi ne olacak? "

"Olacağı hayır. Bugün yarın döner gelirler. Babaları da nikahlarını kıyıverir. Millet yoksul, adam kızını kaçırmaya kıskırtmayacak da ne halledecek? .. Çeyiz masrafı, düğün masrafı, bu zamanda her babayığitin harcı mı altından kalkmak... İyisini kızı kışlayıverirsin, ertesi gün nikâhı kıyılır, düğün dernek gerekmez. Daha ertesi gün yeni karı koca yan yana gün ışımadan tütün kırmaya giderler. Fukaralık zor abi... Fukaralığı bilir misin sen? .."

Demir Bey Yapıcı Mustafaya baktı:

"Biliriz Mustafa, hiç şüpheli olmasın... Fakirliği de, zenginliği de biliriz bir güzel. Sen ne âlemdesin? .."

"Bizi hiç sorma ağa biz dünden ölmüşüz."

Köye yeni gelmiş olan göbekli hoca, göbeğini hoplata hoplata öksürüklü sesiyle güldü:

"Hadi ordan kerata, ölmüş adam her akşam Tanrının yasakladığı zıkkımı içer mi? "

Yapıcı Mustafa hocaya döndü, bir şey söyleyecekti vazgeçti. Edepli edepli başını önüne eğdi.

Demir Bey sordu:

"Gene içiliyor mu Yapıcı ha? .."

Yapıcı başı önünde konuştu:

"İçiyoruz ağa sayende... Ne halt edelim..."

Eskici Osman dayanamadı:

"Ulan hergele, sana kim git de ana yaşındaki karıyla evlen dedi...Kendin ördün kendi başına bu çorabı..."

"Öyle deme Osman efe... Kaderimiz bu, alnımıza yazılmış bir kez. İnanmazsan hocaya sor, bozmak ne haddimize..."

Demir Bey Yapıcının yaşlı bir kadınla evli olduğunu biliyor, bu işin başlangıcını merak ediyordu. Mustafa'yı söyletmek için takıldı:

"Hadi Yapıcı uzun etme bulmuşsun tarlalı, tapulu karıyı, yaşına dişine mi bakacaksın."

Mustafa boynunu bükti:

"Yok be abi... Sen de böyle söylersen... Bizimkisi, sorma işte, bir merhamet... İçine tükürdüğümün yüreği... Herkes bilir bu işi, bilirler ya beni kızdırmak için..."

Yapıcı Mustafanın gamlı hâli kahvedekilerin keyfini kaçırdı. Hoca o zamana değin içinden okuduğu bir duanın sonunu yüksek sesle bitirdi.

Demir Beyin aklı Sevdalının eşeğindeydi.

"Sevdalı Ömerin çardağı ne yandaydı yahu? "

Karakızlar yolunun sağ yakasında, koca çitlenbiğin orda..."

Çayın parasını masanın üstüne bırakıp kalktı.

"Hadi eyvallah."

"Güle güle..."

"Uğurla..."

Sevdalıyı tütün tarlasının içinde buldu. Karısıyla yan yana iki katolmuş tütün kırıyorlardı. Sağ eli fidanların çevresinde becerikli becerikli dolanıyor, avucuna üst üste yığılan yaprakları sol kolunun üzerine istifliyordu... Kolu tütün yapraklarıyla doldu mu götürüp koca keletirin içine güzelce dizeliyordu.

"Allah kuvet versin Ömer."

"Sağol Ağa.. Hoş geldin, buyur çardağa gidelim."

"Yok yok işinden kalma... Karakızlar Köyüne gidiyordum da, seni görünce bir hatırını sorayım dedim."

"Sağol."

"Bişey duydum yahu nedir bu iş? "

Ömer doğruldu. İyice zayıf, kuru uzun bir adamdı. Karısı inadına şişman ve kısaydı. Karagölde böyle kadınlara, araba gibi karı derlerdi Sevdalı Ömerin utanmış bir hali vardı.

"Sorma Ağa... Rezil etti bizi kaltak. Halbuysa sandıkları çaput doluydu cenabetin." Döndü karısına sertçe baktı. "Bu karı yok mu, bu anası olacak karı..."

"Hadi canım aldırma... Köyün töresi olmuş gayri bu.. Bir senin kızın değil ya kaçan... Ömer bugün bana bir şeyler verecek misin? Hiç değilse yarısını versen..."

Ömer çaresizlikle uzaklara baktı. Yırtık mintanından sıska kolları görölüyordu. Avurtları çökmüş, gözleri çukura kaçmıştı. İçini çekti:

'Vallah ağa hallerimizi bilmez değilsin... Olsa iyiydi ya... Yok işte ne etmeli bilmem ki...'

"Gerekmesene seni sıkıştırmazdım. Bir eşek almak istiyorum da.. Eşeksiz olmuyor... Dağtekkeye, Helvacı köye, Karakızlara piyade gidip geliyorum... Güç oluyor..."

"Haklısın güçtür. Adamın ,dizinde derman mı kalır hiç. Doğrusun ağam bir eşek gerek sana gerek ya... Yok işte... Netmeli..."

"Karakızlarda sağlam bir eşek var dediler de, ona bakmaya gidiyorum Şimdi neyleyelim Ömer haa.. Bir çare düşünüyor musun? .."

"Vallaha ne diyeyim ağam... Sen haklısın, haklısın ya, yok işte. Bu cenabet olmayınca olmuyor."

Demir Bey çitlenbiğin altında yayılıp duran Ömerin eşiğine baktı.

"Şurdaki eşek kimin? "

Ömer korkuyla gözlerini kırıştırdı, yutkundu:

"Bizim ağa."

"Senin eşiğin vardı demek? "

"Öyle eşeksiz olmaz ki... Oduna gideriz, tütüne gideriz. Eşeksiz hiç olmaz köy yerinde..."

"Ya ben ne yapayım Ömer? Bir de beni düşün, ellerimde sepetler, omuzumda heybelerle.. İstersen borcuna karşılık senin eşiği satın alayım."

Kadın hışımla solumaya başlamıştı. Koluna sıraladığı tütünleri götürürken Demir Beye ters ters baktı.

Ömer düşünüyordu. Şaşkınlığından avucundaki tütünleri ezip suyunu çıkarmıştı...

Demir Bey üsteledi:

"Ha, ne dersin bu alışverişe... Ne istersin şu eşiğe sen? "

"Eşiğe mi, şimdi eşiği satalım mı diyorsun? "

"Öyle başka çare var mı ki? "

"Çare mi, çare olmasına çare yok ya... Şimdi biz bu eşiği

satalım diyorsun ha... İyi ağam, iyi ya eşek senden kıymetli mi... Satmak ne lüzum canım.. Al git işini gör getir."

"Yok Ömer bana eşek temelli gerek. Sen bilirsin, istersen parayı ver... Gidip Karakızlardaki eşeği alayım."

"Canım para yok... Sen kendin de pekala biliyorsun... Para ne gezer bizde anca yılbaşına, tütünler satılınca.. Pangaya borcumuzu ödedikten sonra elimizde birkaç kuruş kalacak ağa... O zaman borcumuzu sana da bir tamam veririz. Hiç kuşkun olmasın paran bizde kalmaz."

"Bak Ömer aklına bir şey gelmesin, ben paramın sende kalmayacağını bilirim, namuslu adamsın sen. Amma bana da eşek gerek. Hem de bugün. Peki ben ne yapayım? Sen söyle, sana iki yol gösteriyorum... ya parayı ver ya eşeği sat. Bedava verecek değilsin, değeri neyse söyle. Hadi ben senin eşeğe helalinden kırk kâğıt vereyim."

Ömer boynunu iyice büktü:

"Topal Hasan efendi on gün önce, eğer satarsa yüz yirmi lira veririm demişti."

"Sen şimdi bu sözü neden söyledin? "

"Hiç yanı eşek iyidir, sağlamdır ağam."

Demir Bey Ömerin tütün yapraklarıyla boyanıp, kirlenen elini tuttu,salladı:

"Madem eşek iyi, elli lira veriyorum; tamam mı? "

Bir yandan adamın elini sallıyordu. Bu yakaların alışverişine alışmıştı. Bir mal alınacak mı, yarım saat toka eder gibi eller hızlı hızlı sallanacaktı. Ömer elini, ölü eli gibi bırakmıştı. Demir Bey bu cansız kolu dilediği gibi sallayıp duruyordu.

"Hadi uzun etme, altmış dedik, altmış tamamdır. Verdim de bitsin bu iş."

"...."

"Hadi be Ömer nazlanma. İyi; yetmiş, buna da bir diyeceğin yok ya... Tamam mı borcundan yetmiş lirasını silerim, kalanını tütünde verirsin. Al hayrını gör de uzun etme gayri."

Ömer kederle gözlerini Demir Beye kaldırdı:

"İyi ağa, iyi... Al git eşeği."

Demir Bey adamın elini bıraktı. El, bozuk bir tulumba kolu gibi aşağı düştü.

Ömerin gamlı gözleri, Demir Beyi eşeğe binip uzaklaşınca dek izledi.

"Gidinin yılan herifi... Ölü soyucu deyyus..."

Başını kaldırdı, karısı kinle söyleniyordu:

"...Aldı gitti malımızı; elimizi böğrümüzde kodu... Yabanın imansızı... Hay bodur boyun devrilsin de binemez ol, gezemez ol, e mi herif!"

Ömer suskundu:

"Kes kadın kes... İlenme... Bize muhtaç vaktimizde yardım etti. Nankör olma sus... Ne etsin eşek gerek ona da... Parasını veremedik işte."

Kadın nefretle haykırdı:

"Semeri de bir güzel üzerine bağladı da kuruldu gitti... Deyyus... Hadi herif kazık gibi durma, gün yükseliyor, tütünler yumşayacak.. Kırmaya başla... Ah gitti eşeğim, giden gelir mi.."

Elinin tersiyle yüzünden akan yaşları sildi. Yüzü, tozla karışan göz yaşlarından çamurla sıvanmışa döndü.

Karı köca birlikte toprağa eğildiler.

*

Demir Bey eşeğin üzerinde bacaklarını sallaya sallaya giderken düşünüyor ve her zamanki gibi kendi kendine söyleniyordu:

"Sana ne ad koyalım koca oğlan. Eşeğe yaraşacak bir ad gerek sana. Gel Çapraz diyelim senin adına" Yüksek sesle güldü. "Kulakların çınlasın teğmenim.. İyi ulan aferin.. Bundan böyle dağa taşta sürerken seni acımayacağız. Çekeceğin var benden."

Çapraz, askerde erlerin bir teğmene taktıkları isimdi. Demir Bey askerliğini süvari olarak yapmıştı. Bölükte kıcı kaltak tutmaz, gece gündüz sarhoş, sıska bir teğmen vardı.

Ana avrat sövmesinden erat onu sevmezdi. Bacakları dolana dolana yürüdüğünden mi nedir, adını Çapraz koymuşlardı. Öyleki subaylar bile aralarında ondan Çapraz diye söz ederlerdi.

Demir Bey, Çaprazın yüzünden bölüğünden ayrılmış, alaya alınmıştı. Bir sabah Çapraz, bölüğü, yüzbaşıya tekmile hazırlarken atının üstünde dikilmiş, avazı çıktığı kadar:

"Sıraya girin ulan eşşoğlu eşşekler..." diye bağırıyordu.

Sırada sessizce durmakta olan Demir Bey birden sinirlenmiş, atına hafifçe dokunarak sıradan çıkmıştı.

Çapraz bunu görünce kudurmuş:

"Ulan it kumandamı duymadın mı, sıraya girsene..." diye kükremişti.

Demir Bey de en yumuşak sesiyle karşılık vermiş:

"Ben sıraya girmem teğmenim."

"Ne? Neden ulan? "

"Ben eşşoğlu eşşek olmadığımın sıraya girmeyeceğim."

Çapraz büsbütün çıldırmış:

"Vay anasını avradını... Gelmişini geleceğini.." diye öküz sinirinden yapılmış kamçısını havaya kaldırarak atını Demir Beye doğru sürünce, Demir Bey hafifçe baldırlarını sıkıp hayvanını salıvermiş, ufak tefek fakat eski bir yarış atı olan Şimşek kızıl yelelerini savurarak Demir Beyi almış rüzgâr gibi geçmiş gitmişti

Demir Bey uzaklaşırken başını arkasına çevirip bakınca, teğmenin kocaman sağrılı Macar kırması ağır hayvanın üstünde hop hop hopladığını, o yana bu yana yalpaladığını görmüştü. Manej yerinden uzaklaşır uzaklaşmaz hayvanın dizginlerini toplamış, bölüğe çevirip Yüzbaşıya gitmişti. Yüzbaşı Demir Beyi severdi. Ondaki cevheri daha ilk günler fark edip, okuyup yazma ve onbaşı kurslarına göndermişti.

Yüzbaşı atına binmek üzereydi. Seyisi atını yanına getiriyordu.

Demir Bey attan inip topuk çakmış, olanı biteni bir solukta anlatmıştı.

"Cezama razıyım Yüzbaşım, sana geldim," demişti.

Yüzbaşı bir zaman düşünmüş, sonra:

"Bak Demir onbaşı, bu senin yaptığın büyük suç... Amma sana da ceza vermeye gönlüm razı olmuyor... Hadi oğlum git Alaya derdini Albaya anlat, Yüzbaşım gönderdi, cezamı siz verin Albayım de."

"Başüstüne Yüzbaşım."

Albay görmüş geçirmiş, olgun bir askerdir. Koskoca Alayda onu sevmeyen bir tek er, bir tek subay yoktu. Asker ondan "Albay babamız" diye söz ederdi.

Demir Beyi arkasına yaslanarak dinledi. Bitirince gözlerinin içine dikkatle bakarak sordu:

"Adın ne? "

"Demir Bey."

"Bey mi? .. Bey de ne oluyor? "

"Demir gibi Bey de adımdır kumandanım. Anam nüfusuma yazdırmıştır. İdil Beylerin torunu olduğumdan..."

"Nerelisin sen? "

"Gâvur dağlıyım Albayım. Soyumuz Orta Asya'dan gelmedir. Su katılmamış halis Türktür kabilem. Hiçbir vakitte Türke eşşek dedirtmem beni, cezama razıyım Kumandanım."

"Oğlum burası asker ocağıdır. Üstün sana eşek derse o, bildiğin eşek anlamına gelmez. Üstleriniz babalarınızdır, sizi azarlarsa iyiliğiniz içindir."

"Haklısın Albayım, üstlerimiz babalarımızdır ama hangi baba oğluna senin ananı avradını diye söver... Bizi askere anamızın avradımızın namusunu korumayı öğretmek için çağırıyor musunuz... Cezama razıyım ben Albayım."

"Sen neye okumadın akıllı delikanlısın."

"Köyümüzde okul yoktur Albayım."

"Okusaydın büyük adam olurdun belki de..."

"Yine de olacağım Albayım."

"Git bölükten eşyanı topla gel, seni Alaya alıyorum."

"Sağol Albayım. Bölükten eşyamı toplayıp gelicem."

Demir Bey topuk çakıp dönmüş, tam çıkacağı zaman Albayın sesini yeniden duymuştu:

"Teğmene gözükmek Gâvur Dağlı."

"Başüstüne Komutanım sağol."

Ne günlerdi onlar, diye düşündü. Sonra yine söylenmeye başladı:

"Oğlum Çapraz, işleri daha düzenleyip altıma bir at çekinceye kadar seninle dolaşacağız.. Deeh Çapraz oğlum, deeh dedim sana... Ne demişler bakalım, akıllı eşeğini dağdan aşırır, aptal düz ovada şaşırır. Biz de seninle dağları aşacağız Çapraz oğlum. Şimdi ilk kez seninle şu Çakırbeyli köyünün yolunu turalım. Ne var ne yok oralarda, azıcık kendimizi gösterelim."

Karagöle geldi.

Tepe mahallede Bulgurcu Hamzanın tek gözlü damında oturuyordu. Evine uğrayıp iki irice bandırmayı (*) eşeğin üzerine bağladı. Bir de heybe attı. Evi Osman deresinin hemen kenarındaydı. Bu dere de Fetrek çayı gibi yazları kurur, kışları yağmurlu günlerde coşkun coşkun akardı. Köylünün anlattığına göre Osman isimli bir çocuğu alıp gitmiş de, ondan derenin asıl adı unutulup Osman deresi denmişti. Kenarlarında, baharda eflatun çiçekler açan hayıtlar vardı. Demir Bey cebinden çakısını çıkardı. Gidip bir hayıt dalı kesti. Yapraklarını yoldu. Sonra çıkıp eşeğin üzerine yerleşti. İncecik hayıt dalını hayvanın ard ayaklarına doğru sallayarak tıkr tıkr yola koyuldu.

Güneş iyice yükselmişti. Çakırbeyli köyünün toprak yollarında, güneşin altında kuruyup duran hayvan terslerinin kokusu tozlara karışıyor, Demir Beyin boğazını yakıyordu.

"Ne demişti Atilla Yüzbaşım, 'Hayat yolu ,dikenlidir yürümesini bilmek gerek..' Taşlı topraklı, tezekli dikenli namussuz yol... Ama ne çare yürünecek... Ne demişler; oturan tilkiden gezen tilki akıllıdır. Örümcekten ibret almalı, dolanır, dolanır ağlarını dört bir yana sardı mı, gider bir

(*) Küçük üzüm küfesi. Bağbozumunda üzümler bu küfelere doldurulur. Koca bir varil içinde hazırlanmış Göztaşı Eriğine bu küfelerle üzümler bandırıldığı için "Bandırma" diye adlandırılmıştır. Salt üzüm işinde kullanılır.

köşede bekler... Anladın mı Çapraz oğlum... Biz de şimdi dolanacağız seninle... Seni gece nereye bağlamalı bilmem ki.. Hacı Durmuş'un hayvan damına bağlasam iyi olacak. Herifte yirmi beş kâğıt alacağım var. Ne zaman vereceği beli değil. Oraya bağlarım seni... Yemini suyunu da verirler elbet, eşek değil ya bunlar."

Çakırbeyliye gelmişti. Köye girerken hemen solda Sırrı Beyin yağhanesi vardı. Kapısı açıktı yağhanenin. Sırrı Bey, bir öküz arabasına zeytin torbaları yükletiyordu.

"Merhaba Sırrı bey, kolay gelsin."

"Merhaba Demir Bey nasılsın bakalım? "

"Hamdolsun sen nasılsın? "

"İyiyim çok şükür. Hazırlık yapıyoruz. Torbaları vikatmaya çaya gönderiyorum."

"Hayırlı olsun. Bu yıl zeytinler iyi diyorlar."

"Öyle, bu yıl zeytin senesi. Senin işler nasıl? "

"Bizimkini hiç sorma, bizimki iş değil Sırrı bey."

Sırrı bey kurnaz kurnaz güldü:

'Ama köylü öyle söylemiyor ağa..."

"Köylü mü, köylüye laf gerek... Ne diyorlar? .."

"Bizim Demir Bey ağamız yolunu tuttu gidiyor, diyorlar.."

"Neyin yolunu be beyim... Üç kuruş alacağımızı toparlayamıyoruz şunun şurasında."

"Sabun alır mısın sen? Geçen mevsimden kalma iki çuval sabunum var. Hâlis zeytin yağından yaptırmıştım, posadan değil ha..."

"Alırız niye almayalım... Tek senin işin görülsün. Değil mi ama adam adama lazım olur."

"Gel bir bak istersen."

"Olur bakalım."

Eşekten indi. Hayvanı ipinden yağhanenin kapısına bağladı. Öküz arabasının yanından dolanıp yağhaneye girdi. Ambara doğru Sırrı beyin arkasından giderken düşünüyordu, kârlı iş gözünü sevdiğimin, işin olacak mı, böyle olacak ki para keletirle gelsin. Yağhanecilik gibi var mı... Neden

demişler yağcıların sakalı altından olur diye... Kazançlı iş vesselâm.

"İşte sabunlar. Bak taş gibi kuru, kar gibi de beyazdır."

"Öyle fena değil Sırrı Bey..."

"Kaçtan alacaksın? "

"Bilmem, sen ne istedin? "

"Canım bu senin işin, ver bir şey ne vereceksen..."

"Elliden alalım Sırrı Bey."

"Amma da yaptın, çaydan mı topladık biz bunu..."

"Tepeköyde en alası altmış Sırrı beyciğim... Hadi beş kuruş daha o da gül hatırın için. Elli beşten alalım."

"Seninle uğraşılır mı, çekelim de al git."

"Artık bi zahmet, öküz arabasına atıver de çaya inerken bizim tepe kahveye bıraksınlar."

"Olur, iyi."

Çuvallar kantara vuruldu, Parayı ödeyip çıktı. Keyfi yerine gelmişti. Sabunları Tepeköye değil, Kavakalanına götürecekti. Yetmiş beşten alıcısı hazırды. Eşeğine bindi, köyün içine doğru sürdü gitti.

*

Üç gündür dinmeyen yağmur Osman deresini taşırılmış, köyle Tepe mahallenin ilgisini kesmişti. Geceleri derenin çağılıştından uyumak ne - mümkündü.. Yükseldikçe yükseliyordu dere... Milletin dediğine göre Fetrek çayı da taşmıştı. Gözünü sevdiğimin Fetrek çayı koynunda koca koca kayaları taşıyıp birbirine tokuşturarak akar giderdi mübarek... Fetrek çayı böyle zamanlarda çay değil Mevlanın bir afatı idi.

Tepe kahvede erkekler toplanmış konuşuyorlardı. Yüzleri, lüks lambasının ışığında, gölgeler içinde bir görünüp bir siliniyordu... Demir Bey de kahvede idi. Bulgurcu Hamza bir şeyler anlatıyordu. Demir Bey kulak verdi.

"...Kasap Eminesini de karı yerine koyup lafını ediyorsunuz be... Kasap Eminesi bizim köyü bitirdi de Dirmile geçti. Şimdi orayı da tamamlamış, duyuşuma göre Saiplar

köyüne kol atmış."

Hacı Durmuş kısık sesiyle söze karıştı:

"Sus sus adam. Günah be elin dul avradını almışsınız ortaya.. Gözünüzle gördünüz mü bir kez? "

Bulgurcu pis pis sırıttı:

"Amma ettin hacı dayı... Bu iş görülecek yerde mi olur.. Bilmez gibi söylersin."

Birkaç kişi güldü, biri:

"Hadi diyelim Emine dul avrat... Peki Nesibin karısına ne dediniz bakalım? "

Bu kez kahkahalar daha da çoğaldı. Filiz Nuri ince sesiyle

"Yahu," dedi, "sorması ayıp ama şu Nesibin çocukları neden öyle çeşit çeşit? Kimi bodur kimi uzun, kimi sarı kimi esmer... Karı da doğruyor ha... Sekiz mi, dokuz mu oldu.."

Kara Mustafa köşesinden söylendi:

"Deli Hatçayı da karı diye karşısına alan herife şaşarım ben, hadi Nesip yutmuş, ya ötekiler..."

Bulgurcu:

"Ettiğin lâfa bak Karadayı.. Köy delikanlılarına kadın gerek... Şuracıkta Nesibin karısı durup dururken taa Tepeköye ya da Kente mi gitsinler..."

Filiz merakla sordu:

"Acep Nesip işin farkında değil mi? "

Bulgurcu:

"Hadi yahu bilip durur hergele... Geçende senin çocuklar pek değişik diyecek oldum da, öyle Bulgurcu, dedi, ben çeşit yapıyorum. Hani sizin yukarı bağdaki üzümder gibi... Vallah böyle dedi. Herifte utanmak yok be."

Demir Bey söze karışmıyor, düşünüyordu: Nesip yersiz yurtsuz göçmen adam, karı da hep oğlan doğuruyor... Oğlan demek, çalışan kol demek... Ama esmer, ama sarı.. Değil mi yarın öbür gün çapaya gidip gündelik getirecek... Doğsunlar varсын.. Nesip akıllı herif, hey şaşkınlardır siz nereden bileceksiniz hesabetmesini... Aferin ulan Nesip."

Dışarda yağmurun gürültüsü arttı. Hacı Durmuş yüksek sesle salavat getirdi:

"Rahmet değil afat bu... Allah korkusu olmadı mı bir kez..."

Bulgurcu ile Filiz kafa kafaya vermişler, fiskos edip gülüşüyorlardı. Ara sıra "Deli Hatça Nesip" lafları duyuluyor, sonra sesler yavaşlıyordu.

Demir Bey bu da -bir çeşit zamparalık diye düşündü.. Lafından hoşlanıyorlar... Kahveciye seslendi:

"Hani bizim nargile? "

"Geliyor ağam."

Kendisine şehirden bir nargile almış, getirip kahveciye bırakmıştı. Akşamdan akşama doldurtuyordu. Yirmi beş yaşında bir adam gibi değildi hiç. Geldiği geçtiği yerde saygı uyandırıyor. Kahvede köşesine kimse oturmaz, birbirleriyle yaptıkları zevzeklikleri ona bulaştırmazlardı. Oysa Demir Bey şaka yapmasını severdi. Bir gün nasılsa ihtiyar bir köylüye karısı için takılmış, dinliyenlerin bundan hoşlandıklarını anlayınca da huy edinmişti. Köylülerle dilediği gibi alay ediyordu.

Hacı Durmuş, Demir Beyin lafa katılmadığını görünce ona seslendi:

"Bunların boşboğazlığı seni de evlenmekten yıldırıyor, değil mi ağa? "

"Yok Hacı baba yok, ben artık evlenemem."

Kahve kulak kesildi.

Hacı Durmuş meraklandı:

"Deme yahu. Ne oldu da evlenemiyorsun? "

"Ne olacak sevdiğim kız başkasıyla evlendi."

"Essah mı den? "

"Öyle ne yapalım."

"Kimmiş bu biz tanıyor muyuz? "

"Hadi hadi bilmezden gelme Hacı baba, benim bu köyde alacağım bir kız vardı, onu da kalkıp sen almışsın."

Hacı Durmuş şaşaladı:

"Ne dedin? "

"Ne olacak... Fadime nine ile olmadıktan sonra ben kimseyle evlenmem."

Kahve kahkahadan kırılıyor, Hacı Durmuş gülmemek için tesbihini hızlı hızlı döndürüyordu.

"Fe suphanallah... Ağa da bunlara uyduktan sonra artık bu köyün adamından var hayır bekle..."

Demir Bey üstüne üstüne gidiyordu:

"Bak Hacı dede... Olan olmuş, geçen geçmiş.. Ama ben şimdi de Fadime nineye razıyım. Ha ne dersin, şimdi boşa şimdi almazsam..."

Bu kez Hacı da kahkahaları koyvermişti.

Demir Bey nargilesini bitirince kalkıp evine gitti. Arkasından bir zaman onun lâfını ettiler. Demir Beyi seviyorlardı. Ona alışmışlardı. Dili tatlıydı. Az buçuk paraya muhtaçlığı olanların imdadına yetişiyordu. Efendiydi, ağaydı gerçekten. Soylu, köklü olduğu belliydi. Üç yıldır köylerinde oturuyordu, kimsenin karısına kızına yan gözle baktığı görülüp duyulmamıştı. Oysa delikanlıydı. İşinde gücünde başı ağır adamdı. Ama faizle para veriyormuş, ne yapsaydı garip... Gurbetlerde ekmek parası için dolaşmıyor muydu... Onlar gibi bağı mı vardı, bahçesi mi.. Elbette parasını işletecekti.. O onlara yalvarmıyordu ki, kendileri gidip onun eline eteğine varıyorlardı. Köye zararı yok faydası vardı. Hem bir Karagöl ,mü tüm komşu köyler ondan razıydı... Akıllı adamdı ağa, okumuş adamdı... Gazeteleri okuyup okuyup anlatıyordu. Dünyanın durumunu bir bir zihinlerine sokuyordu...

Dışarda yağmur birden hızlandı. Osman deresi köpüre köpüre yuvarlanmaya, homurtularla akmaya başladı. Kahvede köylüler susmuslar, derenin hiddetini dinliyorlardı.

*

Demir Beyin çamaşırlarını okul hademesi Niyazinin karısı yıkıyordu. Evleri derenin kenarında, hayıtların arkasındaydı. Niyazi hastalıklı bir adamdı. Alan işine gelemiyordu. Karısı Emeti de incecik dal gibi bir şeydi. On beşinde evlendirmişler, on altısında bir oğlan dünyaya getirmişti. O da

kocası gibi alan işine yaramıyordu. Şunun bunun ev işlerine yardıma gidiyordu. İyice yoksuldular. Niyazi sık sık hastalanıyor, kente inip devlet hastanesinde yatıyordu. Karısı Emeti yamalı şalvarı, solmuş zıbını ile durmadan ev ev dolaşırdı. Daha on dokuzundaydı ama, gidip gelişinde görmüş geçirmiş, çok çekmiş bir kadın hali vardı. Okulu o süpürür temizler, öğretmenlerin çamaşırlarını yıkar, köyde ağırlaşan hastaların başında sabahlara dek o beklerdi. İncecik vücuduyla oradan oraya birkaç kuruş, ya da bir tas erişte, iki avuç tarhana için koşar dururdu. Bulgurcunun evine Demir Bey yerleştiğinden beri onun da işlerini Emeti görüyordu. Odasını süpürür, çamaşırlarını yıkar, sık sık duvarlarını beyaz kireçle, yeri saman karıştırılmış toprakla sıvardı... Konuşkan bir kadın değildi. Üç yıldır işini gördüğü adamla üç beş laftan başkasını etmemişti. Başını kaldırıp yüzüne bakmaz, işini bitirir, gözleri yerde kapı yanında bir an duraklar, titrek bir sesle:

"Başka bir emrin var mı, Ağa," diye sorardı.

Demir Bey ona yaptığı işler için ne ücret istediğini sormamıştı. İnsan gücünün değerini biliyordu. Karagölde alan işine giden kadınlar dört, beş lira gündelik alıyorlar, gece yarısından sonra saat üçte dörtte tütün kırmaya gidiyorlar, gün tepeye gelmeden kırımını bitiriyorlar, sonra da akşama değin tütün diziyorlardı. Çapaya gidenlerse gün doğarken başlayıp, gün inenedek iki kat çalışıyorlardı. Emetinin yaptığı iş neydi ki... Bir iki saat içinde tek göz odayı süpürüyor, alıp götürdüğü bir kat çamaşırını yıkayıp getiriyor.

Demir Bey, Emetiye karşı cömert davranmıştı; her sefer bir lira veriyordu. Bu da iyi paraydı doğrusu. Kadın parayı alıyor, başı önünde, koltuğunun altında Demir Beyin kirli çamaşırları, çıkıp gidiyordu.

Odası üç gündür temizlenmemişti.

Bulgurcunun küçük oğlunu gönderip Emetiyi çağırttı. Kadın biraz sonra kapıda belirdi.

Buyur ağa bir emrin mi vardı? "

Demir Bey kadının sesinde bugün daha başka bir titreyiş

sezdi. Başını kaldırıp yüzüne baktı. Örtü yanaklarını iyice kapamıştı.

"Evi biraz süpürsen diyecektim."

"Acap yarın temizlesem olur mu ki? "

"Başka işin mi vardı? "

"Yok ağa hastaneden Niyazinin elbiselerini göndermişler de..."

"Elbiselerini mi? Neden? "

"Niyazi sizlere ömürmüş de ağam..."

Demir Bey ne diyeceğini bilemedi. Bir zaman sustu. Bir şey söylemek gerektiğini düşünüyor, söz bulamıyordu.

Kadının titrek sesi yeniden duyuldu:

"Eğer iznin yoksa şimdi temizlerim odanı."

"Yok istemez... Acelesi neymiş ki... Demek öyle ha... Başın sağolsun ne diyelim."

Acap ağlıyor mu diye kadının yüzüne baktı; hayır ağlamıyordu. Gözleri önünde kımıldamadan öylece duruyordu.

"Hadi git Emeti, ne zaman dilersem o zaman temizlersin."

Kadın karşılık vermedi. Çıplak ayaklarıyla, sessizce yatağıp gitti.

Demir Bey yatağının üzerinde oturuyor, düşünüyor. Kadın kaldı çaresiz. Bir de çocuğu var herhal... Niyazinin öldüğü bir yandan iyi oldu. Kadına yararı neydi ki... Yüktü büsbütün... Üç gün ayakta, beş gün yatakta. O da kurtuldu. Kadın da. Kadın ağlamıyordu. Ağlamayan kadın azdır. Kadını kısmı ağlanacak yerde ağlamadı mı, ondan korkacaksın. Ağlamayan kadın tekin değildir, hiçbir vakitte.. Gâvur dağındaki amca kızım gibi... Babasını gümrük kolcuları vurunca, anası kendini çamın dalına astı. Kız öylece asılı duran anasına ağlamadan baktıydı. Akşam vakti aldı başını gitti. Gidiş o gidiş. Bu da ağlamıyor. Kadın milleti ağlamalı... Ağladı mı hiç korkma, kurtları dökülür tekmi... Rahatlar... Oturur oturduğu yerde.. Bu neyin nesii... Hey cadı, daha yaşın ne ki. Ölümün karşısında kaskatı durmayı nasıl becerdin bakalım... Fikrinde ne var kimbilir...

Canı sıkılmıştı... Kalktı evden çıktı. Hayıtların ötesinde, Emetinin evinin önünde kadınlar toplanmışlar, ağlaşıyorlardı. Demir Bey gözleriyle Emetiyi araştırdı. O, eşige oturmuş, bakışları ıraklarda, öylece taş gibi duruyordu.

Demir Bey yürüyüp kahveye gitti.

Akşam olmuştu.

Emeti tek göz odasında, yanmayan ocağının başında yalnızca oturuyordu... Önünde komşuların getirdiği bir tas tarhana çorbasıyla, sahanda pişirilmiş iki yumurta, bir parça bazlama vardı.

İki yaşındaki oğlu Alinin karnını doyurup yatırmıştı.

Dışarda hışırtilı bir rüzgâr esiyor, ocağın kenarında asılı duran, arkası aynalı lambanın ışığını bacadan giren hava titretiyordu. Yalnız ocağın yanı, Emetinin yüzü ve önündeki yemek sinisi bir parça aydınlıktı. Odanın öte yanları ve Alinin büzülüp uyuduğu köşe karanlıklar içindeydi.

Sabahtan beri gelip giden kadınların yalandan, gözleri yaşarmadan, ağlar gibi bağırıp çağırmaları Emetinin başını ağrıtmıştı. Şimdi bu sessizlik onu dinlendiriyordu. Kulaklarında hâlâ çığırışan kadınların sesinden yankılar olmasaydı daha da rahat edecekti. Irak yakın Niyazinin hısımları gelip sözde derdine ortak olmuşlardı:

"Amanın Emeti gelin... Niyazimi nerelere gönderdin.. Amanın fidan gibi Niyazimi.."

Kimileri de küçük Aliyi sıkıp mıncıklamışlardı:

"Vah Alim, vah yetim Alim, vah babasız kalan yavru kuzum vah.. Vah yetim Alicik vah..."

Bu sözü birkaç kişi etmişti...Emeti bundan sonra oğlunu bütün köyün Yetim Ali diye çağıracağını biliyordu.

Kadınlar yarın sabah da, daha ertesi sabah da geleceklerdi. Töreleri böyleydi bu köylerin. Emetinin bu köyde kimse ciği yoktu. O, buraya ıraktan, taa Çırpıköyden gelmişti. Anası küçükken ölmüş, babası yeniden evlenince teyzesi onu yanına alıp büyütmişti. On beşine basınca da iyi- kötü aramadan

kocaya vermişti... Ne olur ne olmazdı... Kız kısmını korumak zordu bu zamanda... İyisi mi everiverirsin gitsin başından.

Niyazi iyi oğlandı. Ne ki marazlıyı zavallı. Askerlik yoklamasında çürük çıkmıştı. Emetinin gözünü içine bakardı. Ellerin erleri gibi, dövmezdi sövmezdi onu. Hastalığından mı, yoksulluğundan mı, kimbilir neden, bir şeylerden utanırdı. Emetinin yanında suçlu gibi dururdu hep... Karnı aç da olsa ekmek, aş istemezdi... Önüne koyarsa yerdı.. Koymazsa aç yatardı. Aliyi çok severdi.

Dizlerine oturtur, uzun uzun laf ederdi onunla:

"...Bazlamayı çok ye benim oğlan... Bazlama iyidir. Adama yarar.. Bazlamayı çok yiyeceksin ki güçlü erkek olacaksın. Maraz bulmayacaksın bir vakitte. Seni okula yazdıracağım. Başöğretmen ne dedi bakalım, senin oğlanı ben okuturum, dedi. Okursun bir güzel... Anan cansız, baban cansız, sen de bazlamayı sevmiyorsun... İyisi mi okursun.. Alan işi güç iş... Senin de kemiğin ince... Öğretmen olursun belkim de... Maaşları alırsın bir güzel. Kahvede oturur akıllı akıllı laf edersin... Öğretmen konuşuyor diyerekten köylüler hep susar ,kalır... Üstün başın temiz olur... Ya işte böyle... Benim bir babam vardı dersin... Yüzüme bakmaya doymazdı hiçbir vakit diye aklına getirirsin. Öğretmen olursan cebinde para tükenmez. AnanaTepeköy'den kırmızı çiçekli basmadan don, yeşil çiçekli'den zıbın alırsın... Anan yeşilli basmayı çok sever... Bir çift de parlak siyah terliklerden alırsın... Çok hevesi var. Hiç unutma e mi? ... e mi? Nerden bildin dersin, bana demez ama... Giritlinin çeyizinde görmüş de nasıl anlatıyordu... Ona parlak terlik alacaksın ha... İşte böyle bazlamayı yemeli... Varsın katı olsun, Bak sivri sivri dişlerin var. Çiğner parçalarsın... Öğretmen oldun mu hiç korkmazsın artık. Göğsünü gerer dilediğin kıza dünürücü gönderirsin ananı.. Kollarını ardında, kışının üstünde çapraz eder, tesbihini döndüre döndüre köy yollarında yürürsün adam gibi..."

Odanın karanlık köşesinden bir ses geldi. Kadın dönüp baktı. Oğlan sayıklamış olacaktı.

Öldün gittin zavallılık, diye düşündü kadın, yirmi yaşında

var mıydın kim bilsin.. Hiç gün görmedin... Ne kendin gördün ne bana gösterdin...

Kadın, Niyaziyi acıyarak ,düşünüyordu. Onu sevememişti bir türlü. Marazından mı iğrenmişti nedir, yatağa girmesini canı istemezdi. İşler bulur dururdu biteviye. Niyazi uyusun iyice diye beklerdi. Kocasını öper okşarken gözlerini kapar, dişlerini sıkardı. Teyzesinin dayığına katlandığı gibi katlanırdı Niyazinin sevdasına. Okşasını istemezdi hiç.. Niyazi anlardı. Kendini tutardı çoğu kez. Emetiyi seviyordu. Emeti bıraksaydı sabahlara dek uyumayacak, onu okşayıp koklayacaktı. Kadın bunu bilirdi... Acırdı Niyaziye.

Oda benim gibi kadersizin biriydi.. Hastane köşesinde kimsesiz öldü... Bir yudum su damlatan oldu mu acep ağzına... İzmir neresi... Torbalıdan tren iki liraya gidermiş... İki de gelmesi.. Nasıl gidersin... Gördün mü Niyazi ettiğini... Bir göz evlen, bir oğlan bıraktın gittin bana.. Kışı var güzü var.. Ne yer ne içeriz biz... Maaşını alır avucuma koyardın... Meteliğine el deydirmezdin... Doğru... Arttıramadım ki hiç... Kendin hastalanır yol parası ederdin. Alt tarafı kırk yedi lira... Gördün mü ettiğini Niyazi.. Gazyağı yok evde; tuz yok, şeker yok. Ah Niyazi ah... Ne ederim ben şimdi."

Başını ocağın kenarına dayadı. Sabahtan beri bir şey yememişti. Başını tutacak gücü kalmamıştı..

Dul avrat olduk gayri.. On dokuzunda dul olduk. Adımız büyük şimdi. Her kapıya girip çıkamam da.. Netmeli kim bilsin. Bir avuç toprak yok, bir ağaç zeytin yok. Marazlı olmasına marazlıydın ya, kurt kuş uyurken gider, bir yük odun keser, yüklenir gelirdin. Ah Niyazi gördün mü bana ettiğini...

Midesi açlıktan acımaya başlamıştı Elini karnına bastırdı.

İçim ezildi. İki lokma yesem mi ki...

İsteksizce elini ekmeğe uzattı. Bazlamayı böldü. Zeytinyağının içinde çoktan soğumuş olan yumurtaya buladı, ağzına attı. Önce güçilen çiğniyordu. Sonra her şeyi unuttu.. Birisine kızıyor, ya da birisinden öç alıyormuşçasına hırslı yemeklere saldırdı. Doyuncaya dek yedi.

Siniyi bir kenara sürdü. Uykusu yoktu hiç.. Ocağın yanına sırtını dayadı. Gelin olduğı günü düşündü birden.. Sanki o gelin olan başka bir kızmış gibi gözlerinin önünde dikilip durmuştu. İşte şuracıkta, ocağın köşesinde titreyip duruyordu boyuna nedense... Niyazi de yanibaşında dikiliyordu. Bir söz bulup edemiyorlardı... Sonunda, en sonunda fısıltı gibi konuşmuştu Niyazi...

"Otursak ya sedire... Yoruldun herhal... Öyle ya çok yoruldun."

Emeti karşılık vermemiş, yavaşça sedirin ucuna ilişmişti. şimdi yan yana oturuyorlardı. Emeti bakıyordu ocağının başından o iki fukara ocuğaa... Bir saat mi, üç saat mi konuşmadan oturmışlardı. ylece, titreyerek, ürkerek bir şeylerden.

Sonunda yine oğlan fısıldamıştı:

"Yatmak gerek.. Yatmazsak olmaz."

Ama ikisi de kımıldamamıştı yine... Yine suskun dakikalar akıp geçmişti aralarından...

"Yatmak gerek..." demişti oğlan yine, bir kez daha.. "Yatmazsak söz ederler..."

İkisi de korkmuşlardı birden... Söz ederler... Söz ederler... Hızlı hızlı birbirlerine hiç bakmadan soyunmuşlardı... Hemencecik.. kıız yere serili yatağaa yaklaşmış, yorganı azıcık aralayarak içine girivermişti. Zayıf, ince, ürkmüş... Yaşı on dört, on beş... Yorganın altında hiç yok gibi, ezik...

Oğlan daha bir süre titremişti ayakta... Sonra teki ucundan yorganın girivermişti o da... Aralarında dağlar tepeler vardı... Yorganın her kırışığı bir açılmaz yarıdı.. Oda kapısında fısıltılar...

Kız nefesini tutmuş kapıyı dinliyordu... Oğlan da yle... Oğlan yine fısıldadı:

"Söz ederler.. zerler seni... Seni çok üzerler..."

Oğlan hep yatağın en sağında kımıldamadan yatıyor... Ve sayıklar gibi boyuna hep aynı sözleri fısıldıyordu:

"Seni üzerler... Çok üzerler, ağılatırlar..."

Tüm gücünü kullanarak yorganın brmlarını açıp oğlana

ulaştı kız. Birilerinden kaçır gibi sokuldu iyice... Yüzünü boynuna soktu oğlanın.. Yanaklarının ıslaklığını duydu oğlan..

"Ağlama," diye fısıldadı, "ne olur ağlama..."

Kız on beşindeydi, oğlan on yedisinde.

Emeti ocağın karanlığından bakıyordu o gelin yatağına.. Hâlâ içinde birilerinden korkan çocukların, birileri için sarmaşmalarına...

Göğsü ağrıyordu dişlerini sıktı iyice..

"Seni üzerler... Seni çok üzerler..."

Üzülmesini istemezdi Emetinin hiç... O akşamdan başlamıştı bu titreyiş... Birilerinden hep korumak isterdi Emetiyi, Bütün öteki insanlardan.. Tüm güçlülerden.. Ama kendis gücü yoktu ki... Marazlıydı... "Seni üzerler, seni üzerler." Bu seveda idi.. Başka söz öğrenmedi Niyazi... Başka söz bulup söyleyemedi.. "Üzülme, sıkılma," derdi, "Ne edeyim.. Söyle ne edeyim," diye sorardı... Bir o testiği alıp suya giderdi köyde.. Tüm evlerde suyu gelinler, kızlar taşıırken... Bir Niyazi bırakmazdı Emetiyi suya..

"Omuzların incecik... koca testiği çekemeyebilir.. Ben alırım gelirim," derdi. Bir kez suya salmamıştı Emetiyi... Boyuna sorardı işinden gelince:

"Var mı bir iş.. Şöyle Emeti ne edeyim? "

Sepeti alır gider, alanlardan ot toplar gelirdi.

"Bak Emeti turp otu topladım, kızıl dipli kazdım geldim..

Al da aş et..."

Akşam oldu mu, hep:

"Hadi sen yat," derdi, "benim uyum yok. Hadi sen uyu Emeti..."

Anlardı istenmezliğini:

"Uyu yat... Uyum yok benim... Hadi sen üzülme... Canın ne ki..."

Yatak, tek göz odanın ortasındaydı... Ocağın kenarına dayamıştı sırtını Emeti yatağına bakıyordu... İçinde on beş on yedi yaşlarında iki çocuk... İçinde korku, içinde seveda...

Gün ağarırken dolapta yıkanmışlardı. Su buz gibiydi...

"Neden korkuyorsun kız Emeti... Teyzen taa nerde kız... Çırpıköy ırak iyice."

Çok dayak yemişti anasız Emeti... Gözlerinde hep korku.. Oturushunda kalkışında bir sinmişlik, bir dayığı bekleme... Bir yılgınlık, eziklik..

"Seni üzerler," diyordu oğlan, "seni çok üzerler..."

Emeti'nin incecik kolları oğlanın dar omuzlarında... Islak yanakları oğlanın sıcacık boynunda...

"Seni üzerler..."

Gelin yatağının sevda sözleri... Unutulmaz anısı buydu Emeti gelinin. Gün doğmadan dolaba girip yıkanmışlardı... Su buzdu buz... Emeti'nin uzun saçlarından bir zaman beline damlamış durmuştu soğuk sular. Her yanı sızlıyordu... Ne soğuktu su... Ellerini saçlarına kaldırdı, saçları kupkuruydu. Başının gerisine kaymıştı örtüsü.. Derince bir soluk aldı.

Yatağa baktı, tek göz damın orta yerinde hasırın üzerinde serili incecik şilteye... İçinden küçük Alisinin sesi geliyordu.. Oğlan yine sayıklıyor olmalıydı.

Bir eliyle yere dayanarak kalktı. Küçük penceresinin tahta kepenklerini açıp geriye itti.. Ötelerde, damların üzerinde hava pembelenmişti, ağarıyordu... Ayşe ablanın horozu kerpiç duvarın üzerine çıkmış, göğsünü şişirmiş çevresine çalım satıyordu... Birden başını dikti çil horoz... Gerindi, kabardı... Bacaklarını ayırıp erkekliğinden duyduğu övünçle iki yakasına kibirli kibirli bakındı... Sonra ilk kumandasını, küçük ciğerlerini alabildiğine şişirerek Karagöl köyünün damları üzerine haykıra haykıra duyurdu...

Gün ağarıyor diye düşündü Emeti, gün ağarıyor n'etmeli ki... Pencerenin hemen dibinde bir tıkırtı duydu. Başını çıkarıp baktı. Köpeği idi... Gelmiş kuyruğunu sallayıp duruyordu.

"Ne söylen Toraman Emeti bacına neden? "

Toraman başını kaldırmış, kara burnunu Emeti'ye doğru uzatmış, boynunu iki yana kıvıra kıvıra bakıyor, bir yandan da kuyruğunu sallıyordu.

"Ağan gitti hay Toraman. Niyazi ağan gelmez gayri...

Yaa... Gitti temelli." Toraman ayaklarını kaldırıp pencerenin kenarına koydu. Emeti elini uzatıp koca kafasını okşadı. Eli öylece tüylü kafasında kaldı çoban köpeğinin.

"Ne edelim demek böyle yazmış Rabbimiz..."

Karşıdan, duvarın üzerinden Ayşe ablanın çil horozu onlara bakıyordu. Bu dostluğu kıskandı mı nedir, çığlık çığlığa bir kukkürükuuu çekti ki Emeti şaşırdı:

"A...A!.. Deli mi ne? "

Toraman da kızdı. Döndü duvara doğru, çenesini havaya kaldırdı. En kalın sesiyle havlamaya koyuldu. Bastırdı çil horozun sesini...

Karagöl'de sabah başlamıştı.

*

Ertesi gün Tepe mahallesi Niyazi'yi de Emeti'yi de unuttu.

O gece olanlar olmuştu. Arnavut İbrahim'in karısı Urkiye kadını delikanlılar, gecenin bir vaktinde bağa sürümüş gitmişlerdi.

Tepeliler evlerinin önlerinde öbek öbek toplanmışlar bu olayın lâfını ediyorlardı. Kahvenin önünden doğru Arnavut İbrahim'le, Urkiye kadının geldiğini görünce sustular. İki ihtiyar başları önlerinde geçip damlarına girdiler. Tepenin de bu işe bir türlü aklı ermiyordu. Urkiye kadın, yetmişinde değilse altmış beşinde vardı. Kadın denecek yanı kalmamıştı canım. Bu nasıl işti bu oğlanların ettiği... Kemâneci Hakkı'nın oğlu baştaymış diyorlardı.

Üç delikanlı ,gece yarısına kadar kafaları bir güzel çekmişler, türkü çağırarak Tepeden geçiyorlarmış. Urkiye kadın evinin önüne çıkıp delikanlılara ileri geri laf edecek olmuş. Gecenin bir vaktinde bu ettiğiniz yakışır mı, diye... Urkiye kadın azıcık safcadır zavallı... Herkesle lâf eder... Lâf etmesini sever çok. Dinletecek kimse bulamazsa ,kedilerle, köpeklerle konuşur. Kocadığından mı nedir, üstüne başına gözkulak olmaz... Göğsü bağı açık saçık gezer dolaşır. Evinin

önünde tulumba olmadığından, kahvenin ordaki tulumbadan suyunu taşır. Eğildikçe göbeğine dek göğsü bağı açılır. Urkiye kadın memelerin sallanıyor, göbeğin görünüyor, örtsene diyenlere, "Aman kız, örtsem ne olur, örtmesem ne olur... Beni bundan sonra ata atsan at yemez, ite atsan it yemez," derdi. Dün gece de içkili delikanlıların karşısına böyle göğüs göbek açık çıkmıştı. Oğlandan biri onu kapısına doğru itelemek isteyince memeleri eline dolanmış, ondan sonra delikanlının fikri bozulmuştu. Yoldaşlarına, "Karı karıdır hemşerim," demişti, "başı bez olsun da yaşı isterse yüz olsun."

Kollarından sürüyüp alıp gitmişler, yirmi adım ötede bağın arasına çekivermişlerdi. Bağırıp çağırarak canı mı vardı ki avradın... Amma oğlanların anlattığına bakılırsa bağırıp çağırmamıştı Urkiye kadın, gülümlüvermişti... Delikanlılar onu çırılçıplak etmişler, önünü ardını döndürmüşlerdi. Kolay kolay bırakmamışlardı.. Urkiye kadın sabaha karşı, anadan doğma bağ içinden çıkmış, evine uğramadan öylece candarmanın yolunu tutmuştu. Karakolda candarmalar onu beylik battaniyelere sarmışlardı. Arnavut kocasına haber salmışlardı. Arnavut evden don, zıbın, örtü alıp gelmişti. Kağıtlar yazılmış, oğlanlar yakalanmıştı.

Köyde herkes delikanlılara acıyordu... Arnavutun bir eskimiş avradı yüzünden üç tane cıvan gibi oğlan dama girecekti... Arnavudun da bu işe canı sıkkın diyorlardı, canı sıkkın ya, nedeni başka... Eğer Urkiye kadın karakola gitmeden eve gelseydi, Arnavut oğlandan birkaç yüz lira sızdırır, işi kapatırdı.. Ama artık olan olmuştu. Candarmaya düşmüştü iş bir kez... Ulan şu Arnavut, diyordu köylüler, aldı kullanılmış karıyı kattı yine evine, bir fiske de dokundurmamâcasına...

Köylü günlerce bu işin lafını etti... Sonra usandı... Unuttu...

Urkiye kadının başına gelenler Emet'i iyice

korkutmuştı. Gün inmeden damına girip kapısını dayaklıyordu. Köpeğine eskisinden iyi bakıyor, aman Toraman göreyim seni, diyordu, ıraklara gitme.. Ayrılma kapının yanından gülüm.

Şimdi artık eskisi gibi her çağırılan yere gitmiyordu. Yalnız öğretmenlerin işine bakıyor, bir de Demir Beyin evinin temizliğine ... Boş vakitlerinde ,evinde evlenecek kızların çeyizlerini işliyordu. Sedir örtüleri, iskemle minderleri, karyola örtüleri... Kanaviçeyi güzel işlediğinden çeyizlerini yetiştiremeyenler ya da iş bilmeyen kızlar ona işletiyorlardı. Eskisinden çok para gerekti ona şimdi.. Odunu eşek yüküyle kapıdan satın alıyor tükeniverecek diye korktuğundan, ekmek aş edeceği zamanların dışında ocağını tütürmüyordu. Yetim Ali'nin parmacıkları donuyor, gelip anasının bacaklarının arasına sokuyordu.

Kış gelmişti. Alan işi bittiğinden kadınlar evlerde, erkekler kahvelerde toplanıp oturuyorlardı.. Emeti'de işini ve oğlunu alıp ocağı tüten komşulara gidiyordu. En çok sıkılmadan gittiği Hacı Hayri'nin eviydi... Hacı Hayri'nin karısı Ayşe Ablayı severdi. Akıllı, terbiyeli, tertipli kadındı. Hacı Hayri varlıklıydı. Bağ bahçesi, zeytini tarlası çoktu. Bütün işleri çeviren karısıydı Tütün işçisinin başında durup onları işletir, bir ara dama girip aşı ekmeği hazır ederdi... Lafı, sözü dinlenir kadındı. Etli butlu, toparlacık yüzlü, gülüşü tatlıydı... Emeti onu her görüşünde sarılıp yanaklarını öperdi. O da Emeti'nin garipliğine, kimsesizliğine acıdığından gönlünü hoş etmeye çalışırdı.. Dikilecek donlarını, örülecek çoraplarını ona verir, hakkını bol bol öderdi... Gerçi para vermezdi. Zaten köyün yerlisi parayla iş gördürmesini bilmezdi hiç. Ama olsun varsındı... Kimi hoşafılık kuru üzüm, kimi Yetim Ali'ye yedirsın diye bir tas günbalı, kimi bir sahan çizme zeytin verirdi.

Bazlama ederken üstüne vardığında en azından yarım bazlamayı koltuğuna sıkıştırmadan salmazdı.

Ayşe ablanın iki oğluyla bir kızı vardı. Büyük oğlunu şehirde okutuyordu. Küçüğü babasına yardımcı kalmıştı. Kızı

anasına hiç çekmemiş, çelimsiz zayıf bir şeydi Emeti çoğu zamanını Ayşe ablanın ocağının başında örgüyle dikişle geçiriyor, onunla dertleşiyordu.

"Demir Bey ağa burda değilmiş, öyle mi kız? "

"Öyle Ayşe abla... Tiriya taraflarına mal toplamaya gitti."

"Anahtarı sana mı bıraktı? "

"He ya... Ara sıra süpür temizle, sıçanlar yatağına yorganımı yemesin," dedi.

"Baktın mı bâri? "

"Bakıyorum elim değdikçe."

"Hakkını bi tamam veriyor mu kız? "

"Veriyor."

"İyi hoş adammış diyorlar ya, az biraz eli sıkıymış..."

"Kim bilsin."

"Şöyle fazlasından bir şeyler vermez mi sana? "

"Yok Ayşe abla işine gittiğim günler yüz kuruş verir."

"Cimri herif demek... Amma namuslu diyorlar."

"..."

"Sana kötü gözlen baktığı yok ya? .."

"Bana mı... Amaan Ayşe abla... Elin ağası bana mı bakarmış hiç... Koca köyün gül gibi kızlarına bakmayan ağa..."

"Öyle, namuslu neme gerek.. Aferin herife. Ağa denecek adam demek.. Sana bir söz edicem Emeti... Elçiye zaval yok demişler... Seni isteyen var."

"..."

"Hava Mollanın torunu istiyormuş seni..."

"..."

"Hava Mollanın torununu bildin mi sen, Sarı Musa'yı? "

"Bilirim Ayşe abla."

"Ne dedin bakalım? "

"Hiç ne diyeyim..."

"Hiç ne demek kız, he mi dedin, yok mu dedin? "

"Yok Ayşe ablacığım, yok..."

"Neden kız? "

"Sen Hava Mollagilleri bilmez diğilsin."

"Eeee? .."

"Mal maşat çoktur onlarda..."

"İyi ya fena mı kız? "

"İşleri de ona göre..."

"..."

"Onlara araba gibi gelin girse, tütün kargısı gibi kalır... Adam dayanmaz onlara.. Sen benden iyisini bilirsin... Ben bu köye geleli üç yıl oldu, üç yılda beş tane bedel değiştirdiler.. Biri durmadı bedellerin, haklarını. bile almadan gittiler."

"Canım Emeti Musa iyidir. Oğlan ağırdır neme gerek."

"Ne fayda..."

"Ne fayda, ne kelime kız? ... Yalnız olur muymuş hiç... Bir avrada bir erkek gerektir."

"Benim erim var ya Ayşe ablacığım... Yetim Ali'ye baksana... Hem ben onları iyi bilirim Ayşe abla.. Kaç kez beni mahsul ayıklamaya çağırdılar.. Adamı nasıl işletirler, sonunda ne verirler, bilirim ben... İstemem yok... Hatırın kalmasın, sakın gücenme sen... İşlemekten yıldığımdan değil, bedenim dayanmaz."

"Doğrusun, işletmeye gâvur gibi işletirler haa... Doğru... Oğlan ayrılıyadı... O da olmaz... Ne yapalım, kısmet değilmiş diyelim bitsin.."

Bir zaman iki kadın da işlerine dalıp sustular.

Ocakta yağlı zeytin dalları bir parlayıp bir sönerek çıtırtılı alevciklerle yanıyordu. Neden sonra Emeti başını işinden kaldırmadan konuştu:

"Hem de Ayşe abla, aklında olsun da, bir daha beni isteyen dileyen olursa, o ere varmayacak gayri, deyiver Kestir at... Yetim Ali'sine hiçbir vakitte üvey baba dayacağı yedirmeyecek o, de.. Yeniden evlenmeye hiç fikrim yok benim."

Ayşe abla düşünüyordu: Emeti neden böyle söyledi bakalım... İlk erinde gülmediğinden mi... Yoksa fikrinde bir gizlisi mi var... Körpecik avrat neden koca istemesin... Eli yüzü düzgün, saç kışklarını döver gezer, memeleri desen

öylesine... Neden ere gitmeyecekmiş bir daha.. İnsan kısmı kapalı kutu... Kapağı da yok ki aç bakasın...

Gözlerini kaldırdı Emeti'ye baktı. O, bir zamandan beri elindeki işi unutmuş, ela gözleri ocaktaki alevlerde, dalmış gitmişti...

Demir Bey Tiryandadan dönüp gelince odasının içini çiçek gibi temiz buldu. Evin toprak tabanı samanlı çamurla yeniden sıvanmış, duvarları beyaz kireçle badanalanmıştı. Küçük kilimi tertemiz, yerde seriliydi. Tahta masasının üstünde, o zamana dek olmayan, amerikan bezinden bir örtü vardı. Uçlarına renkli ipliklerle çiçekler işlenmişti. Su testisinin üstüne de bir küçük işlemeli bez örtülmüştü. Çamaşırları yıkanmış, söküklere dikilmiş, çorapları gözenmiş, üst üste devşirilmiş, küçük tahta sandığa yerleştirilmişti... Duvardaki çivide asılı duran lambasının şişesi pırıl pırıldı. Karyolasında yorganına temiz çarşaf geçirilmiş, başucuna beyaz bir yüz havlusu asılmıştı.

"İyi aferin kız, iyi bakmışsın evimize."

Emeti anahtarı vermiş kapının içinde duruyordu.

"Bir emrin var mı ağa? "

"Karnım iyice aç Emeti... Mahalleden bir iki yumurta uydurup tavada pişirseydin yokmu ya..."

"Olur ağam şimdi ederim."

"Al şu parayı da."

Emeti on dakika içinde, bir bakır sinide, sahanda pişmiş üç yumurtayla bir kâse taze yoğurt, birparça bazlama, bir çanak günbalı bulup geldi. Birkaç bozukluğu da masanın üzerine bıraktı.

"Paranın üstü ağam."

"İyi kız iyi... Çabuk becerdin bu işi.. Aferin."

Demir Bey tahta kaşığın sapına yapışıp yemeklere girişti... Bir yandan da avurdu dolu dolu konuşmaya başladı:

"Eee... Ne var ne yok köyde... Ben yokken beni arayan soran oldu mu? "

"Çakırbeyliden yağhaneci Sırrı Bey aradı dedilerdi ya... Bilmem essah bilmem yalan."

"Sırrı bey mi? İyi gider bakarız."

"Bana bir emrin var mı ağam? "

"Şimdilik yok bişey, senin yetim nasıl? "

"Büyüyor sayende ağam."

"İyi aferin, büyüsün bakalım... Büyüsün de ağasına yardıma gelsin"

Emeti yavaşça çıktı. Dudaklarının kenarında belli belirsiz bir gülüş, küçücük bir ışık, pembe bir çiçek, tatlı bir umut gibi açılmıştı... Görenler sevinçli bir düş içinde uyudğunu sanırlardı.

O gün akşama dek dudaklarında hep o aydınlık çiçekle, o tatlı gülüşle gezip dolandı. Akşam lambayı söndürüp yatağına girince karanlıkta gözleri sevinçli sevinçli parladı durdu:

"Demek ağa benim oğlanı yanına mı alacak büyürse... Benim Yetim Ali'mi... Demek ağa bizi hatırandan çıkarmayacak bir zaman... Öyle ya hiç belli mi olur... Mevlâm bakarsın güldürüverir zavallısını..."

*

Sırrı Bey, Demir Beyi görünce sevindi.

Aldı, yağhanesinin ambarına götürdü. Kenara bir masa konmuş, birkaç tahta iskemle dizilmişti.

"Gel otur ağa, seninle konuşacaklarım var."

"Konuşalım Sırrı Bey."

"Bizim oğlanı duymuşsundur... Şehirde doktorluğa başladı."

"Döymüştüm... Hayırlı olsun.

"Eksik olma... Annesi de oğluna düşkündür. Artık burada benim yanımda oturmayacak. Eh o olmayınca köyde yalnız başıma çalışmak bana biraz güç gelecek."

"Öyle haklısın."

"Sen bekar olduğundan, evliliğe alışan- adamın yalnız kalmasındaki güçlüğü anlayamazsın. İnsan alıştı mı bir kez,

kahvesini, yemeğini hazır ister. Düşündüm taşındım.. Bana akli başında, dürüst, namuslu bir yardımcı arkadaş gerek dedim. Ossaat aklıma sen geldin."

"Ne için? "

"Yağhaneyi işletmek için. Zaten tüccarsın, hesabın kitabın kuvvetli... Öyle her adama seksen, yüz bin liralık iş teslim edilmez, sana güvenim çok... Sen bu işe ne diyorsun ağa? Şu benim yağhaneyi beraber işletelim mi? Benden sermayesi, yağhanesi... Senden çalışması, koşması, çevirmesi... Ben şehirde otururum. Haftada bir iki, gerekirse daha sık gelirim. Hesapları beraber yaparız. Eee... Ne diyorsun? "

Demir Bey düşünceliydi:

"Ne diyeyim Sırrı Bey... Öyle tüccar olmasına tüccarız ama bu yağ işinden ben hiç anlamam.."

"O lafı bırak. Zeytinden de, zeytinyağından da anlarsın. Alıp ,satmadığın şey mi... Uzun etme, geçen yıl dağ köylerinin zeytinlerini toplayıp, Dirmil köyündeki yağhaneye sattığını duymadım sanma."

"Yoo... Alıp satmasına sattık İşimiz bu; alıp satmak.. Doğru, zeytinin yağlısını yağsızını, yağın asitlisini asitsizini biliriz ya, yağhane işletmedik."

"Canım hemen ben de seni yalnız bırakacak değilim. On beş yirmi gün kadar beraber çalışırız. Sonra ben ara sıra gelirim. Zaten bu kurulmuş bir değirmen sen de biliyorsun... Müşterisi zeytini kendi getirir ayağına... İki de sağlam foturum (*) var. Onları da çalıştırırsın. İş kolay... Senin şimdi yaptığın işin yanında çocuk oyuncuğı... Ha ne dersin? "

"Eğer olur dersem, bizim kazancımız ne olacak? "

"Kazancı yarı yarıya bölüşeceğız dedim ya... Sermaye benden, çalışma senden, kazanca ortağız."

"Demek ortaklık üzerine... İyi, fena değıl.. Yalnız bana iki gün müsaade, bi düşüneyim."

"Olur düşün... Hadi gel kahveye gidip çay içelim."

(*) Fotur: Bir çeşit simsar, köylerden yağhane hesabına zeytin toplar.

"Gidelim Sırrı Bey."

Demir Bey epeğinin üzerinde Çakırbeyli yolundan Karagöl'e dönerken, kimi içinden, kimi dışından konuşup duruyordu:

"Çapraz oğlum, ne diyorsun bu işe... Sende rahata kavuşursun kerata... Deli dana gibi dolaşmaktan kurtulursun benimle bir.. Çayırarda semersiz yayılır gezersin gayri... Kazanca ortaksın ne demek... Kazanç ne kadar ki bakalım. Ne kadarı var mı, Sırrı beyin oğlanı İstanbul'larda okutup doktor eden bu yağhane değil mi... İyi Çapraz oğlum iyi... Bu işe aklım yatıyor benim... Demek yağhaneye biz kumanda edeceğiz.. Kumandayı biliriz ulan kerata.. Bölükte mangasına benim gibi manej yaptıran onbaşı mı vardı... Bölük duuurr... Dedim mi, atlar bile çakılır kalırdı olduğu yerde... Şimşeğin sırtında, bi yüksekçe yere çıkardım... Tut ki Mustafa Kemal Paşa kumanda ediyor... Kısa kararlar dörtmâl maarş Sürat'liii... Asker oldun mu, suvari olacaksın... Başkasına boş ver. Adamın kıcı kaltakta, eli kantarmada olacak...Rüzgâr gibi gitmesi var ki... Hay Çapraz oğlum sen de kendini bir iş mi yapıyor belliyorsun.. Alçacık boyunla, tıkr tıkr bacakların dolana ,dolana... Şimşeğe acep şimdi kim biniyordur, nazlı Şimşeğe... Ne kısraktı... Mahmuza ne hacet, baldırlarını azıcık sıkarken, ne istediğini anlar da boynunu kırdırırverirdi.. Yolun sonunu gördü mü bir kez durdurmak ne mümkün.. İsteddiğin kadar kantarmayı sağlı sollu çarp dur.. Uçardı mübarek... Öyle bir at düşürmeliyim ki... Yağhane işi iyi oğlum... Üstesinden geliriz evvelallah... Daha mevsime yıl var.. Alacak verecek dalgalarını yoluna koymalı. Kasabada Yasin efendinin dükkânına bıraktığımız malları elden çıkarmalı. İşleri temizlemeliyim. Yağhane işi kaç ay sürüyor ki.. Zeytin yılı beş ay, devresi yıl iki ay.. Koskoca yıl yağhane işi bitti diye boş oturacak değiliz ya.. İyi iyi.. Sırrı bey, aklım yattı bu hesaba."

"Merhaba Demir Bey."

"Merhaba Hacı dayı."

"Nerden geliş? "

"Çakırbeyli köyünden."

"Haa Sırrı Bey seni arıyordu, gördün mü? "

"Gördük evet."

"İnsene yahu hayvandan gel şuraya bir çayımızı iç."

"Olur gelelim."

Eşekten indi. Tulumbanın başında aylak aylak dolaşan çocuklardan birine seslendi:

"Al oğlum şu havvanı Durmuş dayının damına götür bağla."

Kahveye girdi.

Hacı Apti Demir Beyin komşusuydu. Onu severdi. Çevre köylere dair Demir Beyden haberler alır, memleketin durumunu sorar her zaman koynunda taşıdığı günü geçmiş gazeteleri okutur, anlattırırdı.

"Eee anlat bakalım ağa, ne var ne yok dünyada? .."

"Dünyayı hiç sorma Hacı dayı, gazeteler fena yazıyorlar. Alamanın fikri bozukmuş diyorlar."

"Yok be yahu, ne gibi? "

Demir Bey koynundan dört beş kez katlanmış gazeteyi çıkardı, açtı.

"Bak ne diyor şu İstanbul gazetesi... Alaman ,yemiyor, içmiyor, ne var ne yoksa stok yapıyormuş."

"Ne demekmiş o? "

"Yani biriktiriyor ... Yiyecek içecek şeyleri hep saklıyormuş."

"Yahu Demir Bey ettiğın lafa bak... Yiyecek kısmı saklansa saklansa ne kadar saklanabilir de bana... Bu yıl yemedin diyelim, unu sakladın. Gelen yıl bit dolar tekmi.. Yağ desen acır. Yumurtayı iki aydan çok tutamazsın hiçbir vakitte."

"Onlar tutuyorlar Hacı dayı. Herifin biri bakkaldan yumurta almış, bir de baksaki üstünde tarihi yazılı... Üç yıl öncesinin yumurtası."

"Kokmuştur iyice."

"Yook, günlük yumurta gibi sarısı tostopan çıkmış. Bunları soğuk depolarda buzlar içinde saklıyorlar."

"Vay kâfir vay.. Eee hadi diyelim ki kış günü buzu buldu.."

"Yazın da buluyorlar... Elektrikle depoların içinde buz yapıyorlar teknil."

"Peki bu herifler yumurtaları neye saklar dururlar ki? "

"İşte gazeteler onu yazıyor.. Eğer Alamanın fikri bozuk olmasa yiyecekleri saklamaz, diyorlar. Savaşa hazırlanıyor bu Alaman.. Genci kocası savaşa katılınca, yağ mı dayanır, yumurta mı... Şimdiden saklıyor ki, vakti gelince sıkıntı çekmeyecek. Alaman milletinde akıl çoktur Hacı dayı.. Akıl çoktur ya fikir azdır."

"Nerden bildin? "

"Büyük dünya savaşında bizimle ortak olduydu. Hem kendi yenildi, hem bizi yendirdi.. Fikri olsaydı hiç üstesinden gelemeyeceği savaşa girer miydi? Fikir yoktur zerrece Alaman milletinde."

"Ya akıl olduğunu nasıl anladın? .."

"Bizimle dost olmasından... Dünyadaki tüm milletleri şöyle bir ölçüye vurdu köpoğlusı... Gördü baktı ki, dört yüz dirhem erkek oğlu erkek bir tek millet var.. O da Türkler... Ulan gel ben bu Türkle ortak olayım, dedi."

"Bunda doğrusun ağa... Bak erkeklikten ana bizimle kimse boy ölçüşemez.."

Demir Bey güldü:

"Yalnız erkekliğimiz az bişey fazla mı kaçmış ne... Ne halt edeceğimizi şaşırtıyor bize..."

"...."

"Deli Hatçanın tarlasında yayılan keçiler kimin acep? .."

"Bizimdi... Ne olmuş ki keçilere? "

"Yaa vah vah... Az önce gelirken gözüme elişti... Göçmen Memedin koca olan keçinin birini yakalamış bağırta bağırta bir halt karıştırıyordu ardından..."

"Hacı Apti telaşla yerinden kalktı. Gözleri dönmüştü

birden.

"Aman Demir Bey, neden gelir gelmez öylemezsin... Hele deyyusa hele... Şimdi o keçinin sütü mü içilirmiş hiç.. Kirlendi tekmiil..."

Eski ceketinin uçlarını rüzgârda savura savura indi, gitti. Köşeyi dönerken söyleniyordu, bağıra bağıra:

"Gidinin göçmen hergelesi... Ulan seni elime geçirirsem, ulan seni dölsüz komaz mıyım, seni besmelesiz.. Seni or..."

"Al şu anahtarı Emeti, iyi sakla... Kapiya iki anahtarlı kilit taktım. Biri sende kalsın. Ben gayri çok zaman Çakırbeyli'de gecelerim. Evi boşlamak olmaz... Zeytin bu yıl sürse sürse anca iki ay sürer, sonra gene Karagöl'e gelirim."

Emeti anahtarı yamalı basma donunun uçkuruna sıkıca bağladı.

"Aman ağa içerde para ne koymayasın. Köye hırsız dadanmış diyorlar... Damlarda bakır çakır bırakmaz alır gidermiş."

"Bizim evde ne paradan ne bakırdan bir şey yok. Yatağı yorganı götürmesinler de... Sık sık yokla emi? "

"Olur o tarafına sen hiç tasalanma. Günde açar bakarım. İşim gücüm ne ki..."

"Al şu parayı da, çerçiden kendine bir pazen donluk kestir. Üstün başın iyice perişan kız. Hiç de demezsin."

"İstemezdi ağa, bizim üstümüzden ne olacak ki..."

"Ne olacaktı... anan yerinde karılar al donlar giyip, bürümcük örtüler kuşanırken.. Pazenin yeşillisinden al... Yeşil olsun iyice, çayır çimen gibi..."

Emeti başını önüne eğdi:

"Olur ağam, başüstüne."

Demir Bey eşeğin üstünde kahvenin köşesini dönene kadar Emeti arkasından baktı. Sonra içini çekip evine doğru yürüdü. Demir ağası artık ona salt işinin karşılığını vermiyordu. Geçen bayram Yetim Ali'ye bir çift lastik çizme almıştı. Küçücük, bir de güzel... Gayri oğlan Osman deresinin

kenarında çizmeleri ayağına geçirip suların içinde cambul cumbul dolanıp geziyordu. Giden ay da iki ayar buğday vermişti. Mevlam tuttuğunu altın eyleye... Bir de eli sıkı diyorlar. İki ayar mahsul ne demek bir kez... Otuz kilo.. Bir zaman gider bize... Gayri ne, isteriz.. Üç metre pazen için bu kadar para çok değil mi... Çok ya.. Artar herhal... Başıma bir örtü m. alsam kim bilsin... Yeşil olacak dedi... Neden dedi öyle çayır çimen gibi... Olur ağam, olur. Demek sen de ben gibi yeşili mi severdim... Baharın bağların rengi yunmuş, arınmış yeşildir hep... Çakırbeyli de işe başlarsa, evi boşaltır deyi korktuysam ya... Tanrım büyük Tanrım bilmez mi hiç... Hiç bilmez olur mu..."

Evinin alçak kapısından başını eğip içeri girerken gözleri yaşlarla dolmuştu. Odası karanlıktı. Karşı duvarda ocak, sağ yanda küçük bir pencere vardı. Pencerenin tahta kepenkleri sıkıca kapalıydı. Ocakta yanan iki üç çalı çırpıdan çıkan ışık odayı yer yer aydınlatıyordu. Ocağın yanında, alaca karanlıkta Yetim Ali oturmuş, elindeki koca bazlama parçasını, sabırla ve inatla yiyordu.

"Geldin mi anne ? "

"Geldim, bazlamayı daha tüketmedin mi? "

"Şimdi tükeni:."

"İyi aferin."

Tavanda, çivide asılı duran küçük bir sepeti indirdi. Elindeki parayı onun içine, çaputların arasına sakladı. Sepeti yukarı, çivisine astı. Gidip Ali'nin karşısına, ocağın öte yanına oturdu. Saman yastığının arkasından örgüsünü çıkardı. Demir ağası eskiyip yırtılan yün yeleğini ona vermiş, kötü yerlerini atar da yetime yelek edersin demişti. Şimdi onu örüyordu. Ocağın alevleri genç yüzünde renkli resimler çiziyor, oynayıp duruyordu. Emeti dalmış düşünüyordu...

"Kimseciği yok... O da ben gibi garip... Hasta olsa bakarı, ocağını yakarı yok... Parası var, var ya.. Para ne ki... Adanı okşar avutur mu para.. İhıcık sepette durup duruyor. Laf mı edebilir... Kim bilsin ne dertlidir ama demez.. kime diyecek... Bir lokmanın ardından kalkmış gurbete düşmüş... Eşeginin

üstünde o yana bu yana gider, döner. Mevlam acır garip kuluna, ona da, bize de.

Başını kaldırdı baktı; Ali'si ekmeğini bitirmiş, ocağın kenarında kıvrılıp uyumuştı. Emeti ,kalktı. Köşeden şilteyi aldı. Ocağın önüne, hasırın üstüne serdi. Ali'yi kucaklayıp içine yatırdı. Üstünü sıkıca örttü, bastırdı. Birkaç çalı ile ateşi canlandırdı. Sonra yine örgüsünü aldı, yerine oturdu. Alışkın ve becerikli elleri şişlere ilmikleri geçirip dururken, o daha bir zaman ağasını düşündü.

"Para ne demek bakalım.. Para demek tüm dünya demek, güç kuvvet demek, para demek, kısası, adam demek..."

Demir Bey, Sırrı Beyin yağhanesinin avlusunda, zeytin çuvallarının arasında, elinde tespihi aşağı yukarı gidip geliyor, bir yandan da düşünüyordu:

"Büyük adamın biri ne demiş... Söyle bana cebindeki parayı, söyleyeyim sana kaç paralık adam olduğunu.. Bu iş iyi.. Beğendim bu işi... Hangi işe benzer bu iş... Köylü çekiyor eşeğiyle zeytinini seni avluna.. Dört çuval mı getirdi, yapar bir baskı. Sık adamın zeytinini, çıkar yağını, al yağdan hisseni koy şu yana... Pirinası da (*) kalsın sana... Kızıl suyla kaçan yağlar da cabası. Zarar diye bir şey yazmaz bu yağcıların defteri... Zarar ne söz... İnsan hazine toplar be... Demek biz şimdi iki ayda on bini doğrulttuk mu.. Hesaplar tamam... Hesapta biryanlılık yok... On kez baştan aldım... Bu nasıl iş... Aman Demir onbaşım aklını başına devşir. Bu iş işlerin padişahı be.."

Yağhane çalışıyordu.

Değirmen taşlarına benzer koca taşları iki at çeviriyor, zeytin bu taşların altındaki tekneye boşaltılıyordu. ,Hamur haline geldikten sonra alınıp torbalara dolduruluyor, adamlar, bu torbaları beraberce mengenede sıkıyorlardı.

(*) Pirina: Zeytin sıkılıp yağı alındıktan sonra kalan kısmı ki, bundan da ayrıca, pirina fabrikalarında sabunluk yağ çıkarılır.

"...Ama İzmir'deki yağhaneler böyle değilmiş diyorlar... Motorla işlermiş... Ne hayvan, ne insan gücü gerekmezmiş... Gidip şunları bir görmeli, nasıl şeylerdir kimbilir..."

Demir Beyin uykuları kaçmıştı... Para hırsı tüm varlığını sardığından, hangi yoldan gelecek diye yolları gözler olmuştu... Başkaca bir düşüncesi yoktu.

Geceleri saatlerce yatağında dönüp duruyordu...

"Seni bana akıtacak musluğu bir gün bulacağım köpoğlusunu.. Bir gün avuçlarımdan şıkır şıkır taşacaksın... Köylüler ağa dediler bana, ağalığı yakıştırdılar bir kez... Ağa olacağım ki yetmiş köyün orta yerine, olursa o kadar olsun... Para," diyordu yüksek sesle, "sevgili der gibi, nereden geleceksin de bana.. Yağhaneden mi akacaksın? ... Çeşme gibi mi demek... Kara gölün içine biryağhane de biz mi oturtalım.. İyi iyi seni bulacağım her nerdeysen. O zaman neden korkacakmışım... Zengin olursan boyuna posuna, kaşına gözüne bakmak kimin hadine.. Satın alırsın dilediğini... Dostunu da, düşmanını da, Öyle, İzmir'e gitmeli bir ara, gidip motorlu yağhaneleri dolaşmalı, görmeli..."

İşi çabuk kavramıştı. Bir çuval zeytinin içinde bir avuç delice (*) olsa o ufacık çekik gözlerinden kaçmazdı. Köylüler onun aklından yılmışlardı. Foturların getirdiği malları sık sık kantara vururdu...

"Bakın oğlum," diyordu, "ne eksik isterim, ne artık. Kantarınız namuslu olacak... Siz o köylerde kantarla benim namusumu tartıp geziyorsunuz.. Hile haram istemem..";

İki parmağının arasına zeytin tanesini alıp şöyle sıktı mı, değerini biçerdi:

"Bu tek mil kaba sulu be aslanım.. Yediden bulursak iyi, sen bize top mu attıracaksın..."

Ağacın dibine gider, başını kaldırıp bir bakar, kaç çuval zeytin dökceğini söylerdi.

Sırrı Bey hayretler içindeydi:

(*) Delice: Yabancı zeytin, yağı çok azdır.

"Gel doğru söyle Demir Bey, başka bir yarlarda zeytinyağcılık yaptın mı daha önce? Ayvalık Edremit taraflarında? .."

Bu sözler Demir Beyi keyiflendiriyor... Kalın ve gür sesiyle gülüyordu:

"Hoh hoh hoh hooo... O diyarları hiç görmedik Sırrı Beyciğim. Ama gidip görmeli... Duydum ki o yakaların zeytinyağcılığı bir yere uymazmış... Güneş gibi yağ çıkarmış zeytinlerinden..."

"Öyledir. Asıl yarım asitli yemeklik yağları oralar verir.. Toprağından suyundan olacak. Zeytini bizimkilere uymaz... Sen bu işi sevdin bakıyorum... Gelecek yıla da inşallah beraber çalışırız..."

"İnşallah... Hele vakti gelsin."

*

Aradan iki yıl geçmişti. Bu iki yıl içinde Demir Beyin gözü dünyayı görmemişti hiç... Emeti'nin yeşil renkli pazen donu çoktan eskimiş, dizleri, oturak yerleri yamalanmış, rengi solmuş gitmişti... Ama Demir Bey ağası bir kez olsun dönüp bakmamıştı bu yeşil renkli şalvara... Büyük işlere kalkmıştı şimdi. Karagöl'de, kahvelerde hep onun lafı ediliyordu:

"Demir Bey işi büyüttükçe büyüttü..."

"Hacı dayının tepedeki yedi dönümlük ekin tarlasını almış diyorlar... Koskoca bir yağhane kuracakmış..."

"Aman kursun... Kursun ki ellerin köyüne zeytin taşımaktan kurtulalım..."

"Kerpiç kestiriyormuş binlerce... Duvarları ördürmek için..."

Söylenenler gerçektir.

Demir Bey işçilerle beraber çalışıyor, kerpiç taşıyor, tulumbadan su çekiyor, durmadan gidip geliyordu.. Motoru hazırdu. Düşlerine giren kocaman mazotlu Alman dizel motoru İzmir'de bekliyordu. İki koca tekerleği vardı ki, at arabalarının tekerleğinden büyük.

Motor köye bir akşam vakti büyükbir kamyonun üstünde geldi. Tüm Karagöl milleti toplanıp seyrine baktılar doyamadan. Bu neydi böyle... Koca kara öküzden biri... Demek şimdi bu makine hem taşları döndürecek, hem de baskıyı mı kaldıracaktı... Tanrının sevgili kulları demek hep bu Karagöl'e toplanmış... Hangi köyde böyle makineli yağhane var... „Allah şu Demir Bey ağalarına uzun ömürler versin... Besbelli bu, herif parasını gidip başka yerlerde harcanamaz mı.

Çevresinde fır dönüyorlardı Demir Beyin. Demir ağamız diyorlardı bir, bir daha demiyorlardı.

Demir Bey kanter içinde çalışıyordu. İki çift öküzün çektiği araba dağlardan aşırıp iki koca yuvarlak taş getirdi ki dünyalarda görülmemiş... İzmir'den motorun ustası gelip de makinelere yol verince şaştı kaldı Karagöl'lüler. Dediği gerçektir bu Demir ağalarının. Adam kuvveti, beygir kuvveti hiç gerekmiyordu. Motor pof pof ettikçe, koca taşlar langur lungur çevriliyor, motorun tekerleklerinin döndüğü ise gözle görülüyordu. Kapıya kocaman kırmızı renkli bir levha asılmıştı: (DEMİR BEY ZEYTİNYAĞ FABRİKASI)" Essahhtan da bu yağhane değil, basbayağı bir fabrikaydı canım.

Demir Bey fabrikanın önünde iki tane boynuzlu koç kurban edip köylüye dağıttı.

Emeti çoktandır tedarik edip sakladığı mavi deve boncuklarıyla küçük tosbağa kabuğunu alıp geldi.

"Şunları kapının üst yanına çaktırıver ağam. Nazara neye iyidir derler."

O akşam Demir Bey aylardır ilk kez ayaklarını rahatça uzatıp, kollarını başının altına koyarak, yatağında keyifle gerindi. Yüzünde güç bir işi başarmış olmanın yorgun huzuru vardı.

"Gâvur dağlıyım ben.. Dilediğimi ergeç yaparım... Çeşmeyi kurduk hey köylü dayılar... Suyu sizden gayri..."

Ökselerini düzenleyip, çalıların ardına uzanırken bir çocuk rahatlığıyla uykuya daldı.

*

Camı dışardan biri fiskeliyordu.

Demir Bey uzanıp baktı; Hafızların Süleyman.

"Hadi ağa davran seni almaya geldik."

"Ne oluyoruz ki? "

"Yağmur duasına gidiliyor... Bana da haber edin, demedin miydi? "

"İyi iyi, geliyorum."

Duvardaki çividen ceketini alıp çıktı

Bütün Karagöl kadınlı erkekli çay başında oturuyorlar. Günlerdir ev ev dolaşmış, aşure aşı için gerekli öte beri toplanmıştı. Güğümler dolusu pekmez, çuvallarla buğday, fasulye, nohut, üzüm birbirine katılmış Fetrek çayının kıyısında kurulan bakır kazanlarda kaynıyordu. Salt Karagöl'lüler değil, çevre köylüler de duymuş, duaya koşmuşlardı. Saiplardan, Karakızlardan, Dirmilden, Karakuyu'dan gelmişlerdi. Çaydan yedi bin çakıl taşı toplanmış, bir bir üzerlerine dualar okunup üflenmiş, çuvalların içinde, çayda bir kenarda suya bastırılmıştı.

"Peki bunun hikmeti ne, de bakalım bana..."

"Hikmeti gayetle büyüktür. Bakarsın mevlam biz günahkar kullarının duasını kabul ediverir.. Rahmetini yağdırır, öylesine yağdırır ki tez erişip sudan dualı taşları çıkaramadın da, çay kabardı sürüyüp götürdü mü.. İşte o zaman temelli battın... Dünyayı sel basar... Hiç ötesi yok."

"Demek yağmur gereği kadar yağdı mı, taşları çıkaracaksınız."

"Töre budur. Çıkarır bir kenara boşaltırız mübarekleri. Şöyle basılmayacak bir yere."

Hocalar duaya başlamışlardı. Kadınlar bir yanda allı, yeşilli, mavili, pembeli koca donları, beyaz başörtüleriyle toplanmışlar, erkekler ötede kasketlerinin vizyerleri yana

çevrilmiş, kimilerinin başında çeşit çeşit takkeler Herkes ellerini avuçları toprağa dönük olarak kaldırmış, hocaların olan sesleriyle avaz avaz okudukları duaları "Amin...Amin" diye haykırarak kesiyorlardı.

Demir Bey başını kaldırdı. Gök masmavi, parlak ve temizdi. Yağmura, buluta benzer bir şey yoktu. Üçüncü hocanın mı, dördüncünün mü duasından sonra bütün başlar göğe kalktı... Fetrek dağı tarafından doğru süzülüp gelen incecik bir bulut görmüşlerdi. Bulut ,her "Amin" sesinden sonra bir parça daha genişleyerek çaya doğru yaklaştı. Kalabalığın üzerine gölgesi düştü. Şimdi dualar ve aminler daha coşkunsu, daha ateşliydi... Demir Bey yüzüne düşen iri yağmur damlalarıyla şaşırdı. Gök kararmıştı. Köylülerin kimileri ağlıyordu... Rahmet toprağa çevrilmiş olan bütün elleri ıslatıyor, yıkıyor ve yumuşak yumuşak toprağa dökülüyordu.

Bütün bu sevinç on dakika sürdü. Birden gök yine aydınlık ve mavi, olanca genişliğiyle meydana çıkıverdi.

İnsanlar boyunlarını büktüler ve yavaş yavaş dağılmaya başladılar.

Kahvecinin İbrahim'le, Davaslının Halil geri kalmışlardı. Kahveci uzun boylu zayıf bir oğlandı. Davaslı tersine, kısa ve tıkHzdı. İkisinin de askerlik yoklaması bu yıl beraber çıkmıştı. Birkaç haftaya kadar askere beraber gideceklerdi.

Kahveci, Davaslıyı kolundan çekti.

"Ağır ol hele."

"Ne var gene? "

"Sus... Eylen, millet dağılsın."

"Cıgaran var mı? "

"İki tek kaldı... Al birini."

"Oğlum böyle kazık gibi dikilip durduk mu yakışık almaz. Yürüyelim."

"İyi, yürüyelim şu yana."

"Hadi söyle duyacak kimse kalmadı."

"Çaktırmadan çayın karşı yakasına, hayıtların arkasına doğru bak..."

Davaslı baktı bir şey göremedi. Ayaklarının ucunda yükseldi.

"Ulan o ne o? "

"Sus be yavaş ol."

"Vallah avrat donu, hem de sarı."

"Sus ulan, sus dedik ya."

"Acep kim ki bunlar Kahveci? "

"Elbet gidilip kim olduklarına bakılacak. Hele sabırlı ol. Millet iyice uzaklaşsın."

"Kimse mi kaldı ulan beni milletinden başlatma... Bakarsın geç kalırız."

"Geç mi kalınmış hiç... Şordan dolanalım hele... Kimmiş bu açık gözler görelim."

"Sen de ne var oğlum? "

"Bende ne olur bağ bıçağından gayri... Ya sen de ne var? "

"Bende efemin sustalısı var."

"Hadi yürü bacaklarına kuvvet ver. Birden varalım üstlerine..."

Çayın çakıllarını yavaşça geçtiler. Ayakları toprağa değince yaylanıp zıpladılar. On adımda hayıtların arkasını dolanıverdiler.

Kahveci oğlu olan sesiyle bağırdı:

"Ülan bu da nesi.. Kimmiş bu bizim köyün avratlarının donlarına düşman olan hergele? "

Davaslı baktı:

"Kim olacak kardaşım, yörüklerin piç Ahmet."

Kadın yattığı yerden doğrulup oturdu. Üstünü başını düzetirken Davaslıya güldü.

"Ne o Davaslı bir derdin mi var? "

Davaslı kadına yalandan çıkıştı:

"Sen sus kaltak... Yanındaki karı da, sen mi erkeksin ki lafa karıştın? "

Kadın yine yılışık yılışık güldü:

"Haydi gülüm tasalanma... Tükenecek bir mal mı ki.. Size de yeter."

"Sus dedik alçak "

Kahveci, Piç Ahmet'i önüne katmış götürüyordu. Mahmud'un karısı Şadiye abla arkalarından seslendi:

"Oğlanı bırak Kahveci... Bırak gitsin sen yanıma gel hele..."

Kahveci İbrahim olan gücüyle Ahmed'in arkasına bir tekme yapıştırdı.

"Kaldır tabanları ulan... Seğirt çabuk... Sağ sol demem tepelerim... Herif yağmur duasına dursun, sen avradını çalı dibine çek... Ulan Allah bize yağmur mu verirmiş namussuz. Bir daha köyünden aşağı ineyim deme..."

Oğlan koşarak uzaklaşınca, kahveci oğlu dönüp kadını yanına geldi.

"Kız Şadiye abla bu ettiğin ne senin? "

"Ne etmişiz ulan hergele? "

"Hadi ağzını bozma... Bizim köyde delikanlı m. tükendi... Yoksa milleti tükettin de bizi hesaba mı katmadın? Hiç senin gibi bir adam kalkar da dağın yörük piçine kendini mi elletirmiş? "

Davaslı kadının düğmeleri çözülmüş kalmış zıbının önünden görülen dolgun göğsüne gözlerini dikmiş, çingene körüğü gibi alıp veriyordu..

Kadın kızmış göründü:

"İt gibi soluma Davaslı pişman ederim ha.."

"Ben her şeye razıyım Şadiye abla namussuzun razıyım."

"Bir bandırma asmalık yapraklı ayva isterim. Saplı saplı olacak.. Sağlamlarından, kışa kadar dayanacak... Duvara astım mı bakanın ağzı sulanmalı... İyi mi? "

"Ayva mı... Kız ayvanın lafı mı olur... Öl de sen bana.. Sen söyle bir.. Ağacı kökleyip geleyim..."

Kadın Kahveciye baktı, göz kırptı:

"Hele sen açıkta dur az bişey. Seninle hesabımızı sonra yaparız."

"Olur Şadiye abla. Ben beklerim. İki yakaya göz kulak olurum. Sen gönlünü ferah tut. Bizden sana zarar gelmez hiçbir vakitte... Hadi oğlum Davaslı tez ol bakalım."

Davasının yüzü al al olmuştu..

"İyi iyi, anladık."

Kahveci arkasını döndü. Az ötede böğürtlenlerin yanına gidip çöktü. "Vay rezil karı vay," diye geçirdi içinden... Dağ gibi kocası var.. Tuuh.. Köpek nefisli kaltak.."

Hayıtların ordan kadının sesi geliyordu:

"İt gibi dişleme hergele... Cigerime çökerttin.. Namusunla gör işini.."

*

Yıl da zeytin yılıydı hani... Dallar yağlı zeytinlerle yerlere eğilmişti. Köylüler dip kurularını toplamaya başlamışlardı bile... Demir Beyin fabrikası çevredeki yağhanelerden önce açıldı. Millet seyrine doyamıyordu fabrikanın... Kahveler boşalmıştı. Fabrikanın avlusu adam almıyordu. Birbirlerinin omuzlarından uzanarak, olan işlere bakıyordu Karagöllüler. Karagöl köyü bayram ediyordu. Aferin şu Demir Beyimize, güldürdü köyümüzün yüzünü... Üstelik de iş çıktı mı herkeslere. Arabacıardan, hammallara değin.

Köylü de Demir Beyin yüzünü güldürüyordu. Avlu zeytinle dolup taşmıştı. Çuval yetiştiremiyordu köylüye... Arabalar dizi dizi, kervan halinde, Fetrek çayı üzerinden pirinayı kasabanın tren istasyonuna taşıyordu. Bir vagon doldu mu, şehire, pirina yağ fabrikasına gönderiyordu.

Canım otu çöpü paraydı bu zeytinin... Yalnız durmadan çalışmak gerekiyordu.. Bu da tam Demir Beyin aradığı işti. Egelilerin günlerini, sabahtan akşama kahvelerde geçirmelerine şaşıyordu.

"Akıl almaz bir şey canım... Hiç akıl almaz bunların tembelliğini... Toprak güzel, toprak bereketli... Cigara ağızlığını düşürsen yere yeşerecek toprakta... Toprak iyi iyi ya.. Ulan adamlar, kıçlarınız da mı acımaz oturmaktan? Oğul avrat alanda, herifler kahvede.. Sonra da tak tak kapı: Aman ağam kulun kölen olam bağ çapası geldi, bize bir elli kağıt ver de, üzümü satınca altmış getirelim... Elbet ya elbette

altmış getirecen. Ben kahve iskemlesi eskiterek kazanmadım bu paraları hergele..."

Demir Bey canına acımadan çalışıyordu. Çoğu zaman birkaç zeytinle el kadar bazlamayı ayak üstü atıştırıyor, durmuyor, dinlenmiyordu..

Sabahları fabrikanın ocağını yakmak için karanlıkta, saat dörtte kalkardı. Arnavut İbrahim'i fabrikaya bekçi almıştı. Onu, işçileri uyandırmak için teker teker evlerine gönderirdi. Bulgurcu Hamza iki yıl içinde İzmirli ustaya yol verdirmişti. İş çabuk öğrenmişti. Şimdi motoru o çalıştırıyordu. En güç iş motor yeni hız alırken koca transmisyon kayışını, bir vaktini kollayıp, hızla dönen kasnağa geçirmekti. Kimsenin kolayca hakkından geleceği bir marifet değildi bu.. Sağ sol demez adamı kolundan kaptığı gibi döndürür, fabrikanın tavanına çarpar indirirdi... O da oldu ya, olmadı mı sanki... Yalnız Karagöl değil, tüm çevre köylerin kahvelerinde söyleniyordu bu işin öyküsü... Bulgurcu Hamza her meraklıya anlatmak zorunda kalıyordu:

"Ne söyleyeyim sana kardeşim... Ben volanın yanındayım. Sevdalı Ömer torba dolduruyor. Semiz Memet zeytin hamuru taşıyor. Tekneden kovayla hamuru alıp Sevdalının yanındaki depoya götürürken ille bizim koca kayışın altından geçecek. Ağa ocağın yanındaydı. Nasıl oldu bilemedik, birden Semiz Memedi kayış aldığı gibi tavana doğru kaldırdı. İnerken yere çarpacak ki, kafa göz tuz buz olmak ne kelime... Benim korkudan soluğum kesilmiş, bir de ne göreyim; bizim patron fırladı ocağın kenarına... Tuttuğu gibi Memedi bacaklarından çekip aldı kardeşim. Olacak bir iş değil, adamım deyen bir adamın yapacağı iş değil ya, bizim ağa yaptı bu işi gözlerimizin önünde... Cümlemizin eli ayağı boşandığı, dili tutulduğu bir sıra, kuşmuydun da uçtun, desen olmaz.. Hiç mi ürkmedin, hiç mi aklını şaşmadın be herif. Patron canım ağamız... Sapına kadar patron namussuzum."

"Peki sonra ne yaptı? "

"Sonrası mı kaldı... Git ulan Semiz evine, baldırının kanını yıka, uyu bir iki saat oyte gel, dedi. Torbacılardan

birini de yollayıp kahve getirtti kendine."

"Peki motoru istop etmedin mi Bulgurcu? .."

"İstop etmesine ettik ya, neden sonra... Semiz Memet bizim istopu bekleseydi, cümlemiz cenaze namazını kılacaktık."

*

İşinin başındaydı Demir Bey... Sabah saat dörtten. gecenin on birine dek... Çalıştırıyordu adamları, kendisi de beraber... Gece paydosta, son işçi de fabrikadan çıkınca, elinde lüks lambası her yanları adım adım dolaşır, yerlere sönmemiş bir sigara izmariti atılmış mı diye bakardı. Küçük bir izmaritin her şeyi bir anda kül edeceğini biliyordu. Pirina, çıralı çam odunundan daha çabuk daha kolay alev alırdı.

Sabahları fabrika çalışmaya başladıktan sonra bir iskemle çeker, kapıda oturur Emetinin hazır edip getireceği çorbayı beklerdi.

Şimdi kendine fabrikanın avlusunda iki odalı bir ev kurdurmuştu. Duvarları kerpiçtendi ama, tavanı tabanı tahtalı, çatısı kiremitliydi.

İşini gücünü hâlâ Emeti yapıyordu.. Emetinin ayakları yine çıplak, şalvarı yine yamalıydı. Şimdi ağanın işleri eskisinden çok olduğundan, başkalarının işine gidemiyordu. Ağanın çamaşırları, üstü başı yağ içine kalıyordu iki günde.. Durmadan tekne başında çamaşır yıkıyordu Emeti..

Yetim Ali de, yanları kırıldığı için fabrikada işe yaramayan küçük zeytin hamuru kovalarıyla tulumbadan su çekiyordu anesine.

Üç dört yıldır ağanın gözü ne Emetiyi , ne yetim Aliyi görmüştü. Kimi kez haftalarca Emeti'yi bir kuruş vermeden işletir, sonra birden kızardı:

'Kız, hay akılsız hay düşüncesiz şey... Yağın tükenmiştir çoktan, neden demezsin... Git bardağını (*) al gel yağ

(*) Bardak: Testi.

katsınlar. Sana para pul da verdiğimiz yok. Kız bizim fikrimiz yerinde mi sanırsın. Ekmeğin unun var mı senin? Haa, var mı? .."

"Üç beş avuç var ağam"

"Üç beş avuçmuş... Kadın aklı, ne beklersin. Ahmet oğlum gel buraya."

"Buyur ağa."

"Al şu parayı. Git Giritliden iki ayar un, üç kilo fasulya, üç kilo nohut al da gel."

"Başüstüne ağam."

"Hadi kız sen de bardağını getir yağını dolduralım."

Emeti başı önünde sessizce giderdi..

Bugün nasıl oldu bilinmez, birdenbire Yetimi gördi

Emeti avluda çamaşır yıkıyor, Yetim su taşıyordu.

Demir Bey kapıda oturmuş köylülerle konuşuyordu. Mevsim yazdı. Üzümler kesilmiş, sergideydi.

Demir Bey zeytin vaktine değin boş oturmayı istemiyor, çekirdeksiz kuru üzüm işi yapmayı düşünüyordu.

Tam o sıra Yetimi gördü.

"Ali gel buraya bakayım."

Ali küçük kırık kovası elinde, çıplak kirli ayaklarıyla yürüyüp ağanın önünde durdu.

"Kaçına geldin oğlum sen."

"...."

Emeti teknesinin başından eslendi:

"Yedisinin içinde ağam."

"Yedi ha... Eee neden söylemezsin, okul vaktin gelmiş kerata, De bakalım bana okumak öğrenecek misin? "

Ali başını hayır anlamına geriye devirdi.

"Neden ulan? "

"....."

"Okumak iyidir oğlum... Okudun mu hiçbir vakitte şaşmazsın.. Gazeteleri, kitapları okursun.. Kitaplarda çok yararlı şeyler yazar... Okursan askerlikte onbaşı olursun, çavuş olursun... Yaaa. Kız Emeti bunu neye okula yazdırmadın? "

"..."

"Sana dedim kız, neden yazılmadı bu oğlan okula? .."

Bu soruya incecik sesiyle Ali karşılık verdi.

"Kitabım yok da ondan."

"Kitap kolay, kitabı bırak şimdi..."

Emeti suçlu suçlu konuştu:

"Kitapları kalsaydı iyiydi ya ağam... Yalınayak gidilmeyecekmiş. Siyah önlük beyaz yaka istermiş, ... Çanta, kalem... Bir süre şey.. Hep para... Okumak bize mi kaldıydı..."

"Kız sersem gibi laf etme... Bir tek oğlanı okutamadın mı? .. Topu topu bir oğlan.. Akıllı da... Yarın büyür sana arka çıkar... Başka neden umudun var ki... Hepsi hepsi bir oğlan değil mi? .."

Emeti içini çekti:

"Öyle ağam."

"Oğlan iyi, akıllı oğlan... Bunun nüfusu var mı? "

"Var ağam."

"Kalk al da gel."

"Çamaşırı tüketseydim, suyum soğur."

"Bırak soğusun. İlk bu iş gerek. Sabahta gider Zeybeklerin dükkânından önlük kestirirsin. Çorap al, ayakkabı da.. Laz Osmanın dükkânında vardır. Oğlanı da yanında götür. Her şeyini tamamla... Para gerekmez, ağam verecek dersin. Yüzünü gözünü sil temizle keratanın, adama benzet şunu."

Emeti ayağa kalktı. Islak kollarını bir eskiyle kuruladı. Örtündü Ağanın yanından geçerken durdu. Bir şey söylemek istiyordu. Bir laf bulup deyecekti ya, bulamadı nettiyse... Yüreğinin içinden kaynayan bir hıçkırığı örtüsünün ucuyla ağzında kapattı... Yürüdü...

Demir Bey arkasından düşünceli düşünceli baktı.

*

Kış gelmişti. Fabrika çalışıyordu. Birkaç gündür durmadan

yağan yağmur Demir Beyi telaşlandırmıştı. Fetrek çayı taşmadan İzmir'e hiç değilse bir parti yağ geçirmesi gerekiyordu.

Çarşamba günü öğleden sonra makineleri durdurdu. İşçiler, dört yüz kiloluk büyük bombalara ve varillere yağları doldurup, bin güçlkle arabalara yüklediler. Bunlar iki tekerlekli, yaylı, yüksek at arabalarıydı.

Hava kararırken sekiz araba yola hazırdu. Her biri arkasına bir gemici feneri asmıştı. Demir Bey en öndeki arabadaydı. Sabaha kadar yol alacaklar, sabah saat dokuzda çarşı pazar açılırken şehirde olacaklardı.

İşler umdukları gibi çıkmadı. Fetrek çayı iyice kabarmıştı. Atlar sudan ürktüler. Çaydan bir türlü geçmek istemiyorlardı. Tüm arabacılar paçaları sıvayıp çaya girmek zorunda kaldılar. Kimi tekerleklerle dayanıyor, kimi hayvanı başından çekiyor, kimi arabanın oklarına asılıyordu. Yağmur yine başlamıştı. Sekiz arabanın çaydan geçirilmesi dört saat sürdü. Hepsı yarı bellerine dek ıslanmış, çamura bulanmışlardı.

Sıralanıp, yeniden yola koyuldukları zaman, yağmur şiddetini iyice arttırdı. Adamlar yağlı zeytin çuvallarına bürünmüşler, arabaların üzerinde titreyiyorlardı. Gecenin ayazı iliklerine işlemişti. Her zaman bu yolu yarı uykuda alırlardı. Atlar yolun sağ yakasını izler, ağır ağır kendi kendilerine giderlerdi. Kimi kez içlerinden biri bir türkü tutturur, tekerleklerin gıcirtısına karışan ses onlara bir ninni gibi gelirdi.

Bu gece ne uyuyan ne de türkü söyleyen vardı.

Ancak öğleye doğru şehre varabildiler. Yağları teslim eder etmez atları kırbaçlayıp, her zaman kaldıkları hanın yolunu tuttular. Bir bardak sıcak çaya doğru dolu dizgin koşup gittiler.

Yağ simsarı Sami Bey, Demir Beyin bir otele kalması için çok yalvardı ama kandıramadı.

"Ben Gâvur, dağlıyım Sami Bey, bana soğuktan zarar gelmez. Bak sığağa diyeceğim yok ama soğuktan korkmam hiç."

Sâmi Bey tatlı Giritli şivesiyle yalvardı:

"Canım efendim, o dağlar uzakta kaldı.. Şimdi siz de bizim gibi Egeli oldunuz. Gecenin ayazında, bu havada demiri bıraksanız pas tutar. Şimdi siz bu ıslak giysilerle köye mi döneceksiniz, Demir Bey hiç olur mu kardeşim..."

'Olur olur.. Köye dönmek gerek sen tasalanma."

"Peki ya orada hastalanırsanız doktor bulabilecek misiniz? "

"Doktor mu, doktor bana hiçbir vakitte gerekmemiştir. Ben de doktora para kaptıracak göz var mı Sâmi Bey... Bu doktorların hepsi neden zengin olurlar bil bakalım. Bizim aptallığımız işlerine yarar da ondan... Bir bardak ıhlamur, içer, bir de aspirin yutarım. Yorganı kafama çeker yatarım, bir de güzel terlerim, sabahleyin turp gibi dikilir kalkarım görürsün sen."

Demir Bey köye dönünce ıhlamuru içmiş, aspirini yutmuştu ama yine de ateşler içinde sayıklamasını sürdürüyordu.

Üç gündür Emeti yanından ayrılmamıştı. Evinden eski yorganını alıp gelmiş Aliyi içine sarıp odanın bir köşesine yatırmıştı. Kendisi ağanın başucunda oturduğu yerde kimi uyukluyor, kimi onu kolluyordu. Fetrek çayı yatağından çıkmış, gittikçe genişleyerek akıyordu. Köyün dünya ile ilişkisi kalmamıştı. Kasabada doktor vardı ama çay yatağına çekilmeden getirmek ne mümkündü..

Tepe mahalleliler ağalarının odasına taşınıp duruyorlardı. Kocakarılar çeşit çeşit ilaçlar denemişlerdi. Beneksiz kara tavuğu kesmişler, tüyleriyle kemikleriyle tuzlayıp biberlemişler, Demir Beyin yarkınlarına(*) vurmuşlardı.. Ağa yine de fayda bulmamıştı. Sonunda tere yatırmaya karar verdiler. Her yanlarına külde kızdırılmış tuğla koyup, iyice örtüp basturdılar. Yüzünü gözünü havlularla sardılar. Ter yatak çarşafını ıslatıp yatağa geçinceye kadar dayandılar.

Ertesi gün Demir Bey ilk kez gözlerini açıp çevresini tanıdı.

(*) Yarkın: Kürek kemiği.

Emeti başında dikilmiş duruyordu. Ağanın gözlerinin açıldığını görünce sevindi:

"Bir emrin var mı ağam? "

"Kız sen misin, bir sen mi varsın burda? "

"Yetim de burda ağam, daha uyanmadı. Uyarayım mı? "

"İstemez iyi iyi... Kefeni yırttık demek... Gördün mü bir kez... Azrail ürktü bizden... Kaç gündür yatıyoruz, haa? "

"Üç."

"Üç mü, çokmuş... Bize hep sen mi baktın? "

"Yok ağam ben sâde bekledim. Bütün Tepenin adamı baktı. İlaçlar ettiler, okudular, üflediler.. Yaaa..."

"Baktılar demek, iyi aferin. Sen neye oturmuyorsun? "

"Bir emrin varsa? "

"Sıcak bir şey olsaydı, karnım aç."

"Tarhana çorbası vurduydum, sıcakık, külde hazır."

"Hazır mı demek, neden alıp gelmezsin mendebur... Segirt durma..." Emeti koştu. Sininin üzerine tahta kaşıkla bir tas çorba, el kadar bazlama koyup geldi.

"Komşular çok ekmek yemesin dediler de..."

"İyi iyi yemeyiz a! gel."

Demir Bey doğrulmak istedi yapamadı. Emeti siniyi yere bırakıp kolundan tuttu. Arkasına yastık dayadı. Tepsiyi alıp önüne koydu.

"Acımızdan öldük kız, çorba iyi aferin."

Sonra hiç konuşmadan tas boşalınca dek içti. Bitirince iki yakasına baktı. Emeti onun, köşede uyuyan Aliye baktığını gördü, sıkıldı:

"Evde yalnız bırakamadım korkuyor. Sonra geceleri belki gerekir de şunu bunu çağırmaya yollarım," dedim. Burada yatırdım hep."

"Sen nerde yattın? "

"Ben mi, ben yatmadım ağam, sen inileyip dururken yatılır mı..."

Demir Bey Emetinin yüzüne baktı. Uykusuzluk genç kadının rengini soldurmuştu. Gözleri baygın baygın bakıyor, iri elâ gözlerini bu yorgun bakışlar daha da güzelleştiriyordu...

Demir Bey duygulandı.

"Çok kahrımızı çekiyorsun Emeti."

"O nasıl söz ağam.."

"Öyle öyle. Anamız olsa bu kadar olurdu. Sana yeterince para da verdiğimiz yok."

"..."

"Üstün başın kalmamış."

"Zarar etmez ağam."

"Basma, pazen istersin."

"İstemem."

"Neden kız? "

"Kime süsleneyim? .. Üstüm başım bana yeter."

"Kız sen bizi adamdan saymıyor musun? .. Bizim karşımızda çul çaput içinde mi dolanacaksın? .."

"Eğleniyorsun ağam... Senin bize baktığın mı var ki? "

Demir Bey sustu. Kadınla göz göze geldiler. Kadın yüreğinin bütün sitemi ile erkeğin gözlerinin taa içine baktı. Sonra yavaş yavaş başını önüne eğdi.

"Bir daha seni böyle görmeyeyim. İki çeşit pazen alacaksın... Biri yeşilli olacak."

Kadın bir şey söyleyecekti, vazgeçti.

"Ne o, bir diyeceğin mi var? "

"Yok ağam."

"Biri yeşilli olmalı... Başına yeni örtü al. Taze gelinler gibi giyineceksin. Bir daha ,seni böyle çul çaputla görürsem hiç dinlemem tepelerim. İşimize bakıyorsun, bize yakışır mı, ezil... Buraya gel."

Uzanıp kadının elini tuttu.

"Kız kaçma, yanıma gel, bak takatım yok."

Kadın yaklaştı. Demir Bey kadının yüzünü yavaşça, dikkatle, pek olgun bir meyveymiş de eziliverecekmiş gibi bir dikkatle avuçlarının içine aldı. Bu yüze bir an baktı. Sonra ateşli dudaklarıyla yanaklarını, gözlerini, çenesini, boynunu öptü. Uzun zamandır içinde bastırıp sakladığı ateş Demir Beyi sarmaya başlamıştı.. Kadın, Demir Beye doğru eğilmiş bu sevgiye sessizce kendini bırakmıştı.

Demir Bey ellerini çekti.

"Hadi kız git yanımdan uzaklaş... Mel'un... Hadi git dedik sana. Hastayız biliyorsun da ondan böyle sokulursun."

Emetinin yüzü al al olmuştu. Gözleri kıvılcımlanarak Demir Beye baktı, sonra korkusuz:

"Ondan değil ağam," dedi. "Hanidir gönlümdesin."

Demir Bey şaşırdı:

"Ne, ne dedin? .."

Kadın ürktü, söylediğine pişman oluverdi.

"Bir şey yok ağam."

"Ağa olduğumuzdan öyle ya... Varlıklıyız... Paralıyız... Kim bilir neler kurarsın..."

Emetinin göğsü daraldı... Birden o eski zebun, ezik, köle durumunu alıverdi.

"Ben bir şey istemem ağam... Sen sağol... Ben bişey demedim ki..."

Tepsiyi alıp çıktı.

O günden sonra Demir Bey, Emetinin sözlerini sık sık düşünür oldu:

"Hanidir gönlümdesin, ne demek.. Kadın namuslu olmasına namuslu... Hakkında bir söylenmiş yok... Bir şeyi olsa duyulurdu. Neden gönlünde oluyor muşuz... Biz de boy pos desen yok... Kaş göz desen o da değil. Bizim nemiz var tamah edilecek. Paramızdan gayri. Öyle, para olacak.. Paradan ötürü ya, neden bir şey istemez bu kadın bizden. Neden öyle dilenciler gibi dolaşır da, şundan şu demez.. Hakkını bile aramaz... Unutur giderim aylarca yüz kuruş vermem. Kimbilir, karı fendi olacak. Bizi inandıracak kendisine öyle ya... İyice inanacağız ki, kadının gözü paramızda değil.. Peki nemiz var bizim... Kadın kurnaz, bildiğim gibi değil... İyice kurnaz canım... Hay cadı... Elma gibi al al oluverdi yanakları öptük sıra ne hikmetse... Hanidir gönlündeymişiz... Zihnimi karıştırdı kaltak bir kez... Elindeyse düşünme bakalım. Kadın güzel, hem de körpe

iyice... Nefesi çiçek gibi kokuyor alçağın. Gâvur dağ kızları gibi de kıvrak yürüyüşlü. Ceylan gibi sekiyor namussuz."

Yetim Ali okula gidip geliyor, Emeti, Demir Beyin işlerini yine eskisi gibi başı önünde, bedelmışçesine görüyordu. Sade onunla yalnız kalmamaya çalışıyor, evin içinden seslense kapının dışında bekliyordu.

Demir Bey pazen donluk zıbınlık alması için para vermek istemişti ama, Emeti elini uzatmamıştı.

"Yok ağam borca girmeyeyim. Daha Ali oğlandan ötürü açılan borçları ödeyemedim. Sonra nasıl altından kalkarım."

"Kız ne borcu? "

"Bu parayı sen bana borç vermiyor musun? .."

"Hadi sersem... Hastalığımızda bakmanın karşılığını veriyoruz."

"Öyleyse bu para çok, yarısı yeter. Hakkım bu kadar da tutmaz ya..."

"Kız sen bize gücendin ...i yoksa? .."

"Ne boyuma ağam, ne oldu ki..."

"Aramızda geçen..."

"Ben unuttum onu, sen de unut ağam..."

"Neden unutacak mışım? .."

"Sen bizim cahallığımıza bağışla gayri.. Haddimizi unutuverdik."

"Sen bize gücenmişsin belli... Verdiğimiz parayı da almıyorsun baksana..."

"Bana para gerek değil..."

"Neden gerek olmuyormuş.. Duydum ki öğretmenlerin işine de bakmıyormuşsun."

"...."

"Bizden de para almaşsan neyle geçinirsin? "

"Hakkımı alıyorum her zaman."

"Hakkın o kadar az mı? "

"...."

"Paranın değerini bilmiyorsun sen... Para adama her zaman

gereklidir. Ben onun değerini iyi bilirim. Metelik metelik topladığımdan.. Amma bir gün sen de öğrenirsin."

"O dediğin gün çoktan geldi geçti ağam.. Tanrım her kulunu bir yaratmamış... Beş parmak bir mi? .. Sana para dünya değer, benim de ne gözümü ne gönlümü çeker... Amma bana da bir çift söz dünya değer."

"Söz neye yarar ki hay Emeti... Akıllı adamlar ne demişler, sözle peynir gemisi yürümez. Söz adamın karnını doyurmaz hay kızım. . Para gibi gücü yoktur sözün..."

"Bana sorarsan söz paradan beterdir ağam. Ondan ötürü hiç unutulmaz... Bana paradan hakkımı az verdikleri zaman ağlamam... Amma acı bir söz yüzünden çok geceler ağlarım."

"Sana bir kötü söz m  dedik ki? "

Kadın başını kaldırdı, Demir Beyin yüzüne baktı. Ve birdenbire yüreğini bir şekfat kaplayıverdi. "Bunun da Yetim Alimden bir farkı yok," diye düşündü, "ne dediğimi anlamıyor." Başını eğdi:

"Yok ağam bişey söylemedin."

"şu parayı da alsaydın..."

"İstemem ağa, ağol..."

Emeti parayı almadan gidince Demir Bey yüreğinin içinde sevince benzer bir rahatlık duydu... Avucundaki parayı sıktı.. Pantolon cebine bıraktı..

"Kadın iyi canım," diye düşündü, "kadının gözü tok neme gerek..."

*

Demir Beyin işleri gün günden artıyordu. Yastığının altında bir tabancası, avlusunda iki tane dana gibi  oban köpeği vardı. Köpekler alabildiğine keskindiler. Demir Beyi gördüler mi boyunca sıçrayıp ayaklarıyla omuzlarına, göğsüne dokunuyorlar, çevresinde fırd n yorlardı. Avlu kapısından canlı bi yaratığın girmesi ne mümkündü... Yoldan adam geçirmiyordu ağanın köpekleri. Her yanlara  n salmışlardı..

"Para," diyordu Demir Bey, "adama hem dosttur hem

düşman... Hiç belli mi olur başı dara gelen bir herif ben nasıl olsa dünden ölmüşüm der, adamın gırtlığına çöküverir... Güzün bir deynek tütün için Çerkez Kemal Arap Nuriyi vurmadı mı... Alt yanı bir deynek tütün... Edeceği ne ki.. Köpek iyidir.. Ko azgın olsunlar.. Kapıda köpek, başaltında silah oldu mu erkek kısmı uykusunu rahat uyur."

Çalıştıkça gücü, çalışma isteği artıyordu... Zeytin zamanını beklerken boş durmamak için kuru üzüm işine de başlamıştı... Foturlarına köylerden üzüm toplatıyor, avlusunda iyisini kötüsünü bir usulünce karıştırıp harman ediyor, beş on teneke de su veriyor, bastırıyordu çuvallara... İşin kolayını almıştı... Paçaldan bir miktar örnek alır, şehirdeki simsarına gönderirdi.

Demir Beyin İzmir borsasında zeytin yağlarını satan simsarından başka bir de üzüm simsarı vardı şimdi. Üzüm işi büsbütün tatlıydı. Zarar ne mümkün... Oturduğu yerde paracıkların doğursun. Arabalar katar katar üzüm çuvallarıyla yollara diziliyordu.

Yalnız canını sıkan bir şey vardı.. Zeytinde kimse onunla boy öçüşemiyordu amma üzüm işini öteden beri köyde Giritli Yusuf yapıyordu. Herif kurt oğlu kurttu... Köyde bir bakkal dükkânıyla bir meyhane açmış, oğullarını başına oturtmuştu.

Köylü eskiden beri üzümünü Giritli Yusuf'a vermeye alışmıştı. Giritli köylüyü kendine bağlamanın kolayını bulmuştu. Onlara gerekli parayı borç veriyor karşılığına üzüm istiyordu.

"Ulan Giritli domuzu," diye söyleniyordu Demir Bey, "demek böyle yaptın haa.. Senin elinden bu milletin çektiği nedir a kâfir oğlu kâfir... Soyduñ Karagöl köyünü tekmiñ.. Daha da doyacağın yok."

Bir gün haber alıp foturlarını çağırttı.

Fabrikanın avlusunda hep çevresinde sıralandılar.

"Ulan deyyuslar, hepinize benden izin... Giritlinin otuz verdiği üzüme otuz bir verilecek, otuz bir verdiğiñe otuz iki verilecek.. Göreyim sizi Giritliye üzüm aldırmağın! Bu gün

fiyat kaçtan gidiyor? "

"On numara üzüm otuzdan ağam."

"Otuzdan mı... Gidin köylerinize tellâl bağirtin.. Gâvur dağlı on numarayı peşin parayla otuz ikiden alıyor diye... Hadi durmayın, tembel herifler..."

İki gün içinde avlu üzüm çuvallarıyla dolup taşıtı.

Demir Bey avlu kapılarını ardına değin açık bırakıyordu. Gelen geçen köylüler şaşarak ve bir çeşit korkuyla bu üzüm yığınlarına bakıyorlardı.

"Ağada para çok canım... Ağanın parası mı tükenir... Karagözü temizler de öte bile geçer bizim ağamız.. Tanrım da verdikçe veriyor hani..."

Demir Bey fabrika kapısına bir iskemle atmış nargilesini içiyor, bir yandan da avluda, sundurmanın altında üzüm ayıklayan işçi kadınlara bakıyordu. Kadınlar karaböcüleri (*) seçerken ağayı kollayıp, ona göstermeden ağızlarına üzüm tikiştiriyorlardı.

Demir Bey bir aralık Balcıların Elmasın ağzının oynadığını görünce köpürdü:

"Ulan Elmas kaltağı, karnını benim malımla mı doyuracaksın, şimdi yanına gelirsem ağzına neler dolduracağımı bilirsin."

Elmasın yanında işleyen Hanife:

"Bağışla ağa... Hoş gör, kadın ~~yağda~~ de (*) ondan... Canı çekmiş,"-diyecek oldu...

"Yüklüymüş...Bana ne ulan, ben mi yükledim. Ben hepinizin gündeliğini akşam giderken tıkr tıkr avuçlarınıza sayıyor muyum... Malımı ziftlenmeye ne hakkınız var namussuzlar. Bir daha birinizin ağzının oynadığını göreyim hele... Bir tekmede yükünü boşaltmazsam itoğlu itim."

Elmasın ağzındaki üzüm damağına yapıştı kaldı... Bir türlü yutamıyordu.

Hanife fısıldadı:

(*) Karaböcü: Kötü üzüm taneleri.

(**) Gebe.

"Hadi kız tasalanma... Sövsün varsın... Sövmeylen..."

"Yüreğime fenalık geliyor... Duydun mu ne kaskatı söyledi..."

"Dellenme.. Domuz herif ne olacak... Gözü doymaz bir türlü... Üzüm dağ gibi yığılakalmış... On tanesini yemeylen tükenecek mi... Kurban olduğum tanrım da böylelerine verir malı parayı..."

"Bidaha acımdan ölsem gelmem işine."

"Gelirsin bacım gelirsin... Gelmeyip de ne halt edelim... Hakkımızı bir o var peşin peşin ödeyen... Benim o yere giresi Süleyman beyde on yedi gündeliğim kaldı."

"Benim de sekiz gündeliğim."

"Yaa, ,bunda bir gündeliğimiz kalmıyor. Ne edelim katlanacağız... Dilini eşek arısı sokacısa... Azgın herif... Bunun azgınlığı bana sorarsan evlenmediğinden... Herifin vakti gelmiş geçiyor... Köyde onun gibi adamların iki üç çocuğu var..."

"Kaç yaşında ki? .."

"Kim bilsin... Otuz vardır belki de..."

"Bu yana bakıyor mu Hanife? "

Hanife başını kaldırıp Demir Bey'e baktı. O yanındaki bir adamla konuşuyordu.

"Yok Elmas... Unutmuş bizi..."

Birden ağanın sesini yeniden duydular:

"Kesin çeneyi kaltaklar... Gün iniyor, eliniz işlesin."

Kadınlar sustu. Başları önlerinde, alışkın elleri çabucak karaböcülerini seçmeye koyuldular.

Demir Bey önüne dikilen foturuna emirler veriyordu:

"Git ambara iki yüz boş çuval al... Arabaya yükle, Giritli Yusuf'un dükkânı önünden geçir. Gelen geçenden selam veren soran olursa, üzüm fiyatları ,çıkıyormuş, ,köylere üzüm toplamaya gidiyorum, dersin. Öyle adamlara diyeceksin ki Giritlinin kulağına gitsin."

"Sonra ağam? "

"Sonra köyden çıkarsın, bir tenhaca yerde dinlenirsin. Gün kararınca arka taraftan dolanır, getirir çuvalları ambara bırakırsın. Anladın mı? "

"Anladım ağam."

"Haydi yallah!"

Çuvalar arabayla avludan çıkarken Demir Bey kıs kıs gülüyor, keyifli keyifli nargilesini tokurdattıyordu.

Giritli Yusuf dükkânının önünde bir iskemleye oturmuş, zeytin çekirdiğinden tesbihini döndürüp dururken çuval yüklü araba köşeden kıvrılıp görüldü. Giritli gözlerini kırıştıra kırıştıra arabayı bir zaman süzdü. Araba gözden kaybolur kaybolmaz dükkânın içine doğru seslendi:

"Ulan eşşoğlu eşşek yine içerde uyudun kaldın mı? .."

Giritlinin ortanca oğlu tezgâhın ardından dolanıp çıktı.

"Buyur baba..."

"İopunuzu eşşek kovalasın deyyuslar!.. Kazık kadar herifsin iki yakayı gözünün gördüğü yok Dört çocuk sahibisin be, azıcık kımıl da, az bir şey gözünü aç."

"Buyur baba bir emrin mi vardı? .."

"Şimdi buradan ne geçti bakalım? "

"Göremedim..."

"Nerden göreceksin... Gâvur Dağının foturu bir arabaya boş çuvala nereye gitti şimdilik? "

"Kimbilsin baba..."

"Kimbilsinmiş... Ulan fotur kısmı iş zamanı boş çuvaları nereye götürür? .."

"Köylerden üzüm alacaktır herhal..."

"Alacak ya.. Tane bırakmayacak köylerde. Arabada dört yüz çuval mı vardı. beş yüz mü..."

"Neden ki? .."

"İladi zevzeklenme. Git atı al, Saiplar, Karaot, Karakuyu, Dirmil köylerini dolaş tekmil... Alabildiğin kadar üzüm al. Sabah babam gelip çuvalara basacak dersin. Paradan yana korkmasınlar. Para hazır. Bu namussuz fabrikaçı üzümün borsada çıktığını duydu herhal... Koş ulan davran, hâlâ ne sal - landın kaldın. Sıkışırsan piyasadan iki üç kuruş yukarı çıkarsın"

"Olur baba."

"Herif fabrikacı değil ecinni tayfası. Dört yanda dört yüz kolu var. On beş saatlik yoldan üzüm fiyatlarının yükseldiğini sen nasıl duydun bakalım."

Ortanca oğlan az sonra rahvan yürüyüşlü, bodur kır atın üzerinde, babasının önünden suçlu suçlu geçti.

Giritli oğlunun ardından bir zaman baktı, sonra kederle söylendi:

"Vah zavallı vah, seni de adam diye, oğlan diye Mevlam tuttu bana verdi. Senin neyine adam demeli hey şaşkın. Bir torba samanı iki eşeğe bölemezsin... Kalk da bu itlerle iş gör."

Dükkânın yanındaki küçük kapıyı açıp seslendi:

"Fatma gelin, ulan Fatma gelin dedim sanal.. Sağır mısın.. Ben köyün içine dolanmaya gidiyorum, dükkânı boş komayın."

Hızlı hızlı yürürken söyleniyordu.

"Hafızların Süleyman'ın yüzelli çuval üzümü daha satılmadı. Gidip onu piyasadan iki kuruş fazlasına kapatayım. Kurt Velininkini de almalı... Üzümlü dokuz numaradan aşağı düşmez. Hacı Hamza acap sattı mı? Ona da uğramalı... Vay kurnaz dağlı vay, bir sen misin akıllı bu köylerde... Meydanı boş sandın haa..."

Üç gün geçti. Günlerden perşembeydi. Perşembeleri köyde iş olmazdı. Kasabada pazar kurulduğundan perşembeleri bütün çevre köyler iş tatili yaparlardı.

Demir Bey temiz gömleğini, yeni elbisesini giydi. Tepe kahveye girdi.

"Merhaba!.."

"Merhaba ağa buyur... Gel şöyle..."

Daha Demir Bey iskemleyi çekip oturmadan, köşeden Giritli Yusuf ok gibi fırlayıp hışımına kahveden çıktı, gitti:

Demir Bey arkasından gülerken baktı...

"Gene nesi var Giritlinin? .."

Bir an kimse bir şey demedi. Sonra Giritliye en çok içerleyenlerden biri olan kahveci Bekir:

"Ağa," dedi, "bilmezden gelme. Fakiri tükettin, bitirdin tekmi..."

"Kim yahu, Ulan kahveci gelirim yanına... Kim tüketebilirmiş Giritliyi... Giritli kısmının kanına az bişey yaban kanı karıştığından hiçbir vakitte hakkından gelinmez..."

"Ben geldin ağa bu kez temelli batırdın biçareyi."

"Ne olmuş ki? .."

"Üzüm çıkıyor diye bir söz uçurmuşsun... Herif dört oğlanı dört köye salmış, kendi de bizim köye dalmış... Parası yettiğini parayla, yetmediğini borca toplamış üzümleri tekmi..."

"İyi ya... Fena mı? "

"İyi mi olurmuş. Üzüm beş kuruş aşağı imiş. Kiloda yedi kuruş . soktun Giritliye..."

"Hadi geveze ben ona git de üzüm mü al dedim..."

"Peki araba dolusu boş çuvalar neydi? .."

"Haa o mu? .. Bizim foturun canı sıkılıyordu da, çuvalarla gezintiye yolladık."

Bütün kahve kahkahadan kırılıyordu. Kimi gerçekten gülüyor, kimi de Demir Beye yaranmak için boğazını yırtı yırtı katılıyordu.

"Giritli ne diyor bizim için? .."

"Seni görünce Azraili görmüş gibi oluyormuş..."

Bu kez Demir Bey canı gönülden bir kahkaha attı...

"İnşallah inşallah o da olur..."

Sonra ciddileşti:

"Bekir hazır mı kahvemiz? .. Bakın oğlum ben Giritliyi batırmak isteseydim çoktan batırırdım. Benim onunla bir işim yok... Ben köylüye ders vermek istedim. Hani filan kişi şu işi yapıyor da zengin oluyor, ben de ondan yapayım dedin mi battın... Alım-satım işi ince iştir... Öyle her bir adamın yiyeceği herze değil... Tüccarlık adama soyundan, sülâlesinden gelecek.. Sen Giritlisin diyelim, ne işe yararsın? Meyhaneciliğe.. Bak ben şimdi kalkıp meyhane işleteyim desem, paramı batırırım. Hiçbir vakitte meyhaneciliğe

özenmedim ben... Söyleyin Giritliye ticareti ağasına bıraksın. Haddini bilsin kerata... Ağamız böylece dedi, dersiniz.. Unutmayın ha... Gel ulan Mustafa buraya... Domina bilir misin sen? ."

"Biliriz ağam."

"Bilirsin ya... Başkaca bir halt da bildiğin yok... Karı kızan alanda, sen kahvede sabahtan yatsıya şakır şakır domina talim edersin... Gel bakalım sana da bir domina dersi verelim."

"Olur ağa..."

"Otur karşıma"

Kara Mustafa oturdu.

"Oturmasına oturduk ya, biz öyle patron kısmıyla çayına domina oynamayız,"

"Ya nesine olacakmış? "

"Şöyle münasibince bir şişesine."

"Sarhoş kerata... İyi, rakısına olsun. Göster kendini.."

Köylüler iskemlelerini çekip çevrelerini aldılar. Demir Beyin küfürlü şakalarından ötürü, köylünün pek sevdiği, seyrine doyamadığı o tatlı domino partilerinden biri başladı.

*

Demir Bey atının üzerinde kasabadan dönüyordu.

Köy yollarına sapınca iki yakalı tarlalara baktı Toprak ellenmiş ayıklanmış, yeni gelin gibi hazır edilmişti. Sere serpe , açık saçık uzanmış, yatıyordu göğün altında... Tohumu bekliyordu toprak... Yağmur yoktu. Gökler yağmuru vermiyordu bir türlü. Köylü üçüncü yağmur duasına çıkıyordu...

Atın sağrısında Yetim Ali oturmuş, küçük elleriyle ağasına iyice yapışmıştı. Demir Bey şehirden geleceği zamanlar Ali atını alır, gider kasabada tren istasyonunda onu beklerdi. Sonra arkasına oturur, beraberce köye gelirlerdi.

İlk okulun üçüncü sınıfında okuyordu Ali. Demir Beyin gözünün içine bakar, dudağı kıpırdarken diyeceğini anlar

koşardı. Demir Bey de bir bakıma çok dolu, bir bakıma bomboş olan yaşantısında sade ondan hoşlanıyordu.

"Demek yine yağmur duasına çıkıyorlar... Hey şaşkın millet.. Duadan şimdiye dek ne fayda bulmuşlar ki... Yağmur bu kez de yağmayacak Ali oğlum... Neden dersin köylü milletinin aklı başına gelsin diye... Yağmur bu yıl yok bunu böylece bil."

"Peki ağam."

"Aferin!.. Geçen yıl mahsul yılıydı. Yağını pekmezini, ununu bulgurunu iki yıllık ambarlarına koysalardı, bu yıl kıçlarını dövmezlerdi. Öyle değil mi ulan? .."

"Öyle ağam doğrusun."

"Eee... Başka ne var ne yok köyde... Anan ne ediyor? .."

"Anam eski çullardan, kalaycının karısına kilim dokutuyor... Hani sen eski donlarını gömleklerini tahataları camları silsin diye ona verdin di ya..."

"Eeee? .."

"İşte onları boyaladı renk renk... Kırmızı, yeşil sarı... Kalaycının karısına götürdü gitti... Bir de güzel olmuş ağam... Senin eve, birini sedirin üstüne birini de yatağının önüne serdi."

"Benim eve serdi demek? .."

"Serdi ya..."

"Kaça dokutmuş onları? .."

"Para vermeyecek. Yerine Kalaycıcılara üç gün zeytin toplamaya gidiverecek."

"Demek böyle, iyi iyi.. Sen ne yaptın bakalım? .."

"Kışın sobada yakmak için sana cıra kırıpverdim, hazır ettim."

"Aferin, başka? .."

"Fabrika avlusundaki taşları tek mil topladım... Bir yana yığın ettim. Bir tek bırakmadım. Betonları hep süpürdüm."

Karşıdan gelen bir arabaya yol vermek için Demir Bey atın başını birden sola çevirdi. Hayvanı kenardaki tümseğin üstüne sürdü. Ali atın kuyruğuna doğru kayınca korktu. Tez toparlanıp ağasının beline sıkıca sarıldı. Araba geçtikten sonra

yine yola indiler.

"Korktun mu Ali? "

"Yok ağam."

"Aferin, demek biz yokken boş durmadın, adam gibi çalıştın... Öyleyse sana şehirden aldığımız şeyi hakkettin."

".."

"Ne aldık bil bakalım? ."

"Resim defteri mi ki? "

"Onu unuttuk kerata... Neyse gelecek sefere... Başka şey aldık... Hani yuvarlak çizgiler çizmek için öğretmen istediymi ya.."

"Pergel dediydi."

"Tamam aldık onu. Güzel güzel çizersin gayri."

"Sağol ağam."

"Demek resim defteri dedin ha... İyi onu da alırsın... Yalnız adam olmalı ille adam olacaksın... Para kazanacaksın... Anan el işlerinde çalışmaktan kurtarmalı... Senin annen bildiğin gibi değil..."

"Annem iyidir ağam."

"İyi ya helbet... Aferin annenin kadrini bileceksin... Bak ben memleketten haber aldım annem ölmüş."

"...."

"Benim anam da iyiydi... Seninki gibi... Hasret gitti bize zavalılık.. Dağların ardında... Para gönderirdik... Çok sevinirmiş... Demir Beyim büyük adam olur demedim mi, ben size, diye öğünür gezermiş ihtiyarcık, yaa.. İşte böyle.. Sıkı yapış ulan, dah diyecem..."

Yetim küçük kollarıyla ağasına iyice sarıldı.

Demir Bey elindeki ince sopayı atın art ayaklarına doğru savurdu... Hayvan yağmursuzluktan kurumuş, betona dönmüş toprak yolda dörtnala kalktı...

Demir Bey içindeki eziklikten kurtulmanın yolunu, atını koşturmada arıyordu ya... "Boşuna," diye düşünüyordu... "Atı kırbaçlamanın ne yararı var ki... Hergelenin dünyası... İşte anamız bize hasret gitti... Dağların tepesinde, bir başına bir yılanmış kadın... Görmüş geçirmiş... Hem de ne görmek.

Adam mıyız, biz.. Alıp gelmek vardı anayı... Getirip evimizin baş köşesine oturtmak... Kuruydu iyice kuruydu ya ne kadındı. Bir bakması vardı adama... Gözlerini kısıp... gözlerini kısırdı; içindekileri görmeye lim diye olacak... Kaşları çatıktı boyuna... Tek tek konuşurdu... Kumanda verircesine... Gereksiz söz etmezdi hiç... Benzeri yoktur bir yanlarda... Ne mümkün, benzeri bulunabilir mi hiç... Alıp gelmeliydik."

Dişlerini sıktı..." Kamçıyı kısırağın art ayaklarına doğru savurdu... Hayvan dört.nalı açtı, uzattı iyice... Ali şimdi daha az sarsılıyordu... Kolları ağasının belinde... Yüzünü yanlamasına sırtına dayamış, önünden akıp geçen boş tarlalara bakıyor, düşünüyordu: Annesi ölmüş ağamın ... Vah başıma.. İyice dertlenmiş ağam.. Hiç dertlenilmez mi... Annesiz ne güç olur... Amma ağam büyük, ağam güçlü... Ağlamaz ki..."

"Ali sana dedim... Uyudun kaldın mı sırtımızda ulan? ."

Ali şaşırdı:

"Yok uyumadık ağam... Uyunur mu hiç. Buyur? "

"Bu at neden hızlı gitmez... Yoksa iyi bakılmadı mı hayvana? "

"Bakılmaz mı... Hızlı gitmesine, çok hızlı gidiyor ağam. Uçak gibi uçuyor zavallı baksan ya..."

"Uçuyormuş... Madem uçuyor da neden hâlâ köye varamadık? Şimdi söyle bakalım ha, eğer sen Demir Bey olsaydın ne ederdin Ali? "

Ali anlayamadı:

"Buyur? "

"Sana diyorum ki; sen benim yerimde olsaydın, anan da ıraktaki dağ köyünde olsaydı... Gidip ananı alıp gelirmiydin, yoksa orada dağda bırakır mıydın? "

"İiç bırakılır mı, koşa koşa alır gelirdim."

"Hey aptal koşa koşa alır gelirmiş... Ulan dağ insanı ovada yaşayamaz.. Ova sıcak olur... Dağlar soğuktur. Ayazdır iyice..."

Ali şaştı:

"Madem sen nasıl yaşıyorsun ağam, sen yaşadın bir güzel baksan ya..."

"Biz mi, sen bize bakma... Biz kocakarı ile bir miyiz.. Anam kuruydu Ali... Bildiğin gibi değildi anam, kuruydu zayıftı fıkara... Üstelik yüz yaşında da vardı..."

"Yüz yaşında mı? "

"Yüz dedikse söz gelişi... Elli, altmış yaşında olmalıydı... Ama ne kadındı... Sen anandan korkar mısın Ali? "

"Annemden mi... Yok ağam... Bir senden korkarım ben."

"Bak ben anamdan yıldırdım."

"Dövmesinden mi? "

"Yok... Aklından ,yıldırdım. Bir baktı mı gözlerini kısıp ciğerini okurdu..."

"Yavuzmuş baksan ya ağam... Okuması da var mıydı? "

Bu kez şaşırarak Demir Beye düştü. İlk durakladı.. Sonra güldü bir zaman kendi kendine... "Şuncacık oğlanı adam yerine alıp derdimizi döküyoruz... Tozuttuk mu ne," diye düşündü., "neyi yitirdik ki... Taa ıraklardaki bir kocamış kadından ne yarar vardı ki bize... Ama işte sanki elimizden bastonumuz alınmış gibi olduk.. Dengemiz bozuldu... Bu sallanmak başka neden... Demek yüreğimizin bir derin yerinde oturur güç verirmiş bize... Dayanırmışız bakasan ya koca anaya... Değnek gibi ipince.. Ama ağaç gibi köklü ve de başı yukarda... Suskun ama canlı... Ana be ölmesi hiç yaraşmadı sana.. Senin gibi bir ulu bir güçlü ağaç hiç Azraile boyun mu eğer..."

"Olur mu ağam? .."

Demir Bey silkindi:

"Bir şey mi dedin Ali? .."

"Diyorum ki... Ne zaman babamın öldüğü aklıma düşüp de tasalansam, annem bana bir iş buyurur... Annem der ki, 'Erkek kısmına tasalanmak olamaz... Erkek kısmı tasalandı mı maraz bulur...',Yaa böyle der her zaman annem.. Sen de erkeksin tasalanmayacaksın Ali der annem... Kendini işe vermeli erkek kısmı der annem..."

"İyi söylemiş annen..."

"İyi ya sende tasalanma anan için ağam.. Fabrikaya varınca kendimizi işe verelim birlikte olur mu ağam..."

"İyi oğul, iyi..."

İkisi de sustular... Köye varıncaya dek gayri hiç laf edilmedi.

*

Demir Bey Hafızların Süleymanla kahvede oturuyordu.

Süleyman yine sözünü döndürüp dolaştırıp evlenme üzerine getirmişti:

"Bu Tanrının bir buyruğu... Mevlam dünyada hiçbir kulunu tek yaratmamış.. Her erkeğe bir dişi gerek. Her kafese bir kuş... Diyeceğim şu ki; gel ver kararını, sana da bir eş bulalım... Sen evlenecek ol da kız mı bulunmaz."

Demir Bey ince ince gülüyordu.

"Neye bıyık altından gülüp durursun, yoksa birinde gönlün mü var? .."

"Bizim gönlümüz sarı kızda... Sen sarı kızı bildin mi Süleyman... Nerden bileceksin... Şıkır ... Şıkır..."

"Altın mı diyeceksin? "

"Aferin tez bildin altın ya..."

"Altın yenmez içilmez ağa, şimdi beni söyletme, öpülüp kokulmaz..."

"Kim demiş... Sen onu erbabına soracaksın... Gecenin bir sessiz vaktinde..."

"Demek o yeşil kasayı o zaman mı açar dökersin? "

Demir Bey kaşlarını çatı:

"Bak Süleyman benim kasadan, naradan konuşmak yok... Öyle ortadan söz ediyoruz... Evlenme işine gelince, terah ol, şimdi sıra ona geldi. Haber saldık."

"Bizim köyde mi? .."

"Yok canım."

"Hangi köyde madem? "

"Ne köyü sayıklıyorsun sen... Demek bize şehirli kızı yakıştıramayacaksın."

"Yok ağam ne demek olsun... Sultan Süleymanın kızını alsan azdır sana... Azdır ya, yani nerden diyecektim.. Yoksa

şehirden mi? "

"Öyle."

"Kendin gördün beğendin mi, yoksa bir salık veren mi oldu? "

"Görmesine görmedik, tanıdıklara söylemiştim... Şöyle dünya güzeli bir kız bulursanız geri çevirmem diye..."

"Eeeeeee..."

"Bulmuşlar, haftaya gidip göreceğiz."

"Sana akıl vermek ne haddime, yalnız, sâde güzellik yetecek mi? "

"Karı milletinde başka ne arayacaksın Süleyman!... Para mı... Karı kısmının parası bir eve hiçbir vakitte hayır getirmez ve de getirmemiştir. Bir de erkek olan adamın kursağında karı parasına yer yoktur. Demek karıda para aramayacağız. Paradan gayri değerli ne kaldı geriye... Akıl mı? Karıda akıl arayanın, kendinde akıl yok demektir. Karı milleti, sen de bilirsin, koyun gibi bir millettir... Ha mal ha karı... Eeee pek iyi ne arayacağız biz bu keratada... Suratı, eli ayağı biçiminde olsun, değil mi ama... Yorgun argın evine döndün mü, başını kaldırır yüzüne şöyle bir bakarsın, çiçeğe bakmış gibi olursun!..."

"İyi hoş ya ağam güzellik ekmeğe sürülüp yenmez... Sırf güzellik yeter mi hiç? .."

"Yeter yeter... Artar bile.. Giyinsin, süslensin salınsın karşımda. Benim param benim aklım beni de idare eder, onu da."

"Eh orası öyle, sen daha iyisini bilirsin elbet. Ne diyelim, hayırlı olsun."

Demir Bey keyifle nargilesini tokurdattı. Gözleri uzaklardaydı.

"Şehrin en güzel kızı dediler. Gidelim görelim bakalım şu şehirli haspayı dedikleri gibi mi..."

Yandaki masada oturan Kara Mustafa bir iskemle çekip geldi.

"Merhaba ağamız."

"Merhaba karaoğlan... Ne var ne yok.. Neler oluyor

bakalım? "

"Hiç ağam olduğu mu var... Halimiz perişan.. Medet şimdi senden. Köylünün bir umudu sende kaldı gayri..."

"Neden ulan yağmur duasına çıktınız ya..."

Kara Mustafa boynunu büktü:

"Çıktık, çıkmasına çıktık ya... Sen kendin de gördün, Mevlam duaların hatırı için bu kez de birkaç damla döktü tepemize, sonra aldı rahmetini geçti gitti."

"Neden ki? "

"Kim bilsin vardır bir suçumuz günahımız."

"Var ya, olmaz mı... Tembel herifler... Ulan ben Tanrı olsam ben acımam size be.. Sabahtan akşama kahvede domina oyna, baldırını baldırının üstüne geçir, gelen geçen avratlara göz süz, sonra yağmur duasına çık."

"Peki ne edelim ağam."

"Ne edelim ne demek? "

"Yani biz köylüyüz. Toprak rahmet ister. Sürmesine sürdük, kırmasına kırdık, düzlemesine düzledik. Tohumluğumuz hazır. Rahmet olmayınca kuru toprağa tohum mu salınır... Bilmez değilsin az bi şey nem ister toprak. Rahmetten umudu kesen kuru toprağa tohumu saldı. Salmayıp da ne edecek... Tohumu tarladan böcü börtü deşti topladı. Tek filiz vermedi tohum.. Buyur bakalım, biz şimdi kahvede oturup düşünmeyelim de ne edelim... Diyelim ki ağa sen benim yerimdesin, ne edebilirsin? "

Yan masalarda oturan köylüler oyunlarını bırakmışlar, dinliyorlardı. Kara Mustafa hepsinin davasını savunuyordu. Başlarını sallayarak onunla birlik olduklarını belli ediyorlar, çaresizliğin birleştirdiği bir tek aile gibi aynı düşüncenin içinde suskun bekliyorlardı.

Demir Bey bir bir gözlerini köylülerde gezdirdi, sonra Kara Mustafa da durdu:

"Madem senden başlayalım Mustafa... Say bakalım bana senin neyin var? "

"Maldan yana mı? "

"Mal maşat, oğul avrat, hepsini say."

"Evde üç kızım bir oğlum var, bir de anaları.. Maldan da iki keçi, bir inek, bir de atım var..."

"İyi, topraktan yana nasılsın? "

"Şaıplar yolunda yirmi beş dönüm tarlam var, yedi dönüm de değirmenin orada, tepedeki dört dönüm üzüm bağını hiç sayma. Evin yemekliğine yetmez üzümü, kendin bilirsin... Pekmezi ondan kaynatırlar, sirkeyi, günbalım. lokumu ondan ederler... Az bi şey de Ramazan için kurutur saklarlar."

"Pekiye zeytin? "

"Elli çuval verir senesinde."

"Evet verir; ya tepedekilerden ne alıyorsun? "

"On çuvala kadar da o verir."

"Demek olduğu yıl altmış çuval zeytin alıyorsun. Aşağı yukarı bin üç yüz kilo yağ verir o kadar zeytin. Ayrıca tütün de işliyorsunuz. İdareni bilsen bu gelir seni verimsiz yıllarda da geçindirir besler. Karıya kızlara ne masraf ediyorsun ki.. Yazın birer basma don zıbın, kışın birer pazen don zıbın. Bir de alan işi için kara don. Amma senin kendi masrafın yüklü... Sen her akşam bir şişe rakı içersin. Kumar oynarsın. Verimsiz yılın tüm idaresini kör nefsine yedirip tüketir, oğlu avradı, rezil edersi... Doğru muyum Karaoğlan."

"..."

"Senin atın var mı Kara Mustafa? "

"Var dedik ya."

"Araban da var. Bana, benim yerimde olsan, diye sordun ya... Bak anlatayım senin yerinde olsam ne edeceğimi... Sabah namazı kalkar, hayvanımı arabaya koşar, gider çaydan kum çekerim, taş çekerim. Bir yana yığın ederim. Sonra artık isteyene oturduğun yerde sat dur... Amma ben olsam senin yerinde yine de durmam, oğlanı da alır, oduna giderim. Köydeki fırınlara çalı çekerim. Odun keser getirir, kışa saklarım. Pahalılaşmasını bekler öyle satarım. Yani diyeceğim şu ki Karaoğlan, senin gibi sabahtan akşama domina şakırdatıp, ara sıra, yağmur var mı diye aptal aptal gözlerimi göğe kaldırmam. Her şeyi Tanrı'dan bekliyorsun."

"Mevlâm acır... Hiçbir kulundan vazgeçmez. Hem de

şimdi sana konuşması kolay gelir... Tok açın halinden anlamaz derler..."

"Tok biz mi oluyoruz.. Şükür, tokluğuna tokuz Kara Mustafa... Tokuz ya tokluk da hakkımız hani.. Biz senin gibi çay başında aşure kaşıklayıp gökten rahmet insin diye duaya durmadık. Ana demedik, vatan demedik ekmeğin peşi sıra koştuk... Daha da koşmaktayız.. Bak burada kahveler ağzına beraber adam dolu... Alanlarda oğlanlar kızlar boş hayvanları güdüyor Şu bereketli toprakların üzerinde aç kalanlara hiçbir vakitte acımam ben...Bunu böylece bil Kara Mustafa ... Benim köyünde üç saatlik yoldan, katır sırtında kıl torbalar içinde toprak getirir de üzerinde zerzevat yetiştirir erkekler. Benim tüm köylümün ekilecek toprağı yalnız senin tarlaların kadar tutmaz. Bu yıl yağmur yağmıyormuş, iki kulaç kazıp da bir tulumba çaktın mı, gürül gürül su çıkıyor topraklarınızdan. Gökten düşmeyi, yerden neden çıkarmazsınız? .. Zor olduğundan mı...Zordur ya.Erkek ister..Başka diyeceğin var mı?."

"Var ağa... Diyeceğim olmaz mı... Ama senin sözlerin ben de takat mı kodu,"

"Neymiş derdiniz? "

"Ağamız, diyor köylüler, acap bize borç para verecek mi... Faizi neyse razıyız da..."

Demir Bey çevresine baktı.. Gözler hep üzerindeydi. Ayağa kalktı.

"Para verilecek elbet... Verilmez mi... Faiz de istemeyiz. Varsın işiniz görülsün. Yarın sabah fabrikaya gelirsiniz... Hadi eyvallah."

Hep kalktılar.

"Uğur ola ağa... Allah razı olsun."

Demir Beyin evi, sabah akşam işler olmuştu. Köylüye para dağıtıyordu. Hem de senetsiz sepetsiz... Boş bir kâğıdın üzerine on kuruşluk pul yapıştırıyor, pulun üstüne parmak bastırıyordu. Sonra ne isterse köylü veriyordu.

"Ne istedin bakalım Omer dayı? "

"Yüz elli kâğıt yeterdi ağa."

"Ne yapacaksın bu parayı? "

"Tütün işletmeye... Karıkların açılması, dikimi, çapa parası... Kırmasını dizmesini kendimiz ederiz gayri..."

"İyi... Bas şu kâğıda parmağını. Sen ne kadar zeytin yapıyordun olduğu yıl? "

"Yirmi çuvalı bulur ağa."

"Bu yüzelli lirayı zeytinle ödeyeceksin. Zeytini tekmiil bana getireceksin. Kilosunu geçer fiyattan beş kuruş aşağı alacağım. İyi mi? "

"İyi ya... Allah razı olsun."

"Hadi güle güle."

"Üzüme de para veriyor musun ağam? "

"Veriyoruz."

"Ne kadardan? "

"Geçer fiyattan yedi kuruş aşağı olmak üzere."

"Efemgiller alacaktı da..."

"Onlara veririz... Kırk dönüm bağı var değil mi? "

"Var ağa... Fazlası da var."

Karagölde olan biteni duyan civar köylüler, ağanın foturlarından kâğıt alıp geliyorlardı.

"Neredesin sen?"

"Helvacıdan... Aman ağa bilemedin mi, geçen yıl zeytini sana verdik tekmiil. Memedalinin damadı değil miyim ben? "

"Öyle, doğru... Ne istedin? "

"Üç yüz ağa."

"Zeytine mi, üzüme mi? "

"Sen bilirsin, hangisi olursa."

"Usulü biliyorsun ya? "

"Biliyoruz ağa, duyduk... Razıyız..."

"Bas bakalım parmağını."

"Mührümü bassam olur mu? "

"O da iyi ver bakalım."

Boş kâğıtlarla bir defter dolmuştu. Demir Bey bir ay içinde doksan bin lira dağıtmıştı. Hesabını yaptı. Sade bu para ona otuz bin lira ile geri dönecekti. İmzalı kâğıtlarla dolu defteri kasasına kilitledi. Cebinden paketini çıkarıp ince Gelincik sigarasından bir tane aldı, ateşledi.

"Kızın anası, şehirden ev alınıp döşenmeli dayanmalı, diye tutturmuş.. İyi alırız evi. Ev nedir ki... Elbette şehirde bir evimiz olmalı artık.. İş zamanı burada çalışırız, iş bitti mi gider evimize yan gelir nargilemizi tokurduturuz. Gayri o kadar hızlı çalışmasak da olur. Değirmenin tekeri bir kez dönmeye başladı mı değirmenci kenara çekilir... Çarşambaya şehire inmeli, ev işini yoluna koymalı...Sami Bey becerir o işi...Haramdan da korkar kerata.Paranı bankaya yatıracağına ona ver saklasın, daha sağlam. Aferin. Nerde kaldı bu Emeti alçağı kimbilir? ..

"Aliiii... Ali ulan nerdesin? "

Yetim Ali ambardan koşarak çıktı.

"Burdavım ağa, buyur."

"Anan nerde kaldı oğlum, öldük ya açlıktan..."

"Gidip bakayım."

"Hadi koş."

Emeti evinde, ocağın başında patlıcan kızartıyordu. Oda duman içinde kalmıştı.

"Kız anne, nerdesin kız? "

"Burdavım Ali."

"Ağam bağırlıyor... Acından ölmüş zavallı... Neden gelip aşını hazır etmezsin..."

"Hazır Ali, hazır... Şimdi götürüyorum."

Kadın kalktı. Tavayı ateşten indirdi. Kızarmış patlıcan dilimlerini yağın içinden süzgeçle alıp tabağa sıraladı. Kapağını kapadı. Başörtüsünü düzeltti, yürüdü. Ali kapıda bekliyordu.

"Kim var fabrikada? "

"Ben gelirken kimse yoktu."

"Ağan ne yapıyor? "

"Hiç yaptığı mı var. Masada oturmuş sigara içiyordu."

" Devecigillere uğra da yoğurdu aliver. Yoğurt

ısmarladıydık."

"Olur."

Emeti avlu kapısını ayağı ile itti. İçerden köpeklerin ikisi birden harladılar. Taa karşı duvarın dibinden ok gibi fırlayıp geldiler. Kadını tanıyınca çevresinde dolanmaya, boyunca sıçramaya başladılar.

"Durun aman, durun tası döktüreceksiniz bana."

Demir Bey avluda dolaşıyordu. Emetinin elinde üstü örtülü kalaylı bakır sahanı görünce ferahladı.

Emeti gözleri önünde, içeri doğru yürüdü. Sahanı masaya bıraktı. Bir bez alıp masanın üstünü iyice sildi. Masa evin taşlığında duvara dayalı duruyordu Demir Bey bu masada çalışır, bunun üzerinde yemek yerd. Kadın pencerenin içindeki ekmek tenekesinden ekmeği çıkardı. Dilim dilim kesti. Duvara asılı duran teldolabı açtı. İçinden bir tabak zeytinle bir çanak üzüm hoşafını aldı. Masaya bıraktı. Musluğa gidip su bardağını sabunladı. Testiden doldurdu. Ali yoğurdu getirmişti.

"Koy oğlum masaya... Ağana haber ver yemek hazır."

"İyi."

Emeti süpürgeyi alıp içeri odaya geçti.

Ağanın karyolası sabah içinden çıktığı gibi duruyordu. Darmadağın. Odayı toplamaya koyuldu.

Demir Bey masaya oturmuştu. Hem yemek yiyor, hem Aliyle konuşuyordu.

"Çuvalları bir bir ayırdın mı? "

"Ayırıyorum ağa, daha bitmedi."

"Üzüm çuvalları zeytin çuvallarına karışıp yağlanmasın. Yırtıklarını, söküklerini Arnavuda götür. Arnavut ne halt ediyor, ortalarda yok? "

"Deve damı için kerpiç kestirmeye adam arasın demiştin ya..."

"Daha gelmedi mi? "

"Gelmedi."

"Herif artık ihtiyarladı... Sen de büyüyemedin bir türlü Ali... Çabuk büyü, çabuk oğlum."

"Olur ağam."

"Karnın tok mu ulan? "

"Tok az önce yedim."

"Seneye okul bitiyor ne yapacaksın bakalım? "

"Sen bilirsin."

"Daha okumak ister misin? "

"Nerede? "

"Kasabada... Kasabaya göndereyim seni."

"Olmaz ki ağam..."

"Neden ulan? "

"Hiç olur mu... Senden ayrılmak olmaz... İşlerine kim koşacak..."

"Eee? .."

"Sen bilirsin."

"Dur bakalım hele o zamanı bulalım, düşünürüz. Hadi yallah işin başına."

Ali çıktı. Demir Bey içeri seslendi:

"Emeti kız... Başka yiyecek bir şey yok mu? .. Koskoca adam bir patlıcan kızartmasıyla doyardı mı? .. Gel hele."

Emeti başı önünde gelip durdu."

"Neye bir iki yumurta kırmadın? "

"Bulamadım ağam, tüm Tepe adamlarını dolaştım."

"Devecigillere baktın mı, Elmasa bakaydın."

"Baktım. Tavuklar doğurmuyor dediler... Hastalık gelmiş."

"Yumurtlamayan tavuğu ne besler bu kaltaklar. Akşama irice bir tavuk bul da kestir. Kız sen bizi hiç düşünmez oldun."

"Düşünülmez mi... Sen buyurmayınca nereden bileyim ağam..."

"Hoşafın şekerini az koymuşsun."

"Geçen çok dedin de..."

"Kararlı koyacaksın... Fazla da yabana gitmesin... Ne demişler, işten artmaz dışten artar... Ama çalışan adam /emeli... Bizi besleyeceksin bundan böyle... Tavuk mu olur, /umurta mı olur, düşünmeyeceksin."

"İyi ağa ederim... Can boğazdan gelir."

"Kahvemiz var mı bari? "

"Vardı ağam."

"Hadi pişir bir fincan... Ya da iki olsun, kendine de yap."

"Ben istemem ağa."

"Sen gayri bizim hiçbir şeyimizi istemez oldun."

Emeti cezveyi doldurup ispirto ocağına koydu.

Demir Bey ayakkabılarını çıkarıp odasına girdi. Pencerenin önünde sedire oturdu. Dışarda taa ötelere kadar Konyalı Velinin bağı uzanıyordu. Sağ yakada hepsi bir boy, bir örnek incir ağaçları vardı. İncirlerin gölgesinde koca bir çoban köpeği ile ufakık kara bir köpek alt alta, üst üste oynayıp duruyorlardı. Sigarasını yaktı, Emeti kahveyi getirdi. Pencerenin içine bıraktı. Kadının gözleri hep yerdeydi. Ayakları çıplaktı. Koca donu solmuş, eskimişti. Zıbını daracıktı. İri göğüsleri üzerinde iki yuvarlak yama vardı. Sade başörtüsü kar gibi bembeyazdı. Bu örtü kadının yoksulluğu ile tuhaf bir çelişki içindeydi.

"Bu kadın altı yedi yıldır bizi besler, kirlimizi yıkar, evimizi süpürür, sesi soluğu çıkmaz... Çevremizde dolanır durur. Verdiğimiz ne ki... Ayağı çıplak biçarenin... Dönüp suratına baktığımız da yok."

"Bir emrin var mıydı ağam? .."

"Neden hiç yüzümüze bakmazsın Emeti? "

"...."

"Bir suçumuz mu vardı ki? .."

"Aman ağam, o nasıl sözmüş..."

"Öyle... Öyle... Var bir suçumuz. Belli seni gücendirmişiz. Hiç güldüğün yok baksana..."

"...."

"Yoksa bir derdin mi var, bir gizli? "

Emeti yavaşça başını kaldırdı. Ela gözleri yaşlarla doluydu. Bir an Demir Beyin gözlerinin içine baktı, sonra başını eğdi.

"Bak Emeti, biz de insanız kızım amma, kadın milleti başka türlü. Sizi nasıl anlamalı... Bir derdin var öyle ya... Seni böyle ağlatan ne... Yoksa para meselesi mi... Doğru sana çok az para veriyoruz... Başka işe gittiğin de yok. Üstün başın..."

"Verdiğin yetiyor ağam... Benim parayla ne işim var..."

"Parayla ne işi varmış... Pekiyi ağlamak neye? "

Kadın hıçkırıklarını güç tutuyordu.

"Bir emrin yoksa gideyim ağam..."

Demir Bey aksilendi.

"Olmaz!.. Gitmek de ne demek... Bu söylenmeyince gidilmeyecek. Sen beni hayvan yerine mi koydun ne... Derdini demeden bir adım atmak yok... Bunu böylece bil ille söyleyeceksin... Hiç güldüğün yok... Höt deseler ağlayacaksın, bu ne iş? .."

Kadın birdenbire sedirin önüne oturuverdi. Demir Beyin elini iki eliyle sımsıkı tuttu... Yüzünü üzerine koydu. Gözlerinden akan yaşlar erkeğin elini ıslatıyordu.

Demir Bey bir tuhaf olmuştu.

"Bu nasıl şey hay kız... Demek gerçektir... Nasıl anlamadık. Hadi sus terbiyesiz. Burnunu çekip durma... İyi iyi sanki biz seni sevmedik mi... Hadi sus ağlama hadi... Sanki düşlerimize gelmedin mi hiç..."

Kadın kalktı, koşarak odadan çıktı. Demir Bey pencereden baktı. Kadın, beyaz başörtüsü omuzlarında dalgalanarak, çıplak ayaklarıyla, toprak yoldan koşup gidiyordu.

Emeti, Demir Beyin akşam yemeği için tavuğu kızartmış, pirinç pilavını pişirmiş, ayran yapmıştı. Bir çanak incirin üzerine biraz pekmez döküp ateşte kaynatmıştı. Ağanın incir tatlısını sevdiğini biliyordu. Taze yeşil biber, domates ve soğanla çoban salatası yapmış, üzerine bolca nane maydonoz doğramıştı.

Demir Bey masayı görünce keyiflendi. Aliyi yollayıp bir şişe rakı aldırıldı. Emeti işini bitirmiş gidiyordu. Arkasından seslendi.

"Aliyi yatır da gel... Masayı topla kapları yıkarsın."

"Olur ağam."

Demir Bey iştahla yemeye koyuldu... Bir yandan da düşünüyordu:

"Kadın namuslu... Kadının gözünde bir şey yok canım. Köy orospularına benzemiyor hiç... Çul çaput içinde

dolaşıyor da bir şey istediği yok. Eli de temiz; hırsızlığı neyi yok şükür... Kaç kez denedim, aldı getirdi parayı... Kimbilir, belki de gerçektir dediği... Belki de gerçekten sevdi bizi..."

Kadehini ağzına kadar doldurdu. Ağır ağır içti. Çatalını salataya hoyratça daldırıp, allı yeşilli bir demet kaldırdı.

"Öyle, sevdi bizi herhal. N'etmeli. Hiç bildiğimiz iş mi bu... Elin namuslu kadını... Yakında da evleniyoruz... Başımıza dert mi açalım şimdi bu sıkışık durumda. Hay Emeti alçağı... Fikrimi karıştırdın bir kez..."

Kadehini yeniden doldurdu.

"Kurbanlık koyun gibi bir uysal bakışı var yezidin... Güç mü yeter hiç... Yaşlı yaşlı baktığından mı ne, bir hoş kaltağın gözleri. Böylesini hiç görmediydim."

Avluda köpekler koşuştular. Sonra sessizlik oldu. Kapı yavaşça açıldı. Beyaz başörtüsüyle Emeti kapıda durdu.

"Sen miydin Emeti gel."

"Daha bitirmemişsin... Gidip sonra geleyim."

"Yok olmaz, gir içeri kapa kapıyı..."

Işık yukardan, tavandan asılı lüks lambasından geliyor, kadının uzun kirpiklerinin gölgesi, pembe yanaklarının üzerine düşüyordu.

"Çek iskemleyi de otur."

"Olmaz ağam, olmaz."

"Olmaz ne söz... Otur dedik kız. Sözümüz de mi geçmiyor artık..."

Kadın iskemleyi çekip kenarına ilişti.

"Hadi bakalım yavaş, sen de ye... Yoldaş ol bana, yalnız yiyesim gelmiyor... Tavuk güzel kızarmış,.... Pilav da iyi, aferin."

"Ye afiyetle ağam... Benim içim istemiyor."

"Kız yoksa aşlara ağı mı kattın da kendin dokunmuyorsun? .."

Emeti gülümsedi. Elini uzatıp kızarmış tavuk parçalarından birini aldı, ısırdı.

Demir Bey gözünün ucuyla ona bakıyordu. Kadının pembe dudakları arasından dişleri bembeyaz parıldamıştı.

"Belli aç bıçare," diye düşündü. "nasıl da hırsla ısıyor.." Kadehini doldurup kadının önüne koydu.

"İç bakatm."

"..."

"Ne o, içilmeyecek mi? "

"Kusura bakma ağam, günahdır içmem."

"Varsın günah olsun, sen günahını bana yazdır.. Ben taşıyım."

"O zaman hiç de içmem."

"Hadi kız iç, canımı sıkma."

"Belki dokanır ağam... İçtiğim tattığım bir şey değil."

"Dokansın varsın."

"Rezil olurum..."

"Uzun ettin ama... İç şunu çabucak. Bir solukta içiver."

Kadın korka korka kadehi aldı. Bir an durakladı. Sonra gözlerini sımsıkı yumdu. Ve ilaç içer gibi kadehi birden boşaltıverdi.

Demir Bey gülüyordu.

"Ne o kız? "

Emeti korkuyla gözlerini açtı.

"Ağ gibi daladı boğazımı... Bu ne ki? Yoksa bu rakı değil de başka bir şey mi? "

"Başka ya... Elbette başka... Rakının içine ilaç kattık ki Emeti bize yüreğindeki bir bir söylesin diyerek. Hadi biraz su iç... Yemek ye... Karnın boş olmaz... Aç oldun mu dokunur bu meret. Bol bol yiyeceksin."

Üçüncü kadehi dudaklarına değdirirken Emeti gözlerini kaldırdı, Demir Beye baktı:

"Sana bir şey soracaktım ağam."

"Sor bakalım."

"Geçende bir akşam ben Aliyle komşudan dönüyordum. Senin kapıdan bir kadın çıktı. Demirci Ayşesiydi değil mi? .."

"Onu gördüysen odur."

"Neye gelmiş o vakit? "

"Yağ istemeye gelmiş."

"Verdin mi? "

"Verdik."

"Kaçtan verdin? "

"Kız biz seni söyletelim derken, sen mi bizi konuşturacaksın şimdilik? "

"Hadi ağam de bana kaçtan verdin? ..

"Gece vakti yağ almaya gelen avratta para bulunur mu? "

"Ben zaten bilip dururdum ya... Müktesebin avradı da yağa mı geliyor? Neden bu karıları eve katıyorsun ağam... Onlar köyün kötüsü."

"Biliyoruz öyle olduğunu."

"Seni gönülden sevdiklerine inanıyor musun? "

"Ne sevgisi... Ben onların neyi sevdiğini bilirim kız... Bizimkisi alışveriş... Bak sana şunu da diyeyim... Ben ne onu, ne de ötekini çağırılmış değilim... Ben kimseyi çağırmadım şimdiye dek... Onlar kendileri geliyorlar. Biz yalnız seni çağırdık."

"Beni onlarla karıştıрма... Ben senden bir şey dilemem..."

"Biliyoruz."

"Hem zaten ben şimdi giderim."

"Biliyoruz."

"Ben kimseden parasız bir şey almadım."

"Biliyoruz."

Kadın başını önüne eğdi. Bir an sustu, sonra yavaşça sordu:

"Duydum ki evleniyormuşsun."

"...."

"Essahmı? "

"Öyle ."

"Ne zaman? "

"Birkaç aya kadar."

Kadın sustu.

Demir Bey kadının üstüne başına bakıyordu.

"Bu gidişimizde sana şehirden basmalar, pazenler getireceğiz Hadi sallanma... Yarın Bekire git de kendine bir kundura ısmarla. Parasını ağam verir dersin. Böyle gezip dolaşman bizim için de ayıp oluyor. Bir daha yalınayak

görmeyeyim seni karışmam.Şu sırtındakileri sıyr da kilim dokut bu partallardan kendine. Her şeylerin yeni olsun. Sana Amerikan bezi de alırız... Yeni gömlek don diktir. Yine ne ağlıyorsun, ağla-nacak ne dedik ki şimdi Emeti?Yine mi gönlünü yıktık hay kız..."

Kadın, erkeği dinliyordu... Bakışlarında sevda vardı; yumuşacık yumuşacık ve sıcacık sevda...

"İyi ağam bënım de senden bir dileğim var madem."

"Hah şöyle, iste ya... Bi şeyler iste... De bakalım."

"Bana bir resmini ver."

"Hoppala gene sapıttın Emeti... Resimmiş... Resim ne işe yarayacak... Yenmez içilmez."

Kadın gülüverdi birden:

"Daha iyi ya ağam tükenmez bir zaman..."

"Demek resim verilecek... İyi verelim."

"Ama şimdi isterim."

"Vay cadı vay sonraya bırakmıyorsun haa... Dur bakalım, olacaktı bir yerlerde, vesikalık çektiymiştik. Gel beraber arayalım. Nereye koyduk o küçükçük şeyleri..."

"Yok övle küçük istemem... Büsbütün olsun."

"Bütün mü, o da vardı. Askerde onbaşı terfiyesini takınca çektiymiştik."

Ayağa kalktı, odaya girdi. Emeti de arkasından yürüdü. Başı dönüyordu. Tutuna tutuna zorla içeri girebildi. Dayanacak bir yer aradı... Bulmayınca orta yere oturuverdi. Demir Bey bir sürü kağıtla haşır neşirdi... Sonunda aradığı resmi bulmuştu. Alıp Emeti'nin yanına geldi yere oturdu.

"Al bakalım istediğini."

Kadın resmi aldı. Bu Demir Beyin asker üniformasıyla at üzerinde çekilmiş bir resmiydi.

"Bu adam sen misin ağam? "

"Kız beni tanıyamadın mı? "

"Çok küçük çıkmış... Yüzün gözün belli değil... Ben yüzü görürsün istediydim. Atın da yavuzmuş..."

"Öyle güzeldi gayetle... Adı da Şimşekti... Şimşek gibi de kaçardı kerata..."

"Şehre gittiğinde bir tane yenisini çektir de getir, yüzün

belli olsun..."

Kadın iyice sarhoştı. Gözleri bir kapanıyor bir açılıyordu.

"Olur çektiririz."

"Hadi gayri ben gideyim."

"Sen bilirsin."

"Ama gitmezden önce sana bir diyeceğim var. Bunu bir kez diyeceğim, bir daha ölene dek artık söylemem."

"Olur.'.

Kadın içini çekti.

"Yok vazgeçtim... Var git kiminle istersen, onunla evlen, kime dilersen ona yağ ver gecenin bir vaktinde... Benim bir diyeceğim yok sana."

Demir Bey bir zaman düşündü, sonra:

"Emeti, şimdi sana gitme, bu gece yanımda biraz daha kal desem yakışık almaz, öyle değil mi? "

"Kal dersen kalırım ağam."

Boynunu büktü. Dudakları titriyordu. Şimdi daha yavaş sesle konuşuyordu.

"... ama ne çare, sana uyar bir kadın değilim ben. Yoksulun, kimsesizin biriyim. Eğer istiyorsan kalayım. Daha yeni yıkandım, yundum temizim. Bir marazım da yoktur... Alinin babası öleli beri bedenime kimsenin eli değmedi... İşte bu, istersen kalırım,"

Demir Bey bir şey söyleyemiyordu... İlk kez bir insan karşısında şaşırılmıştı... Hem de şu işini gücünü gören yoksul Emetinin karşısında.

Kadına baktı, genç vücudu diri ve canlıydı. Yanakları al olmuştı. Başörtüsü kaymış, omuzlarını kaplayan kumral saçları açıkta kalmıştı.

"Giydirip kuşatıp köşeye oturtsan bir hanım olur çıkar vallaha... Alacağım kıza denk.. Şimdi netmeli hey Allah. Şimdi ne halt edeyim ben..."

Kadın yavaş sesle bir şeyler söylüyordu:

"... Demek evleniyorsun gayri, iyi... İşlerini karın görür... Öyle ya Çamaşırını o yıkar... Yatağını düzler, aşını ekmeğini eder... Beni belki de kapıdan içeri katmazsın... Eh hadi gayri

gideyim ben..."

Ayağa kalktı. Kendini tavanda yürüyor sandı, başı aşağı duruyor gibiydi. Bir adım atayım diye davrandı. Dengesini yitirdi temelli. Düşecekti. Demir Beye tutunmak için elini uzattı. Erkek onu yavaşça kucağına doğru çekti. Kadının bedeni ateş gibiydi; titriyordu.

Dışarda, Tepe mahallenin ötelerinde bir yerde köpekler havlıyordu.

*

Demir Bey oturmuş hesap yapıyordu. Şehirde, Katipoğlundan iki katlı bahçeli ev alınmış, dayanmış döşenmişti. Kızın eksikleri tamamlanmıştı. Demir Bey paradan kaçmamıştı. Ne dedilerse boyun eğmişti. Şehrin en güzel kızını alıyordu. Kız gerçi çok yoksuldu. Şuna buna muska yazan, üfürükçülük eden, hastaları okuyan, sarılık kesmesiyle ün kazanmış olan dul bir kadının kızıydı. Kançeşmenin arka taraflarında, küçücük bir kulubede oturuyorlardı. Kadının iki kızı vardı. Demir Beyin alacağı büyük kızı Müzehherdi. Müzehher boylu boslu, balık etinde, kumral, yeşil gözlü bir kızdı. Kardeşi Münevver ablasının tam tersiydi... Kısa boylu, cılız, esmer, çingene maşası gibi bir şeydi.

Demir Bey kızı görmeye gittiği zaman kapıyı Münevver açmıştı. Demir Bey bir kıza, bir de kendisini oraya götüren Sami Beye bakmış, hemen kapıdan dönmeye davranmıştı. Sami Bey durumu tez kavramış:

"Buyrun girelim Demir Beyciğim... Bu hanım kız, eğer kismetse sizin baldızınız olacak." demişti.

Demir Beyin yine de gönlü rahat etmemişti. "Kız kardeşini gördük işte, hadi diyelim ki ablası bundan bir gömlek üstün... Boşa geldik biz ya..." diye düşünmüştü. Biraz sonra kahveleri getiren Müzehheri görünce, nefesi tutulmuştu. Kız ay parçasıydı canım. Kıza dünya güzeli dense yeri ydi.

Ondan ötesi, ihtiyar ana ne istediye Demir Bey:

"Olur valde olur; kolay ederiz;" deyip kesip atmıştı.

"Otuz yedi bin gitti demek... Gitsin varsin. Gidip de ne yana gitti ki... Gene cebimizde sayılır. Ev iyi, ev güzel. Kız da eve yaraşacak neme gerek. Kız bir içim su... Varsın yoksul olsun... Anası olacak karı bunları nasıl besler kimbilir... Tanrı rızklarını veriyormuş... Kızlar nakış işlermiş de, ihtiyar karı da hastalara okurmuş. Demek üfürükçülük yapıyor cadoloz. Yapsın nemize gerek... Hele bir kızı aşırıp evimize katalım. Gerisi şurda kalsın... Demek otuz yedi bin ha... Ulan Müzehher hanım, kıydık paracıklarımıza senin uğruna... Gel bakalım kokalım yanağını, misk misin amber misin? .."

"Ali, Ali oğlum nerdesin? "

"Varıyorum ağam buyur..."

"Git arkadan Arnavudu çağır."

"Olur."

Ali koşarak çıktı.

Demir Bey fabrikaya bekçi aldığı Arnavut İbrahim için avlunun arka tarafına kerpiçten, önü hayatlı, içi ocaklı bir göz oda kurdurmuştu. Arnavut İbrahim karısıyla orada oturuyor, sabahdan akşama değin zeytin çuvallarını yamalıyordu.

Ağanın çağırıldığını duyunca kalktı. Üstünü başını silkeledi. Zayıf, uzun boylu bir adamdı. Elli yaşlarında görünüyordu.

Köyde Arnavudu sevmezlerdi. "İçinden pazarlıklı, ağzı kalabalık, yalancı deyyusun biri... Bırak boynuzluyu..." der, geçerlerdi.

Demir Beye sadıktı. Köpek gibi yaltaklanır, karşısında iki kat olur elleri göbeğinde bağlı, öyle dururdu. Üstünde Demir Beyin giysileri vardı. Pantolon çok kısa gelmiş, kıllı sıska bacaklarının yarısı açıkta kalmıştı. Ceketinin kolları dirseklerine yakındı.

Eski pabuçlarını sürüyerek geldi.

"Buyur ağam, emret."

Demir Bey hesaplarından başını kaldırdı. Kapıda iki kat duran Arnavuda baktı.

"Gir içeri İbrahim."

"Başüstüne."

"Kapat kapıyı."

"Başüstüne ağam."

"Gel bakalım şöyle karşıma... Al iskemleyi otur."

"Yok ağam, estagfurullah..."

"Ulan bu dilleri unutmadın mı sen eski katil? .."

Arnavut yılışık yılışık güldü.

"Sırtırsın öyle ya... Bir selamet yer bulup kafanı soktun... Adını sanını değiştirdin... Seni Arnavutlukta candarmalar arayadursun... Ulan bu köyde senden akıllı herif arasalar bulunmaz."

"Sağol ağam sayende ..."

"Sayemizde ya, elbette... Çuvallar ne durumda? .."

"Yamalıyorum ağam. Yepyeni oluyor, eskisinden sağlam."

"İyi; hammal olacak deyyuslar kancayı on yerinden vuruyor çuvallara... Sen de göz kulak olmuyorsun. Arabalar boşalırken bak diyorum sana... Oralarda değilsin. O Çapaklı Haydar itine söyle... Bir daha çuvala dört yerinden kanca vurduğunu görürsem, o kancayı elinden alıp onun... Anladın mı ağa böyle dedi, de. Tembel herifler... Ambara kapan kuracaktın, kurdun mu? Köyün olanca faresi bizim ambarda. Karın olacak cadıya da söyle köpeklerime iyi baksın. Hem de bir daha kahvenin önündeki tulumbadan su aldığını görmeyeyim... Hâlâ akıllanmadı mı bu karı? .. Kulağını şimdi iyi aç İbrahim. Ben yarın şehre iniyorum. Artık on gün mü, on beş gün mü, gelemem buralara..."

"Biliyoruz ağam. Hayırlı, uğurlu, mübarek olsun."

"İyi iyi, kısa kes. Evleniyoruz işte. Buralar, hep bu benim mallar sana teslim. Bir kıymığına zarar geldi mi yakarım seni Arnavut, hiç dinlemem... Gece gündüz uyumak yok. Mavzeri sana bırakacağım, duvarların içinde değil, üstünde bir adam gördün mü dayan! Ötesine karışma, ötesini ben temizlerim. İçeriye kimseyi katmak yok. Bir Ali ile anası girecek. Evin anahtarı Emetide. Ara sıra gelir evi temizler. Ali de sana yardım eder. Gelene gidene lafımızı anlatır. Dediklerimi anladın mı iyice? .."

"Anladım ağam."

"Hadi koş şimdi aklımdayken, Sadıkgillerden bizim yağ

güğümünü sırtla gel."

"Olur ağa başüstüne."

Arnavut iki kat eğile eğile dışarı çıkarken Demir Bey ardından nefretle baktı. "Acınacak, sevilecek bir yanı yok ya köpeğin... Daha iyisini de bulamadık işte," diye düşündü.

Başını hesaplarına eğdi.

*

Emeti, Demir Beyin köyden ayrılıp şehre indiği günden bu yana tüm gecelerini uykusuz geçirmişti. Gündüzleri şu bu işle oyalanıyordu ya... Gün kararıp gece indi mi nefesi daralıyordu.

Yetim Aliyi erkenden yatırıp, örtüyor, sonra eline örgüsünü alıp ocağının başına oturuyordu. Dili olmalıydı ki şu ocak başının Emetinin çilesini anlatsın.

Dertleşecek kimsesi olmadığından ve de derdi anlatılacak bir dert olmadığından boyuna kendisiyle söyleşiyordu.

"Ne umdundu ki hay zavallı... Hay şaşkın... Senin düşündüğün bir masallarda var. Ne umduydun hay akılsız Emeti..."

Ocağındaki iki kurumuş zeytin dalını alevlendirip ateşine bakıyordu. Dalıp gidiyordu o çitirtılı alevlere... Bir gecede kaç kez gelin ediyordu kendisini kaç kez. Kaç kez allayıp pulluyor... Al kadifeden gelin donları, mor kadifeden ceketler giydiriyor... Alnında yapıştırmalar. Saçlarını omuzlarına tel tel yayıyordu.. Sonra tutuyordu elinden kendisinin ağasının önüne getirip bırakıyordu. İşte, diyordu ağasına, işte sana köle getirdim. Başından ayağına kendi malın... İster döv, ister söv, amma al... Ağası da beğeniyordu Emeti gelini... Vay kız, diyordu, sen essahtan da güzelmişsin ya... Biz görmediydik... Hiç bakmadık ki sana...

Gerçekten hiç de bakmıyordu ağası yüzüne... Emeti kalkıyordu yerinden acele... Tavandaki çivide asılı küçük sepeti indiriyordu yere. İçindeki öteberinin arasından aynasını bulup çıkarıyor, ocağın ışığına yaklaştırıyordu yüzünü.

Karanlığın içinden bir taze kadın bakıyordu Emetiye.. Gözleri dertli, yüzü solgun mu solgun, yüzü küçücük, silik, ocağın kimi açılıp kimi kapanan aydınlığında bir görüyordu o solgun kadını bir yitiriyordu. Daha eğiliyordu ocağa, daha eğiliyordu; kendini bulmak için... Gecenin bir vaktinde, yalnızlığının derinliğinde yitiriyordu kendini Emeti... Nesini beğenecekti bu solmuş yüzün ağası... Bu dertli gözlerin... Bu hiç gülmeyen, gülmesini bilmeyen, yanında bir de çocuğu ... Bir fukara dul avrat...

Çabuk çabuk aynayı sepetine koyup kaldırıyordu. "Hey şaşkın... Hey şaşkın..." İncecik omuzlarını ocağın kerpiç duvarına yaslıyordu. Elleri dizlerinde, öylece.

Dünya güzeli bir şehirli kızla evlenmiş ağası... Kimbilsin ne alımlı bir gelindir... Ne süslüdür... Ne dillidir.. Konuşması tatlıdır, öğretmen kızlar gibi." Başını eğiyordu önüne, azarlanmış gibi... Elleri dizlerinde, elleri ıpslak...

Ocağı söneli hanidir...Kapkara her yakalar. Hiç de ses duyulmuyor... Susmuş her yanlar... Tüm dünya suskun... Kimsecikler yok mu köyde... Hiç mi insan yok... Bu ne katı yalnızlık...

Karanlıkta el yordamıyla yatağını buluyor... Partal yorganın altında küçük Alisi sıcacık... Sarılıyor Emeti bu sıcaklığa .. Babasına sığınan küçücük kız gibi, sarılıyor Yetim Alisine...

Demir Bey şehirden on gün sonra dönüp geldi. Karşılıyıp selamlayanlara yüz vermeden yürüdü, evine girdi.

Arnavut İbrahim kapının dışında dikilmiş duruyor, bir buyruğu olur mu diye bekliyordu. İçerden bir şeyler söylendiğini duyunca kapıyı açıp girdi. Ellerini göbeğinin üzerinde bağlayıp bekledi.

Demir Bey onu görmemişti. Odada bir aşağı bir yukarı dolaşıyor, bir yandan söyleniyordu:

"Hay senin geçmişini geleceğini..."

Arnavut korkuyla geriledi:

"Vallah bir şey yapmadım ağam..."

Demir Bey hayretle başını kaldırdı.

"Ne istiyorsun? "

"Beni çağırmadın mı ağam? "

Küfür edecekti, dişlerini sıktı.

"Git, defol... Seni çağırmadık..."

Arnavut kapıyı çekip çıktı. Demir Bey odadaki yürüyüşüne yeniden başladı. Elleri arkasındaydı. Parmaklarının arasındaki küçük bir tesbihi hızlı hızlı, pek önemli bir iş yapıyormuş gibi çeviriyordu. Dudakları kıpırdıyor, hemen o anda bulup düzdüğü küfürleri dişlerinin arasında kinle çiğneyerek homurdanıyordu.

Dışarda, avluda Arnavut, deli karısını köşeye çekmiş anlatıyordu:

"... tuzağa düşürülüp kısıtlanmış canavar gibi vallah... Sakın ortalarda görüneyim deme karı... Saldıracak adam arıyor... Hiç karışmam, bilmiş ol... Ve de kurtarmam seni...".

"Acap ne olmuş ki? "

"Hay domuz... Bir de soral... Gir evine kaybol sersem!.."

Kadın evine girdi. Arnavut eline çalı süpürgesini alıp avluyu süpürmeye koyuldu.

Emeti ağanın şehirden döndüğünü duyunca çıkamadı evinden bir türlü... Çağırır diye bekledi, durdu evinde.

Çağırmadı ağa. Yetim Ali bir ara koştu geldi:

Kız anne, ağam geldi kız... Ağam geldi şehirden, gelsen ya fabrikaya... Aş ekmek ister belkim... Gelsen baksan ya işlerine."

"İstedi mi beni ağan? "

"Yok istemedi... Ağam kızgın... İyice kızgın ağam."

"Konuştu mu seninle? "

"Yok kimseyle konuşmadı... Girdi evine. Hep avluda bekledik... Çıkmadı."

"Yorgundur, yatıyordur. Ses etmeyin oğlum... Söyle Arnavuda o da ses etmesin."

"Yok anne... Yorgun değil, kızmış. Pencereden görünüyor... Dolanıyor odasında... Hızlı hızlı söylene söylene... Sen gel anne, belkim aş ekmek ister. Yoldan geldi. karnı açtır herhal."

"Çağırınca gelirim. Çağırmadan gitmek olmaz oğul. Hadi sen git avluda bulun, belki seslenir. Hadi git oğlum."

"İyi, olur."

Ali fırladı gitti.

Gün indi.

Ağa, Emetiyi çağırmadı.

Devresi gün, Karagöl köyünde Demir Beyin fabrikasında yine her şey on gün önce bırakıldığı yerden başladı...

Yine Emeti kendi ocağında ağasının aşını pişiriyor, götürüp sofrasını hazır ediyordu... Odasını süpürüp düzene koyuyor, kirli çamaşırlarını bohçalayıp evine dönüyordu.

Ağa işine sarılmıştı sımsıkı... İki yakasını gözünün gördüğü yoktu. Huyu az biraz değişmiş, daha sert olmuştu... Boyuna bağırıp sövüyor, çatacak adam arıyordu. Milleti ürkütmüştü tekmil... Vay canına, diyordu işçiler, herif evlenirse yavaşılar dediydik, barutu azalır sandıydık olmadı be... Temelli arttı ataşı ne hikmetse... Hay Allah nere kaçmalı bu ağanın hışmından... işimiz de hep onunla n'etmeli kimbilsin..."

Çalışmanın tadı kaçmıştı fabrikada ... Gülen, konuşan, türkü çağıran yoktu... Türkü ne söz, millet öksürüğünü tutar olmuştu.

Demir Bey haftada bir şehre, evine gidiyordu.

Karagöllüler çok geçmeden onun her sefer şehirden barut gibi ateşlenmeye hazır döndüğünü fark ettiler. Bir zaman aralarında bu durumun dedikodusunu yaptılar. Sonra bıraktılar. Fakat yine de ara sıra onun şehirdeki evinin haberleri kahvelerde söyleniyordu.

"Duydunuz mu, ağa karısını yine deflemiş."

"Defler babam, defler. Neden dersen bi kez alıştı... Daha on günlük gelirken ardına bi tepik vurup anasının evine

kaktırmış ya... Yol oldu gayri..

"Suçu ne diyorlar? "

"Yok be, suçu yokmuş gelinin ya, akli az bi şey kıtcaymış..."

"Ama dünya güzeliymiş."

"Ne fayda, itaati yokmuş ağaya."

"İyi babam itaati olmayan karıyı n'etmeli... Ben olacağım deflemek ne söz, kemiklerini ufalar atarım şu yana."

Bu son sözü söyleyen Zeybek Osman'dı.

Nalbant Hamdi gülererek sordu:

"Yengemiz itaatli mi demek Zeybek dayı? "

Zeybek ardına doğru kaydıldı:

"Git onu komşulara sor. İtaatli olmamak elinde mi avrat kısmının? "

Nalbant üsteledi:

"Ama diyorlar ki; öte gün, pazar dönüşü yenge eşekteymiş de, sen yaya imişsin."

Zeybek hiddetlendi.

"Hangi deyyus yedi bu naneyi... Ben yaya imişim ha... Ulan bu bizim Karagöl milleti lafı karnından doğurmakta birincidir. Biz avrat kısmını adam sayacak erkeklerden miyiz..."

Bu sıra kahveden içeri Zeybek Osman'ın küçük oğlu girdi. Babasının yanına yaklaştı, kulağına eğildi:

"Anam çağırıyor baba, tez gelsin diyor."

Zeybek kaşlarını çattı:

"Git ulan, defol karşımdan."

Oğlan fırlayıp çıktı.

Zeybek gülüşmeleri duymazdan gelerek yerinden kalktı.

"Eh hadi çok konuştuk, eyvallah."

Nalbant yine sataştı:

"Davran Zeybek dayı... O oğlan eve vardysa yengem başını örtmüş yoldadır."

Zeybek Osman karşılık vermedi. Bir düşünceyi gizlemek ister gibi gözlerini bir an kapadı. Sonra kahvenin kapısına doğru ağır ağır yürüdü. Kapıdan çıkınca sola kıvrıldı.

Adımlarını açtı, evinin yolunu tuttu.

Yetim Ali o akşam annesiyle yatağa girince uyuyamadı. Emeti oğlanın boyuna dönüp durduğunu fark edince sordu:

"Ne o Ali, bir yerin mi ağrıyor? "

"Yok anne."

Ali'nin tıpkı şehir çocukları gibi Emeti'yi anne diye çağırması kadının hoşuna gidiyordu. Oysaki bunu oğluna kendi belletmişti. Öğretmenlerin işini görürken, çocukların analarını anne diye çağırımlarına imrenmişti de, hele oğlum söylemeye başlasın, ben de öğretirim, diye düşünmüştü.

Elini uzatıp çocuğun yüzünü okşadı.

"Neye uyumuyorsun madem, bir derdin mi var? "

"Yok anne, benim derdim yok ya... Ağam çok dertli."

"..."

"Boyuna sövüp sayıyor. Kime sövüyor biliyor musun? "

"Nerden bileyim oğlum."

"Ben biliyorum, duydum bu gün."

"Kime? "

"Kendine.."

"..."

"Acep ne vapsak ki anne? "

Emeti içini çekti.

"Bilmem ki oğlum n'etmeli... Başka bir adama kızsı, onu avutmak gene kolaydır. Ama bir adam kendine kızdı mı, çaresi yoktur hiç."

"Nerden bildin? "

"Kimi kez ben de kendime kızarım da ondan..."

"Sonra nasıl avunursun? "

"Avunamam. İnsan yakışmaz bir iş işledi mi, onu hiç unutmaz... Hep orada, yüreğinde oturur durur o dert... Sade bazan seninle avunurum."

Ali bir zaman sustu. Sonra umutsuzca sordu:

"Ağam benimle avunamaz öyle ya..."

"Kimbilsin... Seni sever Ali. Onun gönlünü hoş edecek gibi

davran emi oğlum."

"İyi anne, olur."

Ertesi sabah Ali erkenden fabrikaya gitti. Eline bir çuval parçası alıp yağ güğümlerinin dışlarını parlatmaya başladı. Az sonra Demir Bey ambarın önünden geçerken Ali'yi gördü. Durdu, baktı.

"Ne işler oluyor Ali? "

"Güğümleri parlatıyordum ağa, bir emrin var mıydı? "

"Arnavut mu parlat dedi? "

"Yok ağam, ben kirli gördüm de..."

"İyi aferin oğlum." Demir Bey geçti gitti.

Ali ardından "acep gönlü hoş oldu mu ki" diye düşünce düşünce güğümleri ovaladı.

İşini bitirince ağasının evine gitti, Emeti gelmiş evi süpürüyordu.

"Bana bir iş söylesene anne."

"Nasıl iş? "

"Ağamın gönlünü hoş edecek bir iş."

Emeti düşündü.

"Radika topla, bir sepet al git de radika kaz gel. Öğleye ağana salata edelim. Radikanın salatasını çok sever."

Ali sevindi.

"İyi anne gidiyorum..."

Koşarak çıktı dışarı. Olanca hızıyla Demir Beyin göğsüne çarptı.

"Ne o kerata bizi çiğneyip geçecek misin? "

Ali hem utanmış, hem korkmuştu. Önüne baktı.

"Böyle doludizgin nereye bakalım? "

"Hiç ağam, bir emrin mi vardı? "

"Var ya... Ne zamandır radika salatası ister canımız. Git az bi şey kazda gel."

Ali başını kaldırıp ağasına baktı. Demir Bey gülüyordu. Ali de güldü. Ağam gülünce ne de güzel oluyor, diye düşündü.

"Hadi sırtma, sepeti tak koluna... İki de bıçak al. Beraber gidip kazalım iyi mi? ..

"İyi ağam olur başüstüne... Kız anne, bıçakları ver kız..."

Bıçaklar hani? "

Koşup ambardan küçük bir sepet aldı. Demir Bey kapıya doğru yürüyordu. Ali annesinin uzattığı bıçakları sepete koydu. Ağasının peşine takıldı. Beraberce Tepeye doğru yollandılar. Evleri geçip de açıklığa çıkınca Demir Bey iki yakasına baktı. Her yan yemyeşildi. Önlerinde toprak araba yolu sağa, bağların aralarına doğru uzanıyordu. Sol yaka biraz daha yüksekçeydi. Sık zeytin ağaçlarıyla kaplıydı.

"Ne yana gidelim Ali? "

"Sen bilirsin ağam, bana hepsi güzel."

"Hepsi güzelmış... Bu gün keyfin yerinde bacaksız... De bakalım bana seni böyle sevindiren ne? "

"....."

"Susarsın ha... İyi... Yürü ardımdan, bağ aralarına vuralım. Yol daha ferahlı."

"Geliyorum ağam."

Bir zaman konuşmadan yürüdüler. Ali bir ağacın üzerinde incir kuşlarını görünce durdu. Cebinden sapanını çıkardı. Eğildi, yerden birkaç taş seçti. Birini meşinin arasına yerleştirdi. Lastiği çekip gerdı. Tek gözünü kapamış, nişan alıyordu. Demir Bey onun ayak seslerinin kesildiğini fark edince dönüp baktı. Ali tüm gücüyle gerdığı lastiği bıraktı. Taş fırlayıp ağacın yaprakları arasına daldı. Altı yedi tane kadar küçücük kuş havalanıp gitti. Ali içini çekti. Sapanı cebine koydu. Sepeti aldı.

Demir Bey gülüyordu.

"Ne o avcı, karavana mı jemek? "

Çocuk anlayamadı, hayretle sordu:

"Buyur? "

"Karavana attın demek, yani ıska geçtin, vuramadın demektir. Ulan kerata sen ne zaman askere gideceksin de lafımızı sözümüzü anlayacaksın, bilmem ki..."

"İstersen şimdi yazdır beni ağam, gönlün diliyorsa şimdi giderim."

Demir Bey Ali'nin kuşlarını kaçırdığı nar ağacının dibine gidip oturdu. Ali de yanına çöktü.

"Demek şimdi hadi desem..."

"Giderim ağam."

"Neden, yoksa köyden ya da evinden bir tacizliğin mi var? ..

"Yok ağam sen istedin diye."

Demir Bey sırtını ağaca dayadı. Bir sigara yaktı.

"Ben radika kazayım, buralarda vardır... Sen otur ağam."

"Yok istemez sen de otur."

Ali çimenlerin, üstüne bağdaş kurup rahatça oturdu. Sepetini yanına bıraktı.

"Az önce evde annenle konuştuğunu duydum."

"..."

"Bizim gönlümüzü neden hoş etmek istiyorsun bakalım? ..

Ali başını eğdi. Elini uzatıp bir avuç ot kopardı yerden, yolmaya başladı.

"Haa, neden... De bakalım... Gönlümüzün hoş olmadığını anladın öyle ya. Doğru, hoş değil... Derdimiz var oğlum... Hem de ne dert..."

Ali başını kaldırdı. Ağasına korkusuzca baktı.

"Olsun varsın ağam... Annem her zaman, derdi veren Allah dermanını da verir, der."

"Ananı bırak şu yana, biz anandan konuşmuyoruz... Anan gibi olsa öpte başına koy hay oğlum... Kadınmış... Tuuh Allah kahretsin seni ulan! Kadın ne demek bir kez. Kadın dediğin adamın çevresinde dolandı mı içine rahatlık gelecek. Bileceksin ki her dolanıp gezdiği yerde bir işi yoluna koyuyor... Senin mallarını koruyor... Rahatını düzenliyor... İşlerini döndürüyor... Karı ayağa kalkınca, amanın yine kalktı, acap hangi sersemliği işleyecek diye bekleyip durdun mu, ona kadın mı diyeceğiz... İki sözü yan yana dizip söyleyemezse... karşına alıp, eşimdir diye halleşemezsen... El yüzüne çıkarılacak bir avrat değilse, ne halt edeceksin... Hele bir de u çorabı başına kendin ördünse... Güzel olsun yeter bize jedinse...Güzelmış, buyur bakalım... Yandık oğlum, kurtulmak ne mümkün... Nasıl kurtulabilirsin ki..."

Ali ne diyeceğini bilemedi, sordu:

"Buyur? "

Ali'nin körpe sesi Demir Beyi şaşırttı. Dönüp çocuğa baktı. İçini çekti.

"Karı milleti oğlum adamı deli eder... Söyle bakalım ne yapalım biz şimdi... Dilini mi keselim, elini ayağını mı koparalım..."

Çocuk telaşlandı.

"Yok ağam, günah be."

"Bize günah değil mi ulan... Üstelik de su gibi para akıttık uğruna... Öldürmekten başkası yok."

"Aman ağam sen ne yaptın... Bırak madem gitsin babasının evine be."

"Biz bıraktık hay Ali... Biz çoktan bıraktık ya, o bizi bırakıyor mu... Kene gibi yapıştı ense kökümüze."

"Olsun varsın, sen akıllısın ağam. Sana kimse bir kötülük edemez, hiçbir kul..."

Demir Bey yerinden kalktı.

"Bu sözüne doğrusun oğlum. Akıllıyız, bize kimse bir şey edemez. Yine de etmedi. Biz kendimiz ettik bu kötülüğü kendimize. Canımızın sıkılması da bundan ya... Kime söveceksin şimdi... Sövmenden de olmaz. Adam aklını şaşar be..."

Ali ağasını ille avutmak istiyordu:

"Madem öyle aldırmayıver ağam."

Demir Bey çocuğa baktı, gülümsedi.

"İyi peki... Aldırmayız gayri, iyi dedin aferin. Hadi yürü eve dönelim."

Elini uzattı, Ali'nin tepesindeki saçları avuçlayıp karıştırdı. Sonra da sırtına yavaşça vurdu.

"Ama radika kazacaktık ağam."

"Boş ver. Yarın sen kazarsın bana. Hadi şimdi gidelim."

Ali istersen ben kalıp kazayım, diyecekti, vazgeçti. "Herhal benimle arkadaşlık etmekten hoşlanıyor, beraber yürünmek istiyor olmalı," diye düşündü.

"İyi madem..." dedi. Ağasının peşine takıldı. Fabrika'ya yaklaşırken birden annesi düştü aklına.

"Ağam, sepeti annem boş görecektir, ne deriz? "

Demir Bey iyice keyiflenmişti.

"Bu gün bulamadık. Yarın yine çıkıp arayacağız deriz. İyi mi? "

Aliyi de bir sevinçtir sardı:

"İyi ya, öyle deriz elbet... Hem de yarın yine gideriz."

*

Şehirdeki ev yüzünden Demir Bey bir zaman hiddetlenmiş, kızmış, köpürmüş, sonra durulmuştu.

Daha evlendiklerinin ilk akşamında nasıl yanlış iş yaptığını anlayınca, zararın neresinden dönülse kârdır diye düşünerek, üç gün geçmeden kadını annesinin evine göndermişti. Ne çare, iki saat geçmeden kadın geri gelmişti. Kadın güzeldi ve güzel olduğunu biliyordu. Demir Beye göre kadının tüm bilgisi de bu kadardı. Bir haftalık gelirken pembe ipek geceliğini giyip aynanın karşısında kendini seyrettikten sonra gözleri Demir Beye ilişince, dudak büküp başını çevirivermişti. Onun bu davranışı Demir Beyi deliye döndürmüştü.

"Bizi beğenmedin mi Müzehher hanım... Beğenmedinse iyi madem... Hadi çıkar şu üstündeki başındaki bizim paramızla alınmış öteberiyi de ananın evine yollan, marş marş..." diye haykırmıştı.

Müzehher hanım karşılık vermeyince de:

"Sana laf söyleniyor hey kadın... Paramızla alınan ipekli geceliği paramızla kurulan evi beğeniyorsun da, bizi beğenmiyorsun haa... Biz de seni beğenmedik. Bunu böylece bil. Yılan gibi soğuk, koyun kadar da aptalsın. Yolunacak kazı buldum sanıp hiç sevineyim deme sakın. Hevesin kursağında kalır. Bu gün şu evin içinde, kendi üstünde başında ne görüyorsan yaşadığınca görüp göreceğin rahmet budur... Bir de hizmetçi istiyorsun bizden... Ulan senden üstün hizmetçi mi olur... Hizmetçi getirdik mi senin ne gereğin kalacak bu evde. Ya hizmetçi tutmalıymışız, ya da hanımın büyücü anasıyla, maymun suratlı kız kardeşi gelip

burada oturmalı, ev işine yardım etmeliymiş. Ulan siz kimi kandırıyorsunuz be... Burası Kızılay Aşevi mi? Burada sen yalnız oturacak, işi gücü yapacaksın... Ne anan, ne bacın... Razi değilsen işte kapı... Doğru ananın kulübesine..."

Müzehher hanım bütün bu acı sözlere ağlayıp sızlamadan katlanmış, evden çıkıp gitmemiştir.

Demir Bey evin içinde her an onun bir kusurunu yüzüne vurarak dolaşıyordu.

"Gene mi sofanın elektriğini açık bıraktın budala! Gene mi helanın musluğunu kapamadın, gene mi kahveyi taşırdın ahmak!.. Eşşek gibi yürüme, bastığın yeri gör... Yüz havlusunu düşürmüşsün ayağında sürüyüp gidiyorsun."

Erkeğin haftada bir geldiği şehirdeki evinde yaşantısı hep böyle geçiyordu. Demir Bey kadının bir gün bunca eziyete katlanamayıp kaçacağını umuyordu. Bu umut Müzehher hanımın ilk çocuğunu doğurduğu gün söndü. Bu küçük konuk bu mini mini kız aralarına karıştıktan sonra Müzehher hanım daha savruk, daha vurdum duymaz ve kocasına karşı daha ilgisiz bir duruma geldi.

Ve böylece Kâtipoğlundaki yeni evin duvarları içinde yıllar, geride hiçbir tatlı anı bırakmadan küfürler, çocuk ağlamaları, erkek haykırmaları arasında geçmeye koyuldu.

*

İkinci Dünya Savaşı başlarken Demir Beyin dördüncü kızı dünyaya gelmişti. Büyük kızı Sevginaz dokuz yaşında, ondan sonra doğan ikizler, Lâle ile Hâle altışar yaşlarındaydı. Sonuncunun da kız olduğunu duyunca Demir Beyin çok canı sıkıldı.

Çocuk dünyaya geldiği zaman o köyde, fabrikadaydı. Çalışıyordu. Zeytinin bol olduğu yıldır. İki kamyon kiralamıştı. Kümeli malları köylerden toplatıyor, pirinayı kamyonlarla doğrudan şehre yolluyordu. Artık yağ varilleri de kamyonlara yükleniyor, şehre öyle gidiyordu. İşleri yolundaydı Demir Beyin. Yeni doğan kızı düşünecek vakti

yoktu.

Hemen o sıralar başlayıp genişleyen İkinci Dünya Savaşı onun işlerinin hızını arttırmıştı.

O yıl alivre işlere girmişti. Daha ürün toplanmadan malları kapatmıştı. Yiyecek fiyatlarında birdenbire görülen artış Demir Bey'e üç beş ay içinde yüz binler kazandırmıştı.

Köylü dizlerini dövüyordu... Komşusunun malını ağa peşin parayla yirmi beş kuruşa alırken, onlar çuval çuval zeytinini on beş kuruştan veriyorlardı. Paraları çoktan alıp yemişlerdi. Ağanın elinde pullu imzalı boş kağıtlar vardı. Çoluk çocuk ağlaşıyordu tekmil.

"Amanın soydu cümlemizi gidinin imansız... O biliyordu zeytinin çıkacağını, bilmez mi hiç... Her şeyi bilir o... Peşin paralarla kapattı mallarımızı... Ellere bayram bu zeytin satışları komşular, bizlere zından... Ne'tmeli, nerelere gitmeli... Oldum bittim hep yoksulu bulur tüm kadersizlikler... Ne'tmeli hay güzel Allahım..."

Kimileri de olayı başka yönden ele alıyordu:

"İyi ya hemşerim, eğer diyelim ki fiyatlar çıkmayıp da, aşağıya inseydi, ağa bizden mallarımızı önceden kararlaştırılan yüksek fiyattan alacaktı, değil mi... Alacak ve zarara girecekti. Kısmet böyleymiş, fiyatlar çıktı ona yaradı. Zeytinini vermemek olmaz. Ağa zamanında işimizi görelim diye hazır paracıklarını tıkr tıkr saydı avuçlarımıza... Yıllardır bu böyle... Oğlumuzu kızımızı onun parasıyla evlendiriyor, çocuklarımızın sünnet düğünlerini onun parasıyla kuruyoruz. Ne zaman kapısını çalsak boş çevirmez... Ne yapalım bu yıl da ona işlemiş olalım."

Demir Bey dağ köylerinin zeytinini, üzümünü toplamak için bir katar deve satın almış, fabrika avlusunun yanına kocaman bir deve damı kurdurmuştu. Dağ köylerine öküz arabasından başkası gidemiyor, o da sekiz çuvalı bir günde güç ile getiriyor, dünyanın parasını istiyordu.

Deveci Arap Mehmet bu çevrelerin en eski devecisiydi. İşinin ustasıydı Baytarların hakkından gelemediği deve illetlerini türlü ilaçlarla üç beş günde iyi ederdi. Bir deveden

de bi kez umudunu kesti de, "Hayır yok ağa... Alıp şehre, kasaba götüreyim iznin olursa... Hayır yok bu zavallıdan." dedi mi, o deve iflah olmazdı. Tez davranıp kasaba yetiştirilmezse sabaha davul gibi şişmiş karnıyla kaskatı kesilmiş ölüsünü bulurlardı.

Deveci Arap ağasına yürekten bağlıydı.

Demir Bey, "Arap! Ulan Arap nerdesin? .. diye narayı bastı mı, deveci aksak yürüyüşüyle hızlı hızlı gelir, ellerini kavuşturur, boynunu eğdi:

"Buyur ağa, burdayız."

"Dağtekkede, Kavakalanında üzüm kaçtan gidiyor... Bizden başka alıcı var mı? Duydum ki Manisa'dan hergelenin biri kamyonla gelmiş, mal toplarmış. Sen bunları bana neden demezsin? "

"Yok ağam, kim dediye yanlıış demiş. Manısalı tüccara Dağtekkeliler mal vermediler. Bizim ağamız var, ona danışmayınca mal satamayız dediler. Ağamız almıyorum demedikten sonra mal satmak ne boyumuza dediler. Dayattılar, yaaa. Manısalı tüccar kızdı gayetle. Kamyoncusuna, dah de ulan,' diye bağırđı, dah de gidelim buradan, bu aptal heriflerle iş mi olur, dedi. Söylene söylene çektiler gittiler."

Demir Beyin keyfi yerine geldi:

"İyi aferin Tekkelilere... Bizim fotura bir kağıt yazayım da götür. Tekkelilerin malını bir kuruş artığına alsın. Bizden yana helâl olsun onlara."

"Sağol ağa."

"Senin tökezleyen deveye ne yaptın bakalım... İyi edebildin mi? "

"Ettik ağa... Sayende sarı kızın keyfi çattı gayri."

"Ne ilaç ettin ona? "

"Ayağındaki yarayı ciletle deldim. Pamuk ipliğinden bir fitil yaptım. Bir tek kahve tanesine fitili bağladım, saldım yaranın içine... Kahve yaranın suyunu çekti, fitilinden damla damla dışarı verdi. İki gündür akıyor. Bu gün Sarı kız gelin gibi salındı yürüdü sayende..."

"Aferin Arap, sen bu doktorluğu nerde öğrendin

bakalım? "

"Seferberlikte ağam... O zaman bu zaman deve ardındayım. Bu yakaların bilmediğim, gitmediğim ne dağ ne de ova köyü kaldı."

"İyiymiş, güzel gezmişsin... Hadi şimdi git Arnavuda söyle, sana yetmiş çuval versin. Kavakalanından fotur haber salmış, malları basacakmış. Çuvalları sar da git. Topal deve yürüyebilecek mi diyorsun şimdi? ..

"Yürür ağam, yürür sayende."

"Sabaha döner misin? ..

"Mallar basılırsa hemen yüklerim ağam ya... Anca yarın akşama döneriz. Yol uzun kendin bilmez değilsin.'.

"İyi doğru dedin... Sallanma davran."

Deveci çıkınca Demir Bey pencereden avluya baktı.

Köylüler bölük bölük arabalar, eşeklerle zeytin çuvallarını getiriyorlardı. Yetim Ali elinde defter kalem, aralarında dolaşiyor, gelen malların nerelere konacağını gösteriyor, çuvalları sayıyor, kimin malı olduğunu yazıyordu.

Demir Bey fidan gibi boyu ile ordan oraya koşan, her adama laf anlatan her giren çıkkanı gözleyen Yetim oğlana bir zaman baktı. Ali on sekizindeydi. İçini çekti.

"Bu kez de kız doğurdun ha kadın... Kızı ne yapmalı... Sürüyle doğurdun onları... Ne işime yarayacaklar... Eşşek gibi besle büyüt, elin hergeleleri alıp ebitsin. Bir tek oğlan veremedin bana... Ah namussuz karı ah... Beni bir kez olsun sevindirmedin. Bütün çalışmalarım neye...Kendingibi budala kızların için mi? ... Bunca mal!..."

Avluya baktı. Avlunun arka tarafında zeytinler dökme olarak dağ gibi yığılıydı.

"Depolar ağzına beraber yağ dolu... On iki depo... Köylüdeki alacaklarım, bankadaki paralarım.... Demek hep size...".

Alı kapıyı açıp girdi.

"Ne var gene? "

"Saipler köyünden gelen partiye bir bak diyecektim ağam... Benim gözüm tutmadı."

"Nesi varmış ki? ..

"Zeytin tüm karışık... Çuvalların üstü iki karış yağlı zeytin, altı bütün dipkuruları, delice..."

"Bu zamana dipkurusu mu kalırmış... Yoksa o fotur olacak deyyus gene mi bize oyun etti? "

"Bir baksaydın ağam."

"O partiyi ayır Ali, işleme. Sonra bakarız. Ben biraz uzanayım, uykusuzum."

"Başüstüne ağam."

"Arkaya gitmeden gir fabrikaya bak. Namussuzlar dalga geçmesin. Pirinayı bir avuçla, yağlı bırakmasınlar. Yan baskıcıya da söyle, suyu bol verecek... iyice kaynatsınlar suyu....Makineler yağlanıyor mu, bir dolan git oğlum... Canıma okumasınlar."

"Olur ağam."

Ali çıktı. Demir Bey odasına girdi Sedirin üzerine uzandı. Bu eve karısı bir kez gelip bir gece kalmıştı.

"Aman burada nasıl yaşanır, bağlı domuzu koysan durmaz burda." demişti. Demir Bëy hemen ertesi sabah onu şoförün yanına kızıyla beraber oturtmuş, kamyonla şehre evine yollamıştı. Bir daha da ne o gelmek istemiş, ne de Demir Bey çağırılmıştı.

"Karı bizi domuzdan beter etti. Öyle ya, bağlı domuz durmuyor biz duruyoruz. Biz duruyoruz ya, sen de burada domuzun kazandıklarını şehirde konu komşu ile çıtır çıtır yiyorsun a kaltak, desen ne olacak, demesen ne olacak. Battık helâ çukuruna bir kez, temizlenmek ne mümkün... Emeti kız olmasaymış halimiz kötüymüş öyle ya... Bir tane daha doğurmuş, bir hazır yeyici daha."

Uyuyamayacağını anladı, kalktı. Ayakkabılarını giydi. Avluya çıktı. Fabrikanın içinden hamürücü Nuri'nin nârası geliyordu:

"Dööök!.."

Dışardan iki hammal koştular. Zeytin çuvalını döner taşlara açılan kapağın ağzına getirdiler. Dikişini söktüler, ellerinde kanca beklediler.

Nuri'nin ikinci nârası tüm makine gürültülerini bastırıp dışarı taşı:

"Boşaaaaalt!..

Hamallar çuvala kancaları taktılar. Zeytinleri ağır ağır dönen taşların üzerine boşaltmaya başladılar.

Demir Bey kısa boyu, geniş omuzlarıyla fabrikanın kapısında dikildi.

Baskıcı ustası eğilip doğrularak, alışılmış hareketlerle zeytin dolu torbaları Baskıya yerleştiriyordu. Sol yanda torbacılar sıkılmış torbalardaki pirinaları silkeliyor, beride Sevdalı Hüseyin boş torbalara yağlı zeytin hamurunu doldurup yayıyordu. Sağda, köşede kocaman taşlar zeytinlerin üzerinde büyük bir gürültü ile dönüyordu.

Baskıcı ustası presenin yanından aşağı atladı. Pompanyacı baskıyı yükseltmeye başladı. Sıkışan torbaların vanlarından zeytinyağları süzülüp akıyordu.

Baskıcı ustası Demir Beye döndü:

"Bu parti güzel ağa... Üçü geçmez bu parti. Kızıl su görülmüyor hiç."

Demir Bey karşılık vermedi. Torbalardan akan yağa bakıyordu. Sarı altın gibi zeytinyağına.

*

kahve kalabalıktı. Tıklım tıklım doluydu kahve. İnsanlar konuşmak istemiyorlardı. erkekler kahvelerde, kadınlar evlerde topluca oturuyorlar, çok az konuşuyorlardı. İkinci Dünya Savaşı dışarda gittikçe genişliyordu. İçerde askerde izinler kaldırılmış, askerlik yapmış olan yedekler yeniden askere çağırılmıştı.

Hacı Durmuş köşesinden bir laf attı ortaya:

"Bize hiçbir vakitte bir şey olmaz. Gönlünüzü ferah tutun siz."

"Neden Hacı dayı, neden bize ölmuyormuş... Herif İtalyanlar birleşmiş düzbastı gidiyormuş."

"Gitsin, bizi elleyemez. Neden dersin bu topraklar kutsaldır. Peygamberimiz efendimiz bu topraklara ayak

bastığından düşman giremez."

"Şu söze bakın bi kez. Yahu dayı peygamberimizin vatani nere, bura nere... Düşman girmesine girer bu topraklara ya, bırakırsak..."

Kara Mustafa'nın efeliği üstündeydi:

"Nereye giriyormuş düşman... Bizim leşimize basmadıktan sonra adım mı atabilir düşman bu topraklara... Hem gelecek olsaydı şimdiye gelirdi... Gözü yemedi bizi. Doğru değil miyim ağa?"

Demir Bey her zamanki köşesinde nargilesini içiyordu. Köylünün başları hep ona çevrildi.

"Benim duyduğum başka Karaoğlan... Hitler demiş ki..."

"Kim dedin?"

"Hitler... Alaman başkumandanı... Gidin demiş, Türkün Başkanına selamımı iletin, benden onlara hiçbir vakitte zarar gelmez. Çünkü demiş, ben kumandanlığı onların Mustafa Kemal Paşasından öğrendim. Dünya üzerinde bir sevdiğim saydığım kumandan oydu. Onun kabilesine benim fenalığım dokunmaz. Keyiflerine baksınlar... Askerlerini azat edip, tarlalarını sürsünler, demiş... Benim işim başkasıyla demiş."

"Acap onun işi kiminleymiş?"

"Moskofla becelleşecekmiş."

"Aman iyi dalaşsınlar birbirlerine. Ortalık az bi şey soluklansın... Moskofun adamı çokmuş derler... Kesmekle tükenmezmiş Moskofun adamı. Demek bunların işi uzun sürecek ağam."

"Hiç belli olmaz... Gazeteler diyor ki; Alaman bir silah bulmaya çalışıyormuş. Onu buldu mu ossaat savaş bitecekmiş. Ve de biter bana sorarsanız."

"Ne gibi bir silah ağa, altıpatlardan da üstün mü?"

"Ulan Kara Mustafa silah dedin mi ille de tabanca mı olacak... Kim bilir ne arıyor Hitler. Zehirli gaz bombası mı, yoksa başka çeşit denizaltı gemisi mi, uçak mı... Akıllı heriftir Alaman. Doktorların size yazdığı ilaçların çoğunu Alaman yapar. Benim fabrikanın motoru dersin halis Alamandır. Yaptığını sağlam yapar herifçi oğlu... Kullan

kullan eskitemezsin. Kendisi de domuz gibi doğrudur derler. Namusludur çok."

"Bak ağa bu sözüne inanamam. Durup durduğu yerde gidip başka ulusların çoluğunu çocuğunu doğrayan, vurup kesen adamlara nasıl namuslu dersin sen? "

"Oğlum senin aklın ermez. Alaman milleti iyidir, namusludur ya, pek o kadar ince fikirli değildir. Şunu yap dersen, onu yapar... Ondan iyisini kimse yapamaz. Yapma dersen, gene peki der. Mal gibi güdeceksin sen bu milleti. Eee, heriflerin başına Mustafa Kemal Paşadan kumandanlık dersi almış biri geçince söyle bakalım Alaman milletine ne yaptırır. Yürü şu yana dedi mi, demesini de güzel biliyor, bizimki öğretmiş, herifler sürü sürü o yana yürüyor... Orada dur, dedi mi duruyor mübarekler. Neden? Namuslu olduklarından... Bi kez durmaya söz vermişler, yürüyemezler... Doğru mu? "

"Doğru ağa."

"Demek bizi ellemeyecekmiş..."

"Ellemem demiş, ellemez."

"Ama eğer yanılıp da ellemeye bulaşırsa, ham armut gibi boğazına takılır kalırsın deyyusun... Öyle bizi Fransız yuttuğu gibi lüppedek yutamaz. Bilmiş olsun."

"Oğlum Fransız o yutmadı ki..."

"Ya ne oldu? Sabah başlamış Alaman saldırıya, gün kavuşurken Fransız karılarını altlarına çekmişler be!"

"Hadi git işine, öyle mi olmuş... Gazeteyi dinlemedin mi... Fransız diyesiymiş ki; ben gayetle ileri bir memleketim. Konağım sarayım yıkılmasın savaşır birbirimizin tepesinde bombalar patlatmayalım. Eğer ki sen benim tepemde bombayı patlatırsan tüm sinemalarım, tiyatrolarım, genelevlerim yıkılır. Kızlarım geberir... Helbet bir gün bu savaş biter. O zaman senin Alaman milletinin kendi yurdunda canı sıkılır. Sen buraları viran eylersen, o herifler nerede gidip kurtlarını dökecekler. İyisi mi ben kapılarımı açıyorum buyur, elini kolunu sallaya sallaya yürü gel. Tepemden bombayla, paraşütle inmek ne mana, demiş, kapıları açmış. Öteki de

yürümüş gelmiş."

Dinleyenlerin kimi güldü, kimi kızdı. En çok içerleyen, Süleyman'dı:

"Vay deyyuslar vay... Ulan o yakalarda erkeklik ölmüş mü be... Vatan kapısını açıp düşmana buyur etmek mi olur. Tuh yazıklar olsun."

"Şimdi kahvede oturup ötmesi kolay Zeybek oğlum. İş başa gelince anlaşılır. Alamanlar demir şapkalarıyla tabur tabur yürümeye durdular mı, makineli tüfek bir sırasını biçermiş de, öbür sıra onun üzerinden basıp yürürmüş. Bir tabur biryere gönderilecek olsa, on tabur ölüsünün üstünden geçermiş... Öyle ya efesinin emmisinin üstünden... Sen bu heriflerle ne halt edebilirsin... Başlarındaki Hitler de onbaşılıktan gelmemiş... Onbaşı demek ne demek bakalım, eğer bizim köy de öğrenmediyse kim bilecek bu işi..."

Demir Bey köşesinden güldü:

"Şimdi bu sözü sen bize mi dokundurdun Süleyman?"

Hafızların Süleyman akıllı akıllı sırttı:

"Yok ağa, yani söz temsili... Değil mi ya, onbaşı demek bu gün paşa yapşan olmam demez bir adam demektir."

"Ulan onbaşılığımı ben çoktan unuttum sen daha unutmadın mı?"

"Yok ağa unutmak ne söz... Biz yeni yeni öğreniyoruz... Öyle ya gittikçe gözümüzü açıp iki yakamıza bakıyoruz ki hisse kapalım da biz de bir adam olalım diye..."

"Hadi zevzeklenme kerata... Şimdi başlarım senin adamlığından... Sen onu bunu bırak da, söyle bakalım bana, karıları ne zaman trampa ediyoruz?"

"Yahu vazgeç şu sözlerden ağa, etme dedim sana kaç kez..."

"Ulan hergele ben sana ay parçası gibi karı veriyorum. Senin dişleri dökük karıya fitim... Bak şehirde ev de hazır. Evin tapusunu da senin üstüne geçireyim. Git sen benim eve yanla... ver sen şimdi senin evin anahtarlarını bana... Bunlar da tanık olsun... Anlaştık mı alışverişte. Sen kârdasın ulan he de..."

"Yahu yapma bunu ağa, ayıp be..."

"Ne varmış bunda ayıp olacak... Ulan benim karı benim değil mi... Senin karı da senin... Değişirsek kim karıştır. Bunun ayıplık neresinde? Hem sen karının dişlerini onartmıyorsun... Ben ona altın diş taktırıyorum.. Yoksa sen benim kariyı beğenmiyor da, üste para mı istiyorsun? ... İyi ona da peki... Gel şuraya uzat elini,üste kaç bin istedin? ... Ama ilkin ver şu senin evin anahtarlarını bana!..."

Hafızların Süleyman kaşlarını iyice çattı. Kalktı kahveden çıktı.

Ardından köylüler kahkahalarla gülüyorlardı.

*

Demir Bey dördüncü kızı doğalı bir avı geçtiği halde şehre inmemişti.

"Gidip bir görmek var ya... Ak mı kara mı şu yeni gelen pasaklı kız, bir bakmalı... Hiç gidesim yok. Mendebur karının suratını görmek istemiyorum ne hikmetse... Hay allah, hey Allah ne edeyim şaştım be..."

Fakat çarşamba akşamı işi erkence paydos edip, işçinin parasını dağıttıktan sonra, birden karar verip kamyona atladı. Kamyon tepeleme pirina yüklüydü. Şoförün yanına geçip oturdu.

"Dah de bakalım delikanlı."

Şoför kontağı çevirip gaza bastı, kamyon kımıldamadı.

"Ne o, her hal senin kamyonun da şehre inesi yok? "

"Ondan değil ağam... Üç tonluk kamyona altı ton pirina bastık. İşçi tepesine çıkıp çiğnedi babam çiğnedi. Kolay mı kımıldar zavallı..."

Sonunda kamyon homurtularla yola koyuldu. Hendekleri atlayıp, taşlardan zıplayarak bir zaman çalkalandıktan sonra ana yola geldiler. Bu yol İzmir'i Aydın'a bağlayan geniş ve işlek bir yoldu. Bayındırdan, Sultanhisar'dan, Selçuk'tan pirina ve yağ yüklemiş kamyonlar geçiyordu. Demir Bey yanından geçen her kamyona hiddetle ve hasetle bakıyordu. Elinden gelseydi Türkiye'deki tüm zeytinyağı fabrikalarını

kendisi işletecekti.

"Ah şu çocuklar kız olacaklarına oğlan olaydılar... Dört taneler... Dört fabrika daha kurardım. Ne çare... Müzehher olacak karı doğura doğura dört pasaklı kız doğurdu... Kendisi gibi aptal, kardeşi gibi çirkindört kız... Bari sonuncu oğlan gelseydi... Cadi karı inadından kız doğuruyordu belki de... Belki de Demir Beyi çatlatmak için, öyle ya... Şeytan git eve, hepsini kulaklarından tut kapıdan dışarı fırlat bir bir diyordu.

Kızlar da babalarını sevmiyorlardı. Ondan korkuyorlar, sesini duydular mı köşelere kaçışıp siniyorlardı. Kimbilir neler söylüyordu anaları olacak alçak karı. Hiçbiri baba deyip de yanına sokulmuyor, dizine çıkmak istemiyordu. Onları dövdüğü sövdüğü yoktu. Birine bir fiske vurmamıştı. Amma çocuklar ondan kaçıyorlardı işte. Bir gün büyük kızı Sevginaz'ın saçını okşamak istemiş, çocuk ağlamaya başlamıştı. Demir Bey neye ağladığını sorunca korktuğunu söylemişti.

Kamyon Katipoğluna gelince soldaki dar sokağa saptı. Sarı badanalı evin önünde durdu. Şoför atlayıp kapıyı açtı. Demir Bey indi. Şoför yardımcısı yukarıdan, pirinanın üzerinden sepetleri uzattı. Evin sebzesini, yumurtasını yağını, balını, peynirini hep sepetlerle köyden getirir ya da yollardı...

Şoför arabaya girmeden sordu:

"Bir buyruğun var mı ağa? "

"Pirina kantara girince kamyondan çıkmıyorsun ya... Yardımcını da yanına oturt."

"Yok ağa bırakmıyorlar...Sade şoför olacak çekide diyorlar."

"Kantara göz kulak oluyor musun? .. Doğru çekiyorlar mı, itler? "

"Bakıyorum ağa, bakılmaz mı? "

"İyi, pirinayı şimdi boşaltırsın. Sabah Sami beyin yazıhanesine uğrar, boş yağ varillerini yüklersin. Saat iki de burda bulun. Ben de köye gideceğim."

"Başüstüne."

Evin kapısı açılmıştı. Demir Bey girdi.

"Hoş geldin enişte."

"Hoş bulduk, sen burda mısın? ..

"Ablam çağırmıştı loğusa olduğundan."

"Daha yetmedi mi loğusalık... Bir ayı geçti."

Yemek odasından sesler geliyordu.

Demir Bey taşlıkda bir an durdu. Münevver arkasından fısıldadı:

"Ablamla çocuklar yemek yiyorlar da..."

"...."

Ayaklarını küt küt taşıra vurarak yemek odasına doğru yürüdü. Kapıyı açıp arkasına çarptı.

"Geldiğimi duymadın mı Müzehher hanım? "

"Duyduk, duymaz olur muyuz... Buyur gel yemek ye."

"Buyurmuş... Ulan eve kim geliyor düşünsene bir kez... Kim bu gelen herif, uşağın mı, bedelin mi? .. Ayağa kalkmak, kapıya gelmek, hoş geldin efendi demek, getirdiklerini almak onuruna mı dokunuyor a kaltak... Müzehher hanım dedik diye hanım olduğunu mu sandın? Ben oralarda niçin sürünüyorum bakalım? O bağlı domuz durmaz dediğin köylerde? ... Eşsek gibi atıştırmasını bilirsiniz... Millet açlıktan kırılıyor her yanda... Biz sizi kuş sütüyle besliyoruz. Ama yine de gelene bir ayağa kalkmak yok. Böyle mi terbiye etti anan olacak üfürükçü kadın seni? ..."

Müzehher hanım ayağa kalkmıştı. Ağlıyordu Çocuklar da ağlaşmaya başladı.

Demir Beyin sinirleri iyice bozulmuştu. Kendisini güçlükle tuttu, geri döndü:

"Lanet olsun hepimize."

Gürültüyle merdivenlerden çıkıp yatak odasına girdi. Odada, tavandaki eski demir halkalara yeni bir salıncak kurulmuştu. Soyunmaya başladı. Salıncağa yaklaşmak istemiyordu. Ceketini çıkarıp bir yana fırlattı. Pantolonunu çıkardı. Bir zaman pijamalarını aradı. Yükte, yorganların arasından bulup çekti. Musluğa gidip yüzünü gözünü yıkadı. Odaya dönünce yine salıncağa baktı. Yavaş yavaş yürüdü, yaklaştı. Bebek uyanmıştı. Yeşil gözleriyle fıldır fıldır

bakıyordu. Demir Bey elini bebeğin çenesine doğru uzattı. Bebek minicik eliyle babasının parmağını tuttu. Küçük pembe parmakları Demir Beyin kalın esmer parmağına dolanmıştı. sımsıkı tutuyordu. Demir Beyin yüreğinde bir sıcaklık, rahatlığa, dinlenmeye benzer bir duygu doğdu.

"Demek yakaladın bizi... İyi, iyi ya-içini çekti- ne çare sen de kızsın. Hadi bırak bakalım. Bırak da bir sigara içelim. Vay kerata ufacık eline bu kuvvet nerden geldi. Gözlerin yeşil yeşil. Taze yonca gibi... Essahtan da yonca... Senin adını Yonca koydum, iyi mi... Yonca kız, hadi bırak bizi. Bırakmayacak mısın, tut madem, ne yapalım... Bak ablalarından biri bile kalkıp elimizi öpmeydi. Hoş geldin baba diyen olmadı bize... Demek böyle, aferin Karnın tok mu senin... O hınzırlar aşağıda tıkınıp duruyorlar. Anan olacak kadın seni emzirdi mi? .. Hiç ummam. Salt kendini düşünür o..."

Bebek gözlerini kapamıştı. Eli gevşedi. Demir Bey yavaşça çekildi. Ceketinin cebinden paketiyle çakmağını aldı. Yatağın kenarına oturup sigarasını yaktı. Çakmağı söndürmedi. Titreyen aleve baktı durdu bir zaman...

*

Dışarda İkinci Dünya Savaşı sürüp gidiyordu. İçerde, şehirlerde ekmek karneyle insan başına günde dört yüz gram veriliyordu. Halk açlıktan erimiş gitmişti şehirlerde... Sokaklarda açlıktan düşüp bayılanlar oluyordu. Köylerde durum daha parlak değildi. Buğday harman yerinde köy heyeti elile ölçülüp hesaplanıyordu Köylüye gerekeni verilip gerisi alınıyordu. Köylü kendi malını ne türlü saklayıp kaçıracağını bilemiyordu. Çeşit çeşit oyunlar ediyordu çaresiz... ürünün yığılacağı yer bir iki metre kazılıyor, ürün bu çukurun üstüne yığın ediliyordu. Muhtar ve üyeler görülen kısmı hesaplıyor, çukurdaki ölçüye girmiyor köylüye kalıyordu.

Demir Bey bu kötü günlerde evine çuval çuval has unlar yolluyordu.

Yağ tüccarı fabrikatör Demir Beyin evinde her gün hamur işleri yapılıyor, komşular onun sofrasında karnını doyuruyordu. Tertemiz tereyağları, günlük yumurtalar, keletirler dolusu üzümler, incirler, kavun karpuzlar... Tenekelerle pekmezler, ballar, salamura zeytinler... Kiler dolup taşıyordu. Çocukları fıstık gibi olmuşlardı. Açlıktan sararmış solmuş, bacakları incelmış mahalle çocuklarının arasında Demir Beyin kızları besili ördekler gibi yalpalayarak tumbul tumbul dolaşıyorlardı.

Müzehher hanım da şişmanlamıştı. Çocukluğu ve genç kızlığı yoksulluk içinde geçtiğinden, ne kadar yese içinde hep doymayan bir yer kalıyordu. Ondaki bu yemek hırısı çocuklarına da geçmişti. Tüm ailenin en önemli işi yemekti. Kızların ağızları hemen her zaman bir şeyler çiğnerdi. Müzehher hanım yalnız kızlarına karşı cömertti. Annesiyle kız kardeşine, onlar yüzlerini kızartıp istemeden bir şeyler vermezdi. Komşulara yedirmesi ise, yardım duygusundan değil, gösteriş isteğinden geliyordu.

Demir Bey hemen hemen sekiz dokuz ayını Karagölde, fabrikada geçiriyordu. Ali askere gittiğinden şimdi yanına yardımcı olarak Çırpıköyden, bir delikanlı almıştı. Çırpıköylü Rıza askerden yeni gelmişti. Okuyup yazması vardı. Daha önce Rızanın babası Demir Beye foturluk ettiğinden, Rıza Demir Beyi çocukluğundan beri tanırdı. O zamanlar at sırtında babasından kâğıt getirir, Demir Beyden babasına para götürürdü. Beş on bin lirayı ağa onun beline sarar, ata öyle bindirirdi.

Rıza, Yetim Alinin yerini tutamıyorsa da, gene işine yarıyordu Demir Beyin. Fabrikada ambarın bir köşesinde yatıyordu. Saatin zili sabaha karşı dörtte çalmaya başlayınca fırlayıp kalkıyor, avlunun arkasındaki evinden gidip Arnavut İbrahime sesleniyordu. Arnavudun uyandığına iyice kail olunca, fabrikaya girip kazan ocağını ateşliyordu. Rıza ocağı yakarken Arnavut elinde gemici feneri fabrikanın kapısından çıkıyordu. İşçileri ustaları uyandırıp işe çağırmak için, gecenin karanlığında ev ev dolaşıyordu.

İşçilerin çoğu yakında otururdu. Demir Bey karanlığın içinden onların bir bir, ayaklarını sürüyerek, öksürüp aksırarak geldiklerini duyardı.

Gelenler ocağın çevresinde toplanır, ayazdan uyuşan ellerini ısıtmaya çalışırlardı. Doyulmamış uykunun içinden çıkıp gelen bu adamlar, omuzları düşük, gözleri yarı kapalı, bezgin ve bilinçsiz bekleşirlerdi... Suskun, usanmış ve çaresizlikten gelen bir çeşit rahatlığın içinde öylece dururlardı...

Demir Bey fabrikanın kapısında görüneneye değin sanki beraberlerinde getirdikleri uykularını sürdürürlerdi.

Demir Beyin, gür sesi onları birden diriltirdi. Ocağın başından dağılıverirler, pomparyacı dişlileri yağlamaya koyulur, torbacılar motorun gövdesine birkaç teneke sıcak su boşaltarak motoru ısıtırlar, baskıcı ustası mazotu yoklar, işçiler hep birlikte volanları çevirmeye başlarlardı. Motor bir kez ateşlendi mi onlar kenara çekilirler, baskıcı ustasının koca transmisyon kayışını kasnağa geçirmesini beklerlerdi. Usta, kayış elinde tüm hızıyla dönen kasnağın önünde eğilir, bir zamanını kollar, el çabukluğuyla, kayışı kasnağa geçiriverirdi. Sonra taşların, pomparyanın kayışlarını takar, binanın içini bir gürültüdür kaplardı.

Demir Bey bu sesleri kendinden geçerek, büyük bir zevkle dinlerdi. Kanı damarlarında daha hızla dönmeye başlar, tüm bedeninde tatlı bir uyanma, bir canlanma duyardı.

Fabrikada çalışan işçiler topraksız, yoksul köylülerdi. Yazın gündeliğe, çapaya, tütüne giderler, kışın Demir Beyin fabrikasında işlerlerdi. Ayakları çıplak, üstleri başları perişandı. Fabrikada öğleyin yemek paydosu olmazdı. Sabaha karşı dörtte işbaşı yaban bu adamlar hava karardıktan çok sonra paydos ederlerdi. Bu arada beraberlerinde getirdikleri, kirli bezlere sarılı bir parça bazlamayı, elleri boş kaldıkça çiğner yutarlardı. Ara sıra da, ağaya çaktırmadan, ekmeklerini zeytin hamuru teknesinde biriken yağa batırırlardı.

İçlerinde evli olan birkaçına öğleye yakın ya karısı ya

çocuğu bir tas aş getirirdi. Kendisine yemek gelen iki üç arkadaşını çağırır, bir çanak aşın başına birlikte çökerlerdi. Hiç konuşmadan, saygıya ya da utanca benzer bir duyguyla, çekine çekine ekmeklerini sırayla çanağa batırırlardı.

Akşam on altı saatlik yıpratıcı, tüketici bir çalışmadan sonra, üstleri yağlanmasın diye bellerine bağladıkları eski çuvalları çözer bırakırlardı. Pantolona benzemez yırtık paçavraları ve çıplak ayaklarıyla fabrikadan sessizce çıkarlar, yalnızca karanlık içinde gittikçe uzaklaşan öksürük sesleri duyulurdu.

Bu yıl içlerinde iki de yabancı vardı. Demir Bey Orta Anadolu köylerinden çıkıp üç beş kuruş kazanabilmek için gurbete düşmüş olan bu yabancılara iyi davranırdı. Zeybek Osmanın bağ damında yatan bu gariplere, lambalarında yakmaları için mazot verir, şişelerine zeytinyağı doldururdu. Yatak yorganları yoktu. Geceleri örtünmeleri için eski çuvallar vermişti. Yabancı işçilerden genci, Kemal, çalışkan güçlü kuvvetli bir delikanlıydı. İki hamalın başedemediği zeytin çuvallarını bir başına sırtlar götürürdü. Yaşlısı Remzi, çok söyleyen, az işleyen, akli noksanca biriydi. Demir Bey örneğin:

"Bu partiden sonra şu öteki partiyi taş vereceksiniz." dedi mi, hemen söylenmeye başladı:

"Şu yakındaki dururken, taa ötedeki yığına mı gidilirmiş hiç... Olmaz, biz bu beridekini getirelim taş Kemal... Sen ağaya boş ver kardeşlik."

Demir Bey az önce de onlara yine iş vermişti. Yanlarından birkaç adım uzaklaştıktan sonra, onlara görünmeden bir çuval yığınının ardına siniverdi. Bakalım ahbap çavuşlar neler diyor aramızdan, diye düşündü.

Remzi hemen başladı:

"Gördün mü gene koyverdi bir laf ortalığa... Avlu süpürülecekmiş... Şimdi ne gereği var avlu süpürmenin... Yerlerde tek zeytin mi bıraktık ki... Bir bir topladık ya... Avlu neden süpürüyormuş... Kemal kardeşlik sen boş ver ağaya... Süpürdün mü, derse, süpürdük helbet kör müsün

deyiveririz."

Arkadaşı karşılık vermedi. Eline çalı süpürgesini aldı, süpürmeye başladı. Remzi çıkıp bir çuvalın üstüne oturdu.

"Sen süpür gönlün çekiyorsa... Şu ağanın işlerinde hiç sıra var mı bir kez... Avlu neden süprülsün... Hep angaryayı bize veriyor baksan ya... Hep angarya..."

"Hadi hadi söyleneceğine yapış süpürgecinin sapına. Buraya neye gelindi... Para kazanmaya... Çalışmayınca adama para mı verirler? "

"Yok babam yok ben öyle nefeslenmeden çalışmam kardeşlik."

"Çalışamazsın ya... Senin yüzünden İzmir yağhanelerinden kovulduk. Yoksa herifler benden razıydılar."

"Aptal olduğundan hay oğlum... Elin herifini biz mi zengin edeceğiz... Olduğu kadar oluversin iş... Hem neye biz süpürüyormuşuz? ..".

"Avlu süpürmesi, avluda çalışan hamallara düşen bir iştir de ondan..".

"Ben süpürmem Kemal kardeşlik.... Anasını eşşek kovalasın!"

Demir Bey Remzinin son sözleri üzerine dayanamayıp yerinden doğruldu:

"Ulan it!... Sen o sözü kime dedin bakalım? .."

Remzi usulca çuvalın üzerinden aşağı kayd, ellerini yanına saldı.

"...."

"Sana soruyorum ulan, kime dedin o sözü? "

"Hangi sözü ağa? .."

"Anasını eşşek kovalasın sözünü? "

"Kime olur, bizim Kemale."

"Öyle mi Kemal, o sözü sana mı dedi? "

Kemal habire süpürüyordu.

"Bilmem ağa duymadım ki... Yeri süpürdüğümünden."

Demir Bey gülmek için kendini güç tuttu.

"Neye dedin Kemale o sözü? "

"Süpürgeyi yavuz vurmadığından."

"Hele sen al da yavuz süpür, görelim."

Remzi bir Kemale bir Demir Beye baktı, sonra başını öte

yana çevirdi:

"Yok ağa, ben süpüremem."

"Neden? "

"Belim ağrıyor da ondan."

"Ulan madem belin ağrıyor, ne diye buraya gelip de kendine gündelik işletiyorsun. Hadi yallah çek git."

"İyi gideriz. Hadi Kemal yürü kardeşlik."

"Kemal kalacak. O adam gibi işliyor. Sen miskin birisin. Senin işine son veriyorum."

Remzi gözlerini arkadaşına dikti.

"Hadisen ya Kemal kardeşlik... Bizi işten çıkardı görmez misin... Neye durdun, hadi yü.İ."

Kemal öylece duruyor, önüne bakıyordu.

"Sakın gelmeyecek misin... Beni memleketten aldın geldin. Gurbetlerde aç çıplak sokaklara mı atacaksın. Sana güvendim de çıktım köyden... Yol iz bilmem, iş bulamam... Acımdan ölür giderim gurbetlerde... Ben senin hemşerin değil miyim? .."

Demir Bey kızdı:

"Eeee uzun ettin, gelmiyor işte... Bas git dedik ya!..."

"İyi iyi, demek öyle... Ben de gider, ben de gider..."

Remzi söylene söylene uzaklaşınca, Kemal süpürgeyi duvara dayadı. Belinden çuvalı çözdü.

Demir Bey ona bakıyordu.

"Ne oldu Kemal? "

"Hesabı gör ağa, ben de çıkıyorum."

"Bu herif için mi? Efen değil, emmin değil... Sana ne elin tembelinden be oğlum? "

"Doğrusun... Doğrusun ya ağam, erkeklığe sığmaz. Delikanlılığımıza yakışmaz. Gider memlekete rezil yapar beni. Gurbetlerde silkti attı der. Kocamış halimde der... Ne de olsa hemşeriyiz. Aldık başımıza belayı bir kez, bırakmak olmaz."

"İyi ya bu tembel herifi millet ne yapsın a oğlum. Boşuna mı para versin."

"Doğrusun ağa, tembel... Sen de bizi kovaladın mı memlekete dönmek var gayri. Bu üçüncü, her kapıdan onun

sebebine... Ama istersen ben iki kat çalışayım. Onun işini de ben işleyim. Sen yine ikimizi alıkoy... Ben avluyu bir başıma süpürürüm, avlu süpürmek nedir ki... İzin ver de gelsin. Üç beş kuruş koynuma koymadan köye dönmek güç geliyor bana... Çoluk çocuk yolumuzu gözler... Bizim oralar kurak gitti bu yıl... Ekmek edecek unu eve katamadık. Ondan düştük yollara... Bu da takıldı peşimize... He demiş bulunduk bir kez..."

"İyi madem onun işini de üstüne alıyorsun, söyle deyyusa gelsin. Yalnız çuvalların tepesine çıkıp baykuş gibi tünediğini bir taha görmeyeyim. Öylece anlat ona, karışmam!.. Ağrıyan beline düzleyiveririm."

"Sağol ağa, ömrün artsın... Bu iyiliklerini unutmayız dünyalarda."

Demir Bey yürüdü. Kemal tek başına üç kişilik iş tutuyor, diye düşündü, iyilik ne söz hay şaşkın, gene biz kârda değil miyiz...

*

Bu akşam Demir Beyi uyku tutmuyordu bir türlü Saat gecenin on ikisi olmuş o hala yatağında sırtüstü yatmış düşünüyordu.

"Demek Karagöle bir fabrika daha kuruluyor... Demek deyyusun biri göz dikti ekmeğimize. Kimsenin bildiği, tanıdığı bir herif de değilmiş. İhsan Bey dediler. Neyin nesi kim bilsin... Temelleri atmışlar. Kerpiç kesiyorlarmış... Kiremitler arabalarla taşınıyormuş. Karısı da yapıcı ustaların başında dikiliyormuş. Bunun bize zararı çok dokunacak. Çok dokunacağı belli bir şey. Son sistem makineler getiriyormuş diyorlar. Hay senin makinelerinin sistemine... Ulan başka yer mi yoktu geldin burnumun dibine... Ama dur bakalım, sana mal aldıracak mıyız İhsan Bey..."

Daha bir zaman İhsan beye söylendi... Sonra düşünceleri şehre çevrildi.

"Acap bizimkiler ne ediyorlar... Bir aydır gene indiğimiz

yok. Yonca kızın parmakları yine öyle pembe mi ki... Elimizi tuttu kerata, babasını bilmiş gibi..."

Bu sıra dışardan bir türkü duyuldu... Geç kalmış bir sarhoş köy gecesinin sessizliği içinde söyleyip gidiyordu:

"Eli elime deydi de

Hem ben yandım hem kendi..."

Demir Bey türkünün arkasını bekledi. Fakat adam hep aynı sözlerin üzerinde yürüyordu:

"Eli elime deydi de..."

"Hadi ordan kerata ben de bir halt söyleyecek sandım. Eli eline deymiş... İçmiş burnuna dek... Bu Karagöl görülmüş duyulmuş bir memleket mi... Yüzelli haneli köyde dört meyhanə... Oğul avrat yalınayak, herifler sarhoş... Bizim Gâvur dağlı kadınlar olacak ki burda adam etsinler hepsini... Dünyalarını şaşırtsın tembel keratalara. Evde ekmeği peynire denk getiremezler, meyhaneler adam almaz."

Sarhoş türküsünün içinde uzaklaştı gitti. Ardında bıraktığı sessizlikte Demir Bey uzun zaman uykuyu bekledi.

"Uyan ağam, uyan hele!"

Birden doğrulup oturdu. Rıza kapıya vuruyordu.

"Ne o, ne var!..."

"Yan baskıcı işe gelmiyor ağa."

Yatağından indi. Gitti kapıyı açtı.

"Yan baskıcı mı, Kâzım mı? "

"Kâzım, evet."

"Neden gelmiyormuş? "

"Ben o gündeliğe çalışmam... Ben torbacılarla aynı paraya işlemem, diyor. Ben yan baskıcıyı hakımı versin geleyim, diyor."

Demir Beyin uykusuzluk başına vurmuştu. Birden hiddetlendi. Pantolonunu ceketini giyerken bir yandan yürüyordu.

Rıza ile Arnavut İbrahim arkasından, ellerinde fenerler zor yetişiyorlardı. Daha saat gecenin dördünü vurmamıştı. Demir

Bey karanlığa, aldırmadan paldır küldür, bütün hiddetiyle yürüdü. Kâzımın kapısına bir tekme vurdu girdi içeri.

"Kalk ulan deyyus ver benim paramı... Yetmiş lira borçlusun bana ver çabuk şimdi!.."

Kâzım karısıyla yataktaydı. Ocağın dibinde isli bir idare lambası yanıyordu. Demir Bey eğilip üzerlerindeki eski yorganı çekti aldı.

Kalk ulan it! Ya karıyı ya parayı!..."

Kâzım don gömlekle ayağa sıçradı. Bir kenardan çocuk ağlamaları geldi.

"Aman ağam suçumuz ne ki... Neye kızdın ki? "

"Laf dinlemem, laf yok... Hadi davran ya parayı vereceksin ya karıyı götürüyorum."

"Ağa hiç olur mu... Paramız yok, para bizde ne arasın... Verdiğin üçü beşi hep yiyoruz ya... Hallerimizi görüp dururken..."

"Halinizi ha... Ulan benim koskoca fabrikam senin gibi dönecek bir namussuzun yüzünden işe başlayamayacak mı? Ulan sen kaç paralık adamsın ki beni ayağına getiriyorsun hergele! Bir derdin varsa gelirsın, iş başı yaparsın, sabah olur, ağana derdini söylersin. Şundan şundan dersin. Bizim de sana söyleyecek sözümüz varsa deriz. Yoksa yallah ederiz gider bitli karının koynuna girersin... Arnavut gelmiş kalkmamışsın, Rıza gelmiş öyle... Ulan sen..."

Kâzım pantolonunu giymişti.

"Varıyorum ağa varıyorum... Bana demediler ki... Ben duymadım ki... Hiç gelinmez mi... Biz kim oluyoruz ki..."

"Çok söylenme... Koş git önümden... Koş dedim sana... Bir tarafına elim ayağım yetişmeden koş!"

Kâzım koşarak kapıdan çıktı. Demir Bey Arnavutla Rızanın önünde, söylene söylene yürüdü.

Kapısı açık kalan odada, yamalı yorganına sınıksız sarılmış olan kadın, alaca karanlıkta korkudan parıldayan gözleriyle arkalarından bakıyordu.

*

Karagölde İhsan beyin yeni vağ fabrikası kurulmuş, bitirilmişti. Kahvelerde hep bu yeni fabrikanın lafını ediyorlar, Demir Beyi gördüler mi sözü değiştiriyorlardı.

Yeni fabrika görülecek şeydi canım... Ağanın fabrikası gibi tek baskıyla çalışmayacaktı... Üç tane cıcaflı İtalyan presesi yan yana sıralanmıştı. Ağaçların dibinden toplanan çamurlu zeytinler, çamuru ile taşa verilmeyecekti. Koskoca bir yıkama makinesi vardı. Yeni fabrika yağları hep yemeklik çıkaracaktı.

O sabah kahvede yine İhsan beyin fabrikasının üzerindeydiler.

Zeybek Osman ballandıra ballandıra anlatıyordu:

"İki tane Alaman pikabı getirtmiş... Artık köylü zeytini ağacın dibinden evine, evinden eşek sırtında fabrika avlusuna taşıyıp yorulmayacak İhsan beyin pikapları gelip zeytinini senin kapından alacak, götürüp fabrikasında yağını çıkaracak, yağ dolu güğümleri getirip kapında bırakacak.

Birden Demir Beyin sesiyle başlarını çevirdiler.

"Ulan Zeybek deyyusu, madem öyleydi de sen ne demeye bir haftadır zeytinleri benim avluma yığıp duruyorsun. Kalk git götür malını pikaplı fabrikaya... Kalk ulan, daha burda mısın!.."

Zeybek Osman kıvranmaya başladı. Nasıl da ağanın girdiğini görmemişti.

Demir Bey köşesine oturdu:

"Haydi yallah!.."

"Aman ağam.."

"Dinlemem yallah dedik!"

"Ağa hiç olur mu, eğer ben o fabrikayı beğensem zeytinimi oraya taşırdım... Sen lafıma ne bakıyorsun..."

"Oraya mı taşırdın? Nasıl taşırmışsın? Çık bakalım şu bizim yedi yüz pangonotu.. Çık ulan, şimdi hemen!.."

"Aman ağam ocağına düştüm... Sözümüz böyle miydi? .. Yerine zeytin verecektik ya..."

"Ulan it İhsan Bey seni ilancı mı tuttu da kahvede konferans geçiyorsun. Söyle bakalım ne aldın ondan? "

"...."

"İhsan beyin fabrikası orada, bizimki de şurada, tepede... Dileyen şimdiden tezi yok, çıkar o fabrikaya gider. Kimseye dur diyecek değiliz. Benim fabrikam zeytini çamuru ile taş döker... Yağınızı posasıyla karışık verir. Ama o fabrikaya on çuval zeytin veren yarım varil yağ alır, benimkine on çuval zeytin getiren, bir varil yağı yüklenir gider... Gel ulan çeştiman (*) Veli buraya. Tez köy meydanına çık, köylüye duyur... Var sesinle bağır... Demir Beyin fabrikası zeytine bir kuruş bindirdi, diye..."

"Başüstüne ağa."

"Tüm mahalleleri dolaş, her yanlarda haykır, duymayan kalmasın... Benim param tükenmez oğlum... Bende para batmanla... Hadi şimdi görelim bakalım zeytini kim topluyormuş..."

Kahveye Hafızların Süleyman girdi, yüzü gülüyordu.

"Hayrola ağa gene tellalları bağırtıyorsun. Hovardalığın üstünde ya hiçbir gereği yoktu."

"Sen nereden bileceksin... Baksana Zeybeğin masallarına..."

"İhsan beyin fabrikası parayla zeytin alamıyor ağam. Neden dersen heriflerin sermaye yapacak paraları kalmamış... Tüm paraları makinelere yatırdıklarından..."

Demir Bey sevincini saklayamadı; kahveyi onun tek başına savurduğu kahkahalar doldurdu.

"Hoo hooo... Para tükenmiş demek... Tükenir ya tükenmez mi... İşe son sistem makineden başladın mı para mı dayanır... İhsan beyimiz gelip bir yol ağasına danışacaktı... Son sistem makineymiş, santrifüjmiş..."

"O da nesi ağam? "

"Deminden beri sözünü ediyorsunuz ya... Santrifüj, yağ süzgeci demektir. Oğlum işe heybeden, torbadan, eşekten başlanacak... Merdivenin en üst basamağına hoplanıverecek olsaydı, alt basamağa ne hacetti... Bilgisiz herifler..."

(*) Çeştiman: Ege Bölgesinde köy bekçisi.

"Kim ağa, İhsan Bey mi? "

"İhsan Beymiş... Biz sizden konuşuyoruz.. Akılsız kerataalar... Yağ süzermiş de posasını ayırır, yağı tertemiz verirmiş... Ulan posanın kilosu kaç a haberin var mı? .. Git biyol sabun fabrikalarına sor da öğren, kaç a alıyor posayı. Ben şuraya bir filtre koyayım, yağını süzdüm diyeyim. Posanı kendi depolarıma aktarayım... Kazıklanmaya bayılırsınız kerataalar. Size doğruluk gerekmez. Gerekmez hiçbir vakitte."

Tüm kahve kulak kesilmiş dinliyordu.

Tanrı ağalarını başlarından eksik etmesindi canım. Ağaları diinyaya değ erdi. Elin ne idüğü belirsizinin fabrikasına zeytin mi verilirdi... Kantarı nasıldı bakalım. Kantarı ağanın kantarına uymazdı, ne mümkün...

Demir Bey köylüdeki anlayışı sezdiğ inden rahatladı.

"Haa bakın bu İhsan beyin bir şeyini beğ endim. " Hep dikkat kesildiler. "Öyle, neme gerek avradına diyecek yok..."

Bu kez tüm kahve halkı gülüyordu.

"Gülmeyin yahu... Duydum ki karı işçilerin arasındaymış... Sırtında meş in ceket, başında meş in kasket... Bana bak Zeybek Osman, senin İhsan beyle herhal aran iyi, kalk git bizden kendisine selam et. Onunla avratları trampa edelim. Ben ona benim şehirdeki iş e yaramaz karıyı vereyim... Benim karı güzeldir haaa... Zeybek oğlum artık İhsan beye yengeni bir iyi översin O da bana meş in ceketli karıyı versin. İhsan bey gitsin benim Katipoğlundaki eve yan gelsin. Biz burada onun avradıyla fabrikaların ikisini de iş letir, ayrıca onları da besleriz. Hadi git ulan böyle dedi ağamız de! Onun fabrikasında iş e yarar bir o makine var. Onu da elinden alalım da bakalım İhsan beyimiz ne eyler... Zeybek oğlum, bir de İhsan beye, iş e Alaman pikabından başlamak yanlış tır diyor ağam, de... İlk in iş e Türk eş eğ inden başlamalı, sonra Alamana çıkmalıymış, diyor dersin. Hadi kalk!

Milletin keyfi yerine gelmişti. Zeybek Osman; ağ a suçumuzu unuttu, kendi derdine dü ştü de şükür, diye dü şündü. sevindi,

Demir Beyin nargilesi gelmişti. O da dü şünüyordu:

"Ulan Zeybek, senin boşboğazlığın yüzünden zeytine bir kuruş koyduk. Bunu senin hesabına geçirmek var ya... Eğriye alışmamışız... Soyda beylik olmasa, hakkından gelirdim senin namussuz... Yine de geleceğiz usulünce, hiç kuşkun olmasın..."

*

"Ne o kız? "

"Çamaşırların ağam. Yıkadım da..."

"İyi koy içeri."

Emeti kolunda çamaşır bohçasıyla içeri girdi.

Demir Bey avlunun arkasına doğru yürüdü. Arnavut İbrahim ambarın önünde Dirmil foturuna çuval veriyordu. Urkiye kadın avlunun dibindeki evinde, kapısının önünde bir şeyler yıkıyordu.

Çoban Memedin öküz arabası zeytin çuvallarıyla dolu, avlu kapısından ağır ağır girdi. Demir Bey dönüp baktı. Arabayı Çoban Memedin oğlu Aptullah sürüyordu. Oğlan on beşinde yoktu ama, işte babasının işinin bir ucundan tutmuştu bile... Kederle başını salladı. Arkada hamallar Tekkeli Yusufun arabasından zeytin çuvallarını indiriyorlardı. Hammal Cinli Ahmet yine kancaları acımasızca çuvalara saplayıp çekiyordu. Demir Beyi görünce eğilip çuvalın altına girdi. Yüklendi aldı götürdü.

Demir Bey köpürdü:

"Ulan Cinli eşeği, sana ne deniliydi... Kanca vurulmayacaktı çuvallara, parçaladın tümünü... Az bişey gerini sık da aldığın parayı hak et. Bu yerlerin hali ne? Zeytinlerin üzerinde mi geziyorsunuz... Nimet bu be; çarpar topunuzu sürünürsünüz. Zaten sürünüyorsunuz ya..."

Eğildi. Yerlerde basılıp ezilmiş zeytin tanelerini toprakların arasından toplamaya koyuldu.

Cinli Ahmet Tekkeli Yusuf ayaşa fıslıladı:

"Pintilik olursa bu kadar olsun... Parasının hesabını bilmez... Koskoca ağa üç beş zeytini yerde bırakamıyor. Gör

işte..."

Tekkeli karşılık vermedi. Ağayı ,severdi. Kantarı doğru, hesabı sağladı. Bu güne dek on parası kalmamıştı...

Demir Bey avluda dolaşüyor, şurda burda basılmış, çiğnenmiş tek tük zeytinleri eğilip alıyordu. Toprağa iyice gömülmüş bir taneyi parmağı ile kazıp çıkarırken baktı, önünde iki yeni iskarpin... Köylü ayağına hiç benzemez iki ayak. Yavaş yavaş başını kaldırdı; koyu renk bir pantolon, palto, yanında kocaman şişkin bir çanta.. Demir Bey doğruldu. Karşısında genç bir şehirli dikilmiş, çevresine bakınıyordu. Başında fötr şapkası, gözünde gözlük...

Demir Bey sordu:

"Hayrola birini mi arıyordun? "

Yabancı:

"Evet, patronu arıyorum. Avluda dediler ama göremiyorum."

"Patron ne olacaktı? "

"Azıcık işimiz var kendisiyle."

"Ne gibi iş, alım satım işi mi? "

"Hayır, hükümet işi."

"Yaa... Kimsin sen? "

"Müfettişim. Nerede şu fabrikatör bey? "

"İşte burdayız. Biziz aradığın adam."

Yabancı Demir Beye baktı. Elleri çamur içinde, bir avucunda ezik zeytinler, başında tüylü bir kasket... Boynu kravatsız, pantolonu ütüsüz... Ufak tefek bir şey. Yaşını da göstermiyor...

"Yani siz bu fabrikanın sahibi mi oluyorsunuz? "

"Öyle oluyoruz."

"Peki, yazıhanenize gidelim."

"İçeride buyurdun? "

"Yazıhanenize gidelim de, işimize başlayalım."

"Yazıhaneniz yoktur bizim."

"İşlerinizi, yani hesaplarınızı nerede ,yapar, defterlerinizi nerde tutarsınız? "

"Evimde yemek masamda yaparım."

"İyi, ilkin bana fabrikayı ve öteki binaları gezdirin. Sonra masanıza gideriz."

"Vallaha müfettiş bey, ötekisi berikisi hep şu gördüğün... Buyur fabrikanın içine girelim."

Beraber yürümeye başladılar.

"Kaç işçi çalıştırıyorsunuz? "

"Hiç belli olmaz işi bilir."

"Aşağı yukarı bir sayı vereceksiniz. Bu fabrikanın çalışabilmesi için en az ne kadar işçi gereklidir? "

"Kimi kez yirmi beş işçi yeter de kimi elli işçi az gelir."

"Eveet..."

Fabrikaya girdiler. Gürültü müfettişi tedirgin etmiş olacak ki yüzünü buruşturdu.

"İlk yardım dolabınızı göremiyorum? "

"Buyur? "

"İlk yardım dolabı diyorum, bir kaza olduğunda..."

"Biz fabrikamızda kazaya izin vermeyiz."

Müfettiş bir tuhaf oldu. Benimle alay mı ediyor bu adam, diye geçirdi içinden. Dönüp Demir Beyin yüzüne dikkatle baktı, yoksa fabrikanın sahibi değil mi..

Demir Bey baskıcı ustasının baskı koyuşunu izliyordu. Müfettişle ilgili değil gibiydi. Birden parladı:

"İn ulan polimden aşağı... İtoğlu it.. Baskıcı ustası olacaksın, düzgünce torba istiflemeyi beceremiyorsun!.."

Usta korka korka aşağı indi. Demir Bey bir sıçrayışta baskının önüne çıktı. Hamurcunun koca tepsiye bıraktığı dolu zeytin torbalarını biteviye eğilip doğrularak baskıya koymaya başladı. Fabrikada makinelerin gürültüsünden başka ses çıkmıyordu.

Müfettiş bir polimin üzerinde yağ torbaların istifleyen başı kasketli ufak tefek adama, bir de aşağıda saygıdan öte bir korkuyla onu seyreden ustaya baktı. Usta dev gibi iriydi. Pantolon paçaları dizlerinin yukarısına kadar sıyanmıştı. Kılı kalın bacaklarından yağ sızıyordu. Kolları çıplaktı, kasları, yüzü gözü, saçları, beline bağladığı çuval yağ ile pırlı pırlıdı.

Müfettiş ustaya seslendi:

"Usta!"

Usta döndü. Yabancı onu işaretle yanına çağırdı. Usta bir ağaya, bir yabancıya baktı. Olduğu yerde kaldı.

Müfettiş sesini yükseltti:

"Usta gel biraz buraya!"

Demir Bey duymuştu. Başını çevirdi, müfettişe sertçe sordu:

"Ne o müfettiş bey, bir isteğin mi var... İşçilerle fabrikanın içinde konuşulmasına iznim yoktur." Ustaya döndü. "Gördün mü sersem ne türlü baskı konurmuş..."

Usta, Demir Beyin çekül tutulmuş gibi düzgün sıraladığı torbalara baktı, boynunu büktü:

"Gördüm ağam."

"Fırla yukarı, böyle olacak işte."

"Başüstüne."

Demir Bey polimden atladı. Eğildi yerden iki avuç pirina aldı, yağlı ellerini oğuşturarak temizledi. Müfettişin yanına geldi.

"Bir soracağın varsa bana sor. Hiç onların akli mi erermiş."

Genç müfettiş Demir Beyin patron olduğuna artık iyice inanmıştı. Canı sıkıldı. Kaşlarını çatı.

"İşçilerle de konuşmamız gerek ya, onlarla da sonra konuşuruz."

Fabrikadan dışarı doğru yürüdü. Demir Bey de yanındaydı.

"İşçi yemekhaneniz, işçi banyolarınız ne tarafta? "

"Yemekhane mi, ne yemekhanesi, okul mu bura? "

"İşçileriniz öğle yemeklerini nerede yiyorlar? "

"Canları nerde isterse.."

"Fabrikada onlara ayrılmış özel bir yemekhane yok mu? Öğle paydosunda.."

"Fabrikamızda öğle paydosu olmaz. Burası şehir gibi değildir. Bu insanlar şehirliler gibi saat on ikide yemek yemezler... Onların yöntemi başkadır... Kuşluk der, yerler... Yüreğimiz ezildi der yerler... Vakit, der yerler. Her yüreği ezilen işi bırakıp yemekhaneye gidecek oldu mu, bu fabrika ne zaman işleyecek? .."

"Sözün kıyası yemekhaneniz yok? "

"Yok."

"Banyo? "

"Ne banyosu? "

"İşiniz pis iş. İşçileriniz tepeden tırnağa yağ içinde. Akşam paydosunda bu adamların yıkanmak haklarıdır. Sonra iş yasasını bilirsiniz; on işçiden fazla çalıştıranlar banyo yapmak zorundadırlar."

"Vallaha müfettiş bey şimdiye değin hiç aklıma gelmediydi. Soran eden de olmadı. Madem öyleymiş bir hamam yaptıralım. Ama göreceksin ki hiçbiri girip bu hamamda yıkanmayacak. Neden dersen işi paydos eden herif yorgun, terli ve açtır. Şöyle pirinayla elini yüzünü ovaladı mı tertemiz evinin yolunu tutar. Acele ocağın başına oturup biberli tarhana ,çorbasını kaşıklamak ister. Hamama girip yıkandı diyelim, neyle kurulanacak? Hamam havlusunu da bana aldırarak halin yok ya. Hadi yıkandı kurulandı diyelim, üstlerine ne giyecekler? Yine yağlı yırtık paçavralarını değil mi? Ankara'nın Büyük Meclis'inde kanun yaparken, ilkin gelip bu adamların ocağını bucağını bir yoklayın... Hamam iyi, iyi ya bir hamamlan işçinin gönlünü kazanayım dediniz mi hiç olmaz. İşçi kanar mı buna... Kel başa fesleğen tak demeye gelir bu... Sen ilkin şu kelin ilacını ver ki fesleğen takacak perçem türesin..."

"İşin o yönü bizi ilgilendirmmez. Biz yasa buyruğunun yerine getirilip getirilmediğini denetleriz. Neyse bunu bırakalım. Zaten bu benim konum da değil. Biz şimdi gidelim de içeride sizinle görüşelim."

"İyi, buyur bakalım."

Demir Bey önden yürüdü, evinin kapısını açıp girdi. Taşıktaki yemek masasının üzerinde muşamba seriliydi. Emeti odayı süpürmüş şimdi bu masanın üzerinde fasulye ayıklıyordu.

"Kaldır öteberini Emeti, masa bize gerek."

Kadın masanın üzerindikileri bir tepsiye doldurup odaya geçti.

Müfettiş şişkin çantasını masaya koydu. Kayışlarını çözdü. Çantayı açtı. İçinden incecik bir yazı makinesi çıkardı,

kapağını açıp masaya yerleştirdi.

Demir Bey merakla müfettişi seyrediyordu. Bunca zaman fabrika işletiyordu, daha ilk kez müfettiş görüyordu. Yollar az bi şey düzeltildi, otobüs işlemeye başladı ya, diye düşündü, artık vızır vızır gelir durur keratalar. Canları gezinti istedi mi, hadi Gâvurdağlının fabrikasına gidelim hamamını soralım derler... İşimiz var, bunlarla gayrî..."

Müfettiş dosyalar, kağıtlar, bir sürü ıvır zıvırla masanın üstünü doldurmuştu.

"Hiç teftiş verdiniz mi? "

"Teftişle meftişle bir işimiz olmadı şükür..."

Müfettiş gülümsedi.

Demir Bey, ne de genç kerata diye geçirdi içinden, bu kanunları yasaları ne zaman belledin a oğlum.

Müfettiş iskemleyi çekip oturdu.

"Buyrun oturun siz de." Önündeki kağıtlara baktı. "İsminiz Demir Beydi değil mi? "

"Doğru."

"Hiç teftiş görmediğiniz için, müfettişin yetkileri hakkında bir fikriniz olacağını sanmıyorum."

Küçücük bir defter çıkardı.

"Buyrun bakın Demir Bey, bu benim kimliğim.

Demir Bey başını uzatıp baktı; defterin içinde müfettişin resmi yapışık ve koca bir mühür basılmıştı.

"İyi, gördük."

"Şimdi sizden fabrikayla ilgili tüm defterlerinizi, senetlerinizi, kağıtlarınızı, koçanlarınızı, bu yetkiye dayanarak bana vermenizi istiyorum. Şunu da söyleyeyim ki; gerekli görürsem fabrikanızı kapatmak, işçilerinize yol vermek, işinizi tatil etmek yetkilerim içinde bulunmaktadır."

"Yaa..."

"Evet!"

"O biraz zor ya, neyse... Başka? "

Müfettiş duymazlıktan geldi.

"İlkin defterlerinizi görelim... Bir bölümü şunlar olmalı..."

Demir Bey baktı, avluya çıkmadan hesapları gözden

geçirmiş, birkaç defteri, hele şu içinde alacak senetlerinin bulunduğu defteri orada, pencerenin içinde bırakmıştı.

Müfettiş uzanıp defterleri aldı, önüne koydu.

Demir Beyin birden tepesi attı:

"Bana bak müfettiş bey, iyi hoş... Deminden beri sen güzel güzel anlattın. Biz de edepli edepli dinledik. Şimdi durup dururken elin evinde ötesine berisine el atmak ne oluyor bakalım? "

"Ne demek istiyorsunuz, anlayamadım."

"Sen ne hakla benim defterlerimi babanın malı gibi uzandın önüne çektin? Sen o defterlerin içinde dönüp dolaşan parayı düşünde gördün mü acaba? "

"Karşınızda bir görevli var, şu anda görev başındayım. Terbiye kuralları dışına çıktınız mı hakkınızda yasa gereğince işlem yaparım."

"Canın ne isterse onu yap! Gölge fesleğeni sen de. Yalnız ver bakalım şu benim özel defterleri!..."

"Burada özel defter olamaz. Burası iş yeridir, resmi yerdir. Bu defterlere şu andan başlayarak ,müfettişliğimizce el konulmuştur."

Demir Bey başını çevirdi, hayretle odaya baktı ve birdenbire haykırdı:

"Kız Emeti bırak o bıçağı, deli misin bırak!..."

Müfettiş de kuşkuyla döndü, Emeti'ye baktı. Kadının bir şey yaptığı yoktu. Oturmuş fasulye ayıklıyordu. Fakat bu arada Demir Bey bir kedi çevikliğiyle müfettişin önündeki defterleri kavradığı gibi kapıyı açıp dışarı fırladı. Müfettiş davranıp ardından yetişene dek o, fabrika ocağının kapısını açıp tümünü içine fırlatıverdi.

Genç müfettiş sapsarı kapıda durdu. Hiddetle Demir Beye baktı. Sonra, şaşırıp işlerini unutmuş olan işçilere döndü:

"Durumu gördünüz, patronunuz defterleri yok etti. Tümünüz tanıksınız. Şimdi tutanağı hazırlayacağım, siz de imzalayacaksınız."

İşçi bu sözlerden bir şey anlamamıştı. Onlar yalnız ağalarının yabancıyı atlattığını kavlıyor ve seviniyorlardı.

Hepsinin yüzünde tatlı ve biraz da zekaya uzak bir gülüş, sevimli sevimli ağalarına bakıp duruyorlardı.

Demir Bey birden gürlledi:

"Ne duruyorsunuz itler, gündelikler işliyor öyle ya!..."

Fakat bu parlayış yüzlerdeki gülüşü silemedi.

Genç müfettiş çantasını doldurmuştu. Suratı asılmış, kaşları çatılmış, çıktı gitti.

Bu olayın sıkıntısı Demir Beyin umduğundan da uzun sürdü.

Müfettiş fabrikadan çıkınca muhtarın yanına gitmiş, jandarmalar, üyeler ve işçilerle bir sürü imzalar atılmış, kağıtlar yazılmış, tutanaklar tutulmuştu.

Demir Bey de pirelenmiş, hemen ertesi gün şehre, danışmanına koşmuştu. Sonrada aylarca bu derdin davası sürmüştü.

Daha sonraları bu olayı andıkça:

"Bize," derdi, "bir yararı oldu. Fabrikamızda çalışan hergelelerin bizi az bi şey sevdiklerini öğrendik. Yalnız iyi saçıldık döküldük haaa..."

Demir Beyin müfettişten gözü yılmıştı. Avlunun bir yanına uydurma bir duş, bir kenara da içinde uzunca bir masayla, iki tahta sıra bulunan kerpiçten küçük bir odacık yaptırmıştı.

"Bunlar da ne yahu?" diye soranlar:

"Müfettiş hamamıyla, müfettiş yemekhanesi," diyordu gülerek.

Fabrikanın iç duvarına da beyaz boyalı bir kutu asmıştı. İçinde iki paket pamukla bir şişe tendürdiyot vardı. Bunun da adı "Müfettiş dolabı" idi.

*

"...Bizim bölükte ondan da yaman bir Dadaylı vardı. Dadaylı Hasan Hüseyin."

Demir Bey kahvede askerlik anılarını anlatıyordu. Bunların çoğu askerde dinlediği öykülerdi. Ama o hepsini birbirine karıştırıyor, kendine malediyordu. Dinleyenlerin ağzı kulaklarındaydı. Olur olmaz şeye kahkahayı basıyorlardı.

"Hasan Hüseyin bildiğiniz gibi değildi. Yüzbaşım ona sağını solunu belletenedek iyi terlemişti doğrusu. Sağ sol ne söz... Hasan Hüseyin'e donunu bağlamayı belletemedim ben. İlk birinci mangadaydı. Yüzbaşı bana, Gavurdağlı, dedi, bunu sana veriyorum, sen hakkından gelirsin. Hakkından gelirsin kolay bir söz. Herifin kulağı mı tıklı diye kuşkulandım ilkin... Her sözüme: 'He onbaşım başüstüne,' demeyi bellemiş. Dövsen nesini döveceksin... Adamın yüzüne mal gibi bakıp durmada Tam mangayı alırım başlarım çalıştırmaya, bizim Hasan Hüseyin'in pantolonu donu eğerin üzerine yayılır, ne var ne yok ortada... Hasan Hüseyin böyle bir Hasan Hüseyin... O demir gibi postallar beş günde yumuşayıp kağıt gibi eriyor ayağında... Derken günün birinde duyarız ki Murat Paşa teftişe geliyor. Yüzbaşımı aldı mı bir düşünce... Çalıştık çabaladık her işi yoluna koyduk. Yalnız bölüğün akli fikri ,Hasan Hüseyin'i Paşanın gözünden saklamakta... Herifte saklanacak hal de yok... Bölüğün en alçak hayvanına oturtsan yine herkesin tepesinden bakıyor... Çam yarması mübarek! Teftiş günü geldi çattı. Hepimizin takımları parıl parıl. Atları gece gündüz tımarlamışız ki, ayna gibi yanıyor sağrıları hare hare. Yeleleri kuyrukları tekmi örmüşüz de o gün çözmüşüz, kıvr kıvr dökülmede... Silahlar, çizmeler yanıyor güneşin altında ki, gören şehzade alayı sanır.

"Baktık öteden doğru Murat Paşa, yanında albaylar yarbaylar bir sürü atlı geliyor. Paşa altmış yaşında olmalı herhal ya, atın üstünde çivilenmiş sanki.. Adeta ile yanımıza kadar geldi. 'Merhaba asker!' dedi, biz hazırlanmışız ya topumuz birden 'Sağol!' diye gürledik. Paşa beğendi bölüğün ön tarafına doğru gitti. Orada birkaç kişiye bir şeyler sordu, duyamadık. Derken bize yaklaştı. Bir bir gözlerimize bakmada. Birden benim önümde durdu. 'Nerelisin onbaşı?' dedi. 'Gavurdağlıyız Paşam,' dedim. 'Gavurdağlısın demek, dağlılar zeki olur söyle bakalım bana vatan nedir? "

"Bundan tatlı soru mu olur... Ben başladım anlatmaya, en sonunda, vatan bizim anamızdır kumandanım diye bağladım sözü. Paşanın yüzü az bi şey güler gibi oldu. Atını yürüttü.

Hepimizin yûreği hop hop atmada.. Çünkü paşa Hasan Hüseyin'e yaklaşıyor. Korktuğumuz da başımıza gelmesin mi... Onun önünde durdu: 'Adın ne senin? ' Sopayla belletmiştim ya, ister kendi adını sor, ister babasının adını sor gözlerini kaparı olan sesiyle başlar künyesini okumaya.. Yine de öyle yaptı. Sonuna ,kadar künyesini okudu bitirdi, açtı gözlerini. Paşa: 'Pekala, sen söyle bakalım bize, vatan nedir? ' diye sordu Bizimkinde ses yok.

"Hepimizin kulağı onda. Birdenbire aklına bir şey geldi herhal, gülümsedi. şÖyle atının boynuna doğru eğildi. Sıraların arasından gözleriyle beni araştırdı. Görünce doğruldu. Ben sevindim, tamam dedim, az önce ben anlattım ya, o da benim anlattıklarımı tekrarlayacak. Ben bu düşüncenin içindeyken o bir kez paşaya baktı, sonra gözlerini yumdu. Var sesiyle bağırdı: 'Vatan Demir onbaşının anasıdır kumandanım!'

"Hepimiz taş kesildik. Yüzbaşıma baktım renk menk kalmamış, üflesen yıkılacak öyle korkmuş. Bir de gözümün ucuyla paşaya bakayım dedim, ne görsem, kıs kıs gülmü/or mu.. Sonra 'İyi Hasan Hüseyin, iyi oğlum beğendim,' demesin mi... Bizimki de gözlerini yeniden yumdu, nezle görmemiş sesiyle: 'Sağol kumandanım' diye bir nara koyverdi, dağı taşı inletti kerata.. Paşa paşaydı canım... Öyle her adamı kolundan tutup paşa mı yaparlar sanıyorsunuz siz... Ben olacaktım onun yerinde bölüğün ne kumandanını bırakırdım, ne çavuşunu... Bir herişi asker edemediniz diye verir veriştirirdim. Ama paşa, paşa oluncayadek ,nicelerini görmüş geçirmiştir Hasan Hüseyin'lerin..."

Yapıcı Mustafa sordu:

"Paşa olmak için işe nereden başlanır ki ağa? Onbaşılıktan mı... Belki sonra çavuş olur, artık sırayla gider herhal öyle mi ki? "

Bu sırada kahveye çeştiman Veli girdi. Elinde birkaç mektup vardı. Aralarından bir tanesini ayırıp Demir Beye uzattı. Demir Bey zarfı aldı, arkasına baktı; mektup Ali'dendi. Gülümsedi. Ağır ağır ve dikkatle açtı zarfı.

"Kıymetli büyüğüm, sevgili ağam," diye başlıyordu, "ilkın

üzerime ödev olan Tanrı selamlarımı sunar, her iki ellerinden saygılarla öperim..."

Mektubu bitirince katlayıp cebine koydu.

"Gözlerin aydın olsun ağa, kimdenmiş mektup? "

"Bizim Ali'den."

"Nasılmış Yetim Ali? "

"İyiymiş. Soranlara selam ediyor. Çavuş olmuş kerata. Terfiyeyi takmış da onu bildiriyor."

"Bizlerden de selâm yazıver bi zahmet... Çavuşluğu kutlu olsun."

"Olur yazarız."

Demir Bey kalktı. Kahvedekiler hep ayaklandılar.

"Eyvallah."

"Uğur ola ağa."

"Güle güle."

Kahveden çıkınca evin yolunu tuttu. Mektup onu duygulandırmıştı. Yeniden okumak istiyordu; evinde, yalnız...

*

Emeti doğan günle beraber uyanmıştı. Avluya çıktı. Tulumbadan su çekti. Hemen oracıkta, kovanın içinden buz gibi suyu avuçlayıp birkaç kez yüzüne çarptı. Sonra kovayı boşaltıp taze suyla doldurdu. Aldı, içeri yürüdü.

Emeti hep o ince dal gibi kadındı. Yanakları solgun, bakışları dalgın, sessiz ve silik, kendi dünyasında yaşıyordu. Ama hâlâ da köyün insanları Emeti'ye dünürücü göndermekten usanmıyorlardı. Her gelen, "Belki kısmettir diye geldik, belki vakit saat gelmiştir diye düşündük," diyordu. Emeti vaktin, saati hiç gelmeyeceğini biliyordu: "O işi şu yana bırakalım bacım... Hoş geldiniz safa geldiniz. Kendiniz bilip durursunuz ya, boyunca oğlum var benim. Gayri evlenmek bizden geçti," diye kesip atıyordu. Yine de köyde dul kalan her erkeğin ilk aklına gelen kadın Emeti oluyordu.

Lâz Mehmet yirmi yıllık karısını bir gece damadının koynunda yakalayınca kapı dışarı edivermişti. Ondan sonra da

Emeti'ye dünürücü üstüne dünürücü salar olmuştu... Köyde, "Allah bilir ya, belki de Lâz Memedin karısı o halı işlemeyi de lazın gözü Emeti'de olduğundan kırkını aşmış avradına çamur bulaştırıp sokağa silkeleyiverdi," diyenler vardı.

Lâz Mehmed'in kulağı böyle sözlere tıkalıydı. O dünürçülere sıkı sıkı tembihliyordu: "Söyleyin Emeti'ye, olan malımızı üstüne yazdıracağız. Çay kenarındaki aşılığın yarısını, tepedeki çeşit üzümlü bağı, onun dibindeki altı dönüm tütün tarlamızı hep üstüne geçireceğiz... Böylece bir bir sayıverin. Ve de ne isterse edeceğiz. Ve de kendisine kızıoğlan kız düğünü kurduracağız... Davullu köçekli düğün ki, yedi köye duyurmacasına ... Altın alâtı derse öylesine... Bir tane beşli mi ister, beş tane çeyrek altın mı, dört altın bilezik mi... Ne derse he deyin... Al kadifeden ceket, kırmızı ipekliden gelin donluğu, bürümcük baş örtüsü, kırmızı yollu yabanlık ipek peştamal (*)... Gayri siz bilirsiniz bacım sayıverin aklınıza geleni... Tek Emeti he desin... İyiliğinizin altında kalmayız."

Emeti su dolu kovasıyla evine girerken düşünüyordu. İş zamanı değildi. Mayıs ayında ağası çıkmış dün köye gelmişti. Bu gün de dönmüyordu şehre işte... Burada kalacakmış. Daha üzüm işine üç ay vakit ister. Demek köye iş için değil oturmak için gelmişti. Çoluk çocuğunu, dünya güzeli karısını şehirde bırakıp bir başına gelmişti köye oturmaya... "Yarın tavuk isterim Emeti," demişti, "patatesli tavuk isterim yarın, fırında olacak," Ağası tavuğu ne de çok severdi. İlk yıllar önce tavuk pişirmişti de ona beraber yemişlerdi. Sonra da.. Daha başka ne isterdi ,Tanrıdan. Yıllardır ayrı damlarda yatıp kalkıyorlardı ama, her gün ağasını görüyordu. Ara sıra yanında birkaç saat kalıyordu. Gerçi ağası ona yine ilk zamanlardaki kadar para veriyordu... Olsun varsındı. Ne zararı vardı...

Bir gün, "Bak Emeti," demişti, "beni kötü belleme... Üstünün başının perişanlığını görmüyor değiliz. Sana verdiğimiz para silip süpürdüğünün, yıkadığının, pişirdiğinin parasıdır.

(*) Ege köylü kadınlarının sokak gıysısı ipek yollu peştamal ve krem rengi bürümcük örgüdür.

Çoğunu da veririz ya, o zaman da seni öteki karılardan nasıl ayırmalı.. Sana fazladan para verdik mi öpmesini, sevmesini hiç istemez içimiz. Oysaki sen şimdi bize ilaç gibisin. Sıkıldık mı, bunaldık mı seni arıyoruz. Hem zaten fazladan para versek de sen almazsın bilirim. Varsın üstün başın az bi şey eski dolaş, haa, razı mısın? "

Emeti başını önüne eğmişti. Ağa da onun ne zamanlar gözünün yaşlandığını bellediğinden, çenesini tutup kaldırmıştı.

"Yüzümüze bak kız alçak! Sana ne denildi, gözlerin ıslandı mıydı yüzümüze bakılacaktı. Neden unutuldu buyruğumuz? "

Sonra da eğilip yaşlı gözlerini öpmüştü. "Gümüşüm!" demişti ona. Bu ağasının ona söylediği tek sevda sözüydü. Emeti başka ne isterdi... Parayı pulu ne edecekti...

Kovadaki suyu ocağın yanındaki küçük kazana boşalttı. Eğildi, odunları düzeltti, ateşledi. Saçayağını yerleştirip kazanı üstüne oturtu. "Ben tavuğu alıp gelene dek kaynar," diye düşündü. Yüzü gülüyordu. Evinin önüne çıkınca çiçek tenekelerine yaklaştı. Eski, delik tenekelerin içine toprak doldurup çeşitli çiçekler yetiştirmişti. Onlarla oyalanırdı. Eğildi bir dal fesleğen kopardı. Taze yeşil yapraklı küçücük dalı saçlarının arasına sokuverdi. Yanağının yanından doğru fesleğenin baharlı kokusu burnuna geliyordu. Yamalı zıbını, rengi solmuş donu ve her zaman olduğu gibi, bembeyaz başörtüsü ile Tepeye doğru yürüdü. Yüzünde çıplak ayaklarına hiç uymayan sınırsız bir mutluluk vardı. Ağasına tavuk aramaya gidiyordu.

Bulgurcunun karısı yanından geçerken sordu:

'Ne o Emeti gülüp gidiyorsun, sevinçli bir haber mi aldın? "

"Öyle, Alim yakında askerden dönüyormuş."

*

Demir Bey yatağına uzanmış sigara içiyordu. Emeti ona iyice sokulmuştu. Kolunun üzerinde yatıyordu. Uzun gür saçları Demir Beyin göğsüne, yastıklara yayılmıştı. Belki yarım saattir hep o söylüyor, kadın gözleri açık, bir kedi yavrusu gibi

ılık ve sessiz, koltuğunun altından dinliyordu.

"...Giderek en küçükleri de ablalarına benzedi. Yonca koyduydum adını... Gözlerinden ötürü... O da ötekiler gibi bizi sevmiyor. Sevmediklerini biliyorum. Büyüdükçe yalancı oldular. Ufakken beni gördüler mi kaçır saklanırlardı. Şimdi yüzüme gülüyor, elimi öpüyorlar. Küçükken öpmezlerdi, daha iyiydi. Bacak kadar boylarıyla bizi kandıracaklarını sanıyorlar. Dilleri bir çeşit söylüyor, gözleri bir başka çeşit... Anlıyoruz elbet... Kadın dersen, ver yesin ,ört ,yatsın... Diyeceksin ki, kadın kısmına akıl ne gerek... Hayvana bile gerekmiş ne bilirim ben..."

Bir süre sustu. Uzanıp sigarasını iskemlenin üzerindeki fincan tabağına bastırıp söndürdü, sonra kolunu başının altına koydu.

Emeti konuşmasını istiyor, hiç susmasa diye düşünüyordu, hep söylese... Sesi ne sıcak, ne erkek...

Neden sonra Demir Bey yine başladı:

"...Bir şey eksik o kadında, sende olan bir şey... Ama bu ne desen bilemem. Ağlamak mı, o senden çok ağlıyor... Sövdük mü ağlar, dövdük mü ağlar.Yok ağlamak değil... İş güç mü, o da var. Ev temiz, tertemiz her yan..."

Sustu. Sonra daha yavaş sesle yine başladı:

"Bütün aklındakiler gözünde kadının.. Bizi istemediğini, eve geldiğimize canının sıkıldığını bir bir oku yüzünde.. Peki ben ne edeyim, orası benim evim değil mi? Hepsini besleyen ben değil miyim... Beni neden istemezler. Suçumuz ne bizim? Hem her gün de gitmiyoruz ki... Yılda iki, üç ay... Peki ne edelim biz, nere gidelim? "

Emeti, bana mı soruyor acap, karşılık versem mi, diye geçirdi içinden.. Sonra vazgeçti. Ne söylesem yetmez dertlendi bir kez, diye düşündü.

"Biz nereye gidelim a Müzehher hanım? Gözümüz gönlümüz açılsın diye aldık seni... Bizi sevmedinse, bir haftalık gelinken geriye, evine yolladıydık ya.. Ne döndün geldin? İki ay sonra yine defledik... Ne zaman dah etsek dönüp geliyorsun. Bizi istemiyorsun öyle ya, evimize, ekmeğimize muhtaçlığın var."

Uzandı, paketinden sigara aldı.

"Kalk a Emeti, kahve yap içelim."

Kadın hemen fırladı. Beyaz, temiz geceliği, gür saçları, çıplak ayaklarıyla kilimlerin üzerinden sessizce, bir görüntü gibi yürüyüp sofaya çıktı.

Demir Bey arkasından bakıyordu.

"Sen de olmasaydın," diye söylendi, "sen de olmasaydın tozutturduk temelli hay kız!.."

Emeti dışardan sordu:

"Bir şey mi dedin ağam?

"Bir kupa su al gel."

Susamış değildi. Kadını seyretmek istiyordu.

Emeti su bardağı elinde yaklaştı.

"Buyur."

Kadının gözleri mutlulukla parlıyordu.

"Kız sana ne oluyor, gün günden biz kocaldıkça sen güzellenmedesin."

Kadın tatlı tatlı güldü, önüne baktı.

"Hay zavalılık, nemizi sevdin kimbilir... Bakıp beslediklerimiz bizi istemezken... Kız Emeti şu lafı kulağına küpe et... Senin için bir söz edildiğini duyarsam, gerçek mi, yalan mı hiç aramam.. Yatırır keserim kıştır kıştır... Sen de olmadıktan sonra içine tükürürüm ben bu dünyanın."

Kadın hâlâ tatlı ve uysal gülüyordu

"Hadi git kahveni pişir... Su istemez, suyu ne edelim utanmaz!.."

Emeti döndü, bulutlara basıyormuşçasına yumuşak ve sessiz uzaklaştı.

"Sen yürümesini de bilmezsin a Müzehher hanım... Bu Emeti kız böyle yürümeyi kimde gördü ki... Hayvan terslerine dalıp, taşlara dikenlere basa basa yürüdüğü köy yollarında.. Elimizi yıkayacağımız sabunun, avucumuz incinmesin diye çevresini yontup öyle koymuş musluğa zavalılık... Kız bunu ne ettin?' dedik de, 'parçalarını yabana götürmedim ağam. çamaşır suyuna kattım,' diye boynunu büküverdi.

Düşüncelerinin burasında içini çekti. Hırsla yatağında döndü. Bir zaman sövdü durdu yüksek sesle...

"Tabakta üç portakal olsa en büyüğünü seçer kaparsın ah

kartı.. Yaktın beni temelli. Kurtulamadık gitti senden... Biri alıp kaçsaydı bari... Ya da gönlünü birine kaptırsaydı kaltak... Hangi gönül... Gönül ne gezer sende..."

"Buyur ağam."

Demir Bey dalmış gitmişti. Emeti'nin sesiyle kendine geldi. Doğrulup kahvesini aldı. Yatağın içine oturdu.

"Hani kız seninki? "

"Ben istemezdim."

"İstemezmiş... Yok mu cezvede? "

"Var, vardı ya sen içseydin."

"Hadi koy fincana gel, çok laf etme."

Kadın gitti. Fincanı doldurup geldi. Karyolanın yanına yere oturdu.

"Biz köye neye geldik Emeti, hiç sormazsın..."

"İş içindir ağam."

"Şimdi iş mi olurmuş, iş değil. Dinlenmeye geldik kız. Bedenimiz, kafamız dinlensin. Kitaplar da getirdik. İnsan okumalı. Okumadın mı dünyanın durumunu nereden bileceksin. Akıllı adamların aklından nasıl yararlanacaksın Yaa böyle işte... Her gün sırt üstü yatıp okuyacağız... İyi mi? "

"İyi olmaz mı, ne güzel. Keşke hiç gitmesen."

"Gitmeyiz. İsteyen dileyen mi var ki gideceğiz.. De bakalım bana biz yokken ne ettin? İşlemeye tütüne mütüne gittin mi sakın? "

"Yok ağam tütüne mi gidilirmiş... Gitmeyeceksin dedin ya... Kocakulakgillerin çeyizini işliyorum sen gideli, daha bitiremedim. Üç takım makatlık (*) kanaviçe üzerine hep. Örnekleri de ağır seçmişler, metre başına olduğundan ben zaradayım ya, olsun varsın. Boş durmaktan iyi."

"Komşulara çıkmadın mı, düğüne, nişana? "

"Düğüne gidecek üstlüğü var mı ki... Sade ara sıra Ayşe ablagillere giderim. Ne de olsa gün bitmiyor kolayca."

"Gayri günün tez biter. Biz geldik.. Evimizi düzenler,

(*) Makatlık: Sedir örtüsü

aşımızı edersin."

Kadın güldü.

"Şükür Rabbime."

"Masanın üstündeki kutuda ne var bildin mi? "

"Bilemedim ağam."

"Sana şehirden renkli yumak getirdik, başörtüne oya edersin."

"İstemezdi, neye masrafa girdin? "

"Saçlarında ,yeşilli sarılı, çiçek çiçek durması hoşumuza gittiginden aldık. Her işleri bırakır da onu eder örtünürsün."

"Olur ağam."

"Bizi hiç aramadın mı kız? "

Kadın başını eğdi, sesi fısıltı halindeydi:

"Tanrım bilir."

"Biz de biliriz hiç kuşkun olmasın. Hadi üfle lambayı "

Kadın kaktı, gidip lambayı söndürdü.

*

İki gündür yağmur yağıyordu. Ekinciler bir çeşit, tütüncüler bir çeşit, bağcılar zeytinciler bir çeşit bayram içindeydiler. Hey Allah mayıs yağmuru gibi var mıydı... Yağ mübarek yağ.. Yağmur değil altın dökülmede gökten.

Toprak yağmuru bol bol içiyordu. Ekinler iki günde boy atmış, tütünler yaprak yaprak yemyeşil kendini göstermişti.

Üçüncü gün köylüyü düşünce aldı. Gözler kuşkuyla göklerde, sonu geleceğe benzemeyen yağmurda.. Dördüncü gün Osman deresi bir yandan, Fetrek çayı bir yandan gümbür gümbür ses vermeye başlayınca yüreklerdeki kuşku korkuya döndü... Sekiz on köyün kasabayla ilişkisi kesildi. Osman deresi yüksele yüksele evlerin bellerine çıktı. Tepe fabrikasının kapısına dek sular genişledi. Kıp kıp çamur akıyordu yuvarlana yuvarlana Osman deresinde...

Emeti fabrikaya tepelerden dolaşıp, avlunun arka kapısından geliyordu.

Beşinci gece köyde on dokuz evle iki katı hayvan damını

Osman deresi kucaklamış götürmüştü. Köylü ağlaşıyordu. İlkümetten yardım bekleniyordu. Ama Fetrek çayını geçmek ne mümkün...

İlk yıkılan evlerden biri Emeti'nin Osman deresi kenarındaki tek gözlü damı idi. Emeti ağanın yemeğini götürüp, yağmur altında koş a koş a eve geldiğinde onu yerinde bulamamıştı. Kırmızı çamurlu sular eskiden evinin olduğı yeri kaplayıp genişlemiş, ortalıkta ne dam bırakmıştı ne baca...

Yağmur altında bir zaman şaşkın şaşkın öylece durdu. Biri kolundan çekeleyinceye dek kımıldamadı.

"Hadi kız yürü, yürü bize gidelim."

Dönüp baktı. Arnavudun karısıydı.

"Bırak kolumu Urkiye nine, bırak."

"Bırakılır mı hiç... Hele yürü, yağmur içine işledi. Durma kız yürü!"

Emeti'yi çeke çeke fabrikanın avlusundaki kendi küçük evine getirdi. Ocağın başına oturttu. Emeti'nin şaşkınlığı bir türlü geçmiyordu.

"Gördün mü olan işi. Ortalıkta kaldım gayri. Hey Allah ortalıkta kaldım ben... Yatağım yorganım çulum çaputum vardı... Hep gitti mi demek... Küçük bakır kazanım, demir saçayağım vardı. İki ayar unum vardı. Hepiciğini mi aldın gittin Osman deresi.. Hepiciğini mi... Amanın Kocakulakgillerin çeyizlik makat örtüsünü de mi aldın... N'etmeli hey Tanrım, n'etmeli şimdi..."

Urkiye kadın ocağı tutuşturmuştu.

"Hadi dellenme kız. Gel kuru üstünü başını. Maraz bulursan kim bakacak sana. Hadi sokul ocağa, kurun bir güzel."

Avludan Demir Beyin sesi geldi:

"Urkiye kadın!"

Urkiye kadın acele göğsünü bağrını kapadı, dışarı çıktı.

Demir Beyin yanında muhtarla üyeler vardı. Elllerinde semsiyelerle yağmurun altında duruyorlardı.

"Buyur ağa."

"Emeti'yi gördün mü, damı göçmüş diyorlar."

"Emeti mi, görülmez mi.. İçerde, ocağın başında

kurunuyor. Ben aldım geldim. Sular dizlerine yanaşmıştı da haberi yoktu avradın. Çektim geldim kolundan güçilen."

"İçerde mi demek, çağır hele, fırla."

Urkiye kadın içeri girdi. Ocağın alevlerine bakıp duran Emetiye birkaç kez seslendi. Duymadığını görünce kolundan çekeledi.

"Kalk kız, seni ağa istiyor. Heyetler gelmiş baksan ya..."

Emeti kalktı, bir şey söylemeden dışarı çıktı.

Demir Bey kadına kederle baktı. Yüzü sapsarı, bakışları boş, anlamsız, omuzları çökmüş, ıslak donu bacaklarına yapışmıştı. Saçlarından, başörtüsünün uçlarından sular damlıyordu.

Muhtar:

"Geçmiş olsun Emeti bacı," dedi. "Tasalanma hükümetten yardım gelecek yakında. Evsiz kalanları şimdilik köy okulunda yatıracğız. Sen de oraya gel. Ekmekle sıcak aş da verilecek."

Emeti ıraklara bakıyordu ses etmedi.

Demir Bey:

"O şimdilik burada, Arnavudun evinde kalsın," dedi, "sonrasını da sonra düşünürüz."

Muhtar:

"Sen bilirsin ağa, hay hay," dedi.

"Hadi girin içeri Urkiye kadın."

Kadınlar içeri girdiler. Muhtarla üyeler küçük kapıya doğru yürüdüler. Muhtar anlatıyordu:

"Daha can kaybı duyulmadı, şükür Tanrıya... Maldan kaybımız çok.. Otuz baş hayvanı sürdü götürdü dere. Senden de bir dileğimiz var ağa. Damsız kalanlara aş etmek için az bişey yağ isteyecektik."

"Olur Arnavutla bir teneke gönderirim."

"Sağol ağa."

"Uğur ola... Koca Halilin damına baktınız mıydı, Emetinin damına yakındı."

"Baktık. Onun damını da almış gitmiş sular ya, kendisi duruyor şükür."

"İyi, güle güle..."

Muhtarla üyeler çıkınca Demir Bey Arnavudun evinin önüne geldi, seslendi:

"Urkiye kadın!"

Kadın koştu, geldi:

"Buyur."

"Kendi eskilerinden bi şeyler bul buluştur da Emetiye ver.

() ıslakları üstünden çıkarsın, kurutsun."

"Olur ağam veririm, verilmez mi..."

"Bir yere çıkmak isterse salma. Bana haber et."

"Başüstüne."

"Ocağını bütün gece yak, söndürme..."

"Söndürmem."

"Arnavut nerede? "

"Kahveye çıktıydı."

"O da akşam yatağını yorganını alıp ambarda yatsın."

"Olur."

Demir Bey şemsiyesi elinde yürüyüp giderken Urkiye kadın ardından ağzı açık bakakaldı.

Bir şeye şaşmıştı ya, neye şaştığını bulup çıkaramadı.

*

Hemen ertesi gün yağmur dinmiş , sular çekilmeyi başlamıştı. Üç gün geçmeden Egenin sıcak mayıs güneşi her yeri kaskatı kuruttu. Osman deresinin yatağında kumdan başka bir şey kalmadı.

Emeti, Ayşe ablanın koca avlu kapısını aralayıp girdi. Sol yanda, arabanın tekerleğine bağlanmış olan köpeğin sarmasına aldırmadan yürüdü.

Ayşe abla ocağın başında oturmuş uğraşıyordu.

"Kolay gele Ayşe abla."

"Hoş geldin Emeti... Gel buyur. Otur şöyle."

"Yine ne işler oluyor? "

"Hiç işte...Olduğu muvar... Ekmek hamuru yoğurduydum da, kıyısından az bişey ayırdım. Külür ediyorum. Hayır için,

mahallenin çoluk çocuğuna birer birer dağıtayıp dedim."

"İyi, Allah kabul etsin."

Emeti oturdu, koynundan çıkardığı yün çorabı örmeye başladı.

Ayşe abla hamurun kenarından bir parça koparıyor, susam tanelerine batırıyor ocakta cızırdayıp duran yağın içine bırakıyordu.

"Külürü bizim çocuklar pek severler ne hikmetse.."

"Külür iyi olur ya, sıcak sıcak yemesi iyidir."

"Sen ne yaptın bakalım Emeti? "

"Hiç yaptığımız mı var oturuyoruz..."

"Söylemeyeyim dedim ama Emeti, olmayacak... Şu senin ağanda hiç de adamlık yokmuş ya..."

"Neden Ayşe abla, ne oldu ki? "

"Ne oldu ne demek kız, işte kaldın ortalarında. Bunca yıldır işini işlersin... Sen bir yandan, oğlun bir yandan... Bedel gibi... Sizden az mı yararlandı... Tüm köylü sandı ki; sana kendi arsacağına bir göz dam kurduruverir. Atla deve değil ya... Nesi eksilirdi ki... Hadi diyelim kesesinden kurdurmadı, borca kurdursaydı. Ali'nin askerden dönmesine ne kaldı. Gelince çalışır öderdi borcunuzu... Hiç de adamlık yokmuş ağada."

"Öyle deme Ayşe abla ne mecburluğu var... Anam mı atam mı... Bir göz dam olsun kaç kururur."

"Diyelim ki üç yüz lira... Ağa için üç yüz lira kahve parası kız. Üç yüzün, beş yüzün sözü mü olur... Çoktan parası milyonu aştı diyorlar."

"Aşkın varsın... Tanrım arttırsın. Elin parasının ortağı mıyız ki."

"Git git... Ağa dediğin öyle mi olacak."

"Ağam iyidir Ayşe abla."

Yaşlı kadın başını kaldırıp Emetiye baktı. Emeti gözleri elindeki küçükçük şişlerde örüp duruyordu.

"Senin yerine başkası olacaktı. Kız ağzını açıp iki çift söz olsun demedin mi? .. Sana köyün taa alt başında Eski Selimin damında bir göz oda kiralamış. Taa oradan her Tanrının günü buraya, fabrikaya iş işlemeye geliyorsun... Eh

şimdilik hadi yaz deyelim. Yarın bügün havalar soğudu mu ne edecen... Bir göz oda kuruver ağa deseydin... Etek öpmeylen... Sen de dik kafanın birisin ya... Dememişsindir bilirim. Yoksa dedin mi? "

"Demedim Ayşe ablacığım hiç denir mi? "

"Tuttuğu odanın kirası kaç? "

"Üç lira."

"Ağa mı veriyor? "

"Yok ben vericem."

"Yatağın yorganın da kalmadı, bi şeyciklerin kalmadı öyle ya... Tümünü su aldı gitti. Bekledim gelirsin diye, az bişey öte beri ayırdıydım, gelmedin. Ne ettin kadersiz? "

"Eskicigiller ödünç bir şilteyle bir yorgan verdiler. Bulgurcugiller de bir tencere ile bir de çanak göndermişler, içinin aşıyla... Geriye istemiyorlarmış."

"Bulgurcugiller iyidir... Hadi buyur şu külürlerden ye sıcakken."

"İstemezdi Ayşe abla, ben çocuk muyum..."

"Sırf çocuk mu yermiş külürü... İşte ben de aldım... Çıtır çıtır kızarmışlarından al ye kız. Hadi dedim sana."

Emeti örgüsünü kucağına koydu Uzanıp bir külür aldı. Yemeye başladı. Kolunu gözlerine kaldırıncı Ayşe abla baktı:

"Ne o kız, neye ağlıyorsun gene? "

"Hiç Ayşe abla, ağlamaya bir hakkım yok benim... Ağlamadan da olmuyor işte."

"Oğlun geliyor gayri hiç tasalanma... Mevlâm bi yandan alır öte yandan verir. Ağlamakla eline ne geçecek ki."

"Tanrım ceza verdi bana Ayşe abla. Günahım çok."

"Hadi kız ne günahın olacak senin... Görüp duruyoruz..."

"Öyle deme günahım boyumca... Sen nerden bileceksin..."

İhtiyar kadın çoktandır Emetinin ağasına karşı duyduğu ilginin farkındaydı. Emetiyi severdi. Hırsızlığı, arsızlığı, yüzsüzlüğü yoktu... Şu yana altın boşaltsan başını döndürmezdi. Temiz kadındı da... Eli yüzü, aşı işi temizdi. Ne yapsındı elin garibi, gencecik, kimsesiz... Köyün evli barklı karıları tütün tarlalarında gece karanlığında çeşit çeşit

heriflerle oynasırken, o kapıcığını dayaklar, kulubesine kapanırdı.

Ayşe abla büyük oğlunu şehirde okuttuğundan İzmir'e gidegele yarı şehirli olmuştu. Akıllı, anlayışlı kadındı. Yüreği sızladı.

"Bilmek istemez Emeti kızım. Hangimizin o kadarcık günahı yok ki... Öyle şeyleri hiç düşünmeyeceksin. Ve de her akşam Tanrıya yakarırken, Rabbim suçlarımı sen de unut bana da unuttur, diye yalvaracaksın. Bir avradın bir adama gönlü kayd mı, ona kötülük denmez. Eğer bu iş iki erkekle olursa işte o günahdır. Yoksa kurban olduğum Rabbim bu gönlü bize verirken onun kumandasını elimize bırakmadı ki... Gönül şu yana gitme desen ne fayda, hiçbir vakit de dinlemez... Şimdi beni söyletme, hadi ye külürünü, doyur karnını. Ve de Tanrı'dan umudunu kesme. Rabbim bizlere benzemez, bizler gibi kaskatı değildir yüreği ya... Bağışlayıverir kurban olduğum."

Emetinin gözlerinde yaşlar kurudu. Her zaman yaptığı gibi uzanıp Ayşe ablanın yanaklarını şapur şapur öptü.

"Tanrı senden razı olsun Ayşe ablacığım."

"Cümlemizden kızım cümlemizden. Bak şuraya ayırdığım minderlerle, saman yastıklar senindir. Kapının dışına da bir hasır dayadım. Onu da götür. Az biraz eskicedir ya, şimdilik oğlun gelip yenisini alana dek işini görür. Odanın tabanı topraktır öyle ya?."

"Toprak olmaz mı, toprak helbet."

"Olsun varsın, hasırı yayar üzerine minderleri serersin. Yastıkları duvara dayarsın. Minderleri önüne serersin, oturursun bir güzel."

"Sağol Ayşe ablacığım."

"Hadi hadi bir şey değil... Sen yün eğirmesini bilirdin öyle ya..."

"Bilirim Ayşe abla."

"İyi. İki kilo kadar yünüm var. Yıkadım akladım. Onu da al git de geceleri eğirirsin. Bizimkine Hacı dayına yelek örülecek."

"Olur, hay hay ederim."

Emeti gitmeye davrandı.

"Dur bekle, beraber çıkalım... Ben de şu külürleri dağıtayım."

Ayşe abla büyücek bir çanağın içine on beş yirmi kadar külür koydu. Emetiyle birlikte çıktılar. Emeti ayrılıp fabrikaya gitti. Ayşe abla sokakta rastladığı çocuklara birer tane külür vererek tepeye doğru yürümeye başladı. Çocuklar onun cuma günleri külür dağıttığını bilirlerdi. Elinde çanağı gören çocuk uzaktan yakından koşup yetişiyordu. Bir ara şarkıya benzer bir ses duyunca durakladı. Dönüp baktı. Hoca minaredeydi. Öğle ezanını okuyordu.

Ayşe abla içini çekti. Yüksek sesle:

"Aziz Allah... Aziz Allah..." dedi. Ve geniş kalçaları üzerinde iki yana devrile devrile çanağı elinde Tepe mahalleve doğru yürüdü, gitti.

*

Emetinin Yetim Alisi askerden bir yiğit delikanlı, bir yetişmiş erkek halinde döndü.

Emeti ,oğlunun seyrine doyamıyordu. Fidan gibi incecik gittiymiş askere.

"Kimlere benzedi hey Allah... Babası zavallı marazlının biriydi... Ben desen etim ne canım ne... Bu dağ gibi yiğidi biz mi doğurduk demek..."

Ali'nin koynunu koltuğunu muskalarla doldurmuştu nazara karşı, ilaca (*) karşı.

Ali yürüdü mü yer gök sarsılıyordu.Yüzü dersin öylesine güzel, öylesine erkek... Huyu dersin terbiyeli edepi... Emeti oğluna baktıkça bir ağlıyor, bir gülüyordu.

"Demek emzirdiğimiz, baldırını bacağına sabunladığımız, koynumuza alıp uyuttuğumuz Yetim Alimiz sen misin

(*) İlaç: Büyü.

şimdi... Hey Tanrım bu nasıl iş... Köyün tüm kızları ince hastalığa tutulursa biz neyleriz hay Alim..."

Alisi tatlı tatlı gülüyor, anasının ıslak yanaklarını öpüyordu.

"Ağlamak olmaz anne... Geldik gayri, korkun kalmasın... Gönlünü ferah tut. İki aya kalmaz eski yerine damını kurarım senin... Kerpiçini kendim keser, kavağını kendim doğrarım... Hem sana bu kez bir de değil, iki göz oda edeyim... İyi mi? .."

"İyi, iyi ya iki olsun. Birinde ben yatarım, birine de sana gelin getiririm."

Demir Beyin sevinci de başka türlüydü:

"Demek çavuş oldun utanmaz, ağası onbaşı iken kalkmış da çavuş olmuş.. İnsan ağasını geçer mi ulan.. Sen de gayri sıra saygı da aranmayacak öyle ya... Çavuş olmuş, adam oldun mu bari..."

Ali ağasının önünde elleri göbeğinde bağlı edepli edepli duruyordu.

"Sayende onu da oluruz inşallah ağam."

"Olursun, helbet olacaksın, olmamak elinde mi. Gel bakalım şöyle içeri... Paran pulun da yoktur senin."

Ali ağanın arkasından eve girdi.

"Paramız az bi şey var ağa. Sağol, kaç kez gönderdindi ya... Harcanmadık, biriktirdik hep."

"Deme!"

"Biriktirdik ya.; Maaşımız da vardı. Cigara içmeyiz, masrafımız yok, parayı ne edecektik . Topladık işte."

Elini cebine soktu, eski bir defter çıkardı. Arasından paralarını aldı, ağaya uzattı.

"Buyur ağam sende dursun, gerekirse alırız."

Demir Bey bir tuhaf oldu. Parayı aldı bir bir saydı.

"Beş yüz yirmi lira mı demek. Hiç de mi harcanmadın kerata... Sen bizi bu işte de geçtin ya... İyi iyi, aklım yattı adam olacağına."

"Eğer bir iş buyurmayacaksan ağam, iznin olursa bizim avluya hemen bir dam kurmaya başlayayım diyorum."

"Helbet başlayacaksın... Anan sefil kaldı. İyi aferin."

"Eğer paramız yetmezse..."

"Yetiririz, sen hele başla."

"Çalışır öderim ben."

"İyi dedik ya."

"Sağol ağam."

"Bizim deve damının ordaki taşları da al kullan..."

"Tümünü mü? "

"Tümünü al ne işimize yarayacak ki. Ambardaki kavakları da al. Açılsın o ambar. Ne zamandır kaldırım diyorum, dinleyen yok... Al onları."

"Sağol ağam..."

Gerçekten de iki ayın içinde Ali evini kurmuştu.

Osman deresinin kenarında, beyaz kireçle badanalanmış, kırmızı kiremitli, önü hayatlı, iki göz odalı. Sakız biçimi, yepyeni tahtadan pencere kepenkleriyle Emeti kadının yeni evi geleni geçeni yolundan alakoyuyor, köylü durup bakmadan edemiyordu. Aferin, diyordu köylü, aferin şu Yetim Aliye, hemi de evlatmış ki evlatların da hasıymış...

Emeti ,fabrikada ,ne kadar eski, dibi delik kova, teneke varsa toplamış, almış evinin önüne sıralamış içlerini çiçek doldürmüştü. Pembeli ,kırmızılı sardunyalar, kokulu ıtır çiçekleri, ufacık yapraklı top top fesleğenler, kına çiçekleri, horozibikleri... Evinin önünü renklendirivermişti. Emeticik.

Ali de kasaba pazarından yataklık pamuk, bir yeni hasır, anasına küçük bir bakır kazanla iki, üç çanak almıştı.

Evinin temelini yarım metre toprağın üstüne dek taştan çıkarmıştı. Gerisini kerpiçten örmüştü.

"Taşı teme le Osman deresine inat olsun diyerekten bolca koyduk," diyordu. Bi kez daha damımızı yutmaya kalkarsa dişleri kırılsın nāmussuzun. İyi mi ettik komşular..."

Şimdi, Emeti, Ali'nin İzmir çarşısından alıp geldiği mavi çiçekli basmadan kendi elceğiziyle diktiği şalvarını giymiş, başında o her zamanki kar beyazı yemenisi, dolanıp duruyordu. Bir içeri giriyor, ne edeceğini bilemeden yeniden

dışarı uğruyordu. Evin çevresinde ağır ağır yürüyor, yerdeki bir taş, bir dal parçasını, bir kiremit kırığını topluyordu... Avluda bir o yana bir bu yana gidip geliyordu, edip işlediğinin aslı yoktu. Boyuna yeni evine dışardan, avlunun ötelerinden bakmak istiyordu. Kimi de bu yepyeni evin sahibi olduğuna kendini inandırmak için telaşla kapısına yönelip açıyor, içeri giriyordu. İçerde de bir türlü durup oturamıyor, pencereleri açıp kapatıyor, ocağın rafında, kapının yanındaki yüklükte ellerini gezdiriyor, her yanları okşuyordu...

Pencerelere patiskadan, perdeler gerek ya... İşlemeli perdeler, diye düşünüyordu, olsaydı oturur işlerdim bir güzel. Kim bilsin patiskanın metresi nerelerdedir... Aliye bir şeycikler diyemem, nasıl denir, adam utanmalı canım...Tanrı'dan korkmalı... Bunca masarif hay Tanrım... Bir türlü durulamayacağını anlayınca kalkıp bir koşu Ayşe ablaya geçiyordu.

Bugün de öyle yaptı. Kapısını sıkıca çekip yürüdü. Ayşe ablaya, az bişey dertleşiriz hiç değilse diye düşündü.

"Ne o kız şalvarın havalanmada.. Bu telaşın neye ki? "

"Telaş mı, telaş yok Ayşe ablacığım... Öyle işte uğrayıverdim... Ne ediyorsun diyerekten..."

"Köylük yerde iş biter mi hay Emeti.. İşte gördüğün gibi buğday ayıklıyorum baksan ya. Hacı dayın öğütmeye değirmene gidecek de.. Gel buyur."

Emeti ortadaki bakır sininin kenarına, hasırın üstüne bağdaş kurup oturdu. Ayıklamaya başladı.

Ayşe abla buğdayı sininin ortasına tepe gibi yığmıştı. Başı önünde hem ayıklıyor, hem konuşuyordu.

"Gayri oğluna kavuşalı beri rengine kan geldi Emeti kız, yüzlerin, gözlerin parladı bi hoş oldun. Güzellendin kız, hemi de genceldin gibi baksan ya... Oğlunda oğul ha, ben oğul buna derim."

Emetin göğsünün içinde kuşlar cıvıldaşıyordu sanki.

"Maaşallah de Ayşe ablacığım."

"Aa aaa maşallah aman... Benim nazarım değmez korkma... İki tane aslan gibi oğlum var ayol..."

"Var biliyorum, senden ötürü değil Ayşe ablacığım, işte ne bileyim göze geliverecek diye uykularım bölünüyor."

"Muska koysaydın koynuna, nazara neye karşı."

"Koydum konulmaz mı... Hem de kaç tane."

"İyi madem daha ne... Kız Emeti Ağa ne diyor Ağa? "

"Ali için mi? "

"He ya."

"Dediği mi var... Yalnız çoğu kez, yemeği bolca koy Emeti, Ali de benimle yiyecek, konuşulacak sözümüz var, diyor, yaa. Askerden geleli beri öğlen ekmeğini beraber yiyorlar.

"İyi kız iyi."

"Benim damı sen gelip gezdindi öyle ya Ayşe abla.."

"Gezdim gezdim ya, daha üstü örtülmemişti, kiremidi neyi döşenmemişti."

"Aa öyle mi, şimdi göreceksin ki... Odanın birinde hamamlık dolabı var. Birinde de ocak. Ocağın yanında da öteberi koymak için duvarın içine bir küçük dolap yaptırdı Ali. Yaa, öyle yavuz oldu ki. Ev gayetle sağlam bildin mi. Temeli tek mil taştan. Ve de eski evin yerinde değil, daha tepede. Osman deresi ulaşamaz gayri... Elleyemez evimi Osman deresi ne mümkün."

"Doğru den, kolay kolay ulaşamaz Osman deresi gayri."

"İşin bitince bi yol gel de gör, iyi mi? "

"Olur gelirim."

"İşte bir eksigi perdeleri."

"Perdeyi neyleyecen, yeni tahta kepenkler var ya pencerelerde."

"Öyle var. Var ya perde de olsaydı..."

"Aliye de alıversin üç metre basma kız."

"Basmadan olmasın diyordum Ayşe abla. Patiska iyidir. Apak patiska olsaydı kenarlarını işlerdim. Sarma işini iyi işlerim bilmez değilsin."

"Evin çatısı kurulup kiremidi kapanmış, sen de perde derdindesin. Olur o da, sıkma tatlı canını. Baksan ya ayağına yeni donu da geçirmişsin mavili mavili."

"Ali İzmir'in çarşısından aldı geldi, kendim diktim. Kışa da pazen donluk alıverecek. Ne renk isterdin anneciğim, dedi de, yeşilli olsun Alim dedim."

"Oğlun yavuz Emeti, oğlun adam çıktı neme gerek. Rabbimin işi canım seni bi yandan ağlattı, öteden güldürdü. Erkeğini aldı başından seni dul kodu. Bak gör ki on kocaya bedel bir oğul verdi sana. Yat kalk şükret."

"Şükürler olsun, her dâim ediyorum."

Dışardan Hacı dayının sesi geldi:

"Hadi yahu davran az bişey. Bir avuç buğdayı daha ayıklayamadınız mı? Durmadan çeneye kuvvet verin... Karı milleti..."

Ayşe abla da sesini yükseltti:

"Ağzımızla ayıklayacak değiliz ya... Ellerimiz duruyor mu ki... Şunun zoruna bak.. Gözlerim bir hoş oldu buğday ayıklamaktan, daha da söylenir. Sen eşeğin yemini suyunu ver de hazır et, buğday şimdilik geliyor."

Hacı dışardan terslendi:

"Eşek hanıdır hazır amma, sen hazır değilsin. Eşek de ben de avluda dinelip durmadayız, elini çabuk tut."

Buğday ayıklanmıştı. Ayşe kadın başını iki yana sallayarak sinideki buğdayı sofraya örtüsüne döktü. Emeti ile beraber örtüyü iki ucundan tutup torbaya boşalttılar. Ayşe Abla alacaktı, Emeti:

"Sen dur hele Ayşe abla ben götüreyim Hacı dayıya, sen öte beriyi topla," dedi. Aldı gitti torbayı dışarı.

"Buyur Hacı dayı. İşte buğdayın."

Hacı dayı Emetiyi görünce yavaşladı:

"Sen miydin içerdeki, ben de sandıydım ki.. Her neyse, nasılsın bakalım Emeti bacı, iyisin ya? "

"İyiiz be hacı dayı, ne edelim."

"Gayri boynunu bükme geçti senden öyle ya,evin de yavuz oldu, sağlıcakla otur içinde."

"Allah razı olsun."

Hacı buğday torbalarını eşeğin iki yanına bağlamıştı.

Emeti içeriye seslendi:

"Ben gidiyorum Ayşe abla, beklerim unutma ha..."

"Git güle güle Emeti, ben sonra varırım."

Emeti çıktı. Osman deresinin kuru yatağının içindeki taşlardan atlaya dolana evine yöneldi.

Bahar yaza dönmüştü. Güney parıl parıldı. Dört yakalar sıcacık, apaydınlıktı.

*

Üzüm işi başlamıştı. Köylü sergi yerlerini hayvan tersinden yaptığı bulamaçla bir güzel sıvamış, kaskatı etmişti. Hayvan tersiyle sıvanan sergi yerleri betondan sağlam oluyordu. Üstelik de topraktaki tüm böcü börtü kırılıyordu.

Çekirdeksiz kehribar renkli üzüm salkımları bağlardan kesiliyor, potaslı suya bandırılıp, sıvalı toprağın üzerine, güneş altına seriliyordu.

Kimi köyler bağları daha erken bozduklarından sergilerden kurumuş üzümleri toplamışlar, otunu çöpünü savurmuşlar, yağın etmişlerdi.

Demir Beyin foturları köy köy dolaşüyor, iyi üzümleri kapatıyordu. Ali ambardaki çuvalları elden geçirmiş, üzüm çuvallarının delik olanlarını Arnavut İbrahimin önüne yığmış yamattıyordu.

Güneş Ege topraklarının üzerinde yaşatıcı sıcaklığı ile parıldayıp duruyor, incirler ballanıyor, üzümler güneş rengini alıyordu. Ağustos ayındaydılar.

Demir Bey seslendi: Ali koştu geldi.

"Buyur ağam."

"Köyün otobüsü bekliyor mu? "

"Bekliyor."

"Al şu üzüm sepetlerini yükle, ben de geliyorum."

Ali içi çeşitli taze üzümlerle dolu iki sepeti aldı, yürüdü. Demir Bey ceketini giydi, kapıyı kilitleyip çıktı. Arnavut dışarda bekliyordu.

"Ben yarın dönerim İbrahim. Pek belı olmaz ya, belki de bugün dönerim. Sen boş durma çuval yama sıkışmayalım.

Yağlı zeytin çuvaları üzüm çuvalarına karışmasın aç gözünü."

"Başüstüne ağa."

"Hadi Allaha ısmarladık."

"Uğurlar olsun, git selametle."

Otobüste Aliyle yan yana ön sırada oturuyorlardı. Vakit sabahın yedisiydi. Toprak köy yollarında hoplayıp zıplamaktan emektar Austin'de iş kalmamıştı ama, şoför onun her duruşunda, yalnız kendisince bilinen kimi yerlerini kurcalayıp karıştırıyor, yine de yürütüyordu.

Bu sabahta köy mezarlığını kıvrılır kıvrılmaz, bilinmez nedendir, sesi soluğu kesilip olduğu yerde çakılıp kaldı. Şoför yardımcısı Necati hoplayıp aşağı indi. Elindeki koca kol demirini otobüsün önündeki deliğe sokup, tüm gücüyle üstüne abanarak birkaç kez çevirdi. Biraz soluklandı. Bir gayret daha... Yine otobüsten ses gelmeyince doğrulup motor kapağını açtı. Fikrince hastalığı ossaat bulup çıkardı. Şoföre seslendi:

"Enver ağabey bunun cebi delinmiş be, su tutmuyor baksan ya..."

Şoför kapıyı açıp yere atladı.

"Radyatör su akıtırsa motor mı stop eder hev şaşkın."

Gidip kafasını motorun içine soktu.

"Bu ne bu? .. Kablo çıkmış, kör müsün. Ver bir kibrit çöpü... Hadi koş şu karşıki ağaçtan bir kuru incir kap da gel."

Çocuk koşup inciri yetiştirdi. Şoför inciri ikiye yarıp, radyatörün su akıtan yerine yapıştırdı. Kibrit çöpüyle kabloyu bobinin deliğine birlikte sokup sıkıştırdı. Kaportayı indirdi. Gelip çalımla direksiyona oturdu. İçerde kimi yolcular gülüyordu. O dönüp bakmamıştı bile... Yüzünde Türk şoförlerine has sert ve ürkütücü bir kendini beğenmişlik vardı.

Demir Bey, böyle kasılmak hakkı bir bakıma, diye düşündü. Makinenin incirle onarımını nereden öğrendi bu kerata...

Bir zaman olaysız gittiler. Tam şehre yaklaştıkları sıra

Austin yeniden içini çekti, oflayıp puflayıp duruverdi. Burnundan dumanları tütüyordu ne hikmetse.

Demir Bey usanmıştı.

"Yine ne oldu Enver? "

Şoför başını çevirdi.

"Austin susamış olacak Ağa, hiç meraklanma şimdi çaresine bakarım."

Arkaya, yardımcısına seslendi:

"Necati o küçük karpuzu al gel bakalım."

Necati atlayıp karpuzu koşturdu. Şoför bıcağını çıkardı, karpuzu ikiye böldü. Motorun kapağını kaldırdı, yarım karpuzu ters çevirip, benzin otomatığının üzerine geçiriverdi. Celip keyifle yerine oturdu.

"Şimdi gider uslu uslu; karpuz kan kırmızıydı Ağa."

Gaza bastı, araba yerinde bir iki çalkalandı, sonra derinlerden doğru bir inilti koyvererek yola düzüldü.

Demir Bey otobüsün penceresinden karşıdan geçen trene bakıyordu. Arkadan esen rüzgâr dumanları lokomotifin önüne doğru karmakarışık savuruyor, bu haliyle onu rüzgârda dolaşan dağınık saçlı bir kadına benzetiyordu.

Bugün işleri çoktu. Eve uğrayıp üstünü değiştikten sonra tam on ikide Borsada bulunacaktı. Aliyi de beraber götürüyordu. Alım satımın tüm girdi çıktısını öğrenmesini istiyordu. Bakalım fiyatlar nerelerdeydi. Avrupa üzümlerimizi kapıştıyordu. Üzüm işi iyiydi canım.

"Örnekler nerde Ali, üzüm örnekleri. Unutmadın ya? "

"Yok Ağa unutulur mu, burda işte, filenin içine yerleştirdim üzüm keselerini."

"İyi aman.. Her kesekâğdının üzerinde kaç çuval olduğu yazılı ya? "

"Hiç yazılmaz mı, onu çoktan belledik Ağam."

"İyi aferin.. Sen şimdi sepetleri bizim eve bıraktıktan sonra gider aşçıda yemeğini yersin. Sonra yağ simsarı Sâmi beye uğra, bak bakalım bize yazı mazı gelmiş mi, ordan üzüm simsarına git. Üzüm örneklerini ver, Ağam on ikide Borsada olacak de. Bu örnekleri bugün satsın, bekletmesin."

"Başüstüne."

Otobüs Katipoğlunda durunca indiler. Şoför yardımcısı otobüsün üzerinden üzüm sepetlerini uzattı, Ali aldı. Demir Beyin ardı sıra yürüdü.

Ali, Demir Beyi seviyordu. Öl dese, neden demezdi. Şuncacık çocukken avucuna kâğıtlı şekerler koyardı. Hele bi kez aldığı parlak lastik çizmeleri hiç unutamıyordu. Ne sevinmişti. Bu güne dek bir kötü sözünü işitememişti. Söz işitirim diye ödü patlıyordu. İşimde bir kusur bulmasın aman diye çırpınıyordu. Kimi de onu oğlum, diye çağırırdı oluyordu. O zamanlar koskoca delikanlının içi titriyordu. Böyle bir Ağa kalsın da, onun gibi bir yoksul Yetim Aliyi oğlum diye çağırırsın. Çoğu kez karşısına alır, yemeğini onunla beraber yedi. Ali lokmalarını nasıl çiğneyeceğini bilemez, utansın mı, sevin sin mi şaşırır kestiremezdi. Ağa, annesine karşı da iyiydi. Kadıncağıza hizmetçi gibi davranmazdı. Pişirdiğini beğenirdi. Annesi birkaç gün hastalanmış yatmıştı da, Ağa peynir ekmekten gayri şey yememişti. Bulgurcu ustanın ailesi bir tepsi aş ekmek hazır edip göndermişti. Ağa yemeklere elini değdirmemişti, gönlün çekiyorsa sen ye Ali, demişti. İstemiyorsan al git Arnavuda ver yesin karısıyla.. Besbelli iğreniyordu ellerin ettiği aştan, içi götürmüyordu... Öyle ya gelip köyde çalışmaylan... Nerelerin beyiydi o...

Ufak tefek Demir Bey önde, iri yarı Ali arkada, eve geldiler.

Ali sepetleri kapının içine bıraktı, fileyi aldı gitti.

Demir Bey, yemek yemiş, yıkanmış, tıraş olmuş, üstünü değiştirmişti Evden çıkıyordu. Ortalarda kimseler yoktu.

Büyük kızı Sevginaz şimdi on sekiz yaşındaydı. İlkokulu sınıfları çiftler çiftler okuyarak güç ilen bitirince, Demir Bey onu biçki dikiş okuluna göndermişti.

"Senin bu kızın bu akılla ne ortanın ne de lisenin hakkından gelebilir. Dikiş öğrensin, sonra da evde oturup koca beklesin," demişti. karısına.

Sevginaz evde oturuyordu. İkiz kızlar on altışar yaşlarına

gelmişlerdi. Tüm çabalara özel öğretmenler tutulmasına karşı yine de ortanın hakkından gelememişler, daha birinci sınıftan ayrılmışlardı. Şimdi onlar da terzi yanına dikiş öğrenmeye gidiyorlardı. Yonca ilkokulun dördüncü sınıfındaydı. Babası, bebekken onun yeşil gözlerine aldanıp güzel olacağını sanmıştı. Büyüdükçe o da ablaları gibi Münevver teyzesine benzemişti. Elmacık kemikleri çıkık, gözleri küçük ve birbirine yakın...

Demir Beyin kızlarında en çok içerlediği bu birbirine yakın gözlerdi. Bir tavaya kırılmış ve pek yan yana gelmiş yumurtalar gibi nerdeyse birbirine karışacaktı bu gözler... Hepsisi iri kemikli, kolları bacakları kalın, paytak yürüyüşlü seylardı.

Demir Bey büyük kızı Sevginaz'ı Ali'ye vermek niyetindeydi. Ama bu düşüncesini daha kimseye açmamıştı. Ali çok işine yarıyordu. Dürüst, saygılı, ağır başlıydı, hele çalışmasına diyecek yoktu. Ali'yi elinden kaçırmak istemiyordu. Seviyordu da delikanlıyı. Eğer onu Sevginaz'la evlendirirse, öz oğlu gibi olurdu. Fabrikanın avlusuna, köşeye bir ev de onlara kurdururdu. Kız gelip yetişmişti. Başka bir isteyen, arayan da yoktu... Daha ne bekleyecekti...

Sokak kapısına doğru yürümüşken geri döndü. Konuk odasının kapısını açıp girdi. Sevginaz radyonun yanında oturmuştu. Elinde küçük bir kasnak vardı. İş işliyor, bir yandan da Kahire radyosunu açmış Arapça şarkıları dinliyordu.

Demir Bey kaşlarını çatı.

"Kapat şu Arabın yalellisini, kız sende hiç mi akıl yok Türkçe şarkıları belledin tükettin, tüm güzelim türküleri hep bitirdin, dilini sözünü anlamadığın Arabın yalellisini açıyorsun. Hiç değilse açacaksan adam olmuş ulusların halk türkülerini aç da dinle... Az bişey kulakların terbiye görsün şaşkın."

Sevginaz çoktan düğmeyi çevirip radyoyu kapatmıştı.

"Git anneni bul gönder, ne cehenneme savuştu yine."

Kız, kasnağını koltuğun üstüne bıraktı, çıktı.

Demir bey kızının arkasından kederle baktı.

"Biz ne ettik bu piçlere hey Allah... Suçumuz ne ki bize böyle surat sallarsın bu veletler..."

Kapı açıldı. Müzehher hanım girdi. Yürüdükçe döşemeleri zangıdatıyordu. Şişmanladıkça şişmanlamış, seksen kiloyu geçmişti. Yanakları çıra gibi yanıyordu kadının. Şimdi yüzü bir başka güzel olmuştu. Biraz kaba, geniş, yayvandı amma, teni gerilmiş, tasasız yaşayışının rahatlığı yüzünde huzur yaratmıştı.

"Hayrola beni çağırmışsın, bir şey mi vardı? "

"Öyle çağırdık, nerelere savuştun yine? "

"Arkadaydım, komşu Naciye hanımla bahçe kapısında konuşuyorduk."

"Otur şuraya."

Müzehher hanım oturdu. Demir Bey bir sigara yaktı. Gidip odanın kapısını kapattı, geldi.

"Büyük kızın kaç yaşında? "

"Bilmem, on sekiz mi, on dokuz mu..."

"Hiç arayan var mı? "

"Daha bir şey yok."

"Olmaz elbet... Sen kendin de görüyorsun, kızların pek öyle aranacak sorulacak şeyler değil..."

"Aaa, aaa, ne demekmiş o öyle? "

"Ne mi demek, kör müsün, hepsi teyzelerine benzediler."

"Hiç de değil, benim kızlarım güzel pekala..."

"Güzel olsun, iyi.. Sevginazi artık evlendirsek diyorum."

"İsteyen mi var? "

"İsteyen yok, düşünüyorum... Ali'ye alsak nasıl... Sen ne dersin? .."

"Kim bu Ali? "

"Kim ne demek, daha sabahleyin benimle beraber gelmedi mi... Her zaman sizlere öteberi gönderdiğim Ali'yi bilmiyor musun? "

Müzehher hanım birden dikildi:

"Ne, şu senin uşağına mı vereceksin kızı? "

"Hangi uşak? "

"Sepetleri getiren uşağın değil mi senin? Ona mı vereceğiz gül gibi kızımızı... O dangul dungul köylüye? .."

"Köylü mü, köylü olursa ne olur. Ben de köylüyüm, köylünün nesi varmış? .."

"Ölsem kızımı köylüye vermem ben."

"Bana bak kadın! Sen şehirli oldun da ne o'du.. Boynuzun mu, kuyruğun mu çıktı. Senin gecekondü mahallenden bir oğlana mı vereceksin kızını? "

"Hiç de vermem... Ellerin kızları doktorlarla, mühendislerle evlenirken ben kızımı..."

Müzehher hanım ağlamaya başladı.

Demir Bey sinirlendi:

"Zaten seni adam yerine koyup da fikrini soranda kabahat... Sen de fikir ne arasın.. Mühendismiş, doktormuş... İyi öyleyse bekle, bekle de kızını doktora ver."

Kapıyı açıp taşlığa çıktı, çevresine baktı. Müzehher hanım hâlâ konuk odasında oturuyordu. Arka odalardan kızların sesi geliyordu. Birden hiddetlendi, avazı çıktığı kadar haykırdı:

"Buraya gelin ulan, hepiniz çabuk!.."

İlkin Müzehher hanım, sonra birer birer kızlar taşlığa çıktılar.

"Yaklaşın şuraya, yaklaşın uğursuzlar! İki aydır evini göremeyen babanız sabahleyin köyden geldi. Şimdi de yine köye, işinin başına, size ekmek kazanmaya gidiyor. Belki yine iki ay gelemeyecek... Siz ne cehenemdesiniz? .."

Kızlar yan yana sıralanmışlar, babalarının yüzüne kaskatı bakıyorlardı.

Demir Bey bir şeyler arayarak hepsini bir bir süzdü. Bir tanesi bile bizi sevmiyor, diye düşündü, bir taneciği bile... İçi kinle doldu.

"Buraya bakın yellozlar, bundan sonra ben evden çıkarken hepiniz, mutlaka hepiniz buraya sokak kapısının yanına gelip ayakta sıralanacaksınız. Sizi besleyen, böyle domuz yavruları gibi yedirip semirten benim. Üstünüzün başınızın, donunuzun çorabınızın parasını ben veriyorum. Atanızım ben sizin..

Kapıdan çıkıp giderken selam duracak, hep bir ağızdan güle güle diyeceksiniz. Bundan sonra birinizi eksik görürsem Allah yarattı demem, tepelerim bilmiş olun."

Arkasına döndü. Konuk odasının kapısında duran Müzehher hanıma baktı.

"Buraya gel sıraya gir sen de. Efendin evden gidiyor hey sersem kadın. Sıraya gir çabuk."

Kadın korkuyla yürüdü, kızlarının yanında durdu.

Bir an sessizlik oldu. Demir Bey kupkuru sesiyle:

"Kalın sağlıkla," dedi.

Hepsi birden askerler gibi:

"Güle güle," diye karşılık verdiler.

Demir Bey kapıyı açıp çıktı. Merdivenden sokağa inince, ciğerlerini şişirerek derin derin soluk aldı. Başı önünde ağır ağır yürüdü. Köşeden otobüse bindi. Otobüs hemen hemen boştu. Bir koltuğa çöker gibi oturdu.

Evinin kapısının içinde geçen iki dakikalık zaman onu yıpratmıştı. Yaşama, çalışma isteğini yitirivermişti... Anlamsız bir boşlukta, ışıksız bir dünyada bir başına kalıvermişti sanki...

Durak yerinde otobüsten yorgun ve bezgin indi. Taa uzakta, borsanın orda Ali'nin beklediğini görünce biraz canlandı. Yeni bir hamleyle Ali'ye doğru yürümeye başladı.

Ali'nin gözlerinden yüreğinin ta içi görünüyordu. Ağasına sevgiyle, saygıyla bakıyordu koskoca yetim Ali.

"İşler tamam mı oğlum? "

"Tamam ağam."

"Hadi gel bakalım, saat kaç? "

"On ikiyi geçiyor."

"Piyasa açılmıştır öyleyse."

Borsanın büyük kapısından içeri girdiler. Geniş mermer merdivenden yukarı çıkmaya başladılar. Birinci kata geldikleri zaman duvardaki bir yazıyı okumak için Ali durdu.

(TÜCCAR, MİLLETİN EMEĞİNİ VE ÜCRETİNİ KIYMETLENDİRMEK İÇİN ELİNE VE ZEKASINA EMNİYET EDİLEN VE BU EMNİYETE LİYAKAT GÖSTERMESİ GEREKEN ADAMDIR. KEMAL ATATÜRK)

Ali yazıyı bir kez daha okudu, sonra Demir Beye yetişebilmek için basamakları ikişer üçer atlayarak çıktı, bi yandan da Atanın sözlerini mırıldanıyordu. Bu sözleri belleğinde silinmemecesine yer edinceye dek yineledi durdu.

Demir Bey hem yürüyor hem anlatıyordu:

"... telgrafhaneyle zeytinyağı borsası bu Katta.. Yürü bakalım, daha çıkacağız... Haa işte burası da pamukçuların pazarı, pamuk borsası... Gel hele kapısından bir bakalım, dostlardan kimler var..."

Girdiler. Ali şimdiye dek bu kadar geniş bir salon görmemişti. Salonun dört yanında küçük küçük bürolar vardı. Pamuk aracılarının (şimsar) büroları... Orta yerde çok büyük yuvarlak bir masa vardı. Bu da görülmüş masalardan değildi. Ortası boştu ve bu boşlukta birkaç adam ayakta duruyorlardı. Önlerinde fişler, kâğıtlar, defterler... Yuvarlak masanın çevresinde pamuk tüccarları, alıcı ve satıcı tüccarlar küme küme bekliyorlar, ara sıra bir yandan bir ses yükseliyordu:

"İki yüz elli beşten yedi ton akala bir alıcıyım, satan var mı? "

Öteden bir ses karşılık verdi:

"Aralık teslim akala bir, on ton satıcıyım."

"Bana yedi ton gerek, Aralık teslim olur."

"Pekala yedi ton olur, yaz."

Defterlerini çıkardılar, satıcı ve alıcı bir şeyler not etti.

Yuvarlak masanın ortasındaki adamlar hemen önlerindeki defterlere kâğıtlara eğildiler yazıp çizmeye koyuldular.

Ali yavaşça Demir Beye sordu:

"Ne oldu ki ağam? "

"Yedi ton pamuk iki yüzelli beşten satıldı oğlum."

"Hani ya ortada ne para var ne pamuk? "

"Buradaki adamların ağzından çıkan söz paradır."

"Kaporo da vermezler mi demek? "

Demir Bey güldü. Aliyi bırakıp öteye doğru yürüdü. Ali baktı, ağası baş başa vermiş konuşan birkaç adamın yanına gidince adamlar hemen ağasının çevresini aldılar. Kimi elini sıkıyor, kimi omuzuna okşuyordu... Ali, ağamı seviyorlar diye

düşündü, büyüklendi. Buradaki adamların akıllı oldukları belliydi. Birbirleriyle konuşup durdukları yerde, bir yandan bir ses duyuldu mu hemen kulak veriyorlardı.

Demir Bey döndü geldi

"Hadi yukarıya, üzüm borsasına çıkalım."

Bir kat merdiven daha çıktılar. Aşağıdaki salonla eş büyüklükte bir başka salona girdiler. Bu salonu da küçük bürolar çevreliyordu. Her büronun önüne beyaz bir masa konmuştu. Masaların arkasına araçlar oturmuştu. Önlerinde, yarım kiloluk hep bir çeşit kesekâğıtları içinde örneklik kuru çekirdeksiz üzümler vardı.

Ortalarda alıcı tüccarlar dolaşıyordu. Bu salonda ağasını tanıyanlar daha çoktu. Hemen çevresini almışlardı. Ali kendi üzüm araçları Basri beyi karşıda görmüştü. Yanına gitti. Basri bey üzümleri öbek öbek önündeki beyaz masanın üzerine dökmüştü. Biri geldi. Üzümleri avuçlayıp sıktı. Sonra masaya bırakıp eliyle iyice yaydı, içinden bir iki tane alıp ağzına attı.

"Kaç çuval bu Basri bey? "

Basri bey üzümün yanındaki kesekâğıdını aldı, üstündeki yazıyı okudu.

"Seksen yedi çuval."

"Ne istiyorsun? "

"Dokuz numara Adnan beyciğim, otuz altıdan veririz."

Alıcı üzümü yeniden avuçlayıp sıktı, inceledi. Masaya bıraktı.

"Dokuzu tutmaz Basri bey. Otuz dörtten alalım."

"Otuz dörde veremem, otuz beşe alıcısı hazır. Dokuz numaraya işin varsa kaçırma al bu partiyi."

"İyi bir kuruş daha verdik, oldu mu? "

"Oldu, yaz."

Basri bey örneği keseye doldurdu, alıcıya verdi. Sonra önündeki koçana bir şeyler yazdı.

Ali çevresine bakıyordu. Bütün alıcılar masaların önlerinden geçip üzümlerden birer ikişer çöpleniyorlar, avuçlayıp dikatle bakıyorlar , sonra aracıya sorular yöneltiliyorlardı. Ali hepsini bir bir kantara vuruyordu. Hiçbir:

ağasına denk değildi bu adamların. Ağasındaki insanın elğine kadar işleyen o akıllı bakışlar bunlarda yoktu. Gözleriyle Demir Beyi aradı. Şimdi o ufak tefek, yaşlıca, yoksul kılıklı biriyle konuşuyordu. Şu ağasında hiç gönül yoktu bak hele. Elin fakirini durmuş dinliyordu işte. Çekil yolumdan diyor muydu bak... Az sonra Demir Bey yanına gelince dayanamadı sordu:

"O zavallı ne istiyormuş ağam? "

"Hangi zavallı? "

"Az önce senin önüne geldiymiş ya... İşte bak şu yoksul, yağlı şapkasını elinde tutuyor."

Demir Bey Ali'nin gösterdiği yana baktı.

"Şu kısa boylu ihtiyarı mı diyorsun? "

"Onu ya, az önce..."

Demir Bey bir gülmedi aldı. O herkesin tanıdığı kalın ve kocaman kahkahalarıyla bir zaman güldü...

"Hoooh hoooh hoooo... Ulan beni öldüreceksin sen... hiç gülesim yoktu demek şu yoksulu sordun ha.. Hoooh hooo. Oğlum o yoksul mu, o senin kasabanı tüm köyleriyle üç kez yeniden satın alır da yine de parası tükenmez be."

Ali şaşkın, suskun durup duruyordu... Kılıksız adama yeniden baktı. Ağası yalan konuşmazdı... Bu nasıl işti hey Allah.. Bu ne akıl ermez bir dünya idi bu...

"...O küçük ihtiyar Ege bölgesinin en tanınmış tüccarıdır. Kahve kralıdır o. Bir vapur kahveyi Brezilya'dan Türkiye'ye getirmek için bir adamın cebinde kaç parası olması gerekir oğlum Ali bilir misin sen.. Nerden bileceksin... Salt on beş milyon nakit parası var Ferit beyin... Taşınmaz mallarının yıllık kirası beş milyon dolaylarında. Ekmeğin kilosunun on bir kuruş olduğunu aklına getirirsen yoksul dediğin herifin ne kadar yoksul olduğunun hesabını daha kolay yaparsın..."

Ali bir iki yutkundu...

"Ben de sandımdı ki... Ben de sandımdı ki..."

"Ne sandın yoksa bizden sadaka mı istiyor belledin hey kerata? "

Ali yoksul ihtiyara (!) bakıp duruyordu.. Şimdi o

kalabalık bir topluluğun ortasında gülümseyerek bir şeyler anlatıyordu. Ali çevresindekilerin yüzlerini de görmek istiyordu ama uzaktaydılar.. İçini çekti ve farkında olmadan mırıldandı:

"Hayret bi şey..."

Demir Bey yeniden gevrek gevrek güldü.

"İyi iyi... Gördün ya paranın kimde olduğu hiç belli olmaz... Amma aklın kimde olduğu bellidir. Para kimdeyse akıl ondadır oğlum, hem akıl, hem söz ondadır. Tamam mı Ali?" "Doğrusun ağam."

*

Demir Beyin karısı ve kızları yalnız bir noktada anlaşıyorlardı. Babaları konusundaki düşüncelerinde...

Hepsini askerler gibi sıraya dizip, selam durdurduğu günden beri artık hiçbiri Demir Bey için düşündüğünü açıklamayı gerekli görmüyordu.

Sevginaz annesinden, onun kendisini Ali'ye vermek istediğini öğrenince temelli ateş püskürür olmuştu:

"Görgüsüz, bilgisiz, kültürsüz olursa bir insan işte böyle olur... Kalkar kızına kendisi gibi birini eş seçer... Ah anne ah... Hem kendini hem çocuklarını yaktın... Şehirde adam mı kalmamıştı, gittin bir köylüye yamandın."

Annesi de kendine göre haklı çıkarıyordu kendini.

"Kapımızı çalanlar hep yoksul kişilerdi. İki çıplak hamamda yaraşır diyerekten annem aklımı çeldi... Varlıklı adam diyerekten... Yine de doğru, varlıklı olmasına varlıklı. Mahallede bizim gibi mutfağı, kileri dolu olan var mı? Karnımız tok olmasana tok, tok ya, adam adam çıkmadı ne çare... adam köylü, şehir yaşamasından hoşlanmıyor..."

Yonca öteden atıldı:

"Buna da sevinin, ya bizi de alıp köydeki eve götürse, işte o zaman aklınız başınıza gelir."

Sevginaz kızdı:

"Sana da ne oluyor be. Canın köyü istiyorsa git seni. Deli

mi ne? "

Yonca güldü:

"Ne o korktun mu... Bana gelince, hepiniz gitseniz ben gitmem. Yaa... Amma ablacığım sana kısmet köyden çıkmışsa suç bizde mi? Kısmetini kaçıрма, hem de az bi şey çabuk davran git ki evden, sıra bizlere de gelsin."

"Şu terbiyesize bakın hele. Annem de bir çift söz söylüyor mu... Yonca rezili canın evlenmek istiyorsa, sen evlen Ali ile..."

Yonca gözlerini açtı:

"Aa... Sen Ali'yi beğenmiyor musun, nesi var aslan gibi ayol..."

"İyi ya git o aslanla sen evlen madem."

Yonca omuz silkti:

"İyi olurdu ya, ne çare sıra sende. Biz saygısız değiliz, sıramızı biliriz, o kadar acelemiz de yok. Benim senin gibi yaşıım yirmiye dayanmadı kızım, sen tasalan yaa..."

Sevginaz yerinden fırladı. Yonca bunu beklediğinden ondan önce davranıp odanın kapısını bulmuştu bile.

"Sana soracağım bunu Yonca rezili, bir elime geç hele..."

Sevginaz'ın akıllı fikri karşı köşedeki eczanedeydi. İşlerini bitirir bitirmez konuk odasına kapağı atıp pencerenin önünde nakış işlemeye oturmasının nedeni buydu.

Eczanenin geniş camları arkasında dolaşan kıvrıkcık siyah saçlı, beyaz gömlekli delikanlıyı buradan rahatça görebiliyordu. Geceleri yatağında onun alınına dökülüp duran büküm büküm saçlarını, güzel yuvarlak yüzünü, siyah kaşlarının altından çapkınca bakan mavi gözlerini düşünce düşünce uyurdu.

Demek şimdi babası kalkıp onu, o dev gibi Ali'ye verecekti. Kendi uşağına... Elbette yaa; köydeki evine bir hizmetçi gerekti... Ölürdü de o oğlana varmazdı... Bir gün sepetleri alırken Ali'nin elleri gözüne ilişmişti... Kocaman kocaman, üstleri tüylü parmaklar... Oysa eczacı Cemal'in elleri ne kadar beyazdı. Ara sıra aspirin, diş macunu gibi ufak tefek şeyler

almak için eczaneye giderdi. Cemal'in temizliğine bayındı. Her zaman kar gibi bembeyaz bir gömlek giyiyordu. Aldığı şeyleri paket yaparken, gözlerini onun becerikli ellerinden ayıramazdı. İncecik kağıtlara öteberiyi ne düzgün, ne derli toplu sarardı.

Yalnız Sevginaz'ın değil, mahallenin tüm kızlarının gözü vardı Cemal'de. Güzel beyaz dişlerini göstererek her alıcıya gülümserdi. Hem de kimseciği yokmuş çocuğun... Bundan iyi koca mı olurdu... Ne kaynana, ne görümce...

Sevginaz, Cemal'in kendisini sevdiğine inanıyordu. Gözleri sık sık Sevginaz'ın önünde iş işlediği pencereye çevriliyordu. Eczanede kimse bulunmadığı zamanlar tezgâhın arkasına oturur, çenesini eline dayar, gözlerini Sevginaz'ın penceresine dikerdi... Ah bir evlenebilseydiler. Şu evden ne kadar usanmıştı.. Bir tek sevdiği insan yoktu koskoca evde. Babası duygusuz kaba, cimri adamın biriydi. Annesi bencil, güzelliği ile övünen, şefkatsiz bir kadındı. Kardeşleri ise birer yıldı. En zehirlileri de en küçükleri idi. O ne büyümüş de küçülmüş, ne içinden pazarlıklı kızdı. Yoncayı günahı kadar sevmiyordu. İkizlerin de ondan kalır yanları yoktu ya.. İkizler Yonca gibi açıkgoz değildiler. Onlardan gelecek fenalığı sezmek kolaydı. Amma Yonca'nın ne dolaplar çevireceği belli olmuyordu. Ne zaman konuk odasının penceresine otursa, gelir kapıyı açar, ablasının gözlerine, o düğme gibi yuvarlak gözlerini dikip gülerdi:

"Nasıl da yerini bilirim.. Annem, acaba ablan nerede, diye sordu da onun için baktım.."

Sevginaz'ın bir şey söylemediğini görünce:

"Allah kolaylık versin," der, kakhahayla gülererek kapıyı kapardı.

Cemal'le aralarında bir şeylerin geçtiğini sezmişti. Lâle ile Hale'ye de annesine de fısıldayan oydu. Şimdi tüm evin gözleri Sevginaz'ın üzerindeydi. Bereket ki ortaya birdenbire teyzesinin evlenme işi çıkmıştı da, Sevginaz'ın yakasını bırakmışlardı.

Kızlar teyzelerinin evlenmesine çok seviniyorlardı. Babaları

onlara her zaman:

"Siz de Münevver teyzeniz gibi evde kalacaksınız. İyisi mi bir sanat öğrenin de kocadığınız zaman avuç açıp dilenmeyin..." diye çıkıştı. Verecek karşılık bulamazlar, salt dişlerini sıkar, içlerinden hem analarına, hem babalarına söver, sayarlardı.

İşte çok şükür teyzeleri evleniyordu. Babalarına bu haberi büyük ve övünülecek bir müjde gibi söyledikleri zaman o:

"Münevver teyzeniz evleniyor demek... Kimmiş onu alacak zavallı? " diye sormuştu.

"Mobilya ustasıymış, zanaatkârmiş."

"Dükkânı nerdeymiş bakalım? "

"Dükkânı yokmuş ki baba... Evinde sandalye yaparmış, dükkâncılara verirmiş. Onlar satarmış."

"Pekiye neden kendisi dükkân açmazmış? "

"Kimbilir..."

"Kimbilir ne demek kız sersem.. Bir adam malını satacak dükkânı neden açamaz? .. Parası olmadığından..."

Sonra babaları birden köpürmüş, annelerine dönüp bağırıyordu:

"Sakin kız kardeşini, onun o açığız kocasını evimize dadandırayım deme.. Topunuzu tepelerim bilmiş ol."

Müzehher hanım şaşırarak kalmıştı.

"Canım hiç mi gelmeyecekler? "

"Hiç gelmeyecekler."

"Amma isteyen adam demiş ki, ben Münevver hanımın eniştesini soruşturdum. Namuslu, şerefli bir aile aldıkları için Münevver hanımı istiyorum, demiş..."

"Vay vay vay... Demek bizim için soruşturma yapmış... Hem de bunu senin büyücü anana söylemiş haa... Yok yok fikrimi değiştirdim. Sandığım kadar açığız değilmiş o herif. Budalanan biriymiş. Şimdi temelli sıtkım sıyrıldı. Kapımdan içeri girmeyecek bu herif anladın mı kadın? "

"İyi ama günahı ne? "

"Ulan herif benimle mi evleniyor da beni soruşturuyor. Alacağı kızı soruştursa söylenecek söz yok. Ama öyle

yapmıyor, kalkıp Demir Beyi soruşturuyor, neden, bizim neyimiz var soruşturulacak, de bakalım? "

"Hiç neyimiz olacak."

"Hiç mi, budala! Paramız var paramız.. İskemleci senin maymun suratlı kız kardeşini neden alıyor, daha anlayamadın mı? Bizim paramızın hatırına; öyle ya, belki ucundan kenarından ona da bulaşır... Öyle ya komşuda pişer bize de düşer hesabı.. Ha bak bu işin beni sevindiren bir yönü varsa o da demek bizim kızları da böyle açıkgozler çıkıp alacak. Onlar da bizi şöyle bir soruşturdular ını namuslu kişiler olduğumuza şıp diye inanıverecekler. İyi iyi buna sevindim... Aferin ulan iskemleci... Bak biz para işinin bu dolaşık yollarını hiç akıl edemediydik de, tatlı canımızı tozlu tezekli köy yollarına sürdüyduk.. Bak hele analar ne açıkgozler doğururmuş..."

Bu konuşmalardan sonra çıkıp borsaya gidince, kızlar arkasından çeşit çeşit sözlerle babalarını çekiştirmişlerdi:

"İçi dışı zehir, zehirde geberesice..."

"Paralarına da sana da lânet olsun, para delisi herif.."

Müzehher hanım da kızlarından aşağı kalmamış dişlerinin arasından ilenmişti:

"Gidişi olsun da gelişi olmasın cimri domuz. Gönlümüzü kararttı gitti..."

Yalnız ,Yonca, hepsine bir bir bakmış, babasını andıran, şaka mı gerçek mi belirsiz, hepsine çıkmıştı:

"Ne diye hepiniz babama çullanıyorsunuz, bana da babam doğru söylüyor gibi geliyor. Öyle ya teyzemizi alacak adam ne diye bizim babamızı soruşturuyor, kim olsa pirelenir bundan."

Annesi çingir çingir bağırmıştı:

"Sen sus budala. Sana bir şey soran var mı, aptal kız. Terbiyesiz."

Yonca omuz silkmişti:

"Bize okulda öğretmen, dedikodu yapmak ayıptır diyor, niçin babamın dedikodusunu yapıyorsunuz, ayıp ayıp, söyleyecekseniz yüzüne söyleyin."

Ve kimsenin bir şey söylemesine fırsat vermeden bir hava tutturup arka kapıdan bahçeye çıkmıştı.

Dışardan avaz avaz söylediği şarkıyı bir zaman konuşmadan hepsi sessiz dinlemişlerdi:

"...arabaya sen bin faytona ben, anasını sen sar kızını da ben..."

Sonra birden havayı değiştirivermiş, bir okul marşına geçmişti... Sesi tüm mühalleye yayılıyordu:

"...Türküz Cumhuriyetin göğsümüz tunç siperi, Türke durmak yaraşmaz Türk önde Türk ileri..."

Bir zaman korkuyla susmuş olan ev halkı, bu marşı da duyunca azıcık ferahlamıştı. Bu kez kolaylıkla bir çocuk şarkısını almıştı dile:

"...Küçük kurbağa küçük kurbağa, kulağın nerede, kuu vak vak kuu vak vak vak..."

Avaz avaz vaklıyordu. Bu onları iyice rahatlattı. Bacak kadar okul çocuğundan korkmuşlar; acaba babasına konuştuklarımızı yetiştirir mi diye nefesleri kesilmişti. İşte her şeyi unutmuş, bahçede hoplayıp zıplıyordu.

Müzehher hanım:

"Bu kız deli canım, akıllanacağı da yok," dedi.

Müzehher hanım mutfakta dolma sarıyordu. Kızlar babalarına Münevver teyzelerinin evlenme işini açtıkları zaman dolmaları bırakıp yanlarına gelmişti.

Şimdi yeniden masanın başına oturmuş, hem yaprak dolması sarıyor hem kocasını düşünüyordu. Ne çeşit adamdı bu.. Kaç yıllık karı kocaydılar, hâlâ da anlayamamıştı onu. Niştesi bu eve girmeyecek demek ne demektir... Gelirlerse kız kardeşini nasıl kovacaktı... Dolmaları başka zaman olsa iki satte sarıp bitiremezdi. Şimdi elini çabuk tutmuştu. Komşusu Halime hanıma geçip dertleşecekti. Yüreğindekiyi dökmeden rahatlayamayacağını biliyordu. Tencereyi üzerine yerleştirdi. Yağını, salçasını, suyunu, tuzunu koyup kapağını kapadı. Ellerini yıkayıp mutfaktan çıktı. Omuzuna mantosunu, başına da bir eşarp aldı. Tam sokak kapısından çıkarken, konuk odasına doğru seslendi:

"Sevginaz? "

"Ne var anne? "

"Ben karşı komşuya geçiyorum, tencereyi ateşe koydum. Ara sıra git bak yanmasın."

Rugan, ökçesiz terliklerini sürüyerek merdivenden sokağa indi. Yolun bir yukarısına bir aşağısına baktı, hızlı hızlı yürüyüp karşı kaldırıma geçti. Komşunun kapısındaki ipi çekip kapıyı açtı. Seslendi:

"Halime hanım evde misin? "

"Evdeyim evdeyim... Gel buyur."

Halime hanım mutfaktan çıktı. Kolları sıvalıydı. Ellerinden sabun köpükleri damlıyordu.

"Müzehherciğim, sen yabancı değilsin. Benim ellerim ıslak, şu odadan bir iskemle al da mutfığa gel... Çamaşır yıkıyorum."

"İşin varsa gideyim, sonra gelirim."

"Aaaaa vallahi olmaz, gücenirim Müzehherciğim. Allahaşkına gir... Yabancı gibi davranma ayol... Leğende suyum soğuyacak, al şu iskemleyi..."

Müzehher hanım iskemleyi aldı geldi. Mutfak kapısının yanına koyup oturdu.

"Kolay gelsin Halimeciğim."

"Eksik olma kardeşim. Birikmesin diyerek sık sık yıkıyorum. Birikirse hakkından gelemiyorum."

"Doğru çamasır zordur."

"Neyse son suyu, durulayıp asacağım.. Eh nasılsın bakalım dünden beri? "

"İyi diyelim iyi olalım, sen nasılsın? "

"Ben de bildiğin gibi.. Uğraşıp duruyoruz işte. Bey köye gitti mi? "

"Yok kardeşim borsaya gitti. Öğle yemeğine eve gelecek. Sonra otobüsle gidecek köye. İşte bir gece kaldı ya evde yeter."

"Oooo... Gece cümbüş vardı desene? "

"Aman sen de, bilmez gibi söyleme allâsen... Biz o cümbüşü az evvel yaptık."

"Hayrola, gene ne oldu ayol? "

"Ne olacak, kız kardeşimin evleneceğini öğrenince, damadı evime sokmam diye tutturdu."

"Aaa nedenmiş? "

"Bilmem ki... Adamı ne gördü ne konuştu... Neymiş etendim, kendine dükkân acacak parası yokmuş... Kardeşimi açığöz olduğu için alıyormuş."

"Aaa daha neler ayol."

"Bunlar bi şey değil. Ne diyeceğimi şaşırdım kardeş. Gözlerini üzerime devirdi, evime girmeyecekler, dedi kesti attı. Ya kızlarım için söyledikleri."

"Vallahi ne diyeyim bilmem ki Müzehherciğim. Kimi davranışlarına bakarsan kocan fena adam değil. Evine iyi bakıyor örneğin. Aklına bir şey gelmesin, yani yiyeceğinizi içeceğinizi kesmiyor, değil mi? "

"Doğru kesmiyor ama bakkal kasap manav hep tembihli. Haftada şu kadar liralık alışveriş edilecek... Fazlasını vermiyorlar."

"Bak ben bunu bilmiyordum. Veresiye alışveriş ettiğinizi biliyordum, ama bu çeşidini de hiç duymamıştım doğrusu..."

"Çarşıda bir de ayakkabıcı gösterdi bize... Bir de kumaşçı.. Of of.. Yılda ,bir elbiselik, bir çift ayakkabı... Kendini kaldırıp yerden yere çarpsan o kadar... İstersen yırtık pabuçla gez... Yaaa..."

"Vah vah vah..."

"Ah Halimeciğim ,söylemeyeyim diyordum amma, insan dayanamıyor. Zengin karısıym sözde, fabrikatör karısı... Daha bugüne dek, al şu beş lirayı da harçlık edersin dediğini duymadım vallahi... Ben insan değil miyim, canım bir şey çekmez mi? Can bu kardeşim..."

"Aaaa çekmez olur mu hiç. Bak benim canım kaç gündür, böyle bol sarımsaklı, yoğurtlu mantı istiyor da bir türlü öte berisini tertipleyip yapamıyorum."

"Mantıyı ben de çok severim, iyi aklıma getirdin. Ben pişireyim de gel buyur beraber yiyelim."

"Eksik olma yemiş kadar oldum. Doğrusunu, istersen

Müzehherciğim senin kızların yüzünden evinize gelmeye çekiniyorum. İnsana bir çeşit bakıyorlar..."

Halime hanım çamaşırı masanın üzerinde leğende yıkıyordu. Leğenin içi bembeyaz köpükle dolmuştu. Kadın tüm gücüyle çamaşırların üzerine abanarak ovaladıkça sabunlu sular çevreye sıçırıyor, kar taneleri gibi mutfağın içinde uçuşuyordu. Camlar buğulanmıştı. Halime hanımın çamaşırı zevkle yıkadığı belli idi. Her parçayı eline aldıkça bir kez sularını akıtarak uçlarından tutup kaldırıyor, bakıyor sonra avuçlarının içinde sımsıkı tutarak leğene bastırıyordu. Bir çeşit hırsla birbirine sürterek çitiliyordu. Onun çamaşırı mahallede ün salmıştı. Öylesine temiz yıkar, ak pak ederdi ki, ayrıca çivitleyerek rengini değiştirmeyi gereksiz bulurdu. Sakız gibi bembeyaz çarşafı kurudukları halde, eş dost iyice görsün diye, akşamlara dek bahçede ipte serili bırakırdı.

Şimdi de Müzehher hanımın önünde iyice gayrete gelmişti. Yüzü terden sırsıklam olmuş, pençe pençe kızarmıştı. Son parçayı da sıkıp sepete, ötekilerinin üstüne koyunca laf olsun diye konuğuna sordu:

"Ne dersin Müzehherciğim, acaba temizlendi mi, yoksa bir su daha geçsem mi? "

"Aaa daha neler... Ellerine sağlık pek güzel oldu. Biz, üç kız bir de ben leğenlerin başına geçiyoruz da yine de seninkiler kadar beyazlatamıyoruz çamaşırları."

"İyi madem çalkalayivereyim de bitsin. Bak Müzehherciğim, dört kız yetiştirmişken artık çamaşıra elimi bile sürmezdim. Yan gelir yatardım vallahi..."

"İlahi kardeş beni adam yerine koyan mı var.. Büyük kız işleri ayırdı; yemek işini benim üzerime deviriverdi... Çamaşırın da son suyunu bana yıkatıyorlar... Hele o yemek işi... Öğlelere kadar mutfaktan çıkamıyorum. Bari yaptığımı beğenseler... Ne gezer... O küçük yezit..."

"Yonca mı? "

"Yonca ya, köfteyi şöyle ısıtır içine bakar, aman anne yine köftenin içi kıpkırmızı et, bir köfte yapmayı öğrenemedin, der."

"Terbiyesizin zoruna bak, şaklatıver tokadı; tut kolundan çek ocağın başına, sen pişir de ben yiyeyim, desene ayol !"

"Ne boyuma.. Ablaları da peşinden gider... Komşuya gitmek için çabuk çabuk yapıyormuşum da, onlara çiğ et yediriyormuşum... Evlat değil bunlar, düşman sanki... Bilmem ki suçum ne..."

"Ben ne düşünüyorum biliyor musun Müzehherciğim? Kızların belki de senin güzelliğini çekemiyorlar."

"Ah şekerim güzellik mi kaldı ki... Hem benim elimde ne var, her şey Allahtan..."

"Allahtan ama onlar öyle demiyorlar işte... Yani aklına bir şey gelmesin kızlarına çirkin demek istemiyorum ben..."

"Aman kardeş görünen köy kılavuz mu ister... Huyları güzel olsun da kendilerini sevdirsinler. Güzel oldum da ne oldu allasen.. Annem hep söylerdi, güzellerin talihi olmaz diye... Gerçekten de, sen hiç güzellerin mutlu olduğunu gördün, duydun mu... Nerde bir çirkin maymun suratlı karı var, bakarsın yalılarda konaklarda, özel arabalarda yan gelmiş sefa sürüyor..."

"Çok haklısın, neden demişler Allah çirkin talihi versin diye.. Senin Sevginaz da artık evlenme çağına geldi... İsteyen var mı? "

"Sus derdimi deşme... Geçenlerde babaları ne dese beğenirsin.."

"Ne dedi, hayrola? "

"Kızı uşağına almak istiyormuş."

"Hangi uşağına ayol? "

"Hani canım bize köyden öteberi getiren bir oğlan var ya, Ali..."

"Haa o mu? Yakışıklı adam.. Aslan gibi maşallah, ne omuzlar onlar öyle.. Erkek dediğin öyle olacak... Demek Safinaz'ı istemiş, iyi kardeş iyi..."

"İyi hoş ama Halime, alt tarafı bizimkinin yanında uşaklık eden bir adama da kalkıp kızımı veremem ya... Kaba saba görgüsüzün birine..."

"Dışardan terbiyeliye benziyor, içini bilmem ya... Birkaç

kez sizden çıkarken gördüm... Heykel gibi neme gerek... Bir de utangaç, şu yanımdan geçen de kadın mıdır diyerek başını kaldırıp da bakması yok... Kız gibi kızarması da caba."

Müzehher hanım arkadışana hayretle baktı.. Yoksa bu kadının oğlanda... Bu ne övmek böyle.."

Halime hanım çamaşırlarıyla haşır neşirdi. Çokça konuştuğuna pişman gibiydi.

"Ne de olsa bize göre değil Halimeceğim."

"Orası öyle... Siz varlıklısınız... Denginizi aramak hakkınızdır."

"Ondan değil kardeşim, insanın damat diye evine alacağı adamı azıcık sevmesi gerek... Beğenmesi gerek... Her zaman karşımda dönüp dolanacak. Kibar olmalı, nazik olmalı... Kızım da sevmeli. Ben yandım Halime, onun da yanmasını istemiyorum. Varsın yoksul olsun ama, seveceğimiz biri olsun."

"Sana bir şey söyleyeceğim, darılmazsan? "

"Söyle, niye darılayım..."

"Şu karşı eczanenin tezgahtarının gözleri hep sizin pencerede, sen farkında mısın? "

"Sen nerden biliyorsun? "

"Bütün mahalle biliyor."

"Yoksa Sevginaz'la tezgahtarın aralarında bir şeyler olduğunu mu söylüyorlar? "

"O kadarını duymadım, duysam söylerim, neden saklayacağım..."

"Şu bizim mahallenin dedikodusu da hiç bitmez..."

"Aman bırak elin dedisini kodusunu... Bana sorarsan oğlan tam senin istediğini gibi... Yalnız beş parası yokmuş, senin anlayacağın yoksulmuş temelli. Yani bir eczaneden alacağı maaş işte..."

"Yani sen şimdi kızda gözü var mı diyorsun? "

"Öyle görünüyor"

"Öyle olsa, adam gönderir ister..."

"İstemesine ister ya... Onun da kendine göre düşünceleri varmış.. Bankacıların kızının da gözü bu oğlanda. Ama oğlan

ona yüz vermiyormuş. Bankacılar ne de olsa memur. Eni ne, boyu ne... Size çıkışamaz onlar. Oğlan ,parlak olduğundan mahalleyi tüm dalgalandırdı."

"Aman dalgalandırсын kim isterse alsın hayrını görsün."

"Duyuşuma göre oğlan diyesiymiş ki; kim ona bir eczane açabilecekse onun kızını alacaktı. Kendisi birinci eczacı baltasıymış. Eczane açarsa orta yerde cebi delik diplomalı eczacı doluymuş. Birini maaşla tutacaktı."

"Nerden duydun bunları sen? "

"Leyla anlatıyordu. Onun oğluyla arkadaşlar ya.. Bu mahallede ona eczane açabilecek sizden başka kim var? Oğlan da tam size göre nazlı nazik... Açıversin kocan bir eczane, mezara mı götürecek onca parayı ayol..."

"Açsın elbet... Nasıl olsa bizim para yüzü gördüğümüz yok."

"Açar mı dersin? "

Müzehher hanım düşündü:

"Hiç ummam ya.. Bilmem ki.. Çok cimri, çok... Bak geçende ne oldu... Kızlar, baba bize para bırak, patiska makara filan alacağız, dediler de, ne gerekse kağıda yazın verin bana, ben alır gönderirim, dedi. Yaa, herif cebinden para çıkarmaktan hoşlanmıyor kardeşim.. Kızı uşağına vermeye neden kalkıyor, sadaka saraydan çıkmasın diye."

Halime hanım çamaşıları çalkalamıştı.

"Sen bekle de, ben şunları bahçeye asıvereyim, güneşin kızgın zamanı. Sonra oturur rahat rahat konuşuruz."

Birden kapı açıldı. Yonca nefes nefese içeri girdi.

"Nerdesin be anıe, çabuk koş, bir saattir sofrada seni bekliyoruz, babam hepimizi sopadan geçirecek koş hadi!"

Kız geldiği gibi fırladı gitti.

Müzehher hanımın eli ayağı titremeye başladı.

"Gördün mü,- konuşmaya daldık saati unuttuk, eyvahlar olsun..."

Başını uzatıp oturma odasındaki saate baktı.

"Aaa bire geliyor, öğlen geçmiş... Hadi aallahısmarladık."

"Güle güle, korkma kardeş sinemaya gitmedin ya... Komşundaydın, ne var korkacak..."

Müzehher hanım karşılık vermeden çıktı. Yoldan karşı kaldırıma geçerken az daha otomobilin altında kalıyordu. Terliğinin birini bırakıp kendini karşıya zor attı. Mantosu omuzundan kaymıştı. Taksi geçince gidip bir koşu terliğini aldı, eve girdi.

Demir Bey dört kızıyla yemek masasının başına oturmuş onu bekliyordu.

Müzehher hanım ne diyeceğini şaşırdı. Eli ayağı dolaştı. Gülümsemeye çalıştı.

"Siz geldiniz mi... Hiç haberim yoktu... Azıcık komşuya geçmiştim de..."

Demir Beyin yüzü sapsarıydı. Dişlerini sıkıyor, kendini güç tutuyordu.

"Hoş geldiniz Müzehher hanım. Saat kaç? "

"Saat mi, saat bire gelmiş öyle ya... Hiç farkında olmadık, iki çift laf edelim derken..."

"Sus kadın, çabuk sus! Saat bire beş var. Bizim köyün otobüsü burdan saat kaçta geçiyor? "

Bu soruya Yonca karşılık verdi:

"Biri çeyrek geçe."

Demir Bey gözlerini kısarak karısına baktı:

"Ben ne zaman iki lokma ziftlenip, ne zaman üstümü değişip yola, otobüs durağına çıkacağım? "

Müzehher hanım bir şey demeden acele mutfığa yürüdü. Büyücek bir bakır sahana dolma doldurdu. Getirip sofraya koydu. Başkaca bir eksik var mı diye baktı. Kızlar masayı hazırlamışlardı. Bir tabak salata yapmışlar, ekmeği kesmişler, sürahiyi doldurmuşlardı.

Yavaşça iskemlesine oturdu.

"Hadi buyrun. Bismillah..."

Demir Bey birden hiddetle yerinden kalktı. Masayı kenarlarından tutup Müzehher hanımın tarafına doğru şangur şungur devirdi. Evin içinde bir gürültüdür koptu. Kızlar çığırşarak kaçıştılar. Sıcak dolmalar Müzehher hanımın

kınağına dökülmüş, tombul bacaklarını haşlamıştı.

"Alı aaay! Yandım yandım ölüyorum yetişin!..."

Hem ağlıyor hem bağıırıyordu.

Demir Bey dışlerinin arasından söylendi:

"İladi buyur afiyetle ye yemeğini Müzehher hanım. Biz köye gidiyoruz, size ekmek parası kazanmaya..."

Sokak kapısına doğru yürümeye başladı. Birden durdu, geriye döndü; haykırdı:

"Buraya gelin kaltaklar, sıraya çabuk!"

Duvar diplerine sığınan kızlar korkuyla koşustular. Kapının yanına sıralandılar.

Müzehher hanım kucağındaki dolmaları silkeledi, kızlarının yanına geldi durdu.

Demir Bey gözlerini karısına dikti.

"Şimdi kocan üç saat toprak yollarda sarsıla sarsıla, boş midesiyle köye gidecek. Düşüncesiz kadın! Adam olmaz kadın! Sana ne diyeyim ben..."

Müzehher hanım eğilmiş bacaklarına yapışan yağlı entarisinin ucunu tutuyordu.

Demir Bey gürlledi:

"Doğrul hey sersem! Sana söz söyleniyor."

Sonra birden kadına yaklaştı. Ve elini sağlı sollu yüzünde iki kez çatlatıverdi.

Sokak kapısını açtı, olan gücüyle çarparak çıktı gitti.

Karagöl'de üzüm işi bitmişti. Demir Beyin canı evine dönmek istemiyordu. Şehirden getirdiği Gasson'un ve Carnegie'nin kitaplarını birkaç kez okumuştı. Öğrendiklerini yeri geldikçe anlatmaktan hoşlanıyordu.

() akşam kahvede haylaz oğlundan yakınan Sarı Memed'in azınlı kesti:

"Gönlünü ferah tut Memet efendi. Çocuk kısmı hiç belli olmaz.. Siz kitap okumadığınızdan dünyada olup biten işlerden haberiniz yok. Kitap okumayınca nerden bileceksin.

Adamlar kitapları yazmışlar ki ne yazmışlar... Sen şimdi kendi oğluna sersem dedin çıktın ya dinle bak, böyle seninki gibi bir sersem oğlan varmış... Her gördüğü şeye alık alık bakarmış. Bir sabah teyzesi çay kaynatmış, kahvaltı sofrasını hazır etmiş. Oğlana; gel oğlum otur sofraya, demiş. Seninki oralı değil. Ulen oğlum gelsen ya sofraya, diye kadın yine bağırmış. Oğlan duymamış bile... Onun gözleri ateşte kaynayan çaydanlığın kapağındaymış. İyice kaynadığından çaydanlığın kapağı tıkıdayıp duruyormuş. Teyzesi oğlanın tıktırıya dalıp kaldığını görünce temelli sinirlenmiş. Hey sersem, demiş, bir saattir çaydanlığın tıktırtısına ne bakıyorsun şaşkın şey... Meğer oğlancağz bu çaydanlığın kapağını böyle havaya hoplatıp duran ne ola ki, diye düşünürmüş. Düşüne düşüne gün gelmiş Memet efendi, bu sersem oğlan büyümüş, şimdi bizim içine binip denizleri aştığımız buharlı gemileri bulmuş..."

"Ben anlayamadım Ağa, nesini bulmuş gemilerin dedin? "

"Yahu Sarı Memet size anlatmadık mı bu oğlan çaydanlığın kapağına bakarmış diyerekten. Suyun kaynamasından havaya çıkmak isteyen buhar kapağı yukarı iteliyor. Bu şaşkın oğlan düşünmüş ki, az bir buhar bu işi yaparsa çokcası ne eder ki diyerekten... Tut ki koca bir kazan su..."

"Haaa şöyle desene sen... Bak bu gerçekten iyi bir akılmış aferim."

"İyi bir akılmış, hey şaşkın iyi ne söz, oğlan koca bir bilgin olmuş be, dünyanın en ünlü adamı... Nerden çıktı bu söz, senin sersem oğlandan... Hemen oğlandan umut kesmeyeceksin Mehmet efendi.. Hiç belli mi olur, bakarsın senin şaşkın da günün birinde.."

"Geç ağa allaseversen... Bizde hangi akıl var ki oğlumuzda olsun..."

"Sen bilemezsin dedik ya, oğlanı dalıp kaldığı yerde hemen pataklamayacaksın, az bi şey düşüneceksin bu oğlan böyle neden dalar gider diyerekten..."

Demir Bey kalabalıkta konuşmayı seviyordu... Hele böyle köy kahvelerinde..

"Bu yakaların generaliyim ben," derdi, "beni sayıp dinlemeyen, yolda yürürken önüme geçen, karşılaşınca durup selamlamayan adama rastlamadım daha..."

O konuşurken ,millet susar, ağzına bakardı.. Her zaman yararlı ya da eğlendirici şeyler anlattığını bilirlerdi.

Pazar sabahı Ali'yi çağırttı. Odasında pencerenin önüne sedire oturmuştu. Elinde Gasson'un kitabı vardı. Ali girince kitabı pencerenin içine bıraktı.

"Ne yapıyordun bakalım? "

"Emrini bekliyordum ağam, bir iş mi vardı? "

"Oooo iş iş... Yahu senin de işten başka düşündüğün yok, benden beter oldun. Kitaplar öyle mi yazıyor.. Sana ne dedim ben... Adam okumalı.. Şu kitabı gördün mü, Amerikalı yazmış... Bildiğin gördüğün adamlara benzemez bir akıllı herif..."

"İznin olursa biz de okuyalım."

"Olur, okursun. Ama şimdi sırası değil. Şimdi çabukca yıkan paklan. Yenilerini giy kuşan. Gezmeye gideceğiz. İnsan para kazandı mı az bi şey bedenini ferah tutmalıdır. Öyle ya biz bu parayı neden kazanıyoruz bakalım... Öz canımız için değil mi... Biz de akıllı adamlar gibi bedenimizi ferah tutacağız. At yarışı varsa gideceksin... Kendimiz binici olduğumuzdan... Yoksa unuttun mu kerata bizim binici onbaşısı olduğumuzu... At yarışı iyidir... At yarışı yoksa, geziye çıkarsın. Biz bu gün seninle at yarışına Buca'ya gidiyoruz."

"İyi ya ağam köyün otobüsü çoktan gitti."

"Otobüs ne olacak. Burdan kasabaya yürüyüveririz. Alt yanı iki saatlik yol. Hiç mi yürümedik. Oradan trene bineriz. Hadi davran! Millet bizi aptal bellemesin. Biz parayı kazanmasını da biliriz, yemesini de..."

Ali koştu gitti.

On dakika içinde giyiniş kuşanıvermişti. Annesi kapının önüne çıkıp ardından baktı. Demir Bey fabrikanın dışında bekliyordu. Ali'yi görünce yürümeye koyuldu.

Emeti arkalarından bakıyordu. Onlar kahvenin köşesini dönünceye dek gözledi. Sonra gülümsedi, boynunu öüküp evine girdi.

Ali yolda ağasının piyadeligine şaşmıştı. Biteviye adımlarla solumadan rahat rahat yürüyordu ağası...

"Az mı yaya gittik geldik bu yoldan Ali... Sonra atımızla... Sen şuncacık oğlandın.. Hatırında mı? "

"Hatırında olmaz mı... Atının sağrısına oturturdun bizi... Beline dolanırdık.. Koyverirdin hayvanı, ardına sinerdim."

"İyi aferin... Hep aklında öyle ya... Koca erkek oldun çıktın."

Fetrek çayına yaklaştıkları bir sıra, Ali ötede çalıların ardında ,bir şeyin kımıldadığını sezdi. Hemen Demir Bey koluna yapıştı. Yavaş sesle:

"Hele dur ağam, hele az bi şey duralım."

"Ne var ki... Şu hayıtların ardındaki şeyden mi huylandın. Hay oğlum bırak kolumu, biz onu çoktan gördük , sen geniş ol."

Ali yola çıkarken köpeklere karşı gerekir diye eline kalınca bir sopa almıştı. Şimdi onu sağ avucunda sımsıkı tutuyordu.

"Sen dur ağam, ben gidip bakayım. Dünyada ipsiz adam çok."

"Yürü bak. Sopa gerekmez, cebimizde silahımız yok mu belledin. Emniyeti çoktan düşürdük. Hadi bak bakalım."

Ali birkaç adım yürüdü, bağırdı:

"Heey! Kim var orada? Ses vermediniz mi, silah patlıyor bilmiş olun!.."

Çalıların ardından birbiri peşi sıra iki adam doğrulup çıktı. Ali tanıdı, herifler Çapak köyündendi.. Sabahleyin Tepe kahvede görmüşü onları. Ne de çabuk buraya koşup saklanmışlardı. Niyetlerinin kötü olduğu açıktı.

"Ne ediyordunuz hayıtların ardında? "

Adamlardan insana ilk bakışta tilkiyi düşündüren, sivri burunlusu karşılık verdi:

"Hiç Ali çavuş, ettiğimiz mi var? Az bi şey oturmuş

dinleniyorduk..."

Tilki suratlısının gözü Demir Beyin elindeki menevişli tabancadaydı.

Demir Bey gürlledi:

"Basın gidin deyyuslar, iyi dinlendirecektim sizi ya, Ali'ye şükredin."

Tilki iki kat oldu:

"Aman ağam sen ne dedin... Evde çoluk çocuk var."

"Hadi yağla tabanları, çoluğuna çocuğuna başlatma."

Adamlar ters yüzü döndüler, Karagöl'e doğru yürümeye başladılar.

Ali arkalarından hiddetle bakıyordu.

"Vallaha niyetleri kötüydü ağam. Ben bunları bu sabah Tepe kahvede gördüyüm. Demek çalıların ardından sine sine koşup önümüze düştüler."

"Hadi yürü, treni kaçırmayalım. O deyyuslar patates bile soyamazlar hay oğlum, nerde kalmış adam soyacaklar... Tasalanma sen."

Ali yürümeye başladı.

"Nesine tasalanayım. Ben ölmedikçe kimse senin tüyüne el değdiremez. Dokundurtmam evelallah!"

Demir bey dönüp Ali'ye baktı. O, geriden, başı önünde, elinde kalın sopası düşünceli düşünceli yürüyordu.

Demir Bey içini çekti. Başka bir laf demedi. Keyfi kaçmıştı birdenbire. Anası bir çeşit, oğlu bir çeşit diye düşünüyordu. Demek ,toprakları bir örnek, aynı hamurdan. Bunlar hamurdan da benim Kâtipoğlundakiler vıcık vıcık çamurdan besbelli... Ne denir, bu da böyle olacak demek...

Trende yeniden keyiflendi.

"Amerikalı doğru söylüyor Ali oğlum. Adam az bi şey gezip dolaşmalı, çevreyi görmeli değil mi ya... Bir gün de seninle Selçuk dolaylarına gidelim. Orada eski zamanlardan kalma bir memleket var ki sırf mermer taşından. Ben gezdim şaştım. Bir de sen gör şaş."

"İyi ağam, sağol."

Şirinyerde yarım saat Buca trenini beklediler. Demir Bey

keyfini bozmak istemiyordu.

"Ne demişler zahmet olmayınca rahmet olmaz. Az bi şey beklemeylen hemen usanmamalı. At yarışları gayet güzeldir, çok tatlıdır Ali. Ben her zaman giderim."

Buca'ya geldikleri zaman, yarışların başlamasına beş on dakika bir şey kalmıştı. Her yakalar insanla doluydu. Millet yarışa gidiyoruz diye çoluğunu çocuğunu toparlamış, sepetlerle nevalelerle gelmişlerdi. Ötede beride, çimenlerin üzerinde sofralarını kurmuşlardı.

Demir Bey gişeye sokuldu. Sırayagirip iki tribün bileti aldı. İçeri girdiler. Koşu yerinin çevresi insanla doluydu. Genci yaşlısı yerlerde, otların üzerinde oturuyordu. Demir Bey dışarda epeyce özel oto görmüştü.

Ali'ye sordu:

"Acep özel arabalı adamlarda yerlere mi otururlar ki Ali? "

Çevrenin kalabalığı Ali'yi şaşırtmıştı.

"Kim bilsin ağam .."

"Gel bakalım biz paşalar gibi tribüne kurulacağız. Tribün ne demek bilir misin? "

"Bilirim ağam. Askerdeyken futbol maçına gittik de orda görmüştüm. Tahtadan merdiven merdiven oturacak yerler değil mi? .."

"Ulan bu askerlikte de öğrenmediğin kalmamış baksan ya... Gayri bizim öğretmenliğimize boş vereceksin, ne edelim... İyi aferin bildin tribünü, gel ,bakalım biz de bir merdivene oturalım."

İrili ufaklı çocuklar ortalarda dolaşıyordu. Sağ yanda bir sıra gişe kurulmuştu. Yarış üzerine kumar oynayan meraklılar bu gişeler önünde kuyruğa girmişlerdi.

"Hele sen beni az bi şey burada bekle Ali. Gidip bir liste alayım." Ali durdu. Ne listesi diye soracaktı ya, vazgeçti.

Demir Bey gişelere doğru yürüdü. At sevgisi yüzünden fırsat buldukça yarışlara geliyordu. O işin kumar yönü ile ilgili değildi, yalnızca soylu ve bakımlı atları seyretmekten hoşlanıyordu. Atlar gibi var mıydı; güçlü, hırslı, yorulmak bilmez atlar... kendi salt kendi gücüne güvenen, anlayışlı,

vefalı, ağırbaşlı, akıllı, düşünceli atlar..."

Koşuların listesini alıp Ali'nin yanına geldi.

"Hadi bakalım delikanlı işimiz tamam yürüyelim."

Millet karınca gibi, bir o yana bir bu yana kaynaşıp duruyordu. Tribünlere geldikleri zaman Demir Beyin canı sıkıldı. Oturacak yer yoktu... İyi ya bu herifler neden tribün bileti satmışlardı madem...

"Gördün mü başımıza geleni, ayakta kaldık... Bu hiç olmaz Ali oğlum... Sen ardımdan ayrılma. Ben şimdi ikimize de yer bulurum."

Yürüdü, tribünlerin önüne geçti. Yarış alanının ortası boydan boya ekin tarlası halindeydi. Demir Bey hoşlandı.

"Bak gördün mü akıllı herifleri sen.. Yarış alanını bile boş bırakmamışlar... Millet çalışacak, çalışacak ya sen ona sürüp ekeceği toprağı vereceksin ki ilkin... Beğendim aferin..."

Sonra birdenbire sanki Ali bir şey söylemiş gibi onu tersledi:

"Dur yahu acelen ne! Hangisine bilet alacağını bir bir söyleyeceğim ben sana."

Elindeki listeye göz gezdirdi. Sonra sesini yükselterek konuşmaya başladı.

"İlkin şunu bil, Bedeviye boş vereceksin. Bedevi üç gün önce sürgüne tutuldu. Bu gün onda hiç iş yok."

Çevredekiler kulak kesilmişlerdi. Ali, ağanın söylediklerinden bir şey anlamadığından hiç sesini çıkarmıyordu.

"Haa bak Ali, bugün Handan koşacak... Handan'dan hiç vazgeçmemeli... Ne bilmiştir o, ne çapkındır..."

Koşu hastalarından (!) biri ,dayanamadı, koluna hafifçe dokundu.

"Bey kardeşim ,yanımızda yer var otursanıza, ayakta kalmayın."

Demir Bey döndü:

"Otururduk ya yalnız değiliz, iki kişiyiz. Sağolun."

"Biraz sıkışverişiriz canım ne olur ki, buyrun oturun ikiniz de, gelin şöyle."

"İyi o halde. Hadi Ali oturalım beyler bize yer açtı."

Kimseye göstermeden Ali'ye göz kırptı. Bu iş Ali'yi temelli şaşırttı. Ses etmedi, oturdu ağanın yanına.

Meraklı yabancı dayanamadı sordu:

"Herhalde atların hepsini tanıyorsunuz? "

"Evet attan anırsınız, kendimiz binici olduğumuzdan..."

"Şansımız varmış bu gün, kimlere oynayacaksınız? "

"Ne buyurdunuz? "

"Hangi atları tutacaksınız diye sordum, eğer söylemenizde sakınca yoksa..."

"Biz mi... Vallahi ne diyeyim... Atları bu günkü durumlarıyla görmedik ki... Geç kaldığımızdan yanlarına varamadık."

"Şimdi önümüzden geçirecekler."

"İyi o zaman seçeriz beraber."

"Handan da iş var diyordunuz."

"Evet Handan insanı hep şaşırtır."

"Ne gibi? "

"Yani sanırsınız ki keyfi yerinde değil... Rüzgâr gibi kaçır kerata."

"Evet doğru... Bedevi hasta mı demiştiniz? "

"Ben mi? "

"Söylemek istemiyorsunuz ama herkes kendi şansını alır değil mi? Zaten ben bilet alıcılardan değilim. Hiç alışmamışım bu işe, nedense meraklı değilimdir yani..."

"Öyle mi, iyi.. Ben de almam.. benimki sırf vakit geçirmek... Yani bedenimizi şöyle ferahlatmak için geliyoruz koşulara... Değil mi Ali? "

Yabancı güldü.

"Çok şakacısınız beyim."

Atlar geçirilmeye başlamıştı. Demir Bey dikkat kesildi. Atları gerçekten çok severdi. İyi bakılmış, sağrıları dalga dalga parlatılmış, yeleleri, kuyrukları taranmış soylu atların seyrine doyamıyordu.

"Şunu görüyor musunuz, şu dört numarayı... Sol art ayağında seki izi var. Alnında kar topu..."

Yabancı:

"Dört numarayı mı söylüyorsunuz ? "

"Evet, şu donu yanık al olanı... Şaf kan Arap olduğu nasıl da belli..."

"Evet, Sultan o, tanımadınız mı? "

"Sultan mı, tanımaz olur muyum... Bacakların inceliğine bakın... Tırnaklarının ucunda dans ediyor kerata... Az bi şey okşayıversen uçacak... Haa şu baklakırını siz belki de beğenmezsiniz... Altı numara... Dersiniz ki boynu çokca uzun da biçimsiz kaçıyor... Çok yanlış... Uzun boyun ne demektir kardeşim.. Diyelim ki üç at bitiş çizgisine beraberce ulaştılar, bu bizim uzun boyun boynunu az bi şey uzatıverir... Al sana birincilik."

Yabancı sordu:

"İki numaraya ne diyorsunuz? "

"Yooo onu söyleyemem."

Adam meraklandı:

"Neden... inanın ki ben koşulara oynamam."

"Yaa... Öyleyse söyleyeyim..." Sesini yavaşlattı. "İki numara kardeşim, aramızda kalsın, iki numarada baytarın bulup çıkaramadığı gizli bir dert var. Onun üzerine metelik koymam ben."

"Fakat herkes diyor ki... Sonra geçen yarışta..."

"Herkes boş ver... Geçen yarışa gelince... Neyse kalsın, söylenmesi doğru olmaz, nemize gerek..."

"Daha üç yaşında, beş tane birinciliği, dört ikinciliği var..."

Demir Bey biraz bozular gibi oldu:

"Bu iş yeni, dah bir hafta bile olmadı.. Gene siz duymamış olun..."

"Yaa..."

Ali şimdi ağasının yabancı ile alay ettiğini anlamıştı. Gülmemek için dudaklarını ısırıp duruyordu.

Yabancı en sondan gelen açık renk bir atı göstererek sordu:

"Dokuz numaraya ne diyorsunuz, ilk kez bu gün koşacak bu? "

"Dokuz numara, haa evet şu kula atı soruyorsunuz... Gerçi kimi yersiz inanışlara göre kula atları halkımız pek tutmaz, bir tür uğursuzluk yoralar kula donlu atlara, yanlışır. Tüm uğursuzluk söylentileri aslında kişilerin beceriksizlikleri, başarısızlıkları sonucunda bir çeşit kendi yetersizliğini, kendi yeteneksizliğini bağışlatmak için uydurulmuş, düzülmüş yalanlardır. Ordudan bilirim, kula donlu atlar nefesli olurlar, dayanıklıdırlar, yani kolayca sonuca giderler."

"Şimdi dokuz numarada iş var mı diyorsunuz siz? "

"Yoo ben bir şey demiyorum o konuda, orasına karışmam ben."

Yabancı bir süre sessizce oturdu. Sonra birdenbire kalktı.

"Siz benim yerimi koruyuverin, ben bir sigara alıp geleceğim."

Demir Bey gülümsedi:

"Hay hay biz bakarız, siz rahatça işlerinizi görün."

Adam gidince Ali'ye döndü:

"Ulan kerata ne kaynayıp duruyorsun oturduğun yerde? "

Ali şimdi rahatça gülüyordu:

"Adam dediklerine hep inandı ağam; adam ne bilsin, fukara adam.."

"Şuna bak hele adama acımak da neyin nesi... O bize oturacak yer verdi biz de karşılığında akıl verdik, ödeştik böylece... İyiliğinin altında kalacak değildik ya... Koştı bilet almaya gitti. Bu herifler senin benim gibi at koşularına ferahlamak, dinlenmek için gelmiyorlar. Hep kumarcı bunlar. Atların üstüne kumar oynamaya geliyorlar.. Bizimki koştı bilet alacak bizim öğütler üzerine."

"Kazanır mı ki? "

"Boş ver nemize gerek, ister kazansın ister kayoetsin... Alın teri dökmeden kazanılan para geldiği yere döner sonunda... Sen hiç kumarcıdan adam olmuş bir adam gördün mü.. Bırak onları da biz eğlenmeye bakalım. Sen hele kalk şöyle bir dolan gel, bizim de bilet aldığımızdan kuşkulansın... Gişelerin önüne var, onu görünce uzaklaş, sonra yine git. Göreceksin ardından ayrılmayacak zavallı... İyi iyi, hadi yürü

bakalım. Biz buraya neye geldik, bedenimizi ferahlatmaya değil mi..."

Ali kalktı. Şu ağası ne hoş adamdı. İşi gücü milleti şaşırtıp eğlenmek. Ağasının dediği çıkmıştı. Yabancı Ali'yi görür görmez ardına takılmış, Ali nereye o oraya dolaşmaya başlamıştı. Bir aralık Ali bir askerlik arkadaşı ile karşılaştı. Hoş beşten sonra, ağasından aldığı dersi ona da anlattı. Bu onun ruh gibi yakın arkadaşı sıhhiyecî Davut çavuştu. Askerde içtikleri su ayrı gitmezdi. Ali'nin ağırbaşlı, dürgün olmasına karşılık, Davut çavuş inadına şakacı, kahkahası bol, yureği geniş, yaşamı hep tatlı, umutlu, aydınlık yanından alan bir adamdı. Ali'nin anlattıklarını dinleyince keyiflendi...

"Yuf olsun be Ali, demek şehirli kumarcı beyi senin ağan iyice işletti ha... Sevdim şu senin ağanı, tam benim kafa dengi imiş... Sen bana askerde ağanın bu güzel huyundan hiç söz etmedindi ya... Neden ki? "

"Etmedim mi essahtan, hayret bi şey... Demek sırası düşmemiş. Anlatılacak öyle çok yanı var ki..."

"Gel Ali çavuş şimdi seninle iyi bir plan da biz kuralım ki, adam şu muydu? "

"Öyle, bak hele bizi gözlemede..."

"Yürü benimle..."

Beraberce, ara sıra adama bakarak biraz dönüp dolaştılar... Sonra Davut çavuş Ali'yi bir kenarda bekletti, kendi gişelere kadar gitti, bir zaman orada eğleşti. Sonra dönüp Ali'nin yanına geldi.

Ali boyuna peşinden ayrılmayan yabancıyı kolluyordu. Adamın iyice canı sıkılmışa benziyordu.

Davut çavuş:

"Seninki afalladı baksan ya... Ne sandı bildin mi Ali çavuş, sandı ki sen kendin gitmedin de, beni gönderip biletleri aldirdin.. Bak gayrı umudu kalmadığından uzaklaştı, gidiyor..."

İki arkadaş daha bir süre geçmiş günlerden konuştular. Sonra Ali ayrılıp yerine döndü.

Demir Bey, Ali gecikince meraklanmıştı.

"Nerde kaldın be oğlum? "

Ali olan biteni anlatınca iyice keyiflendi.

"Hoh hoh hoh..."

Ali de güldü:

"Bu Giritlinin çuval işine benzedi ağam. Acep adam bilet aldı mı ki? "

"Hiç kuşkun olmasın... Senin sıhhiyecisi de yamanmış haa... Adresimizi verdin mi bari, gelseydi de görseydik kendisini? Şaka yapmasını seven adamda akıl olur. İşleri nasılmış, işleri... Asker dönüşü bir baltaya sap olmuş mu bakalım? "

"İkimiz de birbirimize adreslerimizi yazdırdık. O İzmir'de Memleket Hastanesinde çalışıyormuş.. Doktorların gözünün bebeği imiş ve de bilmem ne başkanı imiş..."

"Gerçektir. Hele bak seninki geliyor... keyfi pek yerinde değil gibi... Atlattığınıza iyice içermiş, baksan ya suratını sarkıtmış.. Biz oralı olmayalım..."

Yarışlar başlamıştı... Bedevi, şu ağasının hasta dediği at en arkalardan yıldırım gibi gelip birinci yarışı birincilikle bitirince yabancının solukları sıklaştı. İkinci koşuda Handan koşuyordu, ağanın öve öve göklere çıkardığı at. Yarışa en geride başladı ve öylece de bitirdi. Bu koşuyu Demir Beyin gizli hastalığı var dediği iki numara kazanmıştı.

Yabancı o kadar hidetlendi ki, yerinde duramadı, kalktı gitti.

Ali arkasından bakıyordu; adam cebinden çıkardığı bir tomar bileti hırsla parçalayıp çevresine savurarak uzaklaştı.

Koşu dönüşü Demir Bey fikrini değiştirdi, köye dönmekten vazgeçti.

"Ali oğlum sen Bahri baba parkının önünden otobüse atla, Yemişliğin orda in, yürüyerek git köye. Biz şehirde kalalım. Eve bir uğrayalım. Bir ay oluyor hiç gitmedik eve.. Yarın öğle otobüsüyle gelirim ben de."

Demir Bey, Ali'den ayrıldıktan sonra hemen evine gitmek istemedi. Eve gidip de ne edecekti... Bir bekleyen, bir özleyen mi vardı ki... Ya da iki çift laf edeceği biri... Eve gidesi yoktu

hiç, canı çekmiyordu işte... N'etmeli hey Tanrım n'etmeli.. Nasıl bir şey şu bizim yaşamamız... İyisi bir dosta gitmek.. Aklına yağ aracı Sami Bey geldi. Bu gün pazar bir yere çıkmaz, evdedir, diye düşündü.

Konak durağından tramvaya bindi.

Demir Beyin şehirde evlerine gittiği, sözlerinden sohbetlerinden hoşlandığı iki dostundan biriydi Sami bey. Girit adasından anayurda göçen tanınmış bir ailedendi. Eşi de kendisi gibi Giritli, tatlı dilli güler yüzlü, akli fikri yerinde cana yakın bir hanımdı.

Ayşe hanım, Demir Beyi kapıda görünce sevindi. O Türklere vergi konuk severlikle, candan bi yakınlıkla elini uzattı.

"Aaa Demir Bey sizsiniz ya... Buyrun, buyrun içeri... Bu ne güzel sürpriz."

Demir Bey şapkasını çıkardı:

"Hoşbulduk Ayşe hanım.. Biz böyleyizdir, işte sürprizi severiz."

Sokak kapısı salona açılıyordu. Karşıdaki sedirde Sami bey her zamanki köşesinde oturmuştu. Dizlerinde kocaman beyaz bir kedi vardı. Demir Beyi görünce kediyi yavaşça alıp yanına, sedirin üzerine koydu, ayağa kalktı.

Sami bey, Demir Beyi hem sever, hem sayardı. Yıllardır onun işlerinden iyi para kazanıyordu. Piyasanın en bol yağın Demir Bey verirdi. Ellerin fabrikaları mevsimde üç ay çalışırsa Demir Beyinki beş ay çalışırdı.

Kapıya kadar geldi:

"Buyrun Demir Beyciğim buyrun efendim. Nerelerdesiniz, özledik sizi beyim.. Şöyle buyrun, şöyle şu koltuğa geçin."

Demir Bey gördüğü bu saygıdan keyiflendi. Gösterilen yere oturdu. Sami bey de kendi köşesine, sedire geçti. Beyaz kedi sessizce yerinden kalkıp Sami beyin dizine çıktı, ayaklarını saklayıp rahatça yayıldı. Yerde, halının üzerinde iki kedi daha yatmış uyuyordu. Bir başkası da karşıda, pencerenin içine kıvrılmıştı.

Sami Bey sözün ucunu bırakmadan konuşuyordu.

"Köyden hiç inmiyorsunuz beyim.. Olur mu böyle... İnsan eşini dostunu hiç aramaz mı.. Geçenlerde ben iyice hastalandım. Asya gripi dedi doktorlar.

Bir ateş bir ateş... Sonunda yine biz yendik Asyalıyı... Kolay kolay pes demeyiz öyle değil mi beyciğim..."

Sami Bey pek tatlı bir Giritli aksanıyla konuşuyordu... Atina'lı bir Rum. gibi konuşuyordu Türkçeyi. Bu da Demir Beyin hoşuna gidiyordu. Onu tiyatrodâ bir oyuncuyu dinler gibi keyifle dinliyor, sözünü kesmiyordu..

Sami Bey Ayşe hanımla otuz yıllık evliydim. Çocukları olmamıştı. Hâlâ birbirlerine âşık görünüyorlardı. Yabancıların yanında bile Ayşe hanım kocası ile "Sâmim" diye konuşur, Sami Bey de ,onu kısaca "Ayşe" diye çağırırdı. Fakat her zaman "siz" le konuşurdu.. "Ayşe, lütfen bana bir su söyler misiniz? " ve bu onlarda yadırganmazdı. Yaraşırdı bu tür konuşma onlara.

Demir Beyin bu evde canı hiç sıkılmazdı. Ayşe Hanımın konuşmasından Giritli olduğu anlaşılmazdı. Kahkahası bol, içi dışı aydınlık, eli de yüreği de evi de açıktı.

"Madem ki;" diyordu, "sizi ayda yılda bir elimize geçiriyoruz, biz de yakaladık mı kolay kolay bırakmayız. Bu gece bizdesiniz. Öyle değil mi Sâmim? "

"Elbette, elbette bu akşam buradayız beyim."

Demir Bey koltuğuna iyice yerleşerek gülüyor...

"Ne yapalım, biz hanımların sözüne hayır diyecek kadar da kaba adamlar değilizdir... Yahu Sami Bey ben sizin kedilerin sayısını artmış görüyorum... Kaç tane oldular bunlar böylece... Sakın yazıhanedeki kedilerinizi de buraya mı getirdiniz? "

"Yok Demir Beyciğim doğuruyorlar. Nasıl atarsınız, kıyamıyorum.. Şimdi bir de köpek yavrusu getirdiler bize..."

Ayşe Hanım içeri seslendi:

"Sevim kızım kahveler oldu mu? " Demir Beye döndü. " Köpek bizim Sevimin ayaklarının arasından hiç ayrılmıyor. Şimdi görürsünüz, peşinden gelir. Yalnız köpeğe ne isim koyacağımızı bilemiyoruz Demir Bey. Herkes bir şey

siylüyor, bizim dilimize kolay gelecek bir isim istiyoruz, bulamıyoruz."

Demir Bey kahveyi getiren evlatlığın ayakları arasında yuvarlana yuvarlana içeri giren küçük tombalak köpeğe baktı.

"Güzelmış kerata... Vallahi Ayşe hanım şimdiye değin benim okuduğum kitaplarda şehir köpeklerinin ismi "Bobi"dir. Köy köpekleri de çoğunlukla "Karabaş"tır. Ben olsam sizin yerinizde buna da Bobi ismini veririm. Değil mi ki şhirli... Zaten böyle küçük köpeklere başka isim de yaraşmaz. Ne dersiniz Sami Bey? "

"Ben köpeklerden hiç anlamam Demir Beyciğim.. Kedi olsa iş değişir... Hem kedilere her isim yakışır, Pamuk dersiniz beyazsa, sarı ise Sarman. Siyahsa Boncuk, olur biter... Bence sizin bulduğunuz Bobi ismi uygundur.. uygundur... Hem kısa hem kolay..."

Ayşe Hanımın sesi çıkmıyordu. Demir Bey onu kandıramadığını anlamıştı.

"Ayşe hanım bu şehir köpekleri Bobi ismini gayetle çok severler ve de çok ,çabuk öğrenirler. Neden dersiniz , ya ağasının ya bacısının ismi Bobidir yüzde yüz, kulakları da bu isme alışkıdır. İsterseniz bir deneyelim? "

Bir şey verecek gibi elini köpeğe doğru uzattı:

"Gel Bobi, Bobi!"

Köpek koşup parmaklarını yalamaya başladı.

Ayşe hanım kahkahalarla gülüyordu.

"Siz çok yaşayın Demir Bey, vallahi siz ölüyü güldürsünüz... İyi n'apalım. Bobi olsun... Gerçekten de çabucak öğrendi baksanıza..."

Sami bey de köşesinde kıs kıs gülüyordu...

Demir Bey gecenin geç saatlerine dek Sami beylerde kaldı.

Akşam yemeğinden sonra komşuları Peride hanım da oturmaya geldi. Peride Hanım Sakız adasının en eski ailelerindendi. Az buçuk okumuş, kendini çokça beğenmiş bir yaşlı hanımdı. İki lafın üçüncüsünü Namık Kemal'e ulaştırırdı. Uzaktan bu tanınmış Türk ozanına akraba olmakla öğünürdü. Öyle ki sonunda Demir Bey meraklanmış, bakalım

şu kadının ağzından düşürmediği ozan neler yazmış diye Namık Kemal'in bir kitabını almış okumuştı. Kitap hoşuna da gitmişti. Gerçi sözlerin çoğu o çağın modasına göre Arapça ve Acemce olduğu için pek anlayamamıştı ama anlayabildiklerinden yazarının "erkek adam" olduğunu çıkarmıştı. Hatta birkaç diziye de ezber etmişti. Yerini getirirsek okuyuverir, Peride Hanımı şaşırtırız bir güzel, diye düşünmüştü.

Peride Hanım hemen her akşam yemekten sonra oturmaya Sami Beylere gelirdi. Kimsesiz bir dıldı. Bir kez söze başladı mı bir daha durmazdı.

Bu akşam da lafın ucunu yakalamıştı. Biteviye sesi Demir Beyin kulaklarında uğuldayıp duruyordu. Sıkılmıştı iyice... İçinden, karı milleti horoz gibi ötmeye başladı mı hayır gelmez, kafasını kesivermeli, yaşıtmamalı mendeburu, diye geçiriyordu..

Peride Hanım anlatıyordu boyuna:

"... Gazeteleri okudunuz mu Sami Bey... Çok şükür millet uyanmaya başladı. Şimdi bir karşı parti kurulacakmış. Tek partili rejimle demokrasi olmazmış. Memlekette özgürlük yokmuş... Elbet olmaz. Öyle oturduğu yerde insanlara, buyrun alın, diye vermezlerki özgürlüğü... ,Aramızda Namık Kemal gibi kahramanlar çıkmadıkça, zindanları göze alıp doğruları yazıp çizmedikçe..."

Demir Bey, vay köpoğlusu, diye düşündü, ne etti etti sözü yine akrabasına getirdi. Dur bakalım nefes al az bişey bayan.. Az nefes al da erkekler konuşsun be.

"Yahu affedersiniz bayan, kim bu Namık Kemal dediğiniz efendi? "

Peride Hanım dudaklarını büzdü, Demir Beye küçümseyerek baktı:

"Büyük vatan ozanımızı tanımıyor musunuz? .."

"Tanımıyorum doğrusu, ayıp değil ya... Benim tanıdığım bir tek büyük Kemal var... O da tüm dünyanın tanıdığı Mustafa Kemal. Bakın bana kendi öz babamın ne yapıp ne ettiğini sorsanız bilmem de, Mustafa Kemali sordunuz mu iş

değişir, örneğin size böyle erkekler içinde konuşabilmek hakkını bile onun verdiğini bilirim... Mustafa Kemal dediniz mi akar sular durmalı... Yaa... Şey, sizin Kemaliniz ne yapmış bayan? Kusura bakmayın bizim öyle pek derin okumuşluğumuz olmadığından.."

Kadın hiddetlendi:

"Namık Kemal gibi bir büyük ozanı bilmek için yüksek öğrenim gerekmez ki. Sizin gibi ticaret alanının ünlü bir insanı onu nasıl tanımaz... Şaka ediyorsunuz herhalde... Benim yakınım olduğu için böyle söylüyorum sanmayın... O bu vatan için zindana girmiştir."

Demir Bey düşünceli görünüyordu:

"Zindana girmiş demek... Bana sorarsanız vatan için zindana girmek hiç doğru bir şey değil... Neden zindana giriyorsun... Zindana gireceğine yararlı bir iş yap... Komutan ol, askerın başına geç, savaş! Ama siz şimdi diyeceksiniz ki savaş doğru bir şey midir.. Çok doğrudur... Savaş demek, insanların sıklaştıran dal budak salan yararsız bölümlerini kesmek, budamak demektir. Budama işinin de yararsız olduğunu söyleyemezsiniz ya..Değil mi Sami Bey, milletler o zaman gürbüzleşir... Adam azaldığından yiyecek sıkıntısı çekilmez. Başımızdaki yönetici efendilerimizin de işleri kolaylaşır. İnsanlar bol bol beslenir, semizler. Akıllı adamlar ne demiş, sağlam kafa sağlam gövde ister demiş. Sağlam kafa ne demek, örneğin Ceymis Vat'ın kafası demek Yoksa şiir yazmak nedir ki... Ama bir iş kurarsın, büyük bir iş... Devletin bankasından, halkın ekmeğinden aşırımadan şöyle namusunla ve de alınının teri, gözünün nuru emeğinle bir iş kurarsın... Binlerce adam senin işinin çarklarında ekmeğini kazanır... İşte o zaman büyük adamsın. İsterse seni kitaplar yazmasın, zarar etmez. Sen şöyle çevrene bakarsın, senin işinden ekmeğini kazanan evlerin bacaları tütmekte... İşte o zaman ne kadar öğünsen hakkındır. Gerçekten büyüksün sen... Ya da çok akıllıysan, örneğin Gasson gibi, Karneci gibi.. Siz bu adamları bilir misiniz? Yok nereden bileceksiniz... Amerikalı bunlar... Heriflerde akıl tonla. Kitaplara doldurmuşlar dibi gelmiyor. Bak o kitaplarda dersler çok, bulup okuyun onları, anlaması az bişey güçtür ya...

Her neyse..."

Demir Bey konuştuğu Peride Hanım renkten renge giriyordu. Ayşe Hanım gülmemek için kendini zor tutuyor, Sami Bey keyifle kedisini okşuyordu.

"Ama şiir de ara sıra ister çerez kabilinden. Hele aşk sevdası üzerine olmazsa daha iyi... Gelelim örneğin "Köpektir zevk alan sayyadı biinsafa hizmetten" (*) gibi şiirler ilk bakışta insana güzel görünse de, gerçekte büyük haksızlıktır. Neden dersiniz, köpek öyle hor görülecek bir yaratık değildir. İnsanlara yararlıdır. Sahibine kalleşlik etmez. Sonuna dek sadık kalır. Şimdi kalkıp da onun adını sövme yerine şiire koymak yakışmaz. Sen birine söveceksen adam ismi söyle. Köpeği rahat bırak. Bakın Ayşe hanımın Bobisine... Haberiniz var mı, Ayşe Hanım köpeğinin ismini Bobi koydu. Bobi ismi nasıl? "

Peride Hanımın kan tepesine çıkmıştı. Adam hem Namık Kemal'i tanımadığını söylüyor, hem de onun şiirlerini ezberden okuyordu. Açıkça alaya almıştı kendisini... Ters bir şey söylememek için bir iki yutkundu, sonra:

"Bobi çok güzel bir köpek ismidir yoksa siz beğenmediniz mi? " dedi.

Demir Bey keyiflendi. Masaya uzanıp bir sigara yaktı, arkasına yaslandı.

"Biz mi... Yoo.. Biz bi şey demedik... Pek güzel bir isim... Gel Bobi, Bobiii! Gel gümüşüm!"

Peride Hanım artık sinirlendiğini saklayamadı:

"Aman başıma bir ağrı girdi. Ayşe Hanım sizde Dolorin vardır. Sevim bir tane getirsin de yutayım. Hem isterseniz bir pastıra partisi çevirelim."

Peride Hanımın iki tutkusu vardı. Biri çevresine soylu görünmek, ikincisi pastra oyunu. Her akşam Sami Beylerde pastra oynar, çoğu da yenilirdi.

Oyun teklifi Demir Beyin hoşuna giti. İçinden sevinçliydi.

(*) Namık Kemal'den: Acımasız avcıya yardımdan hoşlanan köpektir.

Kadını mat ettik, iyi iyi, diye düşünüyordu. Şaşırttık cavalliyi, neyin nesı olduğumuzu anlayamadı.

Gözlerini Peride hanıma çevirdi, yüzünü dikkatle inceledi. Bert ve kaba çizgilerle bu yüzde kadınlığa yaraşacak hiçbir incelik yoktu. Ak saçları başının üzerinde küçük bir topuz halinde toplanmıştı. Rum madamlara benziyor bu kadın diye düşündü. Sami Bey bu soğukluğa her akşam nasıl katlanıyor ki..

Masanın başına geçtiler. Peride Hanım Sami Beyle eş oldu. Ve oyun süresince Demir Bey'e karşı düşmanca davrandı. Demir Bey elinde vale saklayıp da iskambili yere attırdı mı, Peride Hanım kendisini tutamıyordu:

"Vurun valenizi Sami Bey sakın kaçırmayın bu iskambili..."

Sami Bey onu dinliyor, valesini atıyordu. Sonra Demir Bey hepsini birden kendi valesiyle toplayıp Ayşe Hanımın önüne sürüyordu. Keyifle gülüyor, "Buyrun Ayşe Hanım bunlar size lazım olur," diyordu.

Ayşe hanım da neşeleniyor, salonu kahkahalarla çınlatıyordu.

Peride Hanımın baş ağrısı gittikçe arttı. Oyun tatlandıkça tatlanıyordu. Pastrayı partisi elli kuruştan oynuyorlardı.

Sami Bey:

"Bu sembolik bir paradır," diyordu, "dileğimiz hoşça vakit geçirmek değil mi beyim..."

Sami Beylerden geç vakit çıktı.

Sokak kapısı ardından kapanınca bomboş ve karanlık şehir sokaklarında yapayalnız kaldı. Elleri arkasında bağlı kendi ayak seslerini dinleyerek yürüyordu. Boş sokaklar ona yalnızlığını daha derinden duyuruyordu. Bu içini dolduran kimsesizlik duygusu nereden geliyordu.. Yersiz yurtsuz, yalnız bir adam gibiydi.

Yazgımız bu, diye düşündü.. Şimdiye dek hep bu biçim tek başımıza yürümedik mi... Nereden nereye... Dağları belleri

düze çevirdik... Olmazları oldurduk... Kapı kapı, dilenci gibi yumurta toplayıp pazar yollarında üşüdüğümüz günler ırakta şimdi. Toprak tabanlı odamızda uykusuz sabahladığımız geceler de geride kaldı.. Aşılmazları aştık, düze çıkardık yolumuzu... Paramız var şimdi.. Kütüğümüzde yazılı Bey adımızı hakettik hakkiyla... Başımız dik dursa ya.. Alinterimizle kurduğumuz eve gitmek gelmiyor içimizden... Hele vakit de geçiyor mu bak. Daha uyumamıştır hiçbiri... Ya komşudadırlar ya komşular onların yanında... Köy köy dolaşıp metelik metelik topladıklarımızı oturdukları yerde çıtır çıtır yiyorlar da, sen bizim babamızsın diye elimize, eteğimize varmıyorlar, Şeytan diyor topla hepsini, doldur kamyonu al git köye boşalt. Sat Katipoğlundaki evi... Öğret onlara çalışmanın tadını, acısını.. Öğret yedikleri ekmeği hakmetmenin adamlığını... İyi olur, iyi olur ya... Yaşatmazlar bizi cadılar... Aşımıza ağı katarlar da bizi zamansız gebertirler.. Geç kalındı çok geç... Başından işi eğri tuttuk.. Emegin çilesini çekmeyen, ekmeğin değerini nereden bilsin...

Paketini çıkardı, bir sigara yaktı... Sokaklar iyi aydınlatılmamıştı. Çok aralıklı yanan elektrik lambaları sarı ve sönük ışıklarıyla ancak asılı oldukları direğin çevresini karanlıktan kurtarabiliyordu. Yolun ortasında tramvay rayları yer yer parlıyordu. Ötelerden bir polis düdüğü duyuldu. Demir Bey karanlığın içinde sigarasının ateşi dudaklarında, ağır ağır bomboş kaldırımlarda yürüyordu. Şehir çoktan susmuş, uyumuştı.

Bu nasıl, iş, diye düşünüyordu... Bir adam evine koşa koşa gitmemeli mi...Bunu beceremedik nedense... Hakkından geledik bir tek kadının... Adam edemedik.. Vakitsiz kocattı bizi... Söylenip anlatılacak bir dert değil. Silkip atsam dört tane çocuk... Atmadık mı... Kaç kez... Döndü geldi başımıza. Demek bir demet düşmanı besleyeceğiz yaşadığımızca. Biz de böyle tek başımıza..

Eve gelmişti. Başını kaldırıp baktı. Pencereerde ışık yoktu. Basamaklara topuklarını küt küt vurarak çıktı. Zile bastı. Bir daha, bir daha bastı uzun uzun. Gecenin sessizliği

içinde zilin çınlayışı tüm sokağı doldurdu. Neden sonra üst katta bir pencere açıldı. Karısı başını uzattı:

"Kim oo? "

"Benim."

"Aaa hayırdır inşallah... Dur geliyorum."

Demir Bey başı önünde bekledi. Taşlığın elektriği yandı. Karısının terliklerini sürüyerek kapıya yaklaştığını duydu. Kapı açıldı. Demir Bey karısının yüzüne şöyle yan gözle baktı. Kadının gözlerinde uyku ve can sıkıntısı vardı. Yürüyüp geçti önünden.

Merdiveni çıkarken kadın ardından seslendi.

"Yemek hazırlayayım mı? "

"İstemem."

Yatak odasına girdi. Yatağa baktı. Bu geniş, bembeyaz tertemiz yatakta bir tek gecesi tatlı geçmemişti. Yatak odasının dışında korkak, uysal davranan kadın buraya girince birden değişir, bambaşka bir kadın olurdu. Serbest, utanmasız, kendine güvenen, tepeden bakışlı.. Yavaş yavaş soyunur, geceliğini neden sonra giyerdi. Göğsünü göbeğini rahatça görebilsin diye Demir Beyin önünde açık saçık dolanırdı. Çoğu kez Demir Bey onun bakışlarında alaya, küçümsemeye benzer bir gülüş sezerdi. Bu halleri Demir Beyi çileden çıkarır, kadına karşı kinini arttırır, isteğini söndürürdü. Yatağa girer girmez arkasını döner uyurdu. Sonra gecenin bir vaktinde, kendi de farkında olmadan kadını pençeleri arasında bulurdu. İncitir, hırpalar, hoyratça ezer acıtır, karanlığın içinde vahşi bir saldırıyla sahip olurdu ona... Sonra hemen sırtını dönüp uyurdu.

Şimdi de acele acele soyundu. Ayakta durup onun yatmasını bekleyen, bir yandan da çıplak kollarını başının arkasına doğru kaldırıp gerinen kadına bir kez bile dönüp bakmadı. Elektriği söndürüp yatağa girdi. Yüzünü duvardan yana döndürdü.

Oysa kadını istiyordu.

Zeytin zamanı gelmişti. Demir Beyin fabrikası işliyordu.

Her yakalardaki köylerde foturlar fabrikaya zeytin yetiştirmek için koşup duruyorlardı. Ali askerlik görevini yapmaya gittiği zaman onun yerine çalıştırdığı Rızayı da fotur yapmıştı Demir Bey. Güvenilir ve de ayağına çabuk olduğundan, uzak yerlere tokatlar (*) için onu gönderiyordu. Amma bu yıl köylünün zeytine, zeytinyağına pek aldıracağı yoktu. Millet kendini boydan boya politikanın içine atmıştı. Yıllardır memleketi tek parti olarak yönetmiş bulunan Cumhuriyet Halk Partisinin karşısına şimdi birdenbire Demokrat Parti ismiyle yeni bir parti çıkmıştı.

Demir Bey hayretler içindeydi.

"Yahu," diyordu, "bu bizim köylü milleti meğer politikaya ne hevesliymiş. Oğul avrat alanda belende işi gücü bırakmış, sen halkçısın ben demokratım diye birbirini yemedi... Keratalar meğer bir işaret bekliyorlarmış."

Köyde kahveler hemen Demokratlarla Halkçılar arasında paylaşılmıştı.

Demir Bey köye çıktığı vakit, kimi Demokratların, kimi de halkçıların kahvesinde oturuyordu. Yüreklenip de, hangi partiden olduğunu soranlara karşılık vermiyor, sözü başka yöne çeviriyordu.

Halkçılar Halk Partili olduğunu, İnönü Paşadan hiçbir vakitte vazgeçmeyeceğini söylüyorlar, Demokratlar kıs kıs gülüp onlarla alay ediyorlardı.

"Kardeş, suyun harlamazından, adamın söylemezinden kork, niye demişler... İşte bu gibi akıllı adamlar için demişler.Bizim Ağa aslında Demirkıratın domuzu ya, susuyor. Helbet onun da kendine göre bir bildiği var..."

Demir Bey kendi mahallesinin kahvesinde nargilesini tokurdattırken sırtını geriye veriyor, keyifle gülüyordu:

"Bize," diyordu. "bir kez ağa denmiş... Neden ağa demişler bize... Köylü milletin elinden tutup çalıştırdığımız

(*) Tokat: Kümell, büyük zeytin partisi.

için, malını ürününü geçer akçeyle ve de namusluca değerlendirip aldığımızdan.. Kimi ağalarla bir tutmuyor köylü bizi, neden , ağa gibi değil adam gibi çalıştığımızdan...Başı dara gelene kesemizi açtığımızdan vermişler bize bu rütbeyi. Şimdi kalkar da Halkçıyız dersek, köyün Demokrat olan yarı milletine kapımızı kapamak iktiza eder... Yok öyle değil de Demokratız desek bu kez de Halkçılar perperişan kalır. İyisi mi biz ne Halkçıyız ne Demokrat... Biz ağayız... İşte sözümüz bu kadar... Ve de burada, benim mahallemin kahvesinde ayrılık gayrılık istemem. Halkçılar da Demokratlar da diz dize oturacak burada. Duymayanlara duyurun. Ağa böyle buyurdu deyin.. Varsın köy meydanındaki kahvelerde şaşkınlar iki bölük olup sen ben kavgasına girişsinler. Biz burada el ele işimize kaydımıza bakalım... Tamam mı.."

Ama yine de Tepe mahalleliler onun peşini bırakmıyorlardı.

"İyi, iyi söylersin ya ağam.. Sen ağalığında sağlıcakla kal otur... Ama bize ,yolun doğrusunu diyeceksin ki, biz senin babalığını bilelim... Bak bi yandan Halkçılar yakamıza, öteden Demirkıratlar paçamıza sarılmada... Hangisine he diyelim, hangisine yok diyelim? Bize bildir ki.."

Demir Bey sordu:

"Anlat bakalım Kara Mustafa, Demokratlar ne diyormuş? "

Mustafa düşündü:

"Dediği pek belli değil ya... Köy meydanına koca bir el ayası resmi asmışlar... Altında "Artık Yeter" yazılıymış."

"Ne yetermiş? "

Mustafa yine düşünceye vardı.

"Her hal sizin pašalığınız artık yeter, az bi şey de o tepede biz oturalım, demeye getiriyorlar."

Demir Bey hoşlandı:

"Ulan Karaoğlan. senin giderek zihnin açılıyor mu ne.. Kaç yaşındasın kerata? "

"Kırkta varız herhal, ne olacaktı? "

"Olacağı yok, pekiyi Halkçılar ne diyormuş? "

"Halkçılar diyesiymiş ki, bizim İnönü Paşamızı sizi ikinci dünya savaşından korudu. Dünyanın yetmiş iki milleti savaşa bulaştı, sel gibi kanları aktı tüm köpekbalıklarının karnı doyaraktan semirdi. Paşamızı sizin kılınıza el değdirtmedi. Avratlarınızın namusu sağlam kaldı. Ve de çocuklarınızdan hiçbir şüphe getirmeyerekten nüfus kütüğünüze yazdırabil-diniz..."

"Demokratar mı çocuklarından salt? Ya Halkçılar, kendileri? "

"Yahu ağa sen boyuna gülersin, işin alayındasın. Hallermizi sormazsın, benim oğlan durduğu yerde gitmiş Halka yazılmış, Damat durur mu, o da koşmuş Demirkırata girmiş... Buyur bakalım, evin içinde iki düşman. Hangisine dur otur diyeceğimi şaştım. Meydanı boş bulsalar birbirlerinin gırtlaklarına yapışacaklar."

"Suç sende hay oğlum. Bu particilik tembel heriflerin işin yaradı. Sabahtan akşama çene çalsınlar. Sen oğlanla damadı gün inene dek çalıştır alanda da bak, eve dönünce laf etmeye dermanları kalır mı... Hep tembellik başka değil... Ellerin memleketinde bu işler böyle olmuyor ki..."

"Başka uluslarda da Halkçılık Demirkıratlık var mı ağam? "

"Bu dalgayı bilen bir biz miyiz sandın... Biz bunu yabancılardan aldık. Hem de iyice geç kaldık almakta... Yalnız bizde uygulanması ne hikmetse tersine oluyor.. Oralarda millet bizdeki gibi birbirini sopalamaz. Kendilerine bu işler için vekiller seçerler. Onlar gider meclislere, orada canları çekerse birbirlerinin kafasında iskemleleri parçalarlar Bu çeşit sohbetlerine kimse karışmaz ve de ceza gerekmez. Milletın vekili olduklarından onlara polis dokunamaz. Yani millete dokunabilir de vekillerine dokunamaz sizin anlayacağınız. Ha ne diyorduk... Öyle işte vekilleri meclislerde döğüşür söğüşürlerken millet de şu yanda rahat rahat işiyle kaydıyla uğraşır. Bizde işi tersine alıyorlar, millet birbirini tartaklıyor, vekiller mecliste sessizce oturup keyif çatıyor. Herhal böylesi daha mı rahat diyorlar nedir... Her neyse

particilikle ne sizin ne de benim karnım doyar. Ve de bizim gibilere para kazandırmaz. Sen söyle bakalım Durmuşali, aşığın bu yıl kaç çuval zeytin verdi? "

"Hep avluna çekiyoruz be ağa, saymadın mı? "

"Senin malını ben mi sayacağım yahu, sen saymadın mı? "

"Yok vallaha saymadım ağa... Çuvala basıp arabaya yüklüyor, senin avluya indiriyoruz... Bırakıp gidiyoruz... Kimi kez Ali Çavuş orda oluyor, kimi ortalarda göremiyoruz. Biz kendi işimize koşuyoruz ağa, gayrı avluna girdiği gibi ötesi senin bileceğin bir iş..."

"İyi madem... Sen de namusumuzu öğrendin demek... Az şey mi bu, iyi iyi, piyasadan bir kuruş fazla veriyorum senin zeytine..."

"Sağolasın ağa."

"Adamı para kazanmak sevindirmez değil, sevindirir ya... Başka başka güzel şeyler de vardır dünyada... Buyur bakalım Durmuşali gibi okumasız yazmasız bir köylü, kalkıyor senin taa ciğerinin içini okuyuveriyor... Buna ne diyeceksin..."

Durmuş Ali şaşırdı:

"Buyur ağa, bize bir şey mi sordun? "

Demir Bey gözlerini nargilesinin sürahisinden kaldırdı, Durmuş Aliye baktı:

"Ne dedin? "

"Ben bi şey demedim be ağa, sen..."

"Madem ne bel bel yüzüme bakmadasın camuşun trene bakması gibi..."

Kalktı. Bakışları dalgın çıktı gitti kahveden.

Demir Bey avluda dolaşıyordu. Fabrikası bacasından dumanını poflata poflata çalışmaktaydı. Demir Bey avluya taşan makine gürültülerini, tıpkı memleketinin halk türkülerini dinler gibi keyifle dinliyordu. Halk türkülerini çok severdi. Hem salt kendi ulusununkileri değil, sözlerini anlamadığı, yabancı halk türkülerini de severdi. Balkan uluslarının halk havalarını, Kafkas havalarını, Amerikan dağ havalarını dinlerdi

radyoda... Odasına pilli bir radyo almıştı. Ankara radyosunda spiker: "Şimdi halk türkülerini dinleyeceksiniz" dedi mi, sigarayı yakar, sedire bağdaş kurardı. Gür ve dokunaklı bir erkek sesi: "Anama söyleyin damda yatmasın" diye türküyü başlarken, o da bir ucundan ona uyar, ardı sıra giderdi.

Şimdi de fabrikasının sesini aynı keyifle dinliyordu.

Avluya öküz arabaları, at arabaları, kamyonlar, deve katarları, yüklü eşekler girip çıkıyor, insanlar gelip gidiyor, zeytin dolu çuvalar bırakılıyor... Yağ dolu güğümler yüklenip götürülüyordu.

Bu yıl zeytin yılıydı. Yılbaşı yakındı. Her yılbaşı piyasa durgunlaşır, alıcı azalır, fiyatlar düşerdi. Piyasanın bu değişmez düzenini öğreneli çok olmuştu Demir Bey. Tüm hevesini ve de parasını bu zamana saklardı. Bu yıl da öyle yaptı. Tam durgunluğun başladığı sıra foturlarına haber saldı, mallara saldırdı. Durmadan zeytin alıyor, çuvalar tükendiğinden, yığınlar halinde avlunun arka yanına döktürüyordu. Bu yıl fabrikası aralıksız bahara dek işleyecekti. Keyfi yerindeydi Demir Beyin.

Elleri arkasında, tüm varlığı çalışmanın, başarmanın sevinciyle dolu, avluda aşağı yukarı, yürüyüp duruyordu. Birden bir gürültüyle başını kaldırdı. Ambarın önünde zeytin boşaltmakta olan Dirmilli Ahmedin atları parlamış, arabayı öteye beriye çarparak, dörtmala avludan aşağı kapıya doğru kaçırıyordu. Her yandan adamlar koşuştular. Tam bu sırada atlar, kapıdan içeri giriveren Emetiyi devirip dışarı fırladılar. Gürültüleri köyün içlerine doğru uzaklaştı gitti.

Emeti avlu kapısının önünde, yerde kımıldamadan yatıyordu. Başörtüsü parçalanmış, kucagında getirdiği Demir Beyin beyaz çamaşır bohçası ötelere fırlamıştı.

İnsanlar başına toplandılar. Demir Bey olduğu yerden kımıldayamıyordu. Yanından Ali'nin geçtiğini fark edince, uzanıp kollarından tutmak istedi. Ali kurtulup yürüdü. Biraz sonra annesini kollarında taşıyarak evine doğru gitti. Kalabalık da onun peşi sıra avludan çıktı.

Demir Bey ancak o zaman fabrikaya girip ustaya el etti:

"Makineler stop... İş paydos usta."

Sonra işçilerden birini yanına çağırdı:

"Çabuk candarma karakoluna koş. Kasabaya telefon etsinler, imdat arabasıyla doktor gelsin, yetişsin. Durma, sullanma koş, ağam dedi dersin."

İşçi fırladı, gitti.

Makineler durunca çevreyi kaplayan sessizliğe katlanamadı Demir Bey, avludan dışarı yürüdü. Tam kapının yanında, Emetinin düştüğü yerde toprak kanla kızarmıştı. Kanın hemen yanında Emetinin yemenisinden kopmuş renkli bir oya parçası gördü. Eğilip aldı. Sonra hızlı hızlı kadının evine doğru yürüdü.

Emetinin yeni evinin içi dışı insanla doluydu. Demir Beyi görünce yol açılar.

Emetiyi sedirin üzerine yatırmışlar, üstünü örtmüşlerdi. Yüzü bembeyaz gözleri kapalıydı. Başucunda oturan bir kadın çok yavaş sesle Kur'an okuyordu.

Ali eğildi:

"Anne bak ağam geldi, geçmiş olsun diyor..."

Emetinin göz kapakları titredi.. Sessizlik içinde Kur'an okuyan kadınının mırıltısı biteviye sürüp gidiyordu.

Ali yeniden, iyice eğildi:

"Anne, duyuyor musun, aç gözlerini ne olur bak ağam geldi anne."

Kadının gözkapakları kalktı, Alinin arkasında duran Demir Beye baktı. Dudaklarında bir kımltı belirdi. Bir şey diyecekti, diyemedi. Gözlerinden iki damla yaş yavaşça yuvarlandı. Göğsünden keskin bir soluk çıktı. Gözleri hep öyle açık, Demir Beye baktı kaldı.

Kadınlar çığırtılar... Aliyi tutup sürdüler. Kur'an okuyan kadın kitabını kapattı, sustu.

Demir Bey kalabalığın arasından kurtuldu. Tepeye, kırlara doğru yürümeye başladı. Eli cebindeydi. Avucunda Emetinin yemenisinden kopan ufacak çiçek oyaı sınıksı tutuyordu. Ne yapacağını, ne düşüneceğini bilemiyordu... Tüm yaşantısında ilk kez önüne aşamayacağı kadar yüksek bir duvar çıkmıştı

sanki... Şaşkın, ürkmüş ve hiddetliydi. Nasıl olurdu bu... Nasıl... Kumandasındaki bir insan ondan izinsiz nasıl basıp gidivermişti... Sormadan, danışmadan korkmadan ondan... Ağasından... Ne yapmalıydı şimdi, kime kızmalı, kime sövmeliydi.

Birden tırnaklarının avucuna iyice battığını duydu. Elini çıkardı cebinden, avucundaki ufacık renkli iplikten örülmüş çiçeğe baktı. Dudaklarını ısırды. Yürümeye başladı yeniden, daha hızlı, daha hızlı, daha hızlı.

Toprağa kinle basıyordu. Eze eze toprağı, tüm ağırlığıyla çiğneyerek, bir düşmanı tepelercesine vuruyordu ayaklarını toprağa.. Doymaz meret... Doymaz meret... Oncacık şeyle mi doycaksın... Küçük bir kuş gibi çelimsiz... kurağında üç bulgur tanesi... İki yakada çırpınıp duran oncacık şeyi de istedin ha...

Tekmeleyerek toprağı yürüyordu boyuna..."

O akşam ilkin baskıcı ustasını çağırttı.

"İki gün fabrika çalışmayacak. Üçüncü gün işbaşı yaparsınız," dedi.

Sonra Hafızların Süleymana haber saldı. Süleyman çabucak geldi.

"Al şu parayı Süleyman. Ali'nin anasının cenazesine harcanacak. Ne gerekiyorsa alınsın.. Köyün töresi neyse öyle yapılsın. Parayı harcamaktan çekinme... Varlıklı adamların cenazesi gibi götürülsün. Bir de bizim Yetim Ali'ye göz kulak ol. Körpedir, gama yüzü yoktur... Oyala, al git evinde yatır."

Hafızların Süleyman elini göbeğine bağladı.

"Oralarını düşünme ağam... Dediklerini bir bir yaparız. Ali'yi bırakmam, alır giderim, hiç bırakılır mı sen olmayınca... Cenaze dediğin gibi kaldırılacak.. Allah senden razı olsun, zavallının kimi var ki..."

Demir Bey başını öteye çevirdi.

"Bizde emeği çoktur kadının... Çamaşırımızı yıkamış getiriyordu. Temeline tükürdüğümün dünyası... Bula bula o fakiri buldu deyyusun atları... İstemem bir daha fabrikama gelmesin, gözüm görmesin o Dirmilli Ahmet hergelesini de

arabasını da..."

"Az kalmış ki Gölhayıtta Macır Hasanın çocuğunu da altına alıyormuş atlar, güçilen kurtarmışlar. Ne denir ağam Allah böyle yazmış, kimsenin suçu yok..."

Demir Bey hiddetle gözlerini açtı:

"Hangi Allah... Bunca rezil, namussuz ortalıkta gezip dururken sen git o..."

"Aman ağam tövbe de."

"Hadi hadi güle güle Süleyman... Sen benim söylediklerimi unutma. Helvasını karsınlar, lokmasını döksünler, mevludunu okutsunlar. Her iş yolunca görülsün. Ve de aman Ali'yi yalnız bırakma. Ali sana emanet, bilmiş ol."

"Başüstüne ağam."

Demir Bey o akşam kamyona binip şehre, evine gitti. Emetinin yıkayıp getirdiği son çamaşır bohçasını yatağın üzerinde öylece bırakmıştı. Bembeyaz bohça kadının elinden fırlayınca topraklarla kirlenmişti. Kapıdan çıkarken bir kez daha dönüp karyolaya baktı. Sanki bu eve kitleyip gittiği salt şu yatağın üstündeki çamaşır bohçasıydı. Bir suç kanıtı gibi onu ürkütüyordu bu bohça...

Kapıyı hızla çekip kilitleyince derin bir nefes aldı.

Demir Bey'e şehirdeki evi, çocukları, karısı hiçbir zaman bu kadar uzak, bu ölçüde yabancı görünmemişti. Ev halkı da onun durumuna şaşmaktaydı. Ne kimseye çıkışıyordu artık, ne bir şeye karışıyordu. Suskun ve ilgisiz pencerenin önünde oturuyor, gazetesini okuyor, sonra çıkıp sokağın köşesindeki kahveye gidiyordu.

Bu eve koşa koşa gelmişti. Emetinin ölümüyle hiçbir şeyi yitirmedigine, hiçbir şeyin değişmedigine inanmak istiyordu.

Gerçekte de değişen ne vardı... Karısı yine kendi dünyasında mutlu, ev işleri, komşu sohbetleriyle yaşamını sürdürüyordu. Kızları, bir kavanoz suyun içindeki tombalak Japon balıkları gibi o yana bu yana kalçalarını sallayarak dolanıyorlardı her zamanki gibi... Ve her zamanki gibi ses

geçirmez bir cam duvar vardı bu insanlarla arasında..

Düzen eski düzendi. Ya yıkılan neydi... Bu altında ezildiği, bu soluğunu kesen ağırlık.

Emeti kadın ölmüştü, evet. Kimdi bu Emeti kadın, işini gücünü gören arada bir canı çektikçe sevip okşadığı, çoğu kez varlığını unuttuğu, emeğini ödemediği bir zavalıcılık... Ama çekilivermişti ayaklarının altından işte... Neyi alıp gitmişti bu kadın onun dünyasından... O sağlığında hiç düşünmediği, o boyuna susan, o sessizce kayar gibi yürüyen, o hiç ama hiçbir şey istemeyen...

Taa içinden üzüyordu, ne etse yararsız...

Sırtını verdiği bir koca ağaç yıkılmıştı belli... Kalakalmıştı ortalıkta dayanaksız.

Şehirde üç günden fazla duramadı. Dönüp Karagöl'e geldi. Fabrika yeniden çalışmaya başladı.

*

Demir Bey, eski Demir Bey değildi. Duygusuz, aldırmaz, umursamaz bir hal almıştı. Kimseyle uzun boylu konuşmuyordu. Fabrika çalışırken hep öyle düşünceli, dalgın ortalarda dolaşıyordu. Hiçbir şeyin farkında değilmiş gibiydi. Arnavut İbrahim'in yarı deli karısı, ihtiyar Urkiye kadın evini süpürüyor, çevresinde dolanıyordu. Ama ağanın onu gördüğü yoktu. Aliyle bile zorda kalmadıkça pek laf etmiyordu. Ağanın bu dalgınlığı sürdü gitti bir zaman.. Uzunca bir süre ağa sanki bir başka dünyada tek başınaydı. Sonra birden değişti... Olur olmaz şeye hiddetlenip sövmeye başladı. Urkiye kadını evine sokmaz oldu. Evi toz toprak kapladı. Kimsenin pişirdiğini yemiyordu. Sucuk, peynir, pastırma, zeytin yiyor; evinde aş kaynatırmıyordu. Günlerce çamaşır değişmiyor, üstü başı yağ lekeleri içinde dolaşıyordu. Tüm şehir işlerini Ali'ye devretmişti. Kamyonlarla yağı o götürüp Sami beye teslim ediyor, parayı o alıp getiriyordu.

Evinin haberini ondan alıyor, masraflarını yine onunla gönderiyordu. Kahveye oturmaya çıkmıyor, fabrikanın

avlusunda kafesteki bir kaplan gibi tedirgin, hiddetli, her an saldırmaya hazır dolanıp duruyordu.

Büyük kızı Sevginazın eczası kalfasıyla nişanlanması için izin istedikleri zaman pek şaşırmış göründü. Sonra omuz silktili. Çok geçmeden ikiz kızlarını mahalle bakkalı Halis Efendi oğullarına istedi. Oğlanlardan biri gümrük memuru, öteki marangozdu.

Bu işleri hep Sami Beyin üzerine yükledi. O kendini yeniden boylu boyunca işlerine vermişti.

O yaz üzümlere öyle bir saldırdı ki, tüm köylü şaşır kaldı. Ağa kimselere mal aldırılmıyordu. Ambarlar üzümlle dolmuş, avluda yüzlerce üzüm çuvalı üst üste yığılmıştı.

İşçilerin arasında üstü başı kirli, yanakları çökmüş, yüzü solmuş o yana bu yana koşuşup duruyordu. Birisinden öğ alıyormuşçasına, bir düşmana saldırıyormuşçasına işe saldırıyordu. Onun davranışlarındaki düzeni sağlayan bir şey bozulmuştu. Setleri yıkılmış taşkın bir suya benziyordu. Tıpkı öyle coşkunun ve ürkütücüydü.

İşinin dışında hiçbir şeyle ilgisi kalmamıştı. Fabrikasının bir çarkı durumuna gelmişti O da makinelerle beraber kendini tüketerek çevriliyordu biteviye.. Fabrikasının bir parçasıydı artık... Hiç yağlanmayan, oluruına bırakılmış ve yine de en çok dönen bir parçası...

Gasson'un, Carnegie'nin kitapları rafında tozlarla örtülmüştü. At yarışlarına, denize, kaplıcaya gitmeyi düşünmüyordu. Yokuş aşağı inen freni patlamış bir kamyondu sanki... Alabildiğine hızla bir sona doğru gidiyordu. Yaşayıp-yaşamadığının farkında değildi. Gözleri bağlanmış bir dolap beygiri gibi paranın çevresinde dönüyordu. Ne kadar derinlerde olursa olsun parayı, tüm gücünü kullanarak bulup çıkarıyordu. Bunun neye yaradığını, neye yarayacağını düşünmeden.

*

O sabah Ali'yle beraber kamyonu bindi.. Karakızlar

Köyüne üzüm alımına gidiyordu. Kamyon çayın yanından kıvrılıp Karakızlar yolunu tutmuştu ki, arka lastiklerden biri silah gibi patladı.

Demir Bey sinirlendi.

"Stepnen var mı Muhittin? "

"Yok ağa ama biz onu şimdi yaparız, on dakika sürmez onarırız..."

"On dakika sürmezmiş... Eşşek gibi adamlarsınız. Ulan sen bu kamyondan ekmek yiyorsun... Adam işe çıkmadan eksikliğini gediğini gözden geçirmez mi... Yapmazsın... Sonra da sürünürsün ömrünce... Tembel deyyuslar."

Aşağı atladı. Kamyonun kapısını olan gücüyle çarptı, kapadı.

"Ali in de yürüyelim. "Şoföre döndü. "Siz de bitirince arkamızdan gelirsiniz."

"Başüstüne ağa."

Demir Bey her zamanki gibi elleri arkasında bağlı, çenesi ileri doğru uzanmış, gözleri kısılmış hızlı hızlı yürüyordu. Ali hemen yanındaydı. Uzun bacaklarıyla koca koca adımlar attığı halde ona güçlükle yetişiyordu. Bu işe pek şaşıyordu. "Boyu da kısa, hey Allah bu nasıl iş, böyle rüzgâr gibi nasıl yürüyor ki... Ve de neden koşuyoruz böyle... Yine canı sıkılıyor besbelli ya... N'etmeli.."

Oysa yol, ballanmış üzüm bağları, incir bahçeleri arasından uzayıp gidiyordu... İğde çiçeklerinin baygın kokusu, buğday başaklarının istekli kokusuna karışıyordu. Egeye yaz tüm cömertliğiyle gelmişti. Ekin tarlaları onca bereketin arasında süslenmeyi de unutmayan bir yeni gelin gibi, kıpkızıl gelincikler, sarılı beyazlı papatyalar, mor peygamber çiçekleriyle donanmış yaşamının tadını çıkarıyordu.

Havada baş döndürücü bir aşk kokusu vardı. Aşk kelebeklerin, arıların ve ılık Ege rüzgarının kollarında çiçekten çiçeğe taşınıyordu. Bu Akdeniz yazıydı. Doğa dünyanın hiçbir yerinde böylesine delice aşka vermezdi kendini...

Demir Bey önde, Ali arkada bu aşkın içinden yürüyorlardı. Ali sık sık başını kaldırıp, önünden koca koca adımlarla yürüyen Demir Bey'e bakıyor, ne söylesem ki hey Allah, diye düşünüyordu. Neye böyle koşuyoruz, soluk soluğa neye yetişeceğiz ki...

"Ağam duyuyor musun? "

"Ne dedin? "

"Kuş sesini dedim... Bülbül olacak herhal.."

"...."

"Nefesi de tükenmiyor baksan ya..."

"...."

"Bi tane de değil... Biri susarken öteki başlıyor... Yarışıyorlar besbelli... Ağaçlar hep kuş dolu... Az yavaşlasak mı... Dinlerdik..."

"...."

"Annem derdi ki..."

"Annen mi? .."

"Annem.. Kuşlarla çiçekler derdi, yoksullar için yaratılmıştır, derdi. Mevlamın işi, hiç bizleri düşünmez olur mu, derdi... Varsın yoksulların da sevin sinler diyerekten kuşlarla çiçekleri bize gönderdi, sakın kuşları vurma Ali, onlar ağaçların süsüdür diye sıkı sıkı öğüt verirdi annem.. Annem çok yufka yürekliydi ağam... Topraktaki böceklerle bile acırdı annem... Karınca yuvala..."

"Bırak anneni... Bırak oğlum... Hadi yürü... Yürüyelim..."

Ali konuşurken, Demir Bey az bişey yavaşlar gibi olmuştu. Hızlandı yeniden..

Bir zaman konuşmadan yürüdüler. Sonra Ali:

'Ağam," dedi, "bir zamanlar bana bir öykü anlattıydın."

"...."

"Amerikalının kitabında yazılıymış."

"Hangisi o? "

"Hani adamın biri dükkânda alışveriş ediyormuş da koşarak biri girmiş içeri. Aman demiş, hiç durma, koş yetiş senin at boşandı kaçtı... Öteki hiç telaşlanmamış. Kaçar kaçar da, nereye kadar kaçar şu bizim at, demiş, dünyadan

çıkabilir mi... Çıkamaz demiş öteki. Eh öyleyse, telaş gerekmez, nasıl olsa yakalarız, demiş..."

Ali, öyküyü ağamı belki eğlendiririm, oyalarım diye anlatmıştı. Demir Bey gülümsemedi bile. Yürüyüş temposunu yavaşlatmadan sordu:

"Nerden geldi aklına şimdi bu? "

"Hani bu kadar koşmasağ da olur diyecektim. Üzümleri nasıl olsa yakalarız."

"Yoksa yoruldu mu? "

"Yok ağam benim için değil, senin..."

Ali sözünü tamamlayamadan Demir Bey yüzükoyun yere kapaklandı. Ali atılıp diz çöktü, kalkmasına yardım etmek istedi. Ama Demir Bey kımıldamıyordu. Yavaşça sırtüstü çevirdi. Gözleri kapalıydı. Ali'nin soluğu kesildi. Eğildi kulağını göğsüne dayadı; kalbi hafif hafif çarpıyordu. Önüne ardına ötelere doğru baktı; görünürlerde kimse yoktu. Kamyon gerilerde kalmıştı. Biraz su olsaydı bari... Birden ilerde, yolun sola kıvrıldığı yerde bir çeşme olacaktı diye düşündü... Eğilip Demir Bey kollarına aldı, yürümeye başladı. Aman kurban olduğum Tanrım şu suyun başına yetişseydik, diye yakarıyordu.

Çeşmenin yanına gelince Demir Beyi kenara, çimenlerin üzerine yavaşça bıraktı. Demir Bey gözleri kapalı öylece duruyordu. Ali avuçlarını suyla doldurdu, getirdi Demir Beyin yüzüne gözüne, boynuna serpti. Yeniden doldurdu avuçlarını ellerini, bileklerini ıslattı... Ağası ölmüş müydü ki... Hiç kımıldamıyordu... İki yakasına bakındı... Kimsecikler görünmüyordu... Ali'nin gözleri yaşlarla doldu ve birdenbire, tıpkı bir çocuk gibi, bağıra bağıra ağlamaya başladı. Tam o sırada aşağıdan doğru gelen kamyon gürültüsünü duyunca sesini kesti. Kalktı kamyonu doğru koştu.

Şoför Muhittin onu görünce kamyonu durdurdu, aşağı atladı:

"Hayrola Ali Çavuş, ne oldunuz be? "

"Mahvolduk Muhittin... Ağam düştü yolda... Birdenbire

düştü koş bak."

Beraberce koştular.

"Yürüyüp dururken düşüverdi. Konuşuyorduk güzel güzel... Baksan ya nefes almıyor mu ne? "

"Dur be Ali Çavuş, adamı şaşırtma... Bayılmış herhal... Beni de korkuttun aklım oynadı vallah..."

Şoför yardımcısı Çakır Osman da gelmiş, arkalarında dikilmiş bakıyordu.

"Koş Çakır," dedi, "kamyondan kovayı kap gel, su doldur, içirelim az bi şey."

Çakır koştu, suyu getirdi.

Muhittin:

"Ağam hele aç gözlerini, bak su getirdik... Birkaç yudum içsen açılırsın."

Ali'ye dönü:

"Duymuyor, baygın.. Taşıyalım kamyonu, kasabaya doktora götürelim."

Ali razı gelmedi:

"Yok olmaz Muhittin.. Kamyonun neresine koyarız... Boş kamyonda sarsılır çarpılır o yana bu yana."

"Arka tarafa koyarız, yatırırız. Sen de biner tutarsın onu..."

"Yok olmaz kardaş, sarsalamak olmaz. Ben askerdeyken..."

"Yahu bırak şimdi senin askerliği.. Ne yapacağız? "

"Ben kucağımda geriye, köye taşırım."

"Neyi taşıyorsun, beş yaşında bebe mi bu... Koskoca adam be."

"Ağır değil ki... Taa aşağıdan, iki kavağın ordan aldım geldim buraya."

"Köy neresi hay oğlum... Senin iki kavak elli adım ötede. Köy bir saat çeker. Bak şöyle sedye gibi bir şey olsaydı..."

"Sen durma Muhittin, bas git gaza. Kasabadan doktor al gel. Fabrikaya getir. O zamana kadar ben de ağayı oraya taşırım. Çakır da burada kalsın benimle, ne olur ne olmaz."

Muhittin razı oldu:

"İyi madem, hadi eyvallah, tanrı yardımcın olsun."

Koşup kamyonu atladi. Arabayı geri çalıştırırken başını çıkarıp seslendi:

"Geçerken fabrikaya haber eder size yardımcı gönderirim ben."

Sonra gaza bastı. Tozu dumana katarak emektar Fordunu taşlar üzerinde hoplata zıplata sürdü, gitti.

Ali, gözleri ağasında boynunu bükmüş duruyordu. Birden toparlandı.

"Çakır eğil, ağanın ayakkabılarını çıkaralım da ayaklarına yük olmasın."

Demir Beyin gözleri hâlâ kapalıydı. Şimdi hafifçe ve sık sık nefes alıyordu. Dudakları morarmıştı.

Ayakkabılarını çıkardılar. Yırtık çoraplarından parmakları görünüyordu. Ali'nin canı sıkıldı. Yan gözle çakıra baktı. Sonra Demir Beyi kucaklayıp doğruldu. Çakır da Demir Beyin ayakabılarını almıştı. Yürümeye başladılar.

"Epeyce yolumuz var Ali Çavuş."

"..."

"Ağa iyidir, ben de severim."

"..."

"Yorulduğün zaman haber et de sırtıma alayım."

"Neye dudakları morardı ki Çakır?"

"Bayılan adamın dudağı pembe olacak değil ya be."

"Bayıldı öyle... Oysa çelik gibi adamdır. Sen onun yapısına bakma, yüreğine bak."

"Son günlerde az bi şey huyu değişti diyorlar... Eskisi gibi değilmiş."

Ali başını çevirdi, Çakıra baktı:

"Sakın ağa için olmaz bir laf sarf edeyim deme!"

"Yok ben bir şey demiyorum... Yani biraz sert oldu diyorlardı da..."

"Sert mi... Sertmiş... Kimin burnunu kanatmış... Koskoca bir ağa iken... Bunu diyen kim?"

Çakır Osman söylediğine pişman olmuştu:

"Hiç, öyle ortalıktan işte... Belli bir adam değil canım."

Ali dişlerinin arasından soluyarak konuştu:

"Eğer ağa için birinin kötü söz sarfettiğini duyarsam yaşatmam. Ben ağaya benzemem. Zaten ağa bu bizim insanlarımıza yakışır bir adam değil..."

Çakır lafı değiştirdi:

"Ali Çavuş, Allah saklasın ya, eğer ağaya bir hal olursa bundan bizim başımıza bir mütesirlik gelir mi ki? "

"Sus ulan, kapa çeneni!"

Birden Demir Beyin göz kapaklarının kimüdadığını, sonra açıldığını gördü. Sevincinden duruverdi.

"Bir emrin var mı ağam? "

Demir Bey gözlerini yeniden kapadı.

"Gel Çakır, bak bakalım soluğunu dinle bir, iyi mi? "

Çakır Osman yaklaştı, Demir Beyin yüzünü inceledi. Eğilip nefesini dinledi, gülümsedi:

"Maşallah iyi be Ali Çavuş... İyilenmiş her hal."

"Demin gözlerini açtı, öyle; iyileniyor şükür... Hadi çekil yolumdan yürüyelim, durmayalım."

"Yorulmadın mı? "

"Yok."

Çakır, Ali'nin alnından akan terlere yan gözle baktı. Ses etmedi.

Ali'nin kolları uyuşmuştu. Yine de yükü, sanki ona iplerle bağlıymış gibi, hep göğsünün üstünde sımsıkı tutuyordu.

Yarık çitlenbiğin oraya gelince durakladı.

"Gel Çakır yanaş... Yardım et de otların üstüne koyalım, az bi şey soluklanalım."

"Olur Ali Çavuş."

Ali Demir Beyi yatırdıktan sonra bir zaman kollarını oğuşturdu. Ceketini çıkardı. Çakura uzatıyordu ki, Demir Beyin kendisine baktığını gördü. Hemen yanına çöktü:

"Nasılsin ağam, iyisin ya? "

Demir Bey öz kapaklarını yavaşça kapayıp açtı. Ali sevincinden ne diyeceğini bilemedi. Arkasına döndü:

"Gel Çakır bak ağam iyileşti."

Çakır yaklaştı fakat Demir Beyin gözleri yine kapanmıştı.

"Hadi gidelim Çakır, durmak olmaz, doktor çoktan gelmiştir, fabrikadadır."

"İstersen az bi şey de ben taşıyayım. Kucağımda götüremem ya, sırtıma yüklersen taşıyım bir zaman.."

"Sırtta olmaz Çakır. Göğsü sıkışır, soluğu daralır. Sırtlamak olmaz kardaş. Ben taşıyım onu... Hadi bismillah!"

Yürümeye koyuldular.

On dakika geçmişti ki karşıdan doğru bir gürültü koptu. Bir at arabası tozları kaldıracak tangur tungur geliyordu.

"Bunlar bize geliyor olmalı Ali Çavuş, içi adam dolu baksan ya, hele kenara çekil."

Araba yaklaştı. Fabrikanın sürekli işçileri inip ağanın çevresini aldılar. Her kafadan bir ses çıkıyordu.

"Arabanın içinde yatak var, serer üstüne yatırırız bir güzel... Yorgan da yastık da var..."

"Araba gayet yavaş gitmeli."

"Haydin getirin be yatak tamam."

Ali, Demir Bey kollarında dimdik duruyordu.

Onun ses etmediğini görünce Nuri:

"Eğer araba olmaz diyorsan Ali Çavuş, ambarın içindeki küçük kapıyı da çıkarıp getirdik. Üstüne yorganı serer, yatırır taşırız hep birlikte."

Ali rahatladı.

"Araba olmaz helbet. Araba olmaz ya, kapıyı iyi ettiniz. Alın gelin madem."

Acele indirdiler. Üstüne yorganı serip yastığı koydular. Ali Demir Beyi, yavaşça yatırdı. Hepsi birer kenarından yapıştı. Yürümeye başladılar. Araba arkalarından geliyordu

Fabrikaya Tepe mahallenin yolundan gittiler.

Ali:

"Köyün içinden geçirmeyelim, kırdan gidelim," demişti.

Fabrikaya geldikleri zaman Doktor Turgut beyi bekler buldular.

Ali, Demir Beyin cebinden anahtarı alıp kapıyı açtı.

Hastayı içeri taşıyıp yatağına yatırdılar.

Doktor olan biteni Ali'den dinledi. Ali anlatırken o enjektörünü hazır etmişti.

Ali gözlerini bir doktora, bir Demir Bey çeviriyordu. İğne yapıldıktan sonra doktor hastayı uzun uzun muayene etti. Şimdi Demir Bey daha rahat nefes almaya başlamıştı. Çevresinde olup bitenlere dalgın dalgın bakıp duruyordu.

Doktor reçetesini yazdı. Giderken:

"Ailesine haber vermek gerek," dedi, "uzunca bir süre dinlenmeye ihtiyacı var. Arka üstü yatacak.. Üzüntü, sıkıntı, yorulmak yasak ve tehlikeli."

Ali dikatle dinliyordu.

"Ne olmuş ki doktor bey? "

"Çok yorulmaktan.. Hafif bir kriz geçirmiş... Ailesine hemen haber verin gecikmeden... Belki bir kliniğe filan yatırmak isterler... Gerçi şimdilik korkulacak bir şey yok. Ben sağlık memurunuzla konuşup gerekli şeyleri anlatacağım. İğneleri o yapar. Sarsmadan getirmekle akıllılık ettiniz."

"Ben askerde sıhhiye çavuşu ile arkadaşım da, ondan çok şeyler öğrendim."

"İyi olmuş ki sen yanında imişsin. İlaçları almaya benimle kasabaya sen mi geleceksin? "

"Yok doktor bey... Ben başından ayırlamam. Bizim şoför sizinle gelir. İlaçları alır."

"Olur. Sen telaş etme, böylece yatar dinlenirse çabuk iyileşir."

"Sağol doktor bey. Hadi Muhittin, doktor beyle beraber gideceksin. Çakır'ı da al. Oradan otobüse bindir ağzına eczane gönder. Haber götürsün. Eczaneye para vermek gerekmez, bizim orda hesabımız var. Ben sonra veririm. Sen ilaçları al durma gel. Sizin hakkınızı da sonra öderiz doktor bey."

"Önemi yok. Geçmiş olsun. Hadi kalın sağlıklı."

"Güle güle doktor bey. Sağolasınız."

Herkes çıkınca Ali kapıyı kapadı. Döndü, Demir Beyin yanına geldi.

Demir Bey Ali'ye bakıyordu. Dudakları kımıldadı. Ali yaklaştı.

"Korkma oğlum iyileştim... Korkma."

Ali ne diyeceğini şaşırdı.

"Helbet iyileştin ağam.. Allaha şükür... Doktor iğne vurdu. Bir şeyciğin kalmadı... Yaa.. ";

"Öyleyse neye ağlıyorsun? "

Ali elini yüzünde dolaştırdı. Gözlerinden akan yaşların farkında değildi.

"Ben mi... Hiç ağlanır mıymış... ben karı mıyım... Ağlamak ne demek.."

Sustu. Dudaklarını ısırdı. Başını önüne eğdi.

Ertesi gün, öğleden sonra şehirden gelen otobüsten Demir Beyin karısıyla dört kızı çıktılar. Köylülerin saygılı ve meraklı bakışları arasında fabrikaya girdiler. Demir Beyin yanında Ali vardı. Hanımları görünce doğruldu kalktı. Dışarı çıkmaya davrandı.

Demir Bey:

"Ayrıлма Ali," dedi, "ben git demeden nereye gidiyorsun..."

Ali kenara çekildi.

Müzehher hanım önde, kızlar arkada odaya girdiler.

Müzehher hanım yatağa yaklaştı:

"Geçmiş olsun bey."

"Eyvallah."

Demir Bey gözlerini kızlarında gezdirdi. Hepsinin yüzünde merak ve ayrıca anlamını kavrayamadığı, huzursuzluğa benzer bir hal vardı.

"Geçmiş olsun baba..."

Bunu söyleyen Yonca'ydı. Demir Bey yeni bir umutla gözlerini ona çevirdi.

Fakat Yonca pencereye dönmüş dışarıya bakıyordu.

"Niye geldiniz böylece? "

Müzehher hanım az önce Ali'nin kalktığı iskemleye

oturmuştı.

"Aaa niye gelinirmiş. Hasta olduğunu bildirdiler. Seni almaya geldik."

"Beni almaya demek.. İyi... Neden hep bir olup da geldiniz? "

"Kızlar da seni görmek istediler. Hastalığın neymiş? "

"Bilmem, doktor demedi."

"Birini yollasak da bizi götürecek bir araba bulsalar. Pikap mı olur, cip mi olur..."

"Hemen mi döneceksiniz? "

"Hep beraber gitmeyecek miyiz? "

"Ben gidemem."

"Neden? "

"Doktor yataktan çıkmayacak demiş."

"Canım kasaba doktorunun sözüyle olur mu bu işler? Eve gidelim. Ünlü bir doktor getirip baktıralım."

"Pencereyi açsak olur mu anne, burası çok pis kokuyor." Demir Bey Yonca'ya baktı.

"Olmaz küçük hanım. Varsın koksun. Biz o kokunun içinde yaşamaya alıştık."

Yonca omuz silkti. Sedirin kenarına oturdu.

Müzehher hanım şaşırmişti:

"Yani sen şimdi bizimle şehre gelmeyecek misin? "

"Hayır."

"İyi ya, burada sana kim bakacak? "

"Şimdiye kadar kim baktıysa."

Müzehher hanım çevresinde gözlerini gezdirdi. Her yanlar toz içindeydi. Yatağa yorgana baktı. Salt çarşafı değil ayrıca yorgan da kirden rengini yitirmişti.

"Sana kim bakıyorsa güzel bakıyor gerçekten. Bu pisliğin içinde sağlam adam hastalanır."

"Doğru dedin ya biz ne edelim... Bize bakmak ellerin görevi mi. Hem bu güne değin bize kimlerin baktığını düşünmek hiç mi aklınıza gelmedi..."

Demir Beyin gözleri bir karısının bir kızlarının üzerinde duruyordu. Ali'yi aradı. Kapının yanında dikildiğini görünce

ferahladı.

"Ali, Arnavuda seslen gitsin köye Receb'in pikabını alsın gelsin de şunları şoseye kadar çıkarıversinler. Oradan geçen otobüslere biner giderler."

"Başüstüne."

Ali kapıyı açtı. Arnavut İbrahim'e seslendi. Ağanın buyruğunu bildirdi. Yine girip yerine dikildi.

Müzehher hanım anlatıyordu:

"...Sevginaz'ın düğününe ne kaldı şurada.. Sen benim orada keyfime baktığımı sanıyorsun ama tüm yükler benim omuzlarımda... Alınacak dikilecek şeyleri çok. Bir bir hesapladık, yazdık. Bir de sen oku bak."

Çantasını açtı. Bir kağıt çıkardı, kocasına uzattı.

Demir Bey aldı, okumadan yastığının altına soktu.

"Tüm işleri benim başıma bırakmak olur mu? Bir yılın içinde üç düğünün nasıl altından kalkarım ben... Hâlis Bey de sıkıştırıp duruyor..."

"Kimmiş bu Hâlis Bey? "

"Aaa.. Bilmiyor musun ayol, ikiz kızlarının kayınbabası olacak."

"Şu bizim bakkal Hâlis efendiyi ne zaman Bey yaptınız.. Hem daha kızları vermedin, neyin kayınbabası imiş? "

"Vermedin ne demek, sözlü değiller mi? İlle de bu yılın içinde düğün isterim diye tutturuyor."

"İyi ya, istiyorsa yapın siz de."

"Yapalım, yapalım ama eksikleri... Kızların daha bir şeycikleri yok... Onlar da hesaplarını yazmışlar."

Yine çantasını açtı, bir kağıt daha uzattı.

"Bitti mi? "

"Efendim? "

"Hesap işiniz bitti mi diye soruyorum."

"Aaa hiç bu işlerin hesabı kızlar yerlerine teslim edilmeden biter mi? "

"Çantanda başkaca hesap kağıtları var mı? "

"Şimdilik yok, niye sordun? "

"Araba geldi kapıda durdu da. Lafın bittiyse araba beklemesin."

"Demek sen gelmiyorsun... Kendin bilirsin, bizden söylemesi, sonra kızma da."

"Hoşça kal baba."

Kızlar kapıya doğru yürüdüler. Müzehher hanım da ayağa kalktı.

"Gelmiş geçmiş olsun hastalığın. Evden bir istediğin var mı? "

"Yok."

"Eh hadi bize Allahısmarladık."

"Uğurlar olsun."

"Çok beklemeyiz değil mi? "

"Beni mi? "

"Şey canım, parayı, kağıtlardaki işte... Konuştuk ya..."

"Ali kapıyı aç, şoför bekliyor dışarda."

Ali kapıyı açıp kenara çekildi. Önünden birer birer geçerek dışarı çıktılar.

Demir Bey dışarıyı dinliyordu. Motor sesinin uzaklaştığını duyunca derin bir nefes aldı.

"Gel Ali, otur şöyle."

Ali suçlu suçlu iskemleye oturdu.

"Ne o, canın mı sıkıldı? "

"Yok ağam ne demek olsun."

"Bilmem öyle gamlı gamlı duruyorsun da... Eee gördün mü sen bizim erkek kadınlarımızı? "

Ali susuyordu.

"Ne öyle sersem gibi bakıyorsun.. Hani sana niye ağlıyorsun dedim de, sen ben karı mıyım ki ağlayayım diye karşılık verdiğdin. Baksana bizimkilerin tümü erkek çıktı maşallah."

Ali sıkılmıştı. Önüne bakıp duruyordu.

Demir Bey üstüne üstüne gitti.

"Haa bu işe ne dersin, beğenmedin mi yoksa? "

"Her kişinin yüreği bir olmaz ki ağam. Hem şimdi iyileştin şükür."

Demir Bey içini çekti:

"Haklısın, her kişinin yüreği bir olmuyor."

Bir zaman ikisi de sustular. Sonra yine Demir Bey konuştu.

"Bunlar hep birden, topluca neden buraya geldiler dersin Ali? "

Ali ne diyeceğini bilemedi.

"Bizi merak etmedikleri ortada olduğuna göre, neye geldiler ki beraberce? "

"Seni götürmeye gelmişler ya ağam."

"Götürmeye biri yeterdi. Hem madem neden götürmediler? "

"Sen istemedin."

"Bir kez istemeyiz demeklen... Peki sana on kez, dün gece git evine uyu dedim de, ben yalnız kalırım bir şeyciğim yok dedim de, sen niye gitmedin? "

Ali başını önüne eğdi:

"Sen bize bakma ağam."

"Bize bakma ne demek ulan? "

"Bize bakma helbette. Babamızdan ilerisin sen bize. Şuncacıktan ekmeğinle olduk büyüdük. Hâlâ kursağımıza senin ekmeğin.."

"İyi ya onların kursağındaki kimin ekmeği? "

"O da senin ama, onlar ne de olsa senin kendi çocukların... Bense elim."

"Ulan o ne çeşit bir söz... Demek el olursa adama yakın düşer de, kendi çocuğu boş mu verir? "

Ali temelli şaşırdı:-

"Yok ağam onu demedim Laf karıştı. Sözüm şu ki, sen bize bakmayacaksın. Biz senin kendi malınız. Besledin büyüttün, okuttun insana benzettin bizi... Sen bizi hiç hesaba alma ağam, doğdum seni gördüm bir askerde ayırdım senden, sen..."

"Kapıyı tıklatıyorlar, hele koş oğlum."

Ali gitti açtı. Gelen hafızların Süleyman'dı.

"Merhaba ağa."

"Merhaba Süleyman, gel buyur."

Süleyman girdi. İskemleyi çekip, karyolanın yanına oturdu. Cebinden bir gazete çıkardı, Demir Bey'e uzattı.

"Sana gazete getirdim. Köye otobüs işlemesi çok iyi oldu ağa. Eh bu gün nasılsın, iyisin ya? "

"İyiiz iyiiz."

"Senin çoluk çocuk geldi diye duydum."

"Öyle geldiler."

"Yatak yorgan gerekiyorsa bizden getirtelim diye geldim."

"Onlar gittiler Süleyman."

"Gittiler mi, ne erken, ben görmedim ya.."

"Öyle, erken gittiler."

"Üzülmüşlerdir zavallılar... sıkılmışlardır iyice..."

"Sorma çok üzülmüşler... Değil mi Ali? "

Ali ses etmedi. Önüne baktı.

"Ulan sana söz söylüyoruz... Yengengiller çok üzülmüşler hastalığımıza, öyle değil mi? Sabaha dek uyumamışlar, ağlamışlar. Burda da hep ağlaşıp çığırıştılar bir zaman..."

Ali'nin canı iyice sıkılıyordu:

"Ağam, iznin olursa Süleyman emmi burdayken ben avluyu bir dolaşayım, işçilere bir göz atayım? "

"İyi git bakalım, hadi git de kurtul dilimizden."

Ali'nin arkasından Demir Bey bir süre konuşmadı.

"Ne o ağa, daldın gittin ya... Derin derin düşünmedesin."

"Öyle Süleyman, düşünüyoruz... Dedğin gibi derinlemesine düşünmedeyiz."

"Düşünecek bir şey yok... Hamdolsun iyi gördüm seni."

"Biz iyiiz canım... Kolay kolay ölmeyiz biz... düşüncemiz başka..."

"İşler de güzel ağa.. Kendin de gazete okuyacaksın ya... Üzüm piyasası istekli; üç kuruş koymuş üzerine üzüm... Allab seni seviyor besbelli."

"Allahı bırak Süleyman, insanlar ne diyor bizim için. Köylü ne diyor, geberemedi deyyus mu diyorlar yoksa? "

"Hey Allah, o da ne biçim bir söz... Köylü seni rahatsız etmekten korkmasa hep buraya dökülecekler ya, ne çare doktor razı gelmiyormuş... Kahveye çıktığın gün kurban kesip seni üstünden atlatacaklarmış. Allah bize acısın da ağamızı bağışlasın diyor köylü. Sen ne konuşuyorsun yattığın yerde.."

Demir Bey duyulandı:

"Demek öyle mi... İyi, iyi, bir cıgara ver ordan... Doktor içmesin demiş ya, içmesen olmayacak. Yeri geldi, ver cıgarayı."

"Aman dokunmasın ağam? "

"Bize cıgara dokunmaz. Zavallı cıgaranın cürmü ne ki... Demek öyle mi dedi bizim Karagöllüler... İyi ettin de geldin Süleyman, sıkılıyorduk... Ferahladık."

Kapı açıldı, Ali girdi.

"İşler nasıl gidiyor Ali, yürüyor mu? Yoksa haylaz herifler fırsat budur deyip yanlamışlar mı üzüm çuvallarının üzerine ha? "

"Yok ağam, işçideki gayret şaşılacak şey. İkimiz bir olup başlarına dikilseydik böyle çalışmazlardı. Sekiz numaralık iki parti çoktan çuvallanmış. On numaralar da nerdeyse bitecek."

"Bizi sordular mı? "

"Sormazlar mı... Gönlü rahat yatsın ağa diyorlar. Adamlığımızı biz bu gün ona göstermezsek hangi zaman gösteririz, diyorlar. Bir de para katıştırıp bir alaca toklu (*) alıp bağlamışlar avluya... Ayağa kalktığın gün kapının önünde kurban edeceklermiş."

Demir Bey susuyor, uzaklara, duvarların ötesinde bir yerlere bakıyordu sanki. Neden sonra:

"Gazocağını yak da çayı demle oğlum," dedi, "bak Süleyman efenin canı taze çay istiyormuş."

"Başüstüne ağam."

(*) Toklu: Genç erkek keçi.

On beş gün geçmeden Demir Be7 ayağa kalkmıştı. Kimi kez avluda bir iskemle atıp oturuyor, kimi de kahveye kadar uzanıyordu.

Ali işlerin başındaydı. Her yakaya yetişiyordu Ali. Demir Beyin gönlü rahattı. Hastalıktan sonra eski hidde7li hali geçmişti. Doktorla görüşmüş, derdin kalbinde olduğunu öğrenince biraz sıkılmış, ama kendini 7abuk toparlamıştı.

Doktor gittikten sonra Ali ağasını sorguya çekmişti:

"Ne anlatıyor Turgut Bey sana ağam, ben o kadar sıkılıyorum, yorgunluk diyor başka demiyor, vallah pireleniyorum be... Neymiş derdin, nerëndeymiş sana söyledi mi? Ne dedi sana? "

"Ne diyecek be Ali... Aferin 7abuk dikildin kalktın diyor."

"Derdin neredenmiş? "

"Dert mert kalmamış işte. Yalnız çok yorulmayacakmışız. Biz de yorulmayız ne yapalım, sen varsın ya..."

"Oralarını bırak ağa, acep şehirden başka bir doktor mu getirsek ki... Bu doktor neden derdinin ismini söylemez. Bilemedi herhal, öyle ya bilemedi."

"Bu doktor yüz tane şehir doktorunu cebinden çıkarır be Ali. Bunun elinden geçen hastanın sayısını şehir doktorları düşünde görse inanmaz... Doktor derdimizi ossaat bildi oğlum, derdimiz yorgunluk, yorulmamak gerek, çokca koşturmayacağız gayri eskiden olduğu gibi."

"Sen otur ağam. Dilersen yat sırtüstü. Sen hiç tasalanma. ki işler aksıyacak diyerekten. Evelallah üstesinden gelirim, sen buyur, o kadar, ötesini bana bırak."

"İşlerin hakkından geleceğini biliyorum, gelip duruyorsun ya.. İşler yürüdükten sonra neye tasalanayım... Ama iş yürümeli Ali. Biz ölsek de iş durmamalı bir vakitte, şu değirmen dönmeli... Eğer ölürsek bize ne mevlut sesi ne dua, ille de bu fabrikanın sesi gelmeli... Biz ölünce... Biz öldüğümüzde, ne edeceksin Ali? "

"..."

"Haa, ne iş tutarsın ekmeğini kazanmak için? "

Ali yere bakıyordu. Fısıltı halinde:

"Demek ekmek mi düşünülecekti? "

"Helbet ekmek ya, ilkin ekmek düşünülecek, gerisi sonra."

"Ekmek ne ki ağam, ekmek çok, çalışan adama dağ taş ekmek.. Ama neyleyim."

"İyi aferin... Demir gibi adamsın, çalışmaktan yılmayacaksın oğlum... Adamın adamlığı çalışmasıyla ölçülür... Ağa da olsan paşa da olsan çalışacaksın... Ekmeğini alının terine bulayıp yemedikçe başın yukarda gezemezsin. Gavur gibi çalışmalı... Gövde makinesi çatlayanadek... Bizim gibi.."

Ali kuşkuyla ağasına baktı:

"Doktor bir şey mi dedi sakın ağam? "

"Yok ulan, doktor olacak sersem makine mühendisi mi ya da tamirci ustası mı.. Bu gövde makinesinin nasıl işlediğini, çatlayıp çatlamadığını nereden bilecek o zavallı... Doktora maktora boş vereceksin oğlum... Haa, biz ne üzerine konuşuyorduk. Bu yıl sen şehir işlerini, borsa işlerini temelli üstüne alacaksın. Anlaşıldı mı, biz bu yıl az bişey dinleneceğiz. Hele sen içerden bir iskemle al da gel yanıma... Gel otur konuşacaklarımız var daha."

Ali içerden bir iskemle çıkardı. Avluda Demir Beyin yanına koydu.

"Otur dedik ya, dikilme."

Ali oturdu. Yüreği gümbür gümbür atıyordu. Acaba ağası hastalığından kötü bir haber mi verecekti ki..."

Demir Bey takıldı:

"Ne öyle avcı görmüş ceylan gibi gözlerini açmadasın. Korkma, korkulacak şeylerden konuşacak değiliz."

Cebinden sigara paketini çıkardı.

Ali suratını eğdi:

"Doktor demişti ki cigara gayetle yasaktır."

"Madem cigara onca kötü de, doktor neden birini

söndürmeden ötesini ucuna ekliyor. O yasak bu yasak diye hesaba aldın mı, adam kendini mapusane damında gibi görür. Sen cigaraya boş ver, sözümüz ne üzerineydi şimdilik bizim... Haa annenden söz edecektik. Ali, anneni yitireli ikimiz de perperişan kaldık ortada. Kadersizi buldu ölüm, aldı gitti aramızdan elimizi böğrümüzde kodu.

"Öyle ağam... Babam yok diye bana yetim derlerdi ya, hiç de kendimi yetim gibi görmezdim. İşte koca delikanlıyım ama annem ölünce bir başka oldu dünya bana, karardı gibi... Sanki eski aydınlığını yitirdi..."

"Doğru, karardı gerçekten de... Çok düşündüm Ali, böyle olmayacak."

"Nasıl ağam? "

"Böyle işte sen yalnız, ben yalnız..."

"..."

"Diyorum ki ben... Annen de gittikten sonra senin benden başkaca yakının kalmadı. Ben de hastalanınca..."

"Hastalık bitti ağam. Şükür Tanrıya sapaşğlam ayaktasın ya..."

"Ayaktayız evet ayaktayız 'ama benim düşündüğüm başka... Sen kaç yaşındasın, yirmiye geçtin öyle ya..."

"..."

"Bir delikanlı asker ocağından dönüp ve de işini önüne kattı mı yuvasını kurmalı. Kısacası seni everelim diyorum... Ne dersin? "

"..."

"Susmak olmaz. Bu çok düşünülecek bir iştir. Bir çif öküzü, ya da bir binek atı alınmayacak. Bir insan getirilecek sofrana, aşına, işine, yaşamına... Say ki bir ortak. Çok düşünmek gerek Ali, çok."

"Şimdi bunların sırası mı ağam, sen hastalıktan belini yenice doğrultup..."

"Tam da sırası Ali. Tam da sırası... Aslında geç bile kalındı. Garip Emeti görmeli değil miydi oğlunun, bitecik oğlunun ev bark sahibi olduğunu.. Görmeliydi, görmeliydi ya düşünemedik... Bir adam ne kadar akıllıyım dese de

yolun doğrusunu her zaman seçemiyor. Şimdi de bakalım, ilkin şunu bilmek isterim bu evlenmek işine ne diyorsun? "

Ali önüne bakıyordu.

"Şimdiye dek hiç düşünmedim ağam."

"Neden? Yiğit delikanlı oldun. Bilmez değiliz, köy kızları arkandan bakıp kalıyorlar. Biri de mi gözüne değmedi? "

"..."

"Kulağıma geldi ki Zeybeklerin kızı çeşme başında sana helkesinden su içirmiş."

"..."

"Ne dersin Zeybeklerin kızına? Neydi onun adı? "

"..."

"Her neyse. Kızı yakışıklı diyorlar. Boylu boslu, alımlı çalımli bir kızmış. Elinden de gelmedik yokmuş.."

"Zeybekgiler varlıklıdır ağam. Zeybekgillere benim gibiler yaklaşımı bilir... Hem de bitecik kızları çeyizli çimenli."

Demir Bey birden gürlledi:

"Varlıklı ne demek ulan... Zeybekgilleri biz bozuk para gibi pantol cebimizden çıkarırız be... Varlıklıymış... Hiçbir vakitte fabrikaya borçlarını kapatamıyorlar... Buna ne demeli? "

"Onca zeytinlikleri, üzüm bağları, tütün pamuk tarlaları.."

"Bizim onlardan tarla tapu mu istediğimiz var... İstersek bir basma donlu kızlarını isteyeceğiz. ; Ona da dur bakalım gönlümüz yatarsa."

Demir Bey bir süre konuşmadı. Sonra daha yavaş sesle:

"Benim senden sorduğum elin tarlası tapusu değil. Benim sorduğum; sana bu Zeybekgillerin kızını veresi olsalar he der miydin? "

"..."

"Söylesene be yoksa başka bir düşündüğün mü var? "

Ali'nin gözleri hep ötelerdeydi.

"Hiçbir düşündüğümüz yok ağam. Şimdiye dek benim için hep sen düşündün. Sözümden çıkmadım. Şimden sonra

da, yaşadığımca da sözünden dışarı bir adım atmam."

"Demek şimdi bana, sen bilirsin mi diyorsun? "

"Sen bileceksin helbet ağam... Yalnız, yalnız..."

"Neymiş o, dilinin altındaki söyle hele? "

"Köy yerinin töresi ağırdır. Altından kalkılmaz.. Bilmez değilsin. Benim iki gözlü bir damım var, bir de iki kolum..."

Demir Bey içini çekti:

"Demek öyle... Demek bizi hiç hesaba katmadın. Biz seni oğlumuz... Hadi kalk git işinin başına..."

Ali yavaşça kalktı:

"Bağışla ağam ben, hiç... şey... bir kusur ettimse bağışla."

"Hadi savul tepemi attırdın iyice."

"Yok gitmem. Bağışlamayınca gitmem kabili yok, gidilir mi..."

Demir Bey sertçe baktı:

"Bana bir çift söz söyle erkekçe; Zeybeklerin kızını ister misin istemez misin? "

"Senin dediğin olur ağam, başka sözüm yoktur."

Ali arkasını döndü, hızlı hızlı ambara doğru yürüdü.

Demir Bey Aliyi evlendirmeyi iyice aklına koymuştu. Hem de bu işi vakit geçirmeden yapmak istiyordu. Aliyle konuştuğunun akşam Hafızların Süleymanı çağırttı.

Hafızların Süleyman her zamanki gibi yine koynunda bir gazete getirmişti Demir Bey'e.

"İyisin maşallah ağa. Aslan gibisin yine. Bak gazete getirdim, hem de bugünün gazetesi. Okuyalım birlikte haberler çok."

"Gazeteye boş ver Süleyman. Seni buraya ben çok acele bir iş için çağırdım."

"Hayrola... Buyur şöyle madem."

"Bizim Ali'den ötürü..."

"Bir şey mi oldu ki."

"Ne olabilirmiş yahu... Hemen de telaşa kapıldın.

Düşüncem başka benim. Ali askerliğini yaptı, bitirdi. Fabrikada da işini hakkıyla çeviriyor. Aliyi evlendirmek zamanı geldi diyorum ben."

Süleymanın yüreği hop etti. Aman, diye geçirdi içinden, Benim büyük kızımı isteyecek ki... Hey kurban olduğum... Bir istemeli ki bir istemeli..."

"Ne düşündün kaldın Süleyman? "

"Düşündüğüm şu ki çok doğru konuştun ağa. Essahtan da Ali'nin evlenmesinin tam da zamanıdır."

"Ne diyorsun, acep Ali'nin köy kızlarından biriyle görüştüğü, söyleştiği oldu mu ki? "

"Ben hiç duymadım ağa, neme gerek, hiç duymadım. Hem de benim bildiğim Ali öyle şey yapmaz.. Sana danışmadan mümkün yok..."

"Bu başka iş Süleyman, gönül işi oldu mu adam düz yolda tekerlenir be... Ne demişler, gönül ferman dinlemez demişler. Neyse, demek bir söylenti yok. Acep Süleyman isteyeceğimiz kızı bize verirler mi ki? "

"Verirler mi ne demek, oynaya oynaya verirler... Neden dersen, kızı Aliye vermiyorlar, bir bakıma sana gelin gönderiyorlar. Öyle ya... Bundan büyük devlet mi olur."

"Sağ olasın Süleyman, yüreğimi serinlettin."

"Ne demek olsun ağam, her buyruğun başımın üstüne... Sen yalnız buyur... Geçende biz de konuşuyorduk da, bizimkiyle, bak gönüller birmiş canım."

"Yengeyle neler konuştunuz? "

"Hiç işte... Ali'nin evlenmek zamanının geldiğini filan... Neme gerek, yavuz delikanlı Ali... Yasıanan devrilmez ne mümkün. Hatta yengen dedi ki, öyle damat dost başına dedi. Yaa..."

Demir Bey, aman yoksa sakın bunlar da Ali'yi gözlerine mi kestirdiler... öyle ya iki kızları var gelinlik çağında.. Bak hiç de aklıma gelmediydi... Buyur bakalım şimdi n'etmeli... Hey allah, diye düşündü.

"Süleyman, benim şöyle uygun biri aklıma gelmiyor... Senin bir düşündüğün var mı? "

"Süleyman yutkundu, sarardı bir, kızardı ardından:

"Benim mi... Benim bir düşündüğüm yok ya... Bulunur canım... Aliye kız mı bulunmaz... Hele acele etmeyelim."

"Yok Süleyman yok... Bu iş gayetle acele... Hastalık benim gözümü açtı... Neyse, siz de şöyle yengeyle baş başa verip bir düşünün.. Bir de ben düşüneyim. Bu işi tezelden bir karara bağlayalım."

"Hay hay, başüstüne. Ben bu akşam bizimkiyle konuşur, yarın bürgün sana haber getiririm."

"Sağol kardeşlik."

"Sen de sağol ağam. Gazeteyi bırakayım mı? "

"Sen okudunsa bırak."

"Al buyur. Hadi bana müsaade..."

"Selamette Süleyman."

Demir Bey yalnız kalınca bir zaman düşündü. Süleymanın kızı da fena değil. Süleymanın tüm çocukları iyidir ya... Otur dur bilmeden işlerler, işlerler ya düşünülecek olan salt o değil. Acep Alinin, Zeybeklerin kızında gönlü var mı ki... Eğer yoksa Süleymanın kızına istekli oluruz. O kolay.. Nasıl etmeli kime danışmalı ki..."

Ertesi sabah Demir Bey, komşu Hacı Dayıya adam saldı. Hacı Dayı haberi alınca durmadı, geldi.

"Merhaba ağa."

"Merhaba, gel buyur Hacı Dayı. Yahu bizi unuttun, gittin be.. Şu bizim komşu Gavur Dağının halleri nicedir demezsin."

Hacı Dayı sedire, Demir Beyin yanına oturdu.

"Amma ettin ağa, daha dün avlu kapısının ordan geçerken hatırını sormadık mı? "

"O dün müydü... Bak hele, biz gayri dünü bugünü karıştırır mı olduk... Her neyse... Kapıdan sormak yeter mi yahu... Komşulukta..."

"Haklısın Demir Bey haklısın ya... İşte tacizlik vermeyelim diyerekten..."

"Tacizlik ne kelime komşu değil miyiz, şunca yıldır..."

"Öyle komşuluk başkadır. Tut ki hısım akraba... Bir

derdin bir dileğin oldu mu ossaat haber uçuracaksın... Bak gönlüm kalır. Yarın öbür dünyada komşuluk hakkımı bağışlamam. Yengen geçende çorba edip göndermiş, getiren oğlana söylenmişsin... Oldu muHasta komşuma iki kaşık çorbam da gitmeyecekse, nerde kaldı bizim adamlığımız... Yengen diyor ki; gayri bana ürküntü geldi. Bir sahan aş ayırıp gönderemiyorum. Sen ağaya soruver, gönlünün çektiği neyse söylesin de pişirivereyim, diyor. Ellerden utanıyormuş yengen. Şunca yıllık komşusuna bir tabak sıcak aş gönderemiyor, diye ardımdan söyleyecekler, diyor, yaa..."

"Hanım yenge sağolsun, sen de sağolasın Hacı. Gönlümüzün çektiği hiçbir şey yok, yiyesim yok nedense... Süt yoğurt yumurta hepsi bu... Yağlı yemek istemiyor içim. Zaten doktor da yağlıya boş vereceksin dedi. Elma, portakal yoğurt iyiymiş. Ne edelim yaşılanıyoruz gayri."

"Hele şuna,.. Sen yaşılanıyoruz dedin mi, bize mezara uzanıp öldük, demek gerek be..."

"Siz eski topraksınız Hacı Dayı. Kaya gibisin baksan ya..."

"Ne kayası be ağa, romatizmaya ne diyelim... Bu yıl kaplıcaya da gidemedik. Sen de her yıl Balçova kaplıcalarına giderdin öyle ya..."

"Giderdik ya, bizim doktor ona da paydos dedi. Gidilmeyecekmiş."

"Sağlık olsun. Doktoru dinlemeli ağa."

"Dinliyoruz biz de. Seninle konuşmak istediğim iş başka Hacı Dayı."

"Hayır olsun... Buyur söyle."

"Şu bizim Aliyi evlendirelim gayri diyorum ben."

"Ali Çavuşu mu, iyi... Zamanıdır. İyi düşünmüşsün."

"Öyle zamanı ya... Kimi almalı... Köyde Ali'ye uyacak kızlar kimlerde var? "

"Köyde kız çok. Ali Çavuş alacak olsun hele."

"Kız çok ya bakalım her kıdı.."

"Canım ağa... Ali'ye kim kız vermez ki... İçkisi kumarı yok, hovardalığı dersen hiç duyulmadı... Öyle şarşur

delikanlılara benzemez Ali... Başı ağır, saygısı terbiyesi yerinde ... Neme gerek iyi yetiştirdin Ali Çavuşu ağa..."

"Ben diyorum ki Hacı Dayı, sen şu bizim Ali'nin ağzını bir yoklasan. Yanlış bir iş yapmayalım diye... Benimle konuşmak istemiyor nedense... Bak laf aramızda kalsın; benim aklıma gelen bir Zeybeklerin kızı var, bir de bizim Hafızgillerin kızı var... İkisi de gelinlik çağında."

"Hangi Hafızgiller ağa? "

"Canım Hafızların Süleymangillerin."

"Öyle ya, öyle ya... Onun da var , hem sanırım iki mi, üç mü olacak kızı..."

"İki kızı var ya... İstenirse elbet sıra büyük kızda. Büyük kız on beşinde olmalı... Yalnız hacı dayı, benim bilmek istediğim acep Ali'nin gönlünün düştüğü bir kız var mı... Şimdi kalkıp da kendim seçmek istemiyorum. Bir adam aşını bölüşeceği eşi kendi seçmeli. Kuşlar bile dişilerini kendileri seçiyor."

"Orası öyle, Rabbimin bir işi canım..."

"Şimdi senden isteğim bizim Ali'yle bir konuş... Yanlış kapı çalmayalım. Sen ne dersin doğru muyum? "

"Gayetle doğrusun ağa. Hay hay... Konuşurum, ne demek böyle hayırlı bir işe."

"Geri bırakma... Hemen bugün bir yolunu bulsan..."

"Demek işi sıkı tutuyorsun? .."

"Öyle, bugünün işini yarına bırakmamalı, yarına çıkacağımız ne belli... Ali'nin evlenme işinde geç kalındı... Oğlan yirmi beşe yaklaştı be dayı."

"İyi iyi kolayına bakarız. Ferah ol.. Sen nasılsın, iyisin ya? .."

"İyiyiz şimdilik. Dinleniyoruz bol bol."

"Dinlen dinlen, iyice toparlanmadan koşup yorulma. Hadi ban eyvallah ."

"Git selâmetle."

Akşam vakti Hacı Dayı kapısının önündeki tulumbadan su çekiyordu. Yalağı dolduracak, keçilerini sulayacaktı. Öteden doğru Ali görünü. Yaklaşınca Hacı'nın yanında

durdu:

"Kolay gele Hacı Dayı."

"Sağolasın evlat."

"Senin soluğun kesilmiş Hacı Dayı, bırak tulumbanın kolunu da ben çekivereyim."

"Sana zahmet vermeyelim Ali Çavuş, bizim her günkü işimiz bu."

"Şu da söz mü şimdilik. Hele beri dur, soluklan biraz."

Hacı çekildi. Ali tulumbanın koluna yapıştığı gibi yalağı dolduruverdi bir çabuk.

"Varolasın oğul... Sen böyle nereye gitmedesin."

"Kahveye gidiyorduk, bir şey mi vardı? "

"İyi madem kahve dönüşü bize uğra da, akşam yemeğini beraber yiyelim."

Ali'nin canı sıkıldı.

"Yok olmaz, kabili yok. Sen şimdik suyunu çekiverdik diye mi bunu söyledin? "

"Yok be oğlum, hemen de alınırsın... Ondan olur mu, benim seninle konuşacaklarım var da."

Ali durdu düşündü bir an, sonra razı oldu:

"İyi madem, gelemim."

Ali kahve dönüşü Hacı'nın kapısını çaldı.

Hacı Dayı, Ali'yi içeri buyur etti, ocak başına oturtu.

Hacı'nın karısı sofra örtüsünü yaydı yere. Ustune bakı: siniyi koyup tahta kaşıkları bıraktı. Sonra ocaktan, toprak bir tencere içinde kaynamakta olan tarhana çorbasını aldı, koydu ortaya. Renk renk basma parçalarından dikilmiş bir bohça getirip açtı, sofranın kenarında, içinden bazlama ekmeği çıkardı. Koca koca parçalar koparıp siniye sıraladı. Kalktı, kapının arkasından testiye, ocağın rafından da bakır maşrapayı aldı, oturdu.

Hacı Dayı kaşığı kavrayıp çorbaya varırken:

"Haydi buyur bakalım bizim oğlan," dedi.

Üçü de tahta kaşıklarıyla dumanları tütüp duran tarhana çorbasına varıp gelmeye koyuldular.

Ali:

"Ellerine sağılık yenge, çorbana söz yok vallaha."

Kadın boynunu büktü:

"Ye afiyetle oğul, ye afiyetle."

Çorbadan sonra bir tas günbalı getirdi, koydu sininin ortasına.

"Hadi Ali Çavuş tatlıdan da buyur."

"Yemeklerini konuşmadan sessizce bitirdiler.

Ali:

"Yarabbi şükür... Allah arttırsın Hacı Dayı."

"Afiyyet şeker olsun Ali."

Hacının karısı:

"Kusura bakma oğul," dedi, "etli aş edemedim. Haberli olsaydım ederdim ya."

"Etli aşın ne gereği var be yenge.. Annem öleli beri böyle tarhana çorbası yemediydim. Sağolasın yengeciğim."

"Ne zaman canın çekerse buyur gel."

Kadın sofrayı topladı. Dikiş bohçasını alıp köşeye çekildi. Hacı ile Ali ocağın başında kaldılar.

Hacı hemen söze girişti:

"Seninle şimdi baba oğul gibi konuşacağız Ali Çavuş, aramızda gizli saklı kalmamalı."

Ali dikkatle dinliyordu.

"Haa ne diyorduk... Öyle ya sözümüz senin evlenme işin üzerine. Ağan seni evermeye kararlı. Sen şimdilik bu iş için ne düşünüyorsun... Bana sakınmadan yüreğindekiyi say dök bakayım."

Ali susuyor, ocağa bakıp duruyordu. Uzandı, yana kaymış bir çalıyı alıp ateşin üzerine koydu.

Sözü yine Hacı aldı:

"Bak oğul bu işlerde utanılacak, sıkılacak bir yön yoktur. Bu Rabbimin bir buyruğu. Her delikanlının başına gelecek bir iş. Ve de gelmelidir. Sen şimdilik bana şunu söyleyeceksin. Bu evlenme işine he mi dedin, yok mu dedin?

Ali'nin gözleri hep ocaktaki alevlerdeydi.

"Sen herhal ağamla konuşmuşsun Hacı Dayı. Eğer ağam

böyle uygun buluyorsa, benim olmaz demek ne boyuma... Onun olacak dediğine ben ancak hay hay derim."

"Aferin oğul iyi konuştun. Şimdi işin düğüm noktası şurada ki, senin önceden aklından geçen kimse var mı yok mu? "

Ali seslenmedi.

"Bre oğlum şunun şurasında konuşuyoruz. Sen her bir düşündüğünü açık açık demeyince, biz de kalkar yanlış yollara gideriz Köyde evlenecek kız sürüyle. Ancak biz senin dengini bulmak isteriz. De bakalım erkekçe düşündüğünü? "

"Düşündüğüm, bak Hacı Dayı biz yoksuluz, bunu hiçbir vakitte aklımızdan çıkarmamalıyız."

Hacı kızdı:

"Bak hele Ali Çavuş, dağ gibi bir delikanlı, akıllı fikri, gücü kuvveti yerinde ve de taşı sıkça suyunu çıkaracak bir yiğit. Kalkıp da ben yoksulum dedi mi, gayetle ayıp kaçır... Sen şimdi Ali Çavuş olaraktan bir avradı beslemekten korkmakta mısın? "

Ali başını dikti:

"O nasıl söz... Çalışır ekmeğimizi taştan çıkarırım ben ya... Benim demem tarlam yok, tapum yok... Bizim köydeyse, bilmez değilsin, adamın adamlığını hep malla ölçerler."

"Haa o meseleyse, işin oralarını sen hiç düşünmeyeceksin oğlum. Senin başında ağan var. Sen kendini bir başına mı belledin... Sakın bu dediğini ağan duymasın, yakışmaz bu söz sana... Benim senden sorduğum salt aklından geçen bir kız var mı yok mu... Varsa çekinme söyle biz de işimizi ona göre tutalım."

Köşesinden Hacinın karısı da söze karıştı:

"Bu işte sıkılmak olmaz Ali oğul, yüreğindeki söyleyeceksin ki çaresine bakıla..."

"Sıkıldığımdan değil yenge... Ben evlenmeyi hiç düşünmediydim, vaktim olmadıydı herhal... Ne diyeyim şimdi."

"Ali Çavuş, senin de bildiğin gibi köyde kız çok.. Önce düşünmediysen şimdi düşün madeni... Her damda evlenecek bir iki kız var.. Zeybeklerin kızı var, Hafızların Süleyman emminin kızları var (karısına döndü). Sen de söylesene yahu başka kimlerin kızları var."

"Aaa kız mı ararsınız siz... Kara Mustafagillerin kızları, Bulgurcunun kızı da var ya..."

"Bulgurcuyu bırak yahu şimdi, biz Ali'ye denk kızları konuşuyoruz... Sen de söyle Ali, bu saydıklarımızdan gönlüne denk geleni var mı, yoksa daha sayayım mı?"

Ali başı önünde yavaşça fısıldadı:

"Ağam Zeybeklerin kızını söyledi." "

"Ağan onu söylemiş ya, sen hangisini söylüyorsun? .. Yoksa Süleymangillerin kızı daha mı fikrine uygun gelecek?"

"Olacaksa, Zeybeklerin kızı olsun madem. Amma..." Biraz durdu, sonra ekledi, "Senden saklayacak değilim ya, olacağına hiç aklım yatmıyor Hacı Dayı..."

"Neden ki, ne gibi zorluk görmedesin?"

"Zeybekler köyün ağalarından, sonra..."

"Eee sonrası da ne?"

"Sonra bir tanecik kızları var.. Baba varlıklı ve de kız bitecik oldu mu nazlı büyür."

Hacının karısı atıldı:

"Hepimiz babamızın bitecik kızıydık... Hep nazlı sazlı büyüdük ya.. El kapısına gelirken nazı da sazı da baba evinde koduk da geldik. İşimize gücümüze sarıldık.. Sonra da Zeybeklerin kızı " besiyeye çekilmiş kaz palazı gibi yetiştirilmedi. Bağda bahçede çalıştı. Tütüne oduna gitmediyse de ,evin sebze bahçesini bir başına o kız yetiştirdi. Belledi, çapaladı, suladı ayıkladı. Evin taze kuru yiyeceğini sağladı bir başına, yaa..."

Ali düşünceliydi:

"Bizim kıza bir kusur bulduğumuz yok yenge, bizim düşüncemiz başka..."

"Hele söyle de biz de düşünelim seninle bir, neymiş şu

düşündüğün? "

"Benim düşüncem şu ki... Bak Hacı Dayı biz kolay evlenemeyiz."

"Neden be Ali? "

"Şundan ki ağamız var... Biz ağaya borçluyuz."

"Borçlusun haaa... Bak bundan benim hiç haberim yoktu."

"Nasıl olmaz... Tüm köylü bilip durmada... İki yaşımızdan beri bizi yedirip büyüten, okutup adam eden ağa değil mi... Şimdi kalkıp da hasta halinde evlenmek mi düşünülecek... Dünyanın en alçak adamı biz mi olalım... Yok Hacı dayı yok, kapayalım bu işi buracıkta."

Hacı duyulanmıştı:

"İyi oğul, iyi dedin, aferin, seni bir severdim bin sevdim. Bir adam gördüğü iyiliği unutmamalı... Fenalığı unutuvermeli de iyiliği bilmeli... Ama Ali Çavuş senin yanıldığın şu ki, evlenme sözünü ortaya getiren sen değilsin. Seni evlendirmek isteyen ağa, bundan sana hiçbir suç yüklenemez. Bu ağanın isteği ve de ağanı bilirsin, aklına koyduğunu herhal yapar. Önüne dağ durayım dese, dinlemez devirir geçer. Yaa, uzun sözün kisası, sen şimdi olacaksa Zeybeklerin kızı olsun, dedin hemi? "

"Öyle dedik ya, bir dileğimiz var."

"Ne gibi? "

"Bana alınacak kıza karşı bir isteğimiz var, istek de değil ya, tut ki bir yasa."

"Allah Allah neymiş koyduğun bu yasa? "

"Ben evlenmeye iki şeyden ötürü he diyorum Dayı... Birincisi ağam istediğinden, ikincisi ise, bak bu hiç değişmez peşinden söylüyorum."

"Söyle be yahu adamı çatlatma."

"İkincisi, annem öldüğünden beri ağam perperişanı kaldı. Ne kimsenin aşını yiyor, ne yıkadığını giyiyor... Evinin içini biliyorsun... Ağama bakmak gerek. Temizleyip paklamak, yuyup yıkamak, evini süpürüp arıtmak, ocağını tüttürmek, yuvasını şenlendirmek gerek. O benim hem ağam hem

atam, ben babamı bilmedim. O benim babam. Bana gelecek kız bunu böyle bilecekse, ağamın işine bakıp aşını kaynatacaksa, elini öpüp alınına kaldıracaksa gelsin. Başka çeşit kabili yok evlenmem ben. Ve bu da son sözümdür."

Hacının karısı köşeden burnunu çekip duruyordu:

"Tıpkı da anası. Tam da anasına çekmiş baksan ya... Ah Emetii... Emetii... nurlar içinde yatasın kadersiz kadın. Bir oğul bıraktın kendin gibi."

Hacı:

"Babası da yavuzdu. Alinin hatun, ben iyi bilirim babasını... Tanrının bir kadersizi de oydu. Gençliğine doymadan söndü gitti fukara... Tanrı rahmet eylesin..."

Geç vakitlere dek geçmişten konuştular. Sonra Ali çıktı gitti.

Hacı Dayı, Demir Beye Ali'nin söylediklerini anlatınca, Demir Bey uzun boylu sustu kaldı.

"Neye sustun ya Ağa? .. Şimdi ne edilecek..."

Demir Bey içini çekti:

"Demek öyle dedi, şart koştu demek benim Ali... İyi iyi... Zeybeklerin kızında durduysa, gayrı bunun düşünmesi kalmadı Hacı Dayı.. Gayrı iş size düştü. Hafızların Süleymahı, Kara Mustafayı alırsın, üçünüz bir olur dünürcü gidersiniz Zeybetgillere. Ağa, Tanrının emriyle oğlu Ali'ye kızınızı istiyor, dersiniz, bakalım onların sözü ne olacak..."

"İyi ya, Ali'nin ortaya sürdükleri... onlar söylenmeyecek mi? "

"Gereği yok Dayı, sen onları unut. Biz kendimize hizmetçi değil, Ali'ye eş istiyoruz. Hizmetçi kıyamet kadar, oraları unut sen."

"Başüstüne."

Bütün kışı Demir Bey dinlenmekle geçirdi. Bu arada Ali'nin evlenme hazırlıkları ilerliyordu. Demir Bey nişanı, nikahı bir arada istediğinden salt söz kesilmekle kalmıştı. Zeybekgiller köyün töresince Ali'den başlık parası

istememişlerdi ama altınalemlerini istemişlerdi. Demir Bey buna gayetle kızmıştı:

"Neden başlık parası istenmiyormuş... Köyün töresi neyse yapılacak Hacı. Git söyle, başlığı da verilecek, yüz görümlüğü de takılacak, altın bilezikleri beşlileri de alınacak ve iki gözlü evi, kapı arkasındaki süpürgesine değin dayanıp dönecek. Ve de davullu zurnalı köçekli düğün kurulacak. Ve de keşkek kazanları kaynatılacak. Bu düğün Ali Çavuşun düğünüdür, yedi köye nam salacak bir düğün isterim sen ne dedin... Başlıkmış, verilecek, her kaç liraysa bildirsinler Zeybeklere söyle... Uykularını rahat uyusunlar."

İki gün sonra da Hacı'nın karısı yeni bir haber getirmişti; Zeybeğin kızının küçükten büyüttüğü iki yaşında bir ineği vardı. Kendi Hollanda ineklerinin yavrusuydu bu.. Kız bu ineği kabili yok baba evinde bırakıp gelmek istemiyordu. İstemiyordu ya, Ali Çavuşun avlusunda hayvan damı yoktu... Bu iş ne olacaktı..."

Demir Bey ensesini kaşıdı:

"Demek hayvan damı mı dediler... İyi iyi.. İstedikleri hayvan damı olsun... Kıza söyle Yenge, ineğini alsın da gelsin... Ali'nin hayvan damı da kurulacak."

Hemen o gün yapıcı Mustafa'yı aratmış buldurmuştu.

"Gel buraya sarhoş yapıcı... Nerelerdesin sen ulan? "

"Burdayız be ağam."

"Burdaymış... Ulan parasız kalmadıkça kapımızı çalmazsın deyyus. Ne ediyorsun, elinde iş var mı? "

"Camiyi onarıyorduk ağa. Daha doğrusu caminin yanındaki hoca damının arka duvarı yanlamış da ona başlayacaktık."

"Hele o bekleye dursun. O koca göbeklinin damı, Sen ilk peşin bizim Ali'nin işine bakacaksın... Yürü gel benimle. Ali'nin avlusuna gidelim hele."

Beraberce yürüdüler... Ali'nin yeni damı ile fabrika arasında köye gidecek bir yol, bu yolun kenarında da Osman deresinin yatağı vardı. Köylüler son su taşkınyından sonra aralarında para toplayıp Osman deresinin üstüne taştan bir

köprü kurdurmaya , başlamışlardı ama para tükenince yarım kalmıştı köprü. Emetinin öldüğünün haftasına Demir Bey köprüünün tamamlanması için gerekli parayı köy sandığına yatırmıştı. Köprü tamamlanmıştı. Şimdi bu köprüden geçip Ali'nin avlusuna kolayca varılıyordu. Avlu üç yüz metre kadar vardı. Ali çevresine zaman zaman dağdan çalı çekip harım örmüştü. Avlunun sağ köşesinde, en yüksek yerinde kurmuştu evini Ali. Önünde eski tenekelerde, kovalarda solmuş, kurumuş çiçeklere Demir Beyin gözleri ilişince durakladı.

"Ali Çavuşun evi yavuzmuş ağa..."

"Bi şey mi? Ha bi şey mi dedin yapıcı? "

"Ev güzel diyordum..."

"Öyle... Şimdi biz buraya bir hayvan damı kurmak istiyoruz. Hayvan damını eve bitiştermeli öyle ya... Ama hangi yakasına kurmalı..."

"Sağ başa yapılacak ağam. Sağ başa yapılacak ki kapısından penceresinden gün girsin ve de içeriyi kurutsun, ısıtsın."

"İyi doğru dedin. Hayvan damını büyükçe tut. Şimdi bir inek bağlarlar, bakarsın inek yavrular.. Ve de bu köyün karılarının gözü doymaz bir vakitte.. İkicik de keçi alivereydin, diye tuttururlar... Damı geniş tut sen.. Yemliğini neyi iyice bir düşün... Otunu samanını koyacak yerleri iyice hesapla."

Yapıcı Mustafa güldü:

"Etme be ağa... Biz şehir ustası mıyız ki.. Sen gönlünü ferah tut... İşimizi beğeneceksin."

"İyi madem... Yalnız şu ne şu... Aptesane öyle ya... Taa cehennemim bucağında aptesane mi olurmuş... Gelin kısmı gecenin bir vaktinde avlunun taa öte ucuna aptes bozmaya mı gidecek..."

"Koku gelmesin diyerekten köyde hep böyle kazarlar aptesaneyi., iyice evden ırağa... Görenek olmuş..."

"Ulan şu bizim millet... Görenek diyerekten... Az biraz da yeni şeyleri deneyim der mi, demez kabili yok..."

Babandan gördüğünden şaşma der... Ama bir de yeninin tadını almaya görsün, vallah seni geride : kor da ardından yetişemezsin..."

"Essahtan da iyi dedin ağa.."

"Sen Ali'nin aptesanesini hayvan damının yanına bitiştir. Yık gitsin o ıraktakini. Ve de yenisinin çukurunu derince kazarsın... Sonra yahu, bu evin iki göz odası var. Bunlar bakırlarını çakırlarını nere koyacaklar... Kazandır leğendir... Çapadır kazmadır... Gelin gelecek bu dama... Gelin bu avluda öteberi yetiştirmeyecek mi... Aracı gereci olmayacak mı. Sonra ununu buğdayını, soğanını fasulyesini nere koyacak bu gelin... Bir iyice düşünmeli yapıcı... Hem bakır, çakır, hem kışlık tarhana bulgur için bir de kiler odası yapmalı... Köy karılarının ne gereği (*) çok olur."

"Doğru çok olur."

"Kiler odasını da şu yakaya yapmalı..."

"Onu da şu yakasına yaslarız evin. Üçe iki buçuk yapsak uygun mu ağa? "

"İki buçuğu da ne oluyor. Yapılırken iki yanı da üçer metre olsun. İçinde dönüp dolaşması kolay olmalı... Duvarlarına raflar gerek değil mi... Marangoz Aptiye haber sal. Duvar dolaplarını birlikte ölçün peşinden... En sonunda da avlu duvarını yaparsın."

"Avluya duvar mı çekilecek? "

"Çekilecek evet. Gelin avlusunda rahat işlemeli. Keçi koyun, çalı çırpıdan içeri atlayıp bahçeyi talan eder hay Mustafa. Avlu duvarının Osman deresinden olan yakasını tüm taştan işleyeceksin, öte yakalarının temellerini taştan, üst yanını kerpiçten yaparsın. Osman deresi gayri Ali'nin evine değil ya avlusuna bile erişemez böylece... Kafasını kaldırır kaldırır avlunun duvarlarına çarpar namussuz. İyi iyi öyle et. Ve de duvarı iki metre isterim..."

"Çok yüksek olmayacak mı ağam? "

(*) Negerek: Araç-gereç.

Demir Bey derenin yatağına bakıp duruyordu... Gözlerinin önünde Emeti o taşkın günü, Arnavudun damının kapısında, şalvarı ıpslak, bacaklarına yapışmış, beyaz başörtüsünden, saçlarından sular damlayarak dikilmiş duruyordu... Daha dün olmuştu bu işler sanki... Emetinin gözleri öyle acıyla, çaresizlikle dolu Demir Beye bakıyordu.. İncecik bedeniyle, yuvasız kimsesiz Emeti...

"Hey zavalcılık, zavalcılık," diye mırıldandı kendi kendine...

Yapıcı duyamamıştı.:

"Bi şey mi dedin ağam? "

"Yok..."

"Duvar diyorum çok yüksek olacak, dünyanın taşını yer..."

"Yesin... Kara Mustafagillere haber ilet gelsin beni görsün.. Taşı onlara çektirelim Fetrek Çayından."

"Olur. Emrin gibi ederiz ağam."

"Ne zaman başlıyorsun? "

"Bu akşam rençberleri bulurum kahvede. İki de usta alacağım ağa, işi çabuk istediğinden. Avlu duvarı için..."

"Gerekeni yap."

"Kumu kireci, çimentoyu ben mi aldırayım, sen mi getirtirsin... Kiremidi de unutmayalım."

"Ne gerekse hesapla yaz da getir, ben evdeyim.. Hemen kasabaya kamyonu yollayalım."

"Hesabı kolay, birazdan getiririm ya, şu Hocanın duvarı işi için muhtarla konuşursun öyle ya? .."

"Konuşuruz, tasalanma, o işi bana bırak sen."

"Sağol."

*

Bütün bir kışı Demir Bey köyde geçirmişti. Ali koşmuş çalışmış, zeytin yılı olmadığı halde fabrikayı dört ay aralıksız işletmişti. Demir Bey sevinçliydi. Fabrikası bu yıl bölge fabrikaları içinde, dört ay çalışmasıyla rekor kırmıştı.

Baharda büyük kızı Sevginazın düğünü yapılmış, Katipoğlundaki eve, kıvrıcık saçlı, pembe yanaklı eczacı tezgâhtarı Cemal içgüveysi olarak girip kurulmuştu.

Bütün bu olaylar arasında Demir Bey evine iki kez gitmişti. Fabrika kapandığı halde günlerini Karagölde geçiriyordu. Burada mutluydu, rahattı. Ali, fabrikanın onarımı gereken yerlerini onartıyor, duvarları badanaltırıyor, hiç boş durmuyordu.

Demir Bey ona:

"Ali, pirina çektiğimiz keletirler (*) eskimiş, parçalanmış, gördün mü? " dese, Ali hemen onu yatıştıran bir karşılık veriyordu:

"Gölhayittaki çingenlere on iki keletir ısmarladım ağam... Bugün yarın getirirler."

Demir Bey keyifliydi. Ali dönüp durdukça kendi tembelliğini daha kolay hoş görüyordu.

Sıcak yaz günleri gelmiş, köylüler bağ damlarına göç etmişlerdi. Köy hemen hemen boşalmıştı. Demir Bey sık sık Hafızların Süleymanın bağ evine oturmaya gidiyordu. Süleymanı salt askerlik arkadaşı olduğu için değil, çalışkanlığından ötürü de çok severdi.

Demir Beyin geldiğini görünce Süleyman su motorunu işletir, ağanın önünden kol kalınlığında buz gibi suyu gürül gürül akıttırdı. Havuzun içine altın renkli, her salkımı iki kilodan artık çeken çekirdeksiz üzümleri, alacalı koca karpuzları atar soğuturdu.

Demir Bey, Süleymanı kolları sıvalı, başında kolonyal şapkası, oğulları çevresinde çalışırken seyretmekten hoşlanırdı.

"Ulan seni çarikli kurmay seni... Hem bağına Ruston motorunu takar işletirsin, hem de köylülerle bir olur çaya yağmur duasına gidersin haa..."

Süleyman gülerdi:

(*) Keletir: Bir tür küçük boy küfe. Pirina kamyonlara keletirle taşınır.

"Senden öğreniyoruz ağam... Bak sayende elli dönümlük meyva bahçesiyle, sekiz yüz ağaç zeytin yetiştirdik."

"Neden sayemde oluyormuş olan o senin kendi namussuzluğun... Gözün bir türlü doymuyor ki... Geceleri yatıp uyuduğun ne belli... Eller uyurken sen herhal bağda bahçede oğlanlarla beraber çalışıyorsundur."

Süleyman da Demir Beyi severdi. Asker dönüşünden beri dostlukları hiç bozulmamıştı. Ne zaman paradan yana dara düşse, Demir Bey ona -köyde yalnız ona-faizsiz ve senetsiz istediği parayı verirdi. Onu böyle çalışmaya, tarla alıp yeni zeytinlik yetiştirmeye zorlayan Demir Beydi. Tarlanın parasını da o vermişti.

Süleyman borçlarını çoktan ödemişti. Şimdi Karagölün hali vakti yerinde, hatırı sayılır, sözü dinlenir adamlarından biriydi. Politikaya çok meraklıydı. Demir Beyi ne zaman görse dünya ahvalini sorardı. Onun fikirlerine çok önem verirdi:

"Gazeteyi okudun mu ağam? "

"Okuduk, ne var ki? "

"Amerikan bize yardıma hazırmış. Ne kadar istersek o kadar para verecekmiş. Neden ki? "

"Bir adam bir adama neden para verir, yardım eder, de bakalım? "

"Çeşit çeşit işlerden..."

"Çeşidi meşidi yok bunun oğlum. Bir adam bir adama yardım etti mi ondan yüzde yüz fayda bekliyordur. Diyelim ki ben sana para yardımı yaptım, neden? "

"Adamlığından... Faiz bile almadın, hiç unutmuyum..."

"Hey şaşkın... Adamlığımdanmış.. Ben sana neye para verdim... Tarla al zeytinlik yetiştir, diye.. Pekiyi sen o zeytinleri yetiştirdince kimin fabrikasında sıkıştırıp yağını alacaksın? "

Süleyman şaşırdı:

"Yahu ağa, taa o kadarına kadar düşündün mü demek.. Hiç de inanmam."

"Orası keyfine kalmış bir iş, ister inan ister inanma. Bir adam çıkarıp bir yoksula bir metelik bile verse karşılığında fayda bekler."

"Yok be ağam, dilenciden ne fayda umulur ki..."

"Ne sandın ya... Dilenciye sadakayı sen neye veriyorsun... Ona yaranmak için mi... Yook... Allah'a yaranmak için... Çünkü umuyorsun ki; o bir meteliğin karşılığında Allah sana cennetinde bir köşk bağışlayacak."

Süleymanın canı sıkıldı:

"Demek sen yoksula ondan mı sadaka verirsin? "

"Ben ömrümde dilenciye on para vermiş adam değilim. Neden dersen benim o kadar uzun vadeli ödemelere sabrım yoktur. Ben verdiğimin karşılığını bu dünyada isterim. Öbür dünya!.. Bildiğim gördüğüm bir memleket değil... Bir bilen de yok ki sorup öğrenesin... Bir gidip gelen... Yaa anlaşıldı mı Hafızoğlu? .."

Hafızların Süleymanın Demir Beyle anlaşılamadığı tek konu din sorunuydu. Süleyman ağayı sevdiğinden, onun bu çeşit sözlerinin gerçekliğine inanamıyor, şaka ediyor canım, diyordu, alışmış bir kez her şeyle eğlenip şaka etmeye..

*

Bu yıl üzüm boldu. Kütükler salkımları taşıyamıyordu. Sergi yerleri hayvan tersiyle sıvanıp, üzerine üzümler döşenince Demir Bey Ali'yi üzüm sergilerini dolaşmaya gönderdi. Üzümler iyiydi. Kehribar gibi yanıyordu Ege güneşinin altında...

Avluya arabalarla, üzüm dolu çuvallar gelip yığılıyordu. İzmir borsasında üzüm piyasası açılmıştı. Demir Beyi o her zamanki iş başı ateşi sarmış, çoşturmuştu.

"Durma Ali," diyordu, "göreym seni... Kasabanın otuz üç köyünün üzümlerini topla gel. Hiç korkma paramız tekenmez oğlum."

Kamyonlar, deve katarları, eşekler at ve öküz arabaları Ali'nin el koyduğu, foturların köylerden topladığı üzüm

 uvallarını Demir Beyin avlusuna taşıyordu durmadan.

Avlu kapıları ardına kadar açılmış, fabrikanın azılı köpekleri bağlanmış. İyice kocamış olan Arnavut İbrahim gelen malların indirileceği yerleri gösteriyordu. Avluda on beş hammal çalışıyordu.

Demir Bey avludan içeri giremiyordu ,sevincinden... Bir sararıyor bir kızarıyor, boyuna dolaşıyordu.

"Millet,diyordu, "nasıl çalışılmış, para nasıl kazanılmış görsün öğrensın ağasından... Hangi deyyusun deposunda bu kadar mal var... Söyleyin bakalım."

Komşu Ayşe ablanın İzmir'de okuyup memur olan oğlu o sırada köydeydi. Demir Bey kahvede onu görünce hemen alaya başladı:

"İyi hoş Mehmet Bey oğlum... Gittiniz şehir okullarında okudunuz, öğrendiniz, bilginiz deniz gibi maşallah... Ama hani para? .. "Baş ve işaret parmaklarını birbirine sürterek para işareti yapıyordu. "Bu nerde? .. O okullar, o bilgiler neden bunu kazandıramadı size..."

Mehmet Bey suratını asıyordu... Ağa aldırımıyordu, üstüne üstüne gidiyordu:

"De bakalım, yıllarca okudun ezberledin... Kitap bırakmadın kitapçılarda... Hepsini kafacığın doldurdun... Koynuna da okul diplomasını kattın. Ve de varup hükümatın kapısına memur bey oldun... De bana şimdilik aylığın kaç pangonot? .. De sıkılma yahu? .. İyi sen söylemeyeceksin amma hep bilip duruyoruz. Buradan köyden anan bulgurunu, tarhananı yağını pekmezini taşıyıp getirmese sen şehir yerinde geçinemi bilirsin... Ne mümkün..."

"Haklısın Demir Bey, maaşımız gayetle az... Ne yapalım ulusumuz yoksul... Nemuruna maaşı çokca verecek gücü yok ki..."

"Haa? Millet yoksul mu dedin sen... Neden yoksul de bana... Hadi konuşuyoruz şunun şurasında... Millet neden yoksul? "

"Sen de içindesin Ağa... Biliyorsun, halkımızın çoğu köylü... Köylü ise oldum olası rençberdir. ,Toprağı işler..."

Çoğunluğun toprağı az ya da hiç yok... Bu millet nasıl yoksul olmasın..."

Demir Bey kaşlarını çatı:

"Sen şimdi milletin ekip biçecek toprağı çok olunca mı yoksulluktan kurtulacak diyorsun... Bilemedin gözüm... O okullar size öğretmedi mi ki, hangi millet umudunu ,salt toprağı bağladıysa yerinde saymakta ve de açlıktan nefesi kıkmaktadır. Şöyle bir dünyadaki tüm milletleri gözünün önüne getir... Kim bugün zengin... Avrupadaki uluslar mı? ... Afrikadakiler mi, Asyadakiler mi? .. Avrupadaki ulusların hepsi de gayetle ileri ve de zengindirler... Oysa hiçbirinin toprağı bizim kadar yok... Amerika da Rusya da Japonya da zengindirler ama hiçbirinin zenginliğı salt buğday tarlalarından gelmez."

"Peki nerden gelir sence? "

"Bence değil yahu... Dünya bilir bunu, fabrikalardan gelir oğul fabrikalardan."

"Fabrika işi büyük iş Ağa, çok para ister... Çokook..."

"Yoo, para değil, ilkin akıl ister.. Ve aklın yanında çalışma hevesi ister. Heves dedik ya olmadı... Çok başka şey bu söylemek istediğim. Yani çalışmayı hastalık ölçüsünde bir tutkuyla istemek gerekir yaa... Ben bu yağ fabrikasını çok parayla mı kurdum belledin sen yoksa... Akılla kurdum Mehmet Bey oğlum, akılla ve de delicesine çalışmakla.. Amma diyeceksin ki her adamda sendeki akıl bulunmaz.. Orası doğru... Oıda yerden göğ e haklısın... Ve lakin eğer ki bir adamın akli ve de parası ve de çalışması yetmiyorsa birbirine katmalı. Toplaşıp elbirliğıyle bir işi çevirmeli."

"Bunlar büyük işler Ağa, bunlar devlet gücüyle yapılacak işler bu fabrika işleri."

"Be oğlum devlet dediğ in ne ki, sen ben değil miyiz devlet de millet de hükümet de.. Eğer ki biz iki pençemizle toprağı sarılmaktan, ya da hükümet kapısına yığılmaktan aklımızı kurtarıp makineli, motorlu işlere çevirirsek devletten bu işleri isteriz... Toprak nedir ki... Senin toprak dediğ in yer yüzünde üç metre kalınlığında bir kabuk. Böl bölüştür kullan,

tükenmez mi günün birinde... Fabrikalar kurulmalı Mehmet Bey... Her bir kasabada... Ama adamlar mı birleşir kurar yoksa 'Devlet Baba' mı paçaları sıvar, orasını bilmem. İlle makineden şaşmayacaksın."

Fafızların Süleyman yerinde kımıldadı:

"Doğru bir söz neme gerek... Dünya giderek makine dünyası oldu.. Alalım şu bizim kuyu işini. Bir zamanlar suyu kuyudan ipe bir kova bağlar öyle çekerdik... Sonra tulumbayı kurduk... İş kolaylandı. Tulumba da bir makine öyle ya... Ama bir de motor var... Motoru işlettin mi beş günde çıkaracağın suyu iki satte alıyorsun."

Mehmet Bey başını salladı:

"Bunlar hep para işi ağalar... Paran oldu mu motoru da koyarsın, fabrikayı da kurarsın."

Demir Bey sertlendi:

"Demek para yok diye oturulacak mı... Biz adam olmayız, biz..."

Kalktı:

"Konuşacaksın da ne olacak, bir adamın kafasında bir kıvılcım olsun parlatabilsen yine iyi... ne gezer... Siz oturun da particiliği konuşun boyuna, bakalım karnınızı doyuracak mı... Hadi eyvallah."

Kahveden çıktı. Ağır ağır fabrikanın yolunu tuttu. Canı sıkılıyordu... İyi anlatamıyorum, diye düşünüyordu; açıkça, kuvvetlice kafalarına sokamıyorum... Ne de olsa okumamışız... Okumuşluk başka... Başka ya ilkin akıl olacak, sonra da okuyacaksın. Bir okuyabilseydik, ne çare..

Fabrikanın önüne gelince dönüp Ali'nin evinin o yakaya baktı... Şimdi avlu boydan boya duvarla çevrilmişti. Hayvan damı, kiler odası kurulmuş, evin önüne iki metre genişliğinde çimento dökülmüştü. Demir Bey parayı esirgememişti...

Şehirden kırmızı kadifeli koltuk takımı ile, aynalı dolaplı karyola takımı alınmış kamyonla köye getirilmişti. Tepe mahalle hep kamyonun çevresine doluşmuşlar, bakakalmışlardı takımlara...

Köylü aralarında fısıldaşıyordu; Ağa kesesinin ağzını öz

kızının düğününde bile böylesine açmamıştı... Aferin nemize gerek, diyordu köylü, anasının da Ali'nin de tüm haklarını ödedi sonunda...

Keşkekler kaynatıp, davullar döğdürecekmış, hele şuna... Yetim Ali dedik de hesaba almadıydık bir zamanlar... Neyin yetimi... Rabbimin has kuluymuş oğlan... Sekiz altın bilezik, üç tane beşli altın alınmış, gelinliği ayrı, kınalığı ayrı imiş... Nişan yapmadı diye köylümüz söyleniyordu ya, buyur bakalım.. On nişanın masarifini döktü ortaya Ağa...

*

Düğün günü gelince Demir Bey iyice telaşlanmıştı. Ali'nin damatlık giysilerini odasında iskemleye asmıştı. Akranları gelip Demir Beyin yanında giydirmişlerdi Ali'yi.

Ali'nin hiç yüzü gülmüyordu. Olan bitenlerle ilgili değil gibiydi. Öyle durgun, düşünceli... İşle ilgili konular dışında konuşmak gelmiyordu içinden..

Demir Beyin canı sıkılıyordu... Neydi bu oğlanın derdi... Neden gülüp söylemez olmuştu... Neden hiç sevinmiyordu... Birkaç kez soracak olmuş, Ali hep:

"İyiym bi şeyciğim yok," deyip geçiştirmişti.

Yine bir iş için Demir Beyin odasına girince Ağa üsteledi:

"Derdin ne senin Ali, söyle hele ne sıkıntın var? .."

"Ne derdim, ne ağrım sızım var, meraklanma ağam sağlığım yerinde."

"Yok Ali yok... Sende bir şey var benden saklamaktasın. Bir kederin, bir düşüncen..."

"Düşündüğüm bi şey yok ya, öyle işte, göğsümde bir sıkıntı var çıkarıp atamıyorum... Nedendir bulup anlayamıyorum... Sen bakma bize.. Geçer geçer... Sen iyisin ya? .."

"Biz iyiyiz... İyiyiz ya Ali... Az bi şey yüzün gülmeli değil mi... İşte evleniyorsun, gayri damın bomboş olmayacak... Gayri akşam inip buradan gittin mi yanan ocağın, kaynayan aşın başına oturacaksın. Yorgunluğun dinlenecek... Haa ne

diyorsun? .."

"Bizi çok borçta kodun ağam...Ben bunların altından nasıl kalkacağım... Ve de kaç yılda ödenir bunca masarifi... Düşünmüyoruz sanma... Gece uykularım dağıldı tekmil..."

"Nee, demek bu muydu senin derdin... Söylesene be adam. Gel otur şöyle, otur da bir iyice konuşalım seninle..."

Ali sedirin kenarına oturdu.

"Bak şimdi beni iyi dinle. En başından başlayalım. Sen kaç yaşındasın oğlum? "

"Yirmi dörde bastım Ağam."

"Benim de hesabım öyle. Bu yirmi dördün beşini çıkar."

"Buyur? "

"Yirmi dört yaşındayım dedin ya... Çıkar içinden beş yılını... O beş yılında sen bebeydin. Pek bir işe yaramazdın. Ama altı yaşından bu yana hesaplırsak elimizde on dokuz yıl var. Bunun ikisi askerlik... Kaldı on yedi yıl.. Tamam mı? "

"..."

"Senin hesap böyle, on yedi yıl. Gelelim şimdi annene... Sen kaç yaşındaydın, yirmi dört mü... Ben köye geldiğimde sen iki yaşındaydın. Demek yirmi dörtten ikiyi çıkar, kaldı yirmi iki. İki yıl da oldu annen öleli... Çıkar o iki yılı da, kaldı mı sana yirmi yıl."

Ali'nin gözleri açılmış hayretle Demir Bey'e bakıyordu.

"Ne öyle bakıyorsun... Al kalemi eline hesabını kendin yap. Ne dedik biz, on yedi yıl senden, yirmi yıl da annenden...Senin on yedi yılının yedisini yarım yövmiyeden, on yılı tam yövmiyeden hesapladım. Annenin yirmi yılını da yarım yövmiyeden hesapladım. Dikkatle, kılı kırk yararak çıkardım bu hesapları. Toplam paradan da senin düğün masrafları, avlu duvarın, koltuklar filan için sarf edilen paraları çıkardım. Böylece senin ve annenin gündeliklerinizden geriye bende (yirmi yedi bin lira) alacağınız kaldı. Bu parayı da senin hesabına bankaya yatırdım.

Demir Bey elini yastığının altına soktu, banka defterini

çıkardı.

"İşte banka defterin. Şimdi bu güne dek alacak vereceğimiz bana göre tamam. Sence de tamamsa ver elini helallaşalım."

Ali şaşkına dönmüştü. Öylece Demir Bey'e bakıp duruyor, bir tek söz bulup söyleyemiyordu.

Demir Bey merakla sordu:

"Yoksa sen daha mı başka düşündüydün.. Ben gündeliklerinizi ellere ödediğim gündeliklerle bir tuttum. Dikkatlice hesapladım Ali. Sana ellerden ne eksik ne de artık hesap çıkarmadım. Salt iki yıldır borsa işlerini de üstüne aldığından onun için ayrı bir para koydum."

Ali hâlâ susuyordu.

"Sen şimdi elini verip benimle helallaşmıyor musun? "

Ali başını önüne eğdi:

"Sağol ağa sağol ya... Demek böyleydi... Demek... Ben sanıyordum ki... Ben de sanıyordum ki..."

"Ne sanıyordun? "

"Şey... Yani ben seni atanı gibi bildiğimden... Ben hiç gündelik filân düşünmediydim... O zaman ben sana el mi oluyorum Ağa... O zaman demek sen beni.. Ben para istemezdim ki... Hiç istemezdim. Ben kendi gönlümle, dileyerek... Hem..."

Ayağa kalktı. Sesi titriyordu:

"Ben gideyim Ağa... İznin olursa gideyim gayri."

"İznimiz yoktur. Ve de bir yere gidemezsin."

Ali başını öteye çevirdi. Dikildi kaldı.

"Otur şuraya... Sana ağan otur diyor... Oturmalı."

Ali oturdu. Boyuna önüne bakıyordu.

"Yüreğini hiç sıkma Ali. Şana bu hesabı yapıp çıkarmasaydım, sen daha da dertli olacaktın. Sanacaktın ki sana yaptığım şeyler hakkın değildir. Sana bu hesabı çıkardım ki, biz öyle senin sandığın gibi parasını boşa savuran bir herif değiliz. Biz her zaman hesabımızı bilmişizdir. Ne kimsenin hakkını almışızdır, ne de kimsede hakkımızı bırakmışızdır. Sana bu hesapları salt seni

rahatlatmak için yaptım. İşin gerçeği de bu... Ne alındıysa, ne yapıldıysa, senin ve annenin elinizin ve de aklınızın emeği karşılığıdır. Amma başka bir şey daha var. O ayrı... O ikimizin arasında. Sen bana öz oğlumdan ilerisin, bu başka bunun parayla pulla ilgisi yok. Bunu hiç aklından çıkarma. Düğünle dernekle karıştırma bunu... Bu ayrı... Bunu öğreneli hanidir... Bunu Karakızlar yolunda düştüğüm zaman beni kucağında taşıırken yüzüme dökülen gözünün yaşından çok önce, sen daha şuncacık bebeyken anlamıştım. Neyse oralarını karıştırmayalım. Şimdi al şu banka defterini cebine koy. Bugünden sonra gayri evli barklı erkek oluyorsun. Gerektiğinde bankadan alırsan.. Sen şimdi benimle helallaşıyor musun, onu de bana, ver elini."

Ali fırladı. İki eliyle birden Demir Beyin elini kavradı. Öpüp başını götürdü.

"Bağışla ağam, ne olur bağışla."

"Hadi hadi gevezelik yeter... Daha burda mısın, dışarda akranların beklemede... Bu ne çeşit bir damat yahu... Düğün günü gelmiş bizden hesap sormada... Bilmeyen de sanacak ki... Hey Allah, buyur bakalım."

Ali günlerdir ilk kez gülümsedi. Kapıya kadar yürümüşken döndü geldi. Eğilip Demir Beyin yanağından hafifçe öptü. Bu anasından gayri, tüm yaşantısında öptüğü ilk insandı.

Demir Bey şaşırdı. Bir şey diyecekti, diyemedi. Başını pencereden yana çevirdi.

Oysa Ali çoktan odadan çıkmıştı.

Gece namazdan sonra akranları Aliyi evine gerdeğe götürmüşlerdi.

Yaşlılar kahvede toplanmış konuşuyorlardı. Düğün zorlu oldu nemize gerek, diyorlardı. Bu düğünün sözü bitmez gayri, söylenir yıllarca Ağanın kurduğu bu düğün...

Demir Bey de kahvedeydi. Yeni giysileri üzerinde, kravatı boynundaydı. Köyde pek seyrek böyle kravatlı gezerdi. Bayramlardan bayramlara... Bugün de ona bayramdı öyle

ya.. Hem de bayramların en büyüğü, diye düşünüyordu. Hey Allah , diye geçiriyordu içinden.. İşte büyük kızımız evlendi, ikizler nişan oldu, neden yüreğimizde bu sevinci duymadık... Şaşılacak bir iş canım..

"Doğrusu olursa bu kadar olsun Ağa..."

"Ne? Bi şey mi dedin Kara Mustafa?"

"Daldın gittin ya ağa... Düğünü konuşuyoruz... Böyle düğün görülmedi Karagölde ne zamandır. Davullar zurnalar dağı taşı inlettii ki olursa o kadar olsun. Çengiler derseni öylesine... Düğüne diyecek söz yoktu nemize gerek..."

Demir Bey arkasına yaslandı. Kahveciye seslendi:

"Nerde kaldı bizim nargile yahu!"

"Geliyor ağam şimdi..."

Kahveci nargileyi aldı geldi. Demir Beyin önüne yere koydu. Marpuçu eline verdi.

"Buyur ağa."

"Kahve yap... Tüm dostlara yapılacak... Bilirsin gayri şekerlisini, ortasını gereğince yap. Bugünün kahvesi başka günlere benzememeli. Beğendirmezsen sen bilirsin gayri. Tepe kahveyi bir daha açamazsın."

Kahveci telaşlandı:

"Sen emret ağa... Ne demek... Kahvenin padişahını kaynatmazsam o zaman konuş."

Kara Mustafa:

"Çok dökülüp saçıldın ağa... Su gibi akıttın parayı. Gayri kesenin ağzını az bi şey kapatsan derim."

Demir Bey güldü:

"Kara Oğlan , bizim paramız beş on fincan kahveyle tükenecekse hiç yok demektir."

"Yok Ağa..Kahveden demiyorum da... Düğünü için çok harcandın."

"Az bile oldu... Az bile oldu."

Hafızların Süleyman söze karıştı:

"Yok gayri devenin başı... Azmış... Daha ne olacaktı... Yedi mahallenin adamını doyurdun."

"Ayıp be Süleyman, düğünde yenmişe içilmişe söz mü söylenir."

"Yok Ağa sen az oldu dedin de... Zeybekgiller şaşılar.

Ve de gayetle utandılar."

"Utanmışlar mı, neden ki? "

"Utanmazlar mı ya... Onlar köyün varlıklı ve de tanınmış kişileri olarak... Ye de, ne de olsa anasız babasız bir damat diye düşünürlerken..."

"Neden babasız oluyormuş Süleyman, biz neciyiz burda? .."

"Yok orası öyle de, yani Zeybeklerin dediği... Biz diyorlar Ağaya erişemedik... Oysa biz on edecektik, ağa bir edecekti... Biz öyle düşünüyorduk bak ne gördük, dediler... Ağa dediler, yüz ettiyse biz beş edemedik."

"Öyle mi dediler demek, iyi iyi... Aferin."

Süleyman, Ağaya takıldı:

"Gayri sırtın bir vakitte yere gelmez ağa... Gayri gelini de aldın karşına. Oturta kodun. Ali bi yandan, gelin bu yandan seni yere bastırmazlar öyle ya..? İçini çekti. "Kim olsa bastırmazdı. Böyle nimet nerde bulunur."

Hacı Dayı:

"Gelin de iyi canım. Gelin gayetle iyi... Bizimkine diyesiymiş ki, bir babam da Demir Bey oldu... Her buyruğu başım üstüne... Erimden çok Ağayı saymamak ne mümkün, diyesiymiş, yaa..."

Süleyman:

"Demiştir, denmez mi yahu... Yarın bürgün torunlar da gelir mi sana..."

Demir Bey gülümsedi:

"O da olur ya... Neden olmasın... Çocuk iyidir... Şenlendiriverir Ali'nin damını."

"Torunun sevgisi başkadır Demir Bey... Evlattan üstündür torun sevgisi..."

Kara Mustafa kahvesinden höpürtülü bir yudum aldı:

"Ağalar iyi hoş ya, para olmayınca ne torunun ne tosunun bir hükmü kalır. İlle de adamın parası olacak. Para gibi var mı... Dünyayı tatlandıran paradır. Adamın cebinde parası oldu mu toprağa bir hoş basar... Sanki daha sağlam mı desem, işte bir hoş vesselam. Gözünü sevdiğim ne torun

isterim ne tosun.. İlle de para... Ne çare, yakalayamadım gitti namussuzu be..."

O zamana değin sessizce kahvesini içen kasabalı Yusuf söze karıştı:

"Kara dayı, para dediğin av tüfeğiyle vurulmaz ki... senin ömrün çifte omuzda av peşinde geçiyor."

Köylüler gülüştüler.

Mustafa düşünceliydi:

"Ben onu bunu bilmem arkadaş, bu dünya para üstüne kurulmuştur. Hani öküzün boynuzunda derler ya dünyayı, kulak asma... Dünya para kasalarının üstünde oturmaktadır. Altından çekiverdin mi yuvarlanır gider koca dünya... Sen ne dedin ağa? .."

Demir Bey nargilenin marpucunu ağzından çekti:

"Para mı, doğru dedin Mustafa, dünyanın temelidir gerçekten.. Her şeyden güçlüdür. Bilgiden de, namustan da, şereften de. Ne gibi mi güçlü, dünyanın en yavuz pehlivanıdır o... Sırtını yere getiremeyeceği adam yoktur. Alalım şu bizim Hacı Dayıyı... Namuslu adamdır. Haramdan korkar. Ona desem ki, yahu Hacı Dayı gel şu işi öyle yap, kim bilecek aramızda kalacak bir iş ... Olmaz yapamam, der, haramdır. Aman etme al şu yüz lirayı da yap... Bizi karşısından kovalar. Ama eğer bir beş yüzlük versem... Az bi şey düşünmez mi..."

Dinleyenler gülmeye başladılar... Hacı dayı fena fena soludu.'

Demir Bey sözünü sürdürüyordu:

"Ya peki bir beş binlik desteyi çıkarsam cüzdanımdan ne yapar... Ya önüne beş yüz bin lirayı yığıversem ne der? Haa? .. Sen olsan ne dersin Kara Mustafa? "

Mustafa güldü:

"Vallah ağa.. ; Bana sorarsan, ben hiç düşünmem... Parayı bi çabuk alıveririm ben.. Kim isterse o düşünsün gayri."

"İyi ulan aferin. Ben zaten senin akıllı herif olduğunu bilip dururdum."

Hafızların Süleyman dayanamadı:

"Sen şimdi demek her kişiyi parayla yola getirmek olabilir mi diyorsun Ağa? "

"Öyle diyoruz Süleyman... Paraya dayanacak adam yoktur. Paran oldu mu ölümden bile korkmayacaksın."

"Ne gibi... Allah gecinden versin ya.... Diyelim ki Azrail geldi, yetişti.. Ver emanetini dedi? .."

"Hangi emaneti ulan? "

"Ağa bilmezden gelme... Ver geriye şu Tanrının verdiği canı dedi... Ne yaparsın? "

"Hemen ossaat pazarlığa girişirim. Yüz bin mi ister, beş yüz bin mi... Oldu olmadı, baktım uyuşamadık, sanmam ya... Ben daha paraya dayanacak adama rastlamadım.. Her neyse, anlaşılmazsak o zaman yastığımın altında tabancam dolu duruyor. Çekerim sekizini birden. Benim yerime o gider öbür dünya dediğiniz yere ."

Demir Bey bunları gülerек söylüyordu. Kimse onun sözlerinin gerçek mi, şaka mı olduğunu seçemedi. Saat gecenin on ikisine doğru kahveden çıktı, evine doğru yürümeye başladı. Avlu kapısına gelince başını çevirip Ali'nin evinden yana baktı. Yatak odasında idare lambası yanıyordu. Bir zaman dayanıp durdu kapıya... Neden sonra açtı avlu kapısını.

Kurtla Karabaş kapının içinde ne zamandır soluyup duruyorlardı. Demir Bey içeri girince boyunca sıçrayıp ön ayaklarını göğsüne koydular... Demir Bey başlarını okşadı ikisinin de.

"Hele keratalara... Ağanızı bilirsiniz öyle ya... Arnavut karnınızı doyurdu mu kim bilsin... Ali bugün size bakamamıştır... Helé gelin bakalım evde ekmek var mı... Hele gelin peşimden..."

Anahtarını çıkarıp küçük evinin kapısını açtı. Ev karanlıktı. Ne ışık vardı ne ocak... Siyah mı siyahtı her yanlar...

Ertesi sabah Ali iş elbiselerini giyip daha saat altı olmadan fabrikaya gelmişti. Sekize dek avluda işçilerle

uğraştı. İşçiler aralarında fısıldaşıyorlardı.

"Ne adam... Şuna bak hele... Dün gece güvey girdi, sabah sabah bıraktı taze gelini yatakta, işe koştu... Olursa bu kadar mı olur canım çalışmak.."

Ali onlara doğru geldi:-

"Konuşmayı kesin bakalım. Paçal edilecek üzümleri ayıralım. Yürüyün ambara. Sağ köşedeki otuz çuvalı dışarı taşıyın. Betondaki o altmış çuvallık parti ile paçal edilecek onlar. Sallanmayın hadi!"

Yürüdü yazıhaneye... Köylerden erken erken üzüm örnekleri getirmişlerdi. Bir bir gözden geçirdi. Fiyat kesti. Çakırbeyli foturu iki büyük partiden örnek getirmişti. Biri az bi şey karaböcülüydü ya, öteki sağlam on numara üzümdü.

Çakırbeyliye gitmesi gerekiyordu. Bu partileri yerinde toptan görmeliydi. Kimi kez örnekler mala uymuyordu. Adam aldanabilirdi. Her halde gidecekti Çakırbeyliye... Onca küneli malı görmeden kapatamazdı.

Avluyu dolaşüyor, parti parti ayrılmış tüm üzüm çuvallarını bir bir gözden geçiriyordu. Bir yandan da karısını düşünüyordu. Karısı sabahleyin ona sormuştu:

"Bizim köylüler gibi kuşluk vakti mi yiyeceğiz, yoksa kasabalılar gibi sabah kahvaltısı mı edeceğiz, söyle ki sofrayı ona göre hazır edeyim."

Ali şaşırmış, düşünmüş, sonunda:

"Hiç belli olmaz," demişti. "İşimize bakar. Sabahtan vaktim olursa, sabah yeriz. Olmazsa kuşluk vakti gelirim. Sen yalnız ilk peşin Ağam için çay kaynat, peynir, zeytin, zeytinyağı koy tepsiye. Ben Arnavudu gönderir aldırırım."

Kadın gülümsemiş:

"İyi madem... Sen nasıl uygun görürsen... Ben şimdilik Ağanın tepsisini hazır ederim. Çayı ocak başında bekletirim... Arnavut gelinceye dek soğumaz... Selametle git. Tanrı kuvvet versin işinde."

"Ha bak.. Benim işim hiç belli olmaz... Bakarsın uzar... Sen dilediğin zaman ye ekmeğini beni bekleme."

Gelin, örgü örgü uzun saçlarını savurarak başını sallamıştı.

"Ben beklerim. Sen ne zaman dilersen gel. Ben, sen olmayınca yemem."

Ali seslenmemiş, yürüyüp çıkmıştı evden.

Hamallar çuvalları taşıyorlardı. Ambara doğru yürüdü. Onlar bu doksan çuvallık partiyi paçal edene dek ben Çakırbeyli köyüne gider dönerim, diye geçirdi içinden. Demir Beye haber vermesi gerekti.

Kapısını vurdu. Ses gelmeyince Arnavut İbrahimi çağırdı.

"İbrahim dayı!"

"Buyur Ali Çavuş."

"Ağam nerde? "

"Ben görmedim."

"Kahveye mi gitti ki? "

"Bilmem bu sabah hiç görmedim. Yatıyor olmasın? "

Ali hammallardan birine seslendi:

"Mahmut, git kahveye bak Ağa orda mı."

Mahmut koşarak gitti, geldi. Ağa kahvede yoktu.

Ali evin çevresinde dolandı. Perdeler kapalıydı. Yeniden kapıyı çaldı. Yüreği fena fena vurmaya başlamıştı.

"Mahmut, git komşu Hacı Dayıyı al gel çabuk."

"Olur."

Hacı Dayı uzun kollarını sallaya salaya geldi.

"Hayrola, Ali çavuş... Beni istemişsin? "

"Hacı Dayı, Ağamı bu sabah gören yok... Kapısı da kilitli. Aklıma kötü şeyler geliyor. Kapıya yükleneceğim ben ne dersin? "

"Yüklen elbet durulacak zaman mı? .."

Ali geri çekildi, kapıya bir omuz vurdu. Kapı sarsıldı. Açılmadı. Bütün gücüyle gelip yeniden çarptı. Kapı arkasına dayandı.

Ali ürktü:

" Hacı Dayı sen gir, önden sen gir."

"Hadi bakalım bismillah. İnşallah bir şey yoktur da çıkmış gitmiştir."

Önden Hacı Dayı, arkasından Ali, Arnavut İbrahim, hammal Mahmüt içeri girdiler.

Demir Bey karyolasında, yarı oturmuş durumda yatıyordu. Göğsü bağı açıktı. Bembeyaz teni kirli çamaşırları arasından görünüyordu.

Hepsi şaşkın, ürkmüş, bir şey söylemeden yatağın çevresinde öylece durup kaldılar.

Ali ağasının apaçık, gereğiden fazla açık gözlerine bakakalmıştı.

Hacı Dayı uzandı. Eliyle Demir Beyin göz kapaklarını indirdi.

"Mevla rahmet eyleye," dedi, "Ağa vefat etmiş." Ali'nin gözleri karardı. Oda birden zındana dönmüştü sanki... Kapıyı göremiyordu. Kollarından tutup dışarı çıkardılar. Dışarda sırtını duvara verdi, dayandı. Bacakları gövdesini taşımadı. Yavaşça duvarın dibine döküldü, kaldı.

Karagöl yas içindeydi.

Fabrikanın önünde kadınlar küme küme toplanmışlar, ağlaşıyorlardı. Genci ihtiyarı ağlıyordu Karagölün... Ağaları gitmişti.. Kocakuş ninenin başörtüsünden taşan bembeyaz saçları yüzüne yapışmıştı. Gözleri yaş içindeydi.

"... Hem ağamızdı hem atamızdı amanın!.. Neyleyelim komşular... Vah ağam garibim!.. Vah kimsesizim, vah kimsesizim!.."

"Bir yudum su vereni de bulunmadı başcağızında... Bir salavat getireni de. Vah garibim vaaah!.."

Erkekler yer yer toplanmışlar, kirli elleriyle göz yaşlarını yüzlerine buluşturıyorlardı.

Karagöl milleti işi gücü bırakmıştı teknil. Bağ damılarından çoluk çocuk koşup gelmiş çığırıyorlardı. Tüm Karagöl insanı fabrikanın önündeydi.

Bir otomobil klâkson çalarak kalabalığı yardı, avluya girdi. Şoför atlayıp kapıyı açtı. Müzehher Hanım, kızları, damadı, bakkal Halis efendi çıktılar arabadan . Onları gören

köy kadınları ağlamalarını temelli yükselttiler. Gelenler yürüyüp eve girdiler.

Ödadaki erkekler kenara çekilip yer açtılar.

Müzehher Hanım yatağa yaklaştı. Kocasına baktı. Şimdi onu yatağına sırtüstü yatırmışlar, kirli ve çarşafsız yorganını çenesine kadar çekmişlerdi. Gözleri kapalıydı. Yorganın altında küçülmüş gibiydi. Kumral saçları alnına dökülmüştü. Bu saçlarda bir tek ak tel yoktu. Yüzü bembeyazdı.

Müzehher Hanım biraz daha yaklaştı. Yaşlı gözleriyle kocasına dikkatle baktı. Kendisini o kadar ürküten, döven, hırpalayan adam bu muydu.. O sert, o bakmaya korktuğu yüz nasıl da değişmişti... Uyuyan bir çocuğa benziyordu tıpkı.. İçinde tuhaf bir keder duydu. Hıçkırdı. Kızlar içlerini çekiyorlardı.

Halis efendi köylülere:

"Yabancılar dışarı çıksa iyi olur," dedi, "hanımlar sıklasın."

Hep çıktılar.

Damat Cemal, pencereden avluya bakıyordu. Avlu tıklım tıklım üzüm çuvallarıyla, yer yer üzüm yığınlarıyla doluydu. Dönüp karısını aradı. Sevginazla göz göze geldiler.

Sevginaz annesinin omuzuna dokundu:

"Ne yapacağız şimdi anne? "

"Bilmem ki kızım."

Halis efendi söze karıştı:

"Canım efendim, bilmeyecek ne var.. Ölü burda yatıp duracak değil ya..."

Damat sordu:

"Doktor gelmiş mi? "

Halis efendi:

"Gelmiş gelmiş, raporunu da yazıp gitmiş."

"Neymiş hastalığı? "

"Kalptenmiş diyor köylüler."

Sevginaz karyolaya yaklaştı. Yastığın ucunu kaldırdı. Ölü'nün başı yana devrildi. Kimse konuşmuyordu. Yastığın altında zincire takılı birkaç anahtarla bir tabanca yan yana

duruyordu. Sevginaz anahtarları aldı. Karyolanın ayakucundaki küçük kasaya doğru yürüdü. Anahtarları bir bir denemeye başladı.

Odada anahtarların tıkırtısından başka ses duyulmuyordu. Sonuncu anahtar kilite döndü. Kasanın kapısı ardına kadar açıldı. Hepsi yaklaştılar. İçinde iki deste parayla birkaç defter vardı. Kız paraları aldı. Hepsi boyunlarını uzatıp kâğıt kuşakların üzerinde sayıları okumaya çalıştılar.

Sevginaz desteleri anesine uzattı:

"Al anneçantana koy. İki bin lira."

Yonca babasının duvardaki çivide asılı duran ceketinin ceplerini karıştırmaya başladı. Bulduğu şeyleri bir bir masanın üzerine bırakıyordu; kırık bir tarak, küçük bir defter, ufacık bir kalem, eski bir portföy... Hemen açtılar. İçinden dört tane on liralık ve bir iki buçuk lira.. Bir doktor reçetesi ve bir oya parçası çıktı.

Sevginaz renkli iplikten örülmüş bu küçük çiçekleri bir an elinde tuttu, baktı. Sonra gözlerini annesine çevirdi.

Müzehher Hanım merakla sordu.

"Ne var Sevginaz, niye bana öyle bakıyorsun? "

"Hiç... Hiçbir şey yok."

İkizler Lale ile Hale kasadan çıkan defterlerin yapraklarını dikkatle çevirerek aralarında bir şeyler araştırıyorlardı. Bir şey bulunmadı.

Halis efendi kapıya doğru yürüdü:

"Bu odada yapılacak başka bir iş kalmadı galiba."

Sevginaz da arkasından gitti:

"Öyle. Avluya, ambarlara gidelim. Lale, Hale, siz birer kâğıt alın, avludaki dolu üzüm çuvallarını sayıp yazın beraberce... Anne sen de yürü, gel sende Yonca."

Kapıyı açıp avluya çıktılar.

Lale ile Hale duvar diplerindeki çuvallardan başladılar saymaya... Ötekiler ambara girdiler. Ambarın bir yanı boydan boya boş ve devşirilmiş zeytin çuvallarıyla doluydu.

Sevginaz:

"Anne sen Yonca ile beraber bu boş çuvalları say. Ben

de güğümlerle varilleri sayacağım. Hadi elinizi çabuk tutun biraz."

Arnavut İbrahim arkalarından ambara geldi. Bir paçavrayla durmadan burnunu gözlerini siliyordu. Yaklaştı, yavaşça:

"Başınız sağolsun hanımlar," dedi.

Kimse karşılık vermedi.

Müzehher Hanım eğilmiş, yağlı çuvalları bir bir alıp öteye atıyor, Yonca da yüksek sesle sayıyordu.

Sevginaz elindeki kâğıda çevresine bakıp bakıp bir şeyler yazıyordu.

Ambarın kapısına beş altı adam gelip durdu. Bir süre ses etmeden kadınları gözlediler. Sonra içlerinden biri seslendi:

"İbrahim dayı hele gel."

"Kocamış Arnavut yaklaştı.

"Buyur Muhtar ağa."

"Hanımlara söyle, köy heyeti geldi, sizinle konuşacakları varmış, de."

İbrahim durakladı.

"Hadi ne durdun? "

"Vallaha Muhtar ağa siz kendiniz söyleseniz daha iyi. Hanımların şimdi işleri var. Belki kızarlar bana."

Hafızların Süleyman muhtara döndü:

"Ben diyorum ki, damadını çağırıp durumu anlatalım. O da kadınlarla konuşsun."

Muhtar bir an düşündü, uygun buldu:

"İyi dedin Süleyman Efendi, öyle edelim."

Arnavut gidip Cemali aldı, geldi.

Muhtar elini uzattı:

"Ben köyün muhtarıyım, başınız sağolsun bey."

"Teşekkür ederim, bir diyeceğiniz mi vardı? "

"Öyle... Bizim Süleyman efendi söyleyecek."

Hafızların Süleyman bir iki yutkundu, öksürdü... Sonra pabuçlarının ucuna bakarak kederle konuşmaya başladı:

"Ben rahmetli kayınbabanızın en eski, hemen yirmi beş yıllık arkadaşım. Yani sözüm şu ki, benden bir gizlisi,

saklısı yoktu Ağanın."

Cemal dikkatle dinliyordu:

"Evet? "

"Kendisi bundan bir yıl önce fabrikayı, tüm yapıları, araç ve gereçleriyle birlikte satmıştı. Parasıyla da borçlarını kapatmıştı. Bu işi ,her nedense gizli tutmuştu. O tarihten beri kendisi burada bir konuk gibi yaşadı. Yani fabrikada rahmetlinin yattığı evin içindeki eşyalardan başka kayınbabanıza ait hiçbir şey yoktur."

"Nasıl yani, anlayamadım? Yani ben evlenmeden mi olmuş bu işler, yani beni... Şey..."

Süleyman elini koynuna sokup büyücek bir zarf çıkardı. Açtı.

"Bunlar Tapu senetleri. Buyur bak... Muhtarla üyeler de burada. Köyde kayıtları size gösterirler. Daha olmazsa kasabada Tapu dairesine de gider öğrenirsiniz. Durum bu Bey.. Artık sen gereğince ailesine, çocuklarına işi anlat. Biz görevimizi yaptık. Ötesi sana kaldı."

Cemal ,donmuş kalmıştı. Neden sonra fısıltı halinde sordu:

"Fabrikayı siz, mi aldınız? "

Süleyman boynunu büktü:

"Yok, hayır biz değil... Ali Bey satın aldı. Zaten yıllardır ortak çalışıyorlardı."

"Kimmiş bu Ali Bey? "

"Bileceksiniz, size eve, öteberi, para filan getirirdi."

"Ne? .. O mu..."

"Öyle... Bir de bizim köylülerin hanımlardan bir dilekleri var. Rahmetlinin cenazesini şehre götürmesinler, buraya, köyümüzün mezarlığına yatıralım, diyorlar. Onu da söyleyiverin hanımlara bi zahmet."

Cemal avluyu gözden geçiriyordu. Şaşkın şaşkın sordu:

"Peki bu mallar... Bütün kapital... Sade bu avluda yüz binlerce liralık mal var..."

"Hepsi Ali Beyindir kardeşim. Rahmetlinin çöpü yoktur burada."

Muhtar söze karıştı:

"Doğrudur. Zaten bir yıldır borsa hesapları da hep Ali Beyin üstüne işlemektedir. Gelen giden kâğıtlar hep onun adınaydı."

Cemal, ağır ağır ambara doğru gitti. Halis efendiyi köşeye çekti. Konuşmaya başladılar.

Müzehher Hanım, elleri dirseklerine kadar yağlanmış, zeytin çuvallarını saymaktaydı. Sevginaz şimdi baskı torbalarının başına geçmişti.

Avluda Lale ile Hale avuç avuç kuru üzüm yiyorlar. bir yandan da dolu çuvaları sayıp yazıyorlardı.

*

Hafızların Süleyman düşünüyordu: Demir Bey tapu senetlerini ona getirdiği gün: "Fabrikamızı Ali'ye verdik Hafızoğlu," demişti. "Bu işi düşünmeden yaptık belleme... Çok düşündük... Metelik metelik topladığımız paraların biz öldükten sonra harman edilip savrulmasına razı gelmedi gönlümüz.. İyice tarttık işi... Terazinin bir gözüne bizim Katipoğlundaki kadınla dört kızı koyduk.. Öbür gözüne de fabrikamızdan karnı doyan olanca insanı... Köylüleri, hammalları, kamyoncuları, arabacıları, işçileri, ustaları, foturları, simsarları bindirdik... Katipoğlundakiler havada asılı kaldılar. Bir tabur insan çoluğu çocuğu ile ağlayacağına, şu yandaki beş kadın döğünsün varsın dedik... Aliyi hiç hesaba almadık... Ali biziz Hafızoğlu... Yetim Ali dediğin Demir Beydir aslında..."

Süleyman kulak verdi. Fabrikanın dışında köylü kadınlar ağlaşıyorlardı... Yana yakıla yas ediyordu Karagölün kadınları... Acayip ve sözleri anlaşılmayan gamlı bir türküyü hep beraber söylüyor gibiydiler.

*

Karagöl Köyünün kenarında Fetrek Çayı bembeyaz

çakılların üzerinden pırıl pırıl akıyordu.

Ali, bir zeytin ağacının dibine oturmuştu. Ağasını toprağa bırakalı iki saat oluyordu. Ağlamıyordu gayri. Düşünüyordu. Bakışları keskin ve kararlıydı. Dişlerini sıkıyor, güneşle suyun çakıl taşları üzerindeki oyunlarına bakıyordu.

Birden doğrulup kalktı. Bütün bu genişliğin içinde, bu masmavi göğün altında, akar suyun, bereketli toprakların arasında o, genç ve canlı, heybetli ve güçlü görünüyor, dünyaya yaraşıyordu.

Başını kaldırdı. Ötelere doğru baktı. Köye giden toprak yolun üstünde hava titriyordu. Güneş tüm sıcaklığıyla dünyaya abanmıştı.

Yürümeye başladı. Yanından geçen köylülerin selamlarının farkında olmadan fabrikaya kadar geldi. Kapının dışında Arnavut İbrahim gölgeye çömelmiş, sigara içiyordu. Ali'yi görünce sigarasını atıp ayağa kalktı. Kapıyı açtı:

"Buyur Ağa."

Ali durakladı bir an... Sonra yürüyüp içeri girdi.

eskikitaplarim.com

FATMA İRFAN SERHAN

KARAGÖL

Fatma İrfan Serhan, subay bir baba ve öğretmen bir annenin çocuğu olarak İstanbul'da doğdu. Yüksek öğrenimini bitirdikten sonra kısa bir süre edebiyat öğretmenliği yaptı. Ünlü yazar Kemal Tahir'in ilk eşi olan Fatma İrfan Serhan, daha sonra Avustralya'ya gitti. Sydney'de, Macquarie Üniversitesinde ve bir süre de Australian Broadcasting Commission'da (A.B.C.) görev aldı. 27 Mayıs 1960 devriminden sonra çeşitli gazetelerde yazıları yayınlandı. Bir süre Cumhuriyet'e, sosyal ve edebi konularda makaleler yazdı. Yakın zamana kadar da, Demokrat İzmir gazetesinde, "Güne Bakan" başlığıyla köşe fıkıracılığı yaptı. Eşini iki yıl önce yitiren Fatma İrfan Serhan üniversite öğrencisi üç erkek ve bir kız annesi. İlk romanı Marziye de yine 1979 yılı başlarında yayınlandı.